

D. PAVLI EPISTOLA
AD
HEBRAEOS,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Dispositione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI

דְּלִנָּת עֲבָרָה:

הַפְּלִאוֹן א

כָּל מִנּוּן וּפְכָר
יִמְנוּמֵל אֵל
אֶלְהָא עִם אֲבָהִין
בְּבִנְיָה מִן חֲדָיִם נִפְהָלִין
יִמְנוּמֵל אֶחָדָה מֵלֵל יִמְנו
בְּבִרָה:

*Haucndo gia lddo in varie maniere
e in molti modi parlato a i Padri per li
Profeti. Ha tu questi ultimi giorni parla-
to a noi per il suo Figliuolo.*

2 דְּלֵה סֵם יִרְתָּה דְּכָר
מִדָּם וְיָהּ עֲבָד לְעִלְמָה:

*Ilquale egli ha costituito herede di
tutte le cose, e per ilquale ha fatti ancora
i secoli.*

3 דְּחִוּוֹ אֶמְחִיָּה דְּשׁוּבָה
וְעִלְמָה דְּאִתּוּתָהּ וְאֶחָד
כָּל בְּחִילָה דְּמִלְתָּהּ וְהוּ
בְּקִיּוּמָה עֲבָד דְּוִכְנָה
דְּחִסְטָה וְיָתֵב עַל יִמְנוּ
דְּרִבּוּתָהּ בְּמִרְוּמָה:

*Ilquale essendo lo splendor de la glo-
ria e la forma sculpita de la persona di es-
so, e sostenendo tutte le cose con la sua po-
tente parola, hauendo fatta per se stesso
la purgation de nostri peccati, s'è posto a
sedere a la destra de la maestà ne luoghi
eccelsi.*

4 וְהִנֵּה כָּלָה יִרְבּוּ מִן
מִלְאכָה אֵיךְ מָה דְּמִינֵיהּ
שְׁמָה דִּירְתָּהּ מִן דִּילְהוֹן:

*Fatto da tanto piu che gli Angeli,
quanto piu eccellente nome ha consegui-
to, che non han fatto essi.*

5 לֹא יִנָּה אֵיךְ מִן מִלְאכָה
מִן מִתִּים אֲמַר אֶלְהָהּ
דְּבִרִי אֶתְּ אֶנְיָ וְיִמְנוּ
יִלְדִתְךָ וְיָתֵב דְּאֶנְיָ אֶלְהָהּ
לֵה לְאֶבְרָהָ וְהוּ יִהְיֶה לִי
לְבָרָה:

*Perche a qual d. gli angeli disse mai,
Tu sei il mio figliuolo, io hoggi s'ho gene-
rato? E piu, io gli sarò padre & egli mi
sarà figliuolo?*

הַקְדִּישׁ אֵלֵּי הָעֲבָרִים:

א

עֲמִים רַבּוֹת וּבְדָבָרִים
רַבִּים מַעֲוִלִים דְּבַר
אֵלֵּי אֵלֵּי אֵלֵּי אֵלֵּי
תִּנְבִּיאִים וְכָבֵד בְּאַחֲרִית הַיָּמִים
הָאֵלָה דְּבַר אֵלֵּי אֵלֵּי בְּבִנְיָ:

AVIENDO Dios hablado muchas vezes y en
muchas maneras en otro tiempo a los Padres
por los Prophetas, a la postre en estos tiempos
nos ha hablado por el Hijo.

2 אֲשֶׁר שָׁמַר לְיִרְשׁ כָּל אֲשֶׁר
בּוֹ בְּרָה אֵת הָעֲוִלָּמִים:

Al qual constituyó por heredero de todo,
por el qual ansimismo hizo los siglos:

3 שֶׁהוּא וְהוּ כְּבוֹדוֹ וְדִמּוּתוֹ וְעִלְמָה
תִּקּוּמוֹ הַנֶּשֶׂה אֵת־כָּל בְּדָבָר
גְּבוּרָהּ בְּנִפְשׁוֹ עֲשֵׂה טְהִרָת
חֲטָאֵיהֶם יוֹשֵׁב לְיָמִין הַגְּדֹלָה
בְּמִרְוּמִים:

El qual siendo el resplendor de su gloria, y
la imagen de su sustancia, y sustentando todas las
cosas con la palabra de su potencia, auiendo he-
cho la purgacion de nuestros peccados por simif-
mo, se assentó a la diestra de la magestad en las
alturas.

4 בְּפֶשׁ מְאֹד יוֹתֵר וְטוֹב גְּהִיָּה
מִמִּלְאכִים כְּמֵה יוֹתֵר הַגְּדֹל
שְׁמָה עַל־שְׁמוֹתָם בְּנִחְלָה:

Hecho tanto mas excelente que los Angeles
quanto alcançó mas excelente nombre que el-
los.

5 כִּי־לְמִי־הַמִּלְאכִים בְּכָל־
עֲתִידָה אֲמַר יְהוָה בְּנִי אֵת־אֵנִי
הַיּוֹם יִלְדִתְךָ וְעוֹד אֵנִי אֶלְהָהּ
לִי לְאֵב יְהוָה לִי לְבָרָה:

Porque a qual de los angeles dixo Dios ja-
mas, Mi Hijo eres tu, yo te he engendrado oy? Y
otra vez, Yo seré a el Padre, y el me será a mi
Hijo?

ΠΑΤΑΟΥ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙ-
ΟΥΣ ΔΙΔΑΧΗ

ΚΕΦ Α Α. α.

Π Ολυμερῶς ἡ πλυττό-
πως παλαιὸ θεὸς λα-
λήσας τοῖς πατέρας ἐν
τοῖς ὡροφῆταις, ἐπὶ ἐ-
χάτων τῶν ἡμερῶν τέτων ἐλάλη-
σεν ἡμῖν ἐν υἱῷ.

DIEU ayant iadis, à plusieurs fois
& en plusieurs maniere, parlé aux Pe-
res, par les Prophetes. A parlé à nous en
ces derniers iours par son Fils

2 Ὅν ἔθηκε κληρονόμον πάντων,
δι' οὗ καὶ τὰς αἰῶνας ἐποίησεν.

Lequel il a establi heritier de toutes
choses: par lequel aussi il a fait les siècles.

3. Ὅς ὡν ἀπαύγασμα τῆς δόξης,
ἡ χαράκη τῆς ὑποστάσεως αὐ-
τοῦ, φέρον τὴν πᾶν τῶ ῥήματι
τῆς διωάμεως αὐτοῦ, δι' ἐαυτοῦ κα-
θαρίσας τοὺς ἁμαρ-
τιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ
θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς.

Lequel Fils étant la resplendeur, de
la gloire, & la marque engraeue de la
personne d'icelui, & soutenant toutes
choses par la parole puissante, ayāt fait
par soi-mesme la purgation de nos pe-
chés, s'est assis à la dextre de la maieité
es lieux treeshauts:

4. Τοσάτω κρείττων θρόνον
τῶν ἀγγέλων, ὅσω διαφορώτερον
παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνο-
μα.

Étant fait d'autant plus excellent
que les Anges, qu'il a herité un nom
plus excellent par dessus eux.

5. Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέ-
λων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον
γεννήκα σε καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσο-
μαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔ-
σται μοι εἰς υἱόν.

Car auquel des Anges a-il onques
dit C'est toi qui es mon Fils, ie t'ai au-
jourd'hui engendré? Et de rechef, le lui
ferai Pere, & il me sera Fils.

AD HEBRÆOS.

CAP. I.

MULTIFARIAM
multisque modis
olim DEVS lo-
quens patribus in
prophetis. Novissimè die-
bus istis locutus est nobis in
Filio.

At sundrie times & in diuers man-
ners God spake in the olde time to
our Fathers by the Prophets. In
these last daies hee hath spoken vnto vs
by his Sonne.

2. Quem constituit hæredem universorum, per quem fecit & secula.

Whome hee hath made heire of all
things / by whome also he made the
worlden.

1. Qui cum sit splendor
gloriæ, & figura substantiæ
eius, portansque omnia ver-
bo virtutis sue, purgationem
peccatorum faciens, sedet
ad dexteram maiestatis in
excelsis.

Who seeing the brightness of the
glory / and the ingraued forme of his
person / and bearing vp all things by his
mighty word / hath by him selfe purged
our sinnes / and sitteth at the right hand
of the maiestie in the highest places.

4. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit,

And is made so much more excellent then the Angels in as much as he hath obtained a more excellent name then they.

5. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in Patrem: & ipse erit mihi in Filium?

For vnto which of the Angels said
hee at any time / Thou art my Sonne /
this day begate I thee? and againe / I
will be his Father / and he shall be my
Sonne?

An die Ebreer.

Das I. Capitel.

Nach dem vorzeiten
Gott manchmal / vnd man-
cherley weise geredt hat zu den
Vätern / durch die Propheten. Hat er
am letzten in diesen tagen zu vns ge-
redt / durch den Sohn.

Efter at Gud i fordom tid taledede mange gonge oc i
mange maade til Jedrene formedelst Propheterne/
Da taledede hand paa det sidste i disse dage til oss/ form-
delst Sonnen.

2. Welchen er gesetzt hat zum Erben
über alles / durch welchen er auch die
Welt gemacht hat.

Wiltken hand sette til en Arffuing offuer alting/
formedelst i wiltken hand aiorde/ oc Verden.

3. Welcher/sonntemal er ist der glantz seiner Herrlichkeit/ vnd das Ebenbild seines wesens/ vnd treget alle ding mit seinem kräftigen Wort/ vnd hat gemacht die reinigung vnser Sünde/ durch sich selbst/ hat er sich gesetzt zu der rechten der Majestät/in der höhe.

Quilcken/ effeerdi hand er hans Hertogheds stein/
oc hans veressis rette Willede/ oc bær alle ring met sis
kræfftige Ord/ oc gjorde vore synders Renselse/ forme-
dels sig self/ da sette hand sig hoff Rætestatens høyre
Haand/ i det høye.

4. So vil besser worden denn die Engel / so gar vileinen höhern Namen er für inen ererbet hat.

De hand er bleffuen saa meget bedre end Englens/
som hand aldeltis meget arffuede i høyre Daffn for
dem.

5. Denn zu welchem Engel hat er jemals gesagt: Du bist mein Sohn / heute hab ich dich gezeuget? Vnd abermal / Ich werde sein Vater sein / vnd er wird mein Sohn sein.

Thi at huilcken Engels sagde hand nogen tid til
Du est min Søn/ Jeg fødte dig i dag? Oc atter igen
Jeg skal vere hans Fader/ oc hand skal vere min Søn

Riduum.

Capitola I.

Rozličně a mnohým
mi spůsobem řekl
Bůh mlávil Di-
cům strže Proroky:
Naposledě pak řekl dnj
mlávil nám strže Syna své-
ho.

Bóg cięstość y rozmaitym os-
byczaiem niekiedy mówił oys-
com naszym przez Proroki. A w ty-
dni ostatcznej mówił nam przez
Syna.

2. Kteréhož ustanovil Dž,
dicem wssech věch / Krže kterés
hož vtinil y věky :

Athorego postawem i dżes
dżicem w słytych rzeczy / przez Eton
rego też świat stworzył.

3. Kteržto gfa blestem slá-
wn/ a obrazem podstaty geho/
ždržuge wsecty wčy slowem
mocy swē/ očištění hřijchuow
násich strže sebesamžho wči-
nīw/ sedis na Prawicy welch-
nosti na wšoslech:

Ztóry bedac iasnością chwale
 y wyrażonym obrazem podsta-
 lego y zaczynamy iac w wyph-
 kzech onym iwoin mocnym slo-
 wem / sprawiać y oczyszczać gr-
 zow naszyh przez samego siebie
 wiadi na prawicy onego matieja
 ru nam iego.

4. Eijm dāstognēassā nad
Angely včīnēn/čijm rozdijsnē,
gi nad nē gmēno dēdicnē ob-
drīal.

Tym sie zadeniey fym zstal nad
 Antoly / im o slobliwego imienia
 przednimi dostal.

5. Neb kterému gest když
Angelšw kess: Syn māj gšw
ty/ yš gšem dnes žplodil tebe
A opřt: Jā budu gemu za
Dce / a on bude mi za Syna.

Abowsem Etboremu Eledy :
Aniſolow rzeſt : Ty ſieſt Syn
moyſiam ciebie dſio prodſit : I
zaſie : Hede mu Oycem / a on m
bedſie Synem :

א

6 טוב דין אמת דמאל
בדברא לעלמא אמר דלה
קסגדיו פלהון מלאכא
דאלהא :

*Et ancora, quando egli introduce il
Primogenito nel mondo, dice, E tutti gli
Angeli di Dio l'adorano.*

7 על מלאכא דין הכנא
אמר דעבד מלאכיה רות
נמשמטניה גור נקדא :

*E quanto agli Angeli, dice, Ilqual
fa i venti suoi Angeli, e suoi ministri la
fiamma del fuoco.*

8 על פנה דין אמר ד
דכורסיה דילה אלהא
לעלם עלמין שבט
בשטא שבטא דמלכותה :

*Ma del Figliuolo, dice, Il tuo Trono,
o Dio, e per sempremas, lo scettro del tuo
regno è scettro d'equità.*

9 רחמיה פאניתי ו
נסנית עולא מטול הנג
משחק אלהא אלהיה מ
משחא דחיותא יתיר מן
חבריה :

*Tu hai amata la giustizia, & hai o-
diata l'iniquità: per questa ragione l'Id-
dio, l'Iddio tuo t'ha unito con olio di leti-
tia sopra i tuoi compagni.*

10 ותוב אנת מן פרישית
סמת שתאסיה דארעא
נשמא עבד אדיר אנו :

*Et tu Signore fundasti dal principio la
terra: e i cieli sono opere de le tue mani.*

11 הגון עבדיו נאנת קים
אנת וכלהון איה נחת
יכלון :

*Effi periranno, ma tu sei stabile: e
tutti como vestimenti invecchiaranno.*

12 נאיה תכסיתא תעוה
אנו הגון יתחלפון נאנת
איה דאיתיה אנת נשניה
לא ימרו :

*Egli rauuolgerai come vna Veste, e
mutaranno: ma tu sei il medesimo, e gli
anni tuoi non mancaranno.*

א

6 וכן אשר עוד הוביל את-
בכירו אל התבל אמר וישתחו
ל כל מלאכי אלהים :

*Y otra vez, meriendo al Primogenito en la
redondez de las tierras, dize, Y adorenlo todos
los Angeles de Dios.*

7 ואל מלאכי אמר עשה
מלאכי רוחות משתחו יאש להט :

*Y ciertamente de los Angeles dize, Elque ha
ze sus Angeles espiritus, y a sus ministros, llama
de fuego:*

8 אה אלהינו כסאך אלהים
עולם ועד שבט מישור שבט
מלכותך :

*Mas al Hijo, Tu throno, o Dios, por siglo
del siglo: vara de equidad la vara de tu Reyno,*

9 אהבה צדק ותשנה רשע
על פן משחק אלהים אלהיה
שמן ששון מחבריה :

*Amaste justicia, y aborreciste la maldad: por
loqual te vngió Dios, el Dios tuyo, con olio de a-
legria mas que a tus companneros.*

10 וגם את לפנים יהנה הארץ
יסדה ומעשה ידך שמים :

*Item, tu, o Sennor, en el principio fundaste
la tierra, y los cielos son obras de tus manos:*

11 חמה יאבדו ואת תעמד
וכלם כפגד יכלו :

*Los quales perecerán, mas tu eres permanen-
te: y todos ellos se enuejecerán como vna ropa:*

12 כלבוש תחליפם ויחליפו
ואת הוא וישנותי לא יתמו :

*Y como vn vestido los emboluerás y seran
mudados: tu empero eres el mismo, y tus annos
nunca se acabarán.*

א.

6' Οταν ὁ παλιν εισαγάγῃ τὸν πρω-
τότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγῃ,
καὶ προσκυνήσάτωσαν αὐτῷ πάν-
τες ἄγγελοι θεοῦ.

*Et encore, quant il introduit son Fils
premier-né au monde, il dit, Et que tous
les Anges de Dieu l'adorent,*

7. Καὶ πρὸς τοὺς ἄγγελους
λέγῃ, ὁ ποιῶν τοὺς ἄγγελους
αὐτοῦ πνοῖμα, καὶ τοὺς λειτουργ-
οὺς αὐτοῦ πῦρ φλόγα.

*Et quant aux Anges, il dit, Faissant
les vents ses Anges, & la flamme de feu
ses ministres.*

8. Πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ Θρόνος σου,
ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα αἰῶν·
ῥάβδος δὲ δικαιοσύνης· ἡ ῥάβδος τῆς
βασιλείας σου.

*Mais il dit quant au Fils, O Dieu,
rō throne demeure és siècles des siècles.
& le sceptre de ton royaume est vn scep-
tre de droiture.*

9. Ἡγάπησας δικαιοσύνην, καὶ
ἐμίσησας ανομίαν· διὰ τοῦτο ἐχει-
σέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἐλαίον ἀρετῆς
λιάστως ὡς τὰς μετόχους σου.

*Tu as aimé iustice, & as haï iniqui-
té: pour ceste cause, o Dieu, ton Dieu
t'a oint d'huile de biele par dessus tes
consors.*

10. Καὶ, σὺ καὶ ἀρχαί, κύριε,
τὴν γῆν ἐμελίωσας, καὶ ἔργα τῆς
χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.

*Item, Toy Seigneur, as fondé la
terre dès le commencement, & les cieux
sont les œuvres de tes mains.*

11. Αὐτοὶ δὲσπολεύσονται, σὺ δὲ δι-
αμήεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον πε-
λαιωθήσονται.

*Iceux periront, mais tu es perma-
nent: & tous s'enueilliront comme vn
vestement.*

12. Καὶ ὡς περικελευσὸν ἐλίξῃς
αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ
αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλεί-
ψουσι.

*Et tu les ployeras en rouleau com-
me vn habit, & ils seront changés: mais
toi tu es le mesme, & tes ans ne defau-
dront point.*

6. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes angeli Dei.

And againe when he bringeth in his first begotten Sonne into the world / he sayeth / And let all the Angels of God worshippe him.

7. Et angelos quidem dicit, Qui facit angelos suos, spiritus: & ministris suos, flammam ignis.

And of the Angels he saith / Hee maketh the Spiritus his messengers / and his ministers a flame of fire.

8. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in seculum seculi: virga æquitatis, virga regni tui.

But unto the sonne he sayeth / O God / thy throne is for ever and ever: the scepter of thy kingdome is a scepter of righteounesse.

9. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.

Thou hast loved righteousness and hated iniquitie. Wherefore God / even thy God / hath anointed thee with the oil of gladnes above thy fellows.

10. Et, Tu in principio Domine terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt celi.

And Thou Lord / in the beginning hast established the earth / and the heavens are the workes of thine handes.

11. Ipsi peribunt, tu autem permanebis: & omnes ut vestimentum veterascent.

They shall perishe / but thou dost remaine: and they all shall waxe old as doth a garment.

12. Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

And as a vesture shalt thou folde them up / and they shall be changed: but thou art the same and thy yeeres shall not faile.

6. Vnd abermal / da er einführet den Erstgebornen in die Welt / spricht er: Vnd es sollen ihn alle Gottes Engel anbeten.

De utter igen / der hand indföyer den Förfst / dei Verden / siger hand / oc alle Guds Engle stulle tilbede hannem.

7. Von den Engeln spricht er zwar: Er macht seine Engel Geister / vnd seine Diener Feuerflammen.

Men hand siger om Englene / Hand gör sine Engle Anden / oc sine Diener ildlue.

8. Aber von dem Sohn: Gott / dein Stul weret von ewigkeit zu ewigkeit / das Scepter deines Reichs ist ein richtiges Scepter.

Men om Sonnen / Gud / din stol varer fra ewighed til ewighed / dit Rigis Spir er en opretet Spir.

9. Du hast geliebet die Gerechtigkeit / vnd gehasset die Ungerechtigkeit / darumb hat dich / O Gott / gesalbet dein Gott / mit dem Öle der Freuden / über deine Genossen.

Du elstte Retferdighed oc hadede uretferdighed / der faare / O Gud / saluede din Gud dig / med gladens Öle / ossuer dine Medelere.

10. Vnd du HERR hast von anfang die Erde gegründet / vnd die Himmel sind deiner Hände werck.

De du HERRE grundfeste Jorden aff begyndelsen / oc Himlene ere dine hendes gerning.

11. Dieselbigen werden vergehen / du aber wirst bleiben / vnd sie werden alle veralten / wie ein Kleid.

De stulle forgaa / men du stalt bliffue / oc de stulle göris gamle / som et Klædebon.

12. Vnd wie ein Gewandt wirst du sie wandeln / vnd sie werden sich verwandeln. Du aber bist derselbige / vnd deine Jar werden nicht aufhören.

De du stalt foruende dem som et Klæde / De de stulle foruende sig. Men du est den samme / oc dine aar stulle icke afflade.

6. A opet / Kdzy wwodij prworozeného na oświeśleć ziemę / dii Aś klantęsi se gemu wśhyćni Angeli Bōży.

Azastę gdy w wodzē piworodnego nā swiat / powieda: A niech się mu klantęsa wśhyćy Aniołowie Bōży.

7. A o Angeli ch jagiśtę dii: Kierzy tyni Angeli sōt Ducha / a służeńi sōt płame: nem oħnē.

A o Aniełach mow: Ktōry possy sōt cżynow Duchy / a służ sōt ie płomieniem ognia.

8. Aleś Synu prawij: Stolicę twā Bōże nā wśhy wś fām / prut prawosy / prut Krā: łowstwij twōgo.

Aleś Synowi: Stolicę twoją Bōże / nā wśhy wś fām / prut prawosy / prut Krā: łowstwij twōgo.

9. Milował ghy sprawed: nost / a w nendawis mēl ghy neprawosy: Protoż pomazal tebe Bōh / Bōh twōg Ole: gem potęstęni a wesseli / nad spoliawcā sijnij twē.

Onulował sprawiedliwość / a nie nawiadzał nieprawosy / dla tegoż pomazal cie Bōh / Bōh twōg / olejem radości / nad tō: wazysze twōie.

10. A Ty Pāne nā początku zalażil ghy grunę ziemi / a dija rukau twych gśau Nieb: sa.

A: Tyś Pānie nā początku w gruntował ziemię / a niebiosa są / prawy ręk twoich.

11. Snał pominau / ale ty zstāniesz: a wśśet a yako rāu: cho zwiessęgi:

Onyć pōgna / ale ty zostawisz / a wśhyći iako Rāta zwiōstęta.

12. A yako oħw zmiēnijsz ge / a zmiēniā budau: Ale ty sām tōż ghy / a Lētha twā nez: hynau.

A iako oħw zmiēnijsz ge / a zmiēniā budau: Ale ty sām tōż ghy / a Lētha twā nez: hynau.

א

13 לִמּוֹ דִּיּוּמוֹ מִלֵּאכֵי
מִמִּתִּיּוֹם אֲמַר דְּתֵב מִן
יְמִינִי עַד-מֵאָה דְּאִסִּים
בְּעַל דְּבִבִּין כּוּבָשָׁא תְּחִית
הַגְּלִיךְ:

*Et a qual degli Angeli disse egli mai,
Siedi à la mia destra, infìn à tanto ch'io
ponga i tuoi nimici per iscabello de piedi
tuos?*

14 לֹא הָא בְּלָהוּן אִיתְּהוּן
רִיתָּהּ דְּתַשְׁמִשְׁתָּהּ
הַמִּשְׁתַּדְּרִין בְּתַשְׁמִשְׁתָּהּ
מְטוּל אֵלִיו דְּעִתִּידוֹ ל
לְמַאכְרַת חַיָּא:

*Non sono egino tutti spiriti ammini-
stratori, mandati à servir per conto di
quelli che conseguiranno l'heredità de la
salute?*

ב

1 מְטוּל הַגְּלִיכִין
דִּיתְּהוּ אִיתְּהוּ וְהִירִין
בְּמַדְס דְּשִׁמְעוֹ דְּלֹא נִבְּל:

*Per questo, ci bisogna ben più accura-
tamente attendere à le cose d'alta, accio-
che talora noi non iscoliamo.*

2 אֲזִיר מִלְּתָהּ דָּא
דְּאִתְּמַלְלָהּ בְּדִיר מִלֵּאכֵא
אֲשִׁתְּרִיר וְכָל דְּשִׁמְעָה
וְעִבְרָה אֵלֶיהָ קִבְּל בְּוִרְעָנָה
בְּכִאגִּיתָהּ:

*Imperoche se la parola pronuntiatà
per gli Angeli, fu ferma: & ogni transgres-
sione e disobbedientia riceve giusta ri-
compensa.*

3 אִיכְנָה חֲמוֹ נִצְרִיק אֶן
נִבְסָה עַל אֵלִיו דְּהִבּוֹן
אֲבוֹן חֲמִין הִבּוֹן דְּשִׁרְיוֹ מִן
מִבּוֹ לְמִתְמַלְלוֹ וּמִן אֵלִיו
דְּשִׁמְעָה שְׂמַעֲנוּ בִּן אֲשִׁתְּרִין:

*Como scamparemo noi non facendo
stima d'una così gran salute? la quale ef-
fendo primamente stata narrata da esso
Signore, è stata poi confermata à noi da
quelli che l'havenuo vista.*

א

13 אֶל־מִי־מִן הַמִּלֵּאכִים אֲמַר
בְּכָל עֵת יָשֵׁב לִי־מִינִי עַד־אַשִּׁית
אִבְיָה הָדָם לְרַגְלֵי:

*Item à qual de los Angeles dixo jamàs Affi-
entate à mis diestras, hasta que ponga à tus ene-
migos por estrado de tus pies?*

14 הֲלֹא כָלֵם הִיוֹ רִוּחוֹת
מִשְׁרָחוֹת שְׁלֹחוֹת לְשִׁרְתָּ בְּעִבְרָה
הָאֵלֹה אֲשֶׁר עִתִּידִים לְנַחֵל אֶת
הַיְשׁוּעָה:

*No son todos espiritus seruidores embia-
dos en seruicio por amor de los que son los here-
deros de la salud?*

ב

1 עַל־כֵּן שׁוּיָה לָנוּ הַיָּטִב וְעַל־
יָתֵד לְהַקְשִׁיב לְאֲשֶׁר שְׂמַעֲנוּ בִּן
נִלּוֹן בְּמַעֲדֵלֹתֵינוּ:

*Por lo qual es menester que tanto con mas
diligencia guardemos las cosas que auemos oy-
do, porque no nos escurramos.*

2 וְהֵאֵם הַדְּבָר אֲשֶׁר מְדַבֵּר
בְּמִלֵּאכִים הִיָּה גְבוּר וְלִכְלֵל־בְּגֵד
וְסִדָּה בָּהֶּה שְׁלֵמַת צֶדֶק:

*Porque si la palabra dicha por el ministerio
de los Angeles, fue firme, y toda rebellion, y deso-
bediencia recibió justa paga de su galardón.*

3 אִיכְכָה אֲנַחְנוּ נוֹס גְּנוּס אֵם
גְּבוּר אֶת הַיְשׁוּעָה כּוֹזֶה אֲשֶׁר
הִחֲלָה לְדַבֵּר בְּאֶרְצֵנוּ וּמִאֲשֶׁר
שְׂמַעֲנוּ מִמֶּנּוּ אֵלֵינוּ גְּבוּרָה:

*Como escaparemos nosotros, si tuuieremos
poco vna salud tan grande? la qual auiendo co-
mençado, à ser publicada por el Sennor, ha sido
confirmada hasta nosotros por los que lo oyeron
à el mismo:*

א.

13 Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων ἐ-
ρηγέε ποτε, καθ' ὅσον ἐκ δεξιῶν μου,
εἰς αὐτὴν θῶ τὰς ἐχθρούς σου ὑπο-
πόδιον τῶν ποδῶν σου;

*Et auquel des Anges a-il onques
dit, Sieds-toi à ma dextre, iusqu'à tant
que j'aye mis tes ennemis pour le mar-
chepied de tes pieds?*

14 Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ
πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστέλ-
λάμενα διὰ τὰς μέλλοντας κλη-
ρονομεῖν σωτηρίαν.

*Ne sont-ils par tous esprits admi-
nistrateurs, enuoyés pour servir, pour l'a-
mour de ceux qui doiuent recevoir l'he-
ritage de salut?*

ΚΕΦΑΛ. 6.

ΔΙΑ Τῆς δὲ περὶ σωτηρίας ἡ-
μῶν προσέχειν τοῖς ἀκού-
σασιν, μή ποτε ἀπαρνησώμεθα.

*Pour ceste cause nous faut-il pren-
dre de plus pres garde aux choses que
nous auons ouïes, afin que ne venions à
nous escouier.*

2. Εἰ γὰρ ὁ δὲ ἀγγέλων λαλή-
θεις λόγος ἐγένετο ἑσθαι, καὶ
πᾶσι ἀποδοσέαι, καὶ ἀποδοσέαι ἑ-
λαβέντες ἐν σῶσι μισθὸν ἀποδοσέαι.

*Car si la parole prononcee par les
Angeles, a esté ferme: & toute transgres-
sion & desobeissance a receu iuste retribu-
tion:*

3. Πῶς ἡμεῖς ἀμφιζόμεθα, τη-
λικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας
ἣτις ἀρχὴν λαβέμεν λαλήσαντι
διὰ τὸ κυρεῖν, ὑπὸ τῶν ἀκουσάν-
των εἰς ἡμᾶς ἑσθαι ἀμώμητον.

*Comment eschapperons-nous, si
nous mettons à nonchaloir vn si grand
salut, lequel ayant premierement com-
mencé d'estre déclaré par le Seigneur,
nous a esté confirmé par ceux qui fa-
uoyent oui?*

CAP. I.

13. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

Unto which also of the Angels said hee at any time / Sit at my right hand / till I make thine enemies thy footestool?

14. Nonne omnes sunt ad ministratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis?

Are they not all ministrings Spirits / sent forth to minister / for their / for which I shall be heirs of salvation?

CAP. II.

Propterea abundantius oportet observare nos ea quæ audivimus: ne forte peresluamus.

Wherefore wee ought diligently to glue heed to the things which we have heard / least at any time we should let them slippe.

2. Si enim qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis pravariatio, & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem.

For if the worde spoken by Angels was stedfast / and every transgression / and disobedience received a iust recompence of reward.

3. Quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem: quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est.

Howe shall wee escape / if wee neglect so great salvation / which at the first began to be preached by the Lord / and afterwarde was confirmed vnto vs by them that heard him.

An die Hebræer.

Das I. Capitel.

13. Zu welchem Engel aber hat er jemals gesagt: Setze dich zu meiner Rechten / bis ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füße?

Til huilcken Engel sagde hand oc nogen tid / Set dig hoff min høyre Haand / indtil ieg legger dine Fjender til en stammel vnder dine føder?

14. Sind sie nicht alle zu mal dienstbare Geister / ausgesandt zum dienst / vmb der willen / die ererben sollen die Seligkeit.

Ere de icke alle sammen tienstaetige Aander / vdsende til Tienste / for deris skyld / som stulle arffue Salighed?

Das II. Capitel.

Drumb sollen wir desto mehr warnemen des worts / das wir hören / das wir nicht dahin fahren.

Der saare stulle wi diff mere tage vare / paa Ordet / som wi høre / at wi stulle icke fare der hen.

2. Demso das Wort fest worden ist / das durch die Engel geredt ist / vnd ein jegliche übertretung vnd ungehorsam hat empfangen seinen rechten lohn.

Ehi at er det Ord bleffuer fast / som er tallet forme / desst Englene / oc huer offuertrædelse / oc vlydighed siel sin rette løn.

3. Wie wollen wir entfliehen / so wir eine solche seligkeit nicht achten? Welche nach dem sie ersilich geprediget ist durch den HERRN / ist sie auff vns kommen / durch die / so es gehöret haben.

Quorledis ville wi vndfly / der som vi icke acce saadan en Salighed? Huilcken / effter at hun bleff først predicket ved HERREN / da er hun kommen til oss / formedelst dem / som der hørde.

Křiduom.

Kapitola I.

13. A kterému když Angel luom / řekl: Sed na pravici mé / dokavádž nepoložím nepřátel tvých podnož noh tvých?

A kterémužž Ansolom řekdy řekl: Siedž ná pravicy mojej / až polože nepřítelie tvé podnožkem nog tvých.

14. Všack vslychni gsau služebni duchové / posláni k službě pro ty / kteříž děditi obdrží Spasení.

Jsak vslyšcy te sa duchowie posługujący / ktorzy na posługę bywają posłani dla tych / ktorzy dziedzicami będą zbawienia.

Kapitola II.

Drumby musíme my zachovávatí sňazněji to / což gsine slychali / abyž nás to nevytupilo.

Przeto mamy na wszycey pilnosť wac tych rzeczy ktore smy slyšeli / ižby smy sie tieedy nierožkopili.

2. Neb ponewádž ta řeč / kteroužž strže Angeli powědila / byla pevná / a každě přestavení a neposlušnosti bylo spravedlivu odměnu odpłaty.

Abowiem tesli slovo powiesdžane przez Anioły / bylo trwale / a każde przestęstwo y nieposłuszeństwo sprawiedliwa zapłata odpłaty.

3. Kterakž my pak vvarujeme se pomsty / zameškláme li tak veliké Spasení? Kterakž když se naprwi začalo my pravovati strže Pana: od těch kteříž gsau slychali / na nás vtvrženo jest.

Jakož my vydziedzimy / iesli bysmy takowego zbawienia zameškali / ktore gdy przez samogo Pana naprwi opowiedžane bylo / od tych ktorzy tesli slyšeli bylo nam potwrdzone.

ב

4 כד סהד עליהוין אלהא
באתנתא ובתפוחתא
ובחילא משחלפא
ובבולגא דרומא דקודשא
באתיהבו איך צבניה :

*Rendendole testimonianza a Iddio con
segni e miracoli, e con varie virtù e distri-
butions de lo Spirito santo secondo la sua
Volontà.*

5 לא הווא גיר למלאכא
שעבד עלמא דעתיד
דעלניה במלכיו :

*Imperoche ci non ha sottoposto a gli
Angeli il mondo a venire, delqual noi
parliamo.*

6 אלהא איך דמסהד
בתבא ואמר מנו צברא
דעדתניה וברה דאנשא
דסערותיה :

*Et En Profeta n'ha venduto testimo-
nianza in un luogo, dicendo, Che cosa è
l'huomo, che tu lo visiti?*

7 אמרתיה חילא מן
מלאכא דתפוחתא
ואיקרנא סמית פרישה
ואשלטתיה בצברא ד
דאידך :

*Tu l'hai fatto alquanto minor che gli
Angeli, tu l'hai incoronato di gloria e d'
honore, e l'hai costituito sopra l'opere de
le tue mani.*

8 וכל מודם שעבדת
תחית גלניה בדי דיו דכל
מודם שעבד לה לא שבק
מודם ולא משעבד השא
דיו לא עד כיל חיוו דכל
מודם משעבד לה :

*Tu hai sottoposte tutte le cose sotto i
suoi piedi, Certo ne l'hauegli sottoposte
tutte le cose, mentre ha lasciato che non gli
sia sotto posto. Ma noi al presente non ve-
diamo ancora esserli sottoposte tutte le
cose.*

9 הו דיו דמר קליל מן
מלאכא חיוו דהויו ישווע
מטול השא דמותה
ותפוחתא ואיקרא סים
פרישה הו גיר סתר מן א
אלהא בטבותה חלה בל-
נש טעם מותה :

*Ma Vediamo colui che era stato fat-
to alquanto minor che gli Angeli, cioè
Gesù per la passion de la morte essere in-
coronato di gloria e d'honore: accorche
per la gratia di Dio gustasse la morte per
tutti.*

ב

4 ואלהים העיד באותות
ומותות וגבורות רבות ובמתנות
רוח הקדש כרצונו :

*Testificando juntamente con ellos Dios con
señales y milagros y diuerfas maravillas, y con
dones del Espiritu Sancto repartiendolos segun
su voluntad.*

5 כיה לא שח תחת רגלי
המלאכים את עולם הבא
אשר דברנו עליה :

*Porque no sujetó a los angeles el mundo ve-
nidero, de loqual hablamos.*

6 כיה העיד איש במקום פלמוני
לאמר מה אנוש כיה דכרנו
דבר אדם כיה תפקדנו :

*Testificó empero vno encierto lugar, dizi-
endo, Que es el hombre que te acuerdas deel, o el
hijo del hombre que lo visitas?*

7 ותחסרהו מעט מאלהים
וכבוד ודדר תעברהו תמשילהו
במעשי ידיו :

*Hezistelo vn poco menor que los Angeles,
coronastelo de gloria y de honrra, y pusistelo so-
bre las obras de tus manos.*

8 כל שח תחת רגלי
כיה כל שח תחתיו אחד לא
השאיר אשר לא הושח תחתיו
ומעת עוננו לא רואים אנחנו
כיה כל דברים הושח תחתיו :

*Todas las cosas sujetaсте debaxo de sus pies
Ponque en quanto le sujetó todas las cosas, na-
da dexó que no sea sujeto a el. Mas aun no vemos
que todas las cosas le son sujetas.*

9 כיה אלהא אשר מעט מאלהים
מחסר רואים אנחנו את ישוע
בעבוד עני המות וכבוד ודדר
מעט אשר בתחנת אלהים על
כלם יטעם את המות :

*Empero vemos a aquel Iesus coronado de
gloria y de honrra, que es hecho vn poco menor
que los Angeles por pafsion de muerte, para que
por gracia de Dios gustasse la muerte por todos.*

ב

4 Συνεπημαστρούτω τῷ θεῷ
σημαίους καὶ τέρασιν, καὶ πνεύ-
ματις διωάμεσι, καὶ πνεύματι
ἀγάθῃ μεροσμοῖς, καὶ τῷ αὐτῷ θε-
ῷ λησιν :

*Dieu en outre leur rendant ensen-
ble tesmoignage par signes & miracles,
& diuerfes vertus, & distributions du
sainct Esprit, selon la volonté.*

5. Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε
τῷ οἰκουμένῳ τῷ μέλλουσιν, πε-
ρὶ ἧς λαλοῦμεν.

*Car il n'a point assuietti aux Anges
le monde à venir, duquel nous parlons.*

6. Διμαρτύρεται δὲ πῶς τις λέ-
γων, πὶ ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μιμή-
σκη αὐτῷ, ἢ ὡς ἀνθρώπου, ὅτι ἐ-
πισκέπη αὐτὸν :

*Et quelcun a tesmoigné en quelque
lieu, disant, Qu'est ce que de l'homme,
que tu ayes souuenance de lui? ou du
fils de l'homme que tu le visites?*

7. Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι
παρ' ἀγγέλους δόξαν καὶ τιμὴν ἐτε-
φανώσας αὐτὸν, καὶ κατίστησας
αὐτὸν ὑπὲρ πάντων χερῶν σου.

*Tu fas fait vn petit moindre que les
Angeles, tu fas couronné de gloire & d'
honneur, & l'as establi sur les œuvres de
tes mains.*

8. Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω
τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑπο-
τάξει αὐτῷ τὰ πάντα, ἔθεν ἀφῆ-
κεν αὐτῷ ἀντιποιμεῖν. νῦν δὲ ὅπως
ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποταγ-
μένα.

*Tu as assuietti toutes choses, sous
ses pieds. Or en ce qu'il lui a assuietti
toutes choses, il n'a rien laissé qui ne lui
soit assuietti. Si ne voyons-nous point
encore maintenant toutes choses lui es-
tre assuietties.*

9. Τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέ-
λους ἡλαττωμένον, βλέπομεν ἱε-
ροῦ, καὶ τὸ πάθημα τῆς θανάτου,
δόξαν καὶ τιμὴν ἐτεφανώμενον ὅπως
χαρῇ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ πάντων γούση-
ται θανάτου.

*Mais nous voyons couronné de
gloire & d'honneur celui qui auoit esté
fait vn petit moindre que les Anges, al-
fauoir Iesus, par la passion de la mort,
afin que par la grace de Dieu, il goustast
la mort pour tous.*

CAP. II.

4. Contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem.

God bearing witness thereto / both with signs and wonders / and with divers miracles / and giften of the holy Ghost / according to his owne will?

5. Non enim angelis subiecit Deus orbem terrarum, de quo loquimur.

For hee hath not put in subjection vnto the Angels the worlde to come / whereof we speake.

6. Testatus est autem in quodam loco quis, dicens, Quid est homo quod memor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum?

But one in a certaine place witnesseth saying / What is man / that thou shouldest be mindefull of him: or the sonne of man that thou wouldest consider him.

7. Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.

Thou madest him a little inferiour to the Angels: thou crownedst him with glorie and honour / and hast set him aboue the workes of thine handes.

8. Omnia subiecisti sub pedibus eius, In eo enim quod omnia ei subiecit: nihil dimisit non subiectum ei. Nuncautem necdum videmus omnia subiecta ei.

Thou hast put all things in subjection vnder his fete. And in that hee hath put all things in subjection vnder him / hee left nothing that shoulde not be subiect vnto him. But wee see see not all things subdued vnto him.

10. Eum autem qui modico quam angeli, minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.

But wee see Iesus crowned with glorie & honour / which was made a little inferiour to the Angels / through the suffering of death: that by Gods grace hee might taste death for all men.

Das II. Capitel.

4. Vnd Gott hat ihr zeugniß gegeben / mit zeichen / wunder vnd mancherley kräftten / vnd mit auftheilung des heiligen Geistes / nach seinem willen.

De Gud gaff dem Bidnissvnd / mit teken / vnderlige Gerninger / oc mangsoltig krafft / oc mit den heiligen Andts vdeleisse / effter hans vilte.

5. Denn er hat nicht den Engeln vnterthan die zukünftige Welt / davon wir reden.

Thi hand giorde icke Englene den eilkomende Verden vnderdanig / om huiltken wi tale.

6. Es bezeuget aber einer an einem ort / vnd spricht: Was ist der Mensch / daß du sein gedencdest? Vnd des Menschen Son / daß du ihn heimsuchest?

Der vidner en paa en sted / oc siger / huad er Mennisten / at du tencker paa hannem? De Mennistens Son / at du hiemsøger hannem?

7. Du hast ihn eine kleine zeit der Engel mangeln lassen / Mit preis vnd ehren hast du ihn gekrönt / vnd hast ihn geset über die werck deiner hände.

Du lodst hannem fattis Engle en liden tid / Du frunede hannem mer priss oc ære / oc sette hannem offner dyne hendes gerninger.

8. Alles hast du vnterthan zu seinen füssen. In dem / daß er ihm alles hat vnterthan / hat er nichts gelassen / daß ihm nicht vnterthan sey. Jetzt aber sehen wir noch nicht / daß ihm alles vnterthan sey.

Du lagde alting vnder hans foder. I det at hand vnderlagde hannem alting / da forlod hand inted / at det ey er hannem vndergiffuet. Men vi see icke end nu / at alting er hannem vndergiffuen.

9. Den aber / der eine kleine zeit der Engel gemangelt hat / sehen wir / daß es Iesus ist / durchs leiden des Todts gekrönt mit preis vnd ehren / auff daß er von Gottes Gnaden für alle den Tod schmecket.

Men vi see den / som en liden tid fattedis Engle / at det er Ihesus / som er formedelst Dødens pine frunet mer priss oc ære / Paa det hand stulde aff Guds naade smage Døden for alle.

Kapitla II.

4. Wyświadcenijm Bożym strze znamenij / a zjzraſy / a rozlicne mocy / y vdełowanijm daruow Duchy Śwatejho / podit wuole geho.

A Bog wespół świadczył / y przez znaki / przez ci dā / y rozmaite mocy / y przez vdzialeńte Duchy świętego / według swej wolej.

5. Nebo Buoś nepoddal Angeluom buducyho otkryſka zmiſtjho / o kteremjto mluwijme:

Abowiemci Aniołom nie podał onego świata przyszłego / o ktorym mówimy.

6. Ale świadcil na gednom miſſet gedn / kta: Co geſt Człowiek / że pomnijs na nje / aneb Syn człowieka / że namyſtewu geſt geh.

A ntektory świadczył na ntektorym mtejsu mowiac: Coż teſt człowiek iſz go pamietaſ / abo ſyn człowieczy iſz uan w; gład maſ?

7. Malickos ho mienſzjho včinił neč Angel / ſlāwau a ctij forunowal ghy ho / a vſta; nowil ghy geh nad dylem rukau twych.

Wczyniles go malo co mizſzym nad Anioły / vkoronowales go chwala y ctia / y poſtanowiles go nad wyſſzymi ſprawami rak twoich.

8. Wſſeckny wčy poddal ghy pod nohy geho. Ze geſt pak wſſecky wčy poddal gehu / tedy zagisł nie nepozu; ſlawil / cožy nebylo poddāno gehu. Ale nynij geſt ne w; dijme / aby gehu wſſecky wčy poddāny byly.

Poddales wſſyckie rzeczy pod nogi tego / A zāste przez to iſz mu wſſyckie rzeczy poddal / nie nte opus; ſcil coby temu poddanego nie by; to / ſednāk teraz teſeje nie w; diſis my wſſyckich rzeczy by; mu poddāny.

9. Toho pak kterj; malo mienſz včinen geſt neč Angel / widjme Geſtiſſe pro vtr; pnau Smrti ctij ſlāwau foru; nowanēho / aby strze miſoſt Božij za wſſecky okuſyl Smrti.

Alle Jezuſa onego obaczamy vkoronowanego chwała y ctia / ktery ſie malo co iſſat mizſzym nad Anioły / dā mēci ſmiertci / aby zlaſt Božej za wſſyckie ſmiertci ſtoſ; towal.

ב

10 יאמ הוא גיר להו דכל
באידה וכל מטולתה ובניא
סגיאא אל לתשבוחתה
הלרישא דחיהון במשא
יגמריהי:

Perciò che egli era conveniente che colui, per cagion del quale son tutte le cose, e per opera del quale son tutte le cose, conducendo egli molti figliuoli a la gloria, consacrassero con afflittioni il principe de la lor salute.

11 הו גיר דקדש וחגון ד
האיתקדשו מן חד חגון כ
בלהון מטול חגא לא בחת
דיקרא חגון אחריה:

Imperò che e quel che santifica, e quei che son santificati, tutti son da uno: per laqual cosa non se vergogna di chiamarli fratelli.

12 בד אמר אספר שמך
לאחרי ובניה דעדתא
אשפחך:

Dicens, Io annuntiarò il tuo nome a i miei fratelli, e laudarotti nel mezzo de la Congregatione.

13 ותיב דאנא אהנא תכיל
עלוי ותיב הא אנא ובניא
דיהבת לי אלהא:

E piu, Io mi confidaro in lui. Et ancora, Ecco me et sancti illi, che idem m'ha dati.

14 מטול גיר דבניא
אשתותבו בבשרא ודמא
אף הו ביה בדמותא
אשתותמ ביהו בלהו דב
דבמותה ובטל למן דאחיר
שולטנא דמותא דאיתיהי
סטנא:

Adunque poi che i sancti illi son partecipi de la carne e del sangue, ancor egli n'ha similmente partecipato: accioche per mezzo de la morte distruggesse colui che haveua l'imperio de la morte, cioe il diavolo.

15 וישא להגון אליו ד
דבחותא דמותא בכלהון
חיהון משעבדיו הו
לעבדה:

E liberasse tutti quelli che per timor de la morte erano per tutta la vitaloro soggetti a servitù.

ב

10 כי שנה לו אשר בעבורו
כל דברים ואשר בו כל דברים
ואשר מביא בגלים לבים לכבוד
להשלים את נשיא ישועתמו
בעני:

Porque conuenia que à aquel por amor del qual son todas las cosas, y por el qual son todas las cosas, auiendo de traer en su gloria à muchos hijos, hiziesse consumado por afflicciones al author de la salud de ellos.

11 כי המקדיש והנקדשים
מאחד כלמו על כן לא
התבושש לקרא להם אחים:

Porque el que sanctifica y losque son sanctificados de vno son todos: por loqual no se auerguença de llamarlos Hermanos.

12 לאמר אספרה שמך לאחרי
בתוך קהל אהליך:

Diziendo, Annunciaré à mis Hermanos tu nombre, en medio de congregacion te alabaré.

13 ועוד אני אחסה בו ועוד
הגה אנכי וחילדים אשר נתן לי
יהיה:

Y otra vez, Yo confiaré en el. Y otra vez, He aqui yo y mis hijos que me dió Dios.

14 וכי חילדים חברי בשר
דם חמה גם הוא כמו כן
חברים נהיה אשר במות יהבל
אוחז לאשר יש לו כח ועבורת
חיות זה הוא השטן:

Ansique porquanto los hijos communica-ron à carney à sangre, el tambien ansi participó de lo mismo, para destruyr por lo muerte àlque tenia el imperio de la muerte, es à saber, el diablo.

15 ויפלטמו כלם אשר ביראת
חיות בכל חיותם גשבים היו
לעבדה:

Y librar à losque por el temor de la muerte estauan por toda la vida sujetos à seruidumbre.

6.

10. Ἐπεὶ γὰρ αὐτῷ δι' ὃν τὰ πάν-
τα, καὶ διὰ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς
δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγόν τῆς
σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων
πλειῶσαι.

Car il estoit conuenable que celui, pour lequel sont toutes choses, & par lequel sont toutes choses, puis qu'il amenoit plusieurs enfans à gloire, consacra le prince de leur salut par afflittions.

11. Ὁ, πρὸς ἀγαθῶν καὶ οἱ ἀγα-
θόμοι, ἐξ ἐνὸς πάντες. διὸ αἰτί-
αν οὐκ ἐπιμαρτυρεῖ ἀδελφῶς αὐ-
τοὺς καλεῖν.

Car & celui qui sanctifie, & ceux qui sont sanctifiés, sont tous d'un: pour laquelle cause il ne prend point à honte de les appeler freres.

12. Λέγων, ἀπαγγελάω τὸ ὄνομα
σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ
ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.

Disant, l'annoncerai ton Nom à mes freres, & telouerai au milieu de l'as-semblee.

13. Καὶ πάλιν, ἐγὼ ἐσμεν πεποι-
θὼς ἐπ' αὐτῷ, καὶ πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ
καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἐδωκεν ὁ θεός.

Et derechef, Je me confierai en lui, Et encore, Me voici, moi & les enfans que Dieu m'a donnés.

14. Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώ-
νηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς
ὡς ἀποστασίας μετέχευεν αὐτῶν,
ἵνα διὰ τῆς θανάτου καθαρῇσιν τὸ
κράτος τῆς ἁνείνης, τῆς
τίμης, τὸν διὰβολον.

Depuis donc que les enfant partici-pent à la chair & au sang, lui aussi sem- blablement a participé aux memes choses, afin que par la mort il destruisist celui qui auoit l'empire de mort, c'est assauoir le diable:

15. Καὶ ἀπαλλάξῃ τέττας ὅσοι φό-
βῳ θανάτου διὰ πάντας & ζῆν ἐνο-
χοὶ ἦσαν δουλείας.

Er qu'il en deliurast tous ceux qui pour crainte de mort estoient toute leur vie assuiettis à seruitude.

CAP. II.

10. Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummare.

For it became him / for whome are
all things / and by whome are all things /
feeling that hee brought many chil-
dren vnto glorie / that hee shoulde con-
sulate the Prince of their saluation
through afflictions.

II. Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur : ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare.

For he that sanctifieth / and then
which are sanctified / are all of one: where-
fore he is not ashamed to call them
brethren.

12. Dicens, Nuntiabo no-
men tuum fratribus meis: in
medio ecclesiæ laudabo te.

Saying, I will declare thy Name
vnto my brethren: in ye mids of the
Church will I sing praises to thee.

12. Et iterum, Ego ero fi-
dens in eum. Et iterum: Ec-
ce ego & pueri mei, quos
dedit mihi Deus.

And againe/ I will put my trust in
him. And againe/ Behold/ here am I /
and the children / which God hath gi-
uen me.

14. Quia ergo pueri com-
municaverunt carni & san-
guini: & ipse similiter parti-
cipavit eisdem: ut per mor-
tem destrueret eum qui ha-
bebat mortis imperium, id
est, diabolus.

Forasmuch then as the children were partakers of fleshe and blood/hee also him self likewise tooke part with them/ that he mighte destroye through death/ him that had the power of death/that is the Devil.

15. Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti.

And that he might deliuer all them/
which for feare of death were all their
life time subject to bondage.

An die Ebreer.

Das II. Capitel.

10. Denn es ziemet Dem/ vmb des
willen alle ding sind/ vnd durch den al
le ding sind/ der da vil Kinder hat zur
Herzlichkeit geführet / daß er den Her
zogen ihrer seligkeit durch leiden vol
kommen machte.

Thi der sømede hannem/ for hues skyld alletting
ere/ oc formeddelt huiiscen alle tting ere/ den som førde
mange Børn til Herlighed / at hand skulde gøre Før-
sten til deris salighed suidkommen formeddelt pine.

11. Sientmal sie alle von einem kommen/ beyde der da heiliget / vnd die da geheiliget werden. Darumb schämet er sich auch nicht / sie Brüder zu heissen.

Effterdi de komme alle aff en / baade den som hellig-
ger / oc de som bliffue helligede. Der faare stammer
hand sig oc icke / at kalde dem Brødre.

12. Und spricht: Ich wil verkündi-
gen deinen Namen meinen Brüdern
und mitten inn der Gemeinde dir lob-
singen.

De siger/ ieg vil fornynde mine Brødre dit Ræssn/
oc siunge dig Loff met iblant Menigheden.

13. Vnd abermal: Ich will mein ver-
trauen auff in setzen. Vnd abermal:
Siehe da/ Ich vnd die Kinder/ welche
mir Gott gegeben hat.

De atter igen/ Jeg vil forlade mig paa hannem.
De atter igen/ see der/ ieg oc de Børn/ som Gud gaff
mig.

14. Nach dem nun die Kinder fleisch
vnd blut haben / ist ers gleicher ma-
ßen theilhaftig worden / Auff daß er
durch den Todt die macht neme dem/
der des Todtes gewalt hatte / das ist/
dem Teuffel.

Eiffendi at Wornene haſſue nu lod oe blod/da er hand i lige maade bleffuen delactig der vdi / Paa der hand ſkuide formedeſt Døden tage maecten fra den/ ſom haſſde vold offuer Døden/ der er/ Dieffuelen.

15. Vnd erlösete die / so durch forcht
deß Todes im ganzen leben Knechte
sein mußten.

De frelste dem / som formedelst Dødens fryet /
skulde veret Zieneri al deris Liffs tid.

K. Ziduont.

Kapitola II.

10. Neb gest slussalo na to-
ho / strže kterchož gšau wesser
čty wčny / a pro kterchož gest w-
ssečo / aby minohě Syny při-
weda k slawě / roznmožitele a
puowoda gegich Spasenij /
žije vmučenij dokonale wči-
mil:

Abowsem godziło się aby ten
dla którego sa wstyki rzeczy /
przez którego sa wstyki rzeczy /
wiele synow do chwaly przywd-
żac / kśiaże zbawienia ich przez
męki poświęcił.

11. Nebo n ten/terpſz poſwē-
cuge/ n ti kſeſiſz poſwēceni bſz
wagij/ z gednoho wſſychni
gſau. Pro kterauſto pſiſtſinu
neſtydſi ſe gmenowa ti gebras
tſijmi.

Bo y ten Eroy poświęca / y ci
Eroy bywata poświęcent / z te
dne^o ja wszyscy / dla Eroy przy
czynny nie wstyda sie bracia ich na
zwac.

12. Křta: Zwěstugi gměno
twě Bratřijm mým / a v pro-
střed Cřkwe tebe chwałiti bu-
du.

Nowrac: Opowiem imie twoje
braciey mojej/ w pośród ich to-
ściół pieszczotobliwie.

13. A opět: Já budu vffati
w něho. A opět ginde An nā
a dēti me/ k tērēž dal mi Buch.

Zásie: Bede semudufat. Z
 zásie: Oro la ydzieci kore mival
 Bog.

14. Protož tehda / řdněž děti
včasťstviw mēli s tēlem a
řwiw / y on takē w tēmž wčas
stviw mēl / aby řrže smrt
řkazył toho / řterž mēl wčas
dařstviw nad smrti / to gest dās
błg;

33 thedy Dzieci wejeſtniſi ſa
 cłaſa y ſi weſe/tatſze teſz y on zſtał ſi
 wejeſtnikiem tych rzeczy / aby
 przez śmierć zniſzczył tego Który
 miał pańſtwo śmierci / to teſt czar-
 ta.

15. A aby wyswobodil ty /
kterijzto strachem smrti / po w-
stecel zas ziwota swęho byti
zawazani E službē.

Niżby wyszłoby ty / Etorzy Fols
wief prze boiajn smierci / przez
wżytef żywor poddani byli pod
nicwola.

16 לֹא הָיָה צִירָמִן
מִלֹּאכָה נֶסֶב אֶל־לֹא פִּי
וְרָעָה דִּאֲבָרָהּ נֶסֶב ;

Perciò egli certo non ha preso gli Angeli, ma ha preso il seme d'Abraham.

17 מִטוֹל הָיָה וְדָק הָיָה
דִּבְכָּל מִדָּם יִתְדַמֶּה
לֹא חֲוִיָּה דִּיהוָה מִדְּחִמָּה
וְרָב כּוֹמֵרָה מִחֲמִימָה
בְּדֹאֲלָהּ וְנִהְיָה מִחֲסָה
עַל חֲטוּתָהּ דְּעִמָּה ;

Però l'è bisognato in tutte le cose offer simile a fratelli: accioche fosse misericordioso e fedel pontefice ne le cose da farsi verso l'idolo, per satisfar per i peccati del popolo.

18 בְּהִי צִיר דְּהוּ חֵשׁ וְאִתְּנָסִי מִשִּׁפְּחָה דְּיַעֲרָה
לֹא לִילִי דְּמִתְנָסִין ;

Perche da quel che egli ha patito, essendo tentato, può soccorrere a quelli che son tentati.

1 מִכִּיל אֲחִי קְדִישִׁים
דִּאֲתִקְרִיתוּן בְּקִרְיָנָה דִּמֶּן
שְׁמִיָּה חֲוִיָּהּ לְהִנָּה
שְׁלִיחָה וְרָב כּוֹמֵרָה
דִּתְדִירִיתוּ יִשׁוּעַ מִשִּׁיָּה ;

Per laqual cosa, fratelli santi, che sete participans de la celeste Vocazione, considerate l'Apostolo e Pontefice de la nostra confessione, Christo Iesus.

2 דְּמִתְחִימוּ לְמִן דְּעִבְדָּה
אִתְּ מוֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתָה ;

Che è fedele a colui che l'ha costituito (come fu ancor Moysè) fedele, dico, in tutta la casa de esso.

3 סִגְיָאָה הִי תִשְׁבּוּחָתָהּ
דְּהִנָּבָה טָב מִן דְּמוֹשֶׁה
אִיכְנָבָה דְּסִגְיָהּ אִתְּקִרְבָּה
דְּבִנְיָה דְּבִיתָה טָב מִן
בְּנִיָּה ;

Perciòche costui è stato tenuto degno di tanto maggior gloria che Moysè, quanto maggior honore ha colui che ha edificata la casa, che non ha essa casa.

16 כִּי־לֹא בְּכָל דְּבָר לָקַח אֶת־
חַמְלָאכִים כִּי־אִם אֶת־זֶרַע
אֲבִרָהּ לָקַח ;

Que no tomó a los Angeles, mas a la simiente de Abraham tomó.

17 וְלֹא־ן שָׁוָה לֹא בְּכָל דְּבָרִים
לְהַדְמוּתָהּ לְאֲחִיו לְהוֹלִיתוּ חֲנוּן
וְרַחֲמוֹם וְכִהּן גְּדוֹל נֶאֱמָר לְפָנֶי
אֱלֹהִים לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנוֹת הָעָם ;

Por loqual deuia hazerse en todo semejante a los hermanos, para ser hecho misericordioso y fiel pontifice en loque es para con Dios es a saber para expiar los peccados del pueblo :

18 כִּי־בְּאִשּׁוּר נְגוּעַ מִכָּה מַעֲנָה
חֲמוּסָה הוּא יוֹכֵל לַעֲזֹר לְמַסִּים ;

Porque en quanto el mismo padeciò y fue tentado, es poderoso para tambien socorrer a losque son tentados.

1 לֵכֵן אֲחִי הַקְדוּשִׁים וְחֻבְרִי
קִרְיָאָה הַשְׁמַיִם הָבִיטוּ אֶת־שְׁלִיחַ
וְכִהּן רֹאשׁ חֲוִיָּהּ אֶת־יִשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ ;

Portanto, Hermanos, Sanctos, Participantes de la vocacion celestial, considerad el Apostol y Pontifice de nuestra profesion el Christo Iesus:

2 אֲשֶׁר נֶאֱמָר הוּא לְעִשְׂיָה
כַּמּוֹ גַּם מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתוֹ ;

Fiel alque lo constituyó sobre toda su casa como tambien Moysen.

3 כִּי־כְבוֹד גְּדוֹל יֵשׁ לָהּ מִמֹּשֶׁה
כַּמּוֹ יוֹתֵר יֵשׁ־כְבוֹד לְבִנְיָהּ בֵּית
מִן חֲבִיתָה ;

Porque de tanto mayor gloria que Moysen este es estimado digno, quanto tiene mayor dignidad que la casa, elque la fabricó.

16. Οὐ γὰρ δὴ πρὸς ἀγγέλων ἐπιλαμβάνενται, ἀλλὰ σωτηρίας ἀβραάμ ἐπιλαμβάνενται.

Car certes il n'a nullement puis les Anges, mais a prins la semence d'Abraham.

17. "Ὅθεν ὡφείλε κατὰ πάντας τοῖς ἀδελφοῖς ἐμμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πρὸς ἀρχιερέως τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλασθεῖν τοὺς ἀμαρτίας τῆς λαοῦ.

Parquoi il a falu qu'il fust souverain Sacrificateur, misericordieux & fidele es choses qui douent estre faites enuers Dieu, afin de faire propitiation pour les pechés du peuple.

18. Ἐν ᾧ γὰρ πέποιθεν αὐτὸς πληροῦς, δυνατὸς τοῖς πειρασμοῖς βοηθεῖν.

Car par ce qu'il a souffert en estant tenté, il est aussi puissant pour secourir ceux qui sont tentés.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.
Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἀγαποί, κλησέσθαις ἐπιπαρανοῦν μετὰ σοῖς, καὶ ἀνοήσοιτε τὸν λόγον τοῦ καὶ ἀρχιερέως ὁμολογίας ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Parquoi, freres saints, qui estes participans de la vocacion celeste, considerez l'Apostre & souverain Sacrificateur de nostre profession, allouer Iesus Christ.

2. Πιστὴν ὄντα τῷ ποιῶντι αὐτὸν, ὡς καὶ μοῦσης ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Qui est fidele à celui qui l'a establi, ainsi que Moysè aussi estoit fidele en tout la maison d'icelui.

3. Πλείονος γὰρ δόξης εἶπες πρὸς μοῦσιν ἡξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τῷ οἴκῳ ὁ καὶ οἰκοδομῶν αὐτὸν.

Car cestui-ci est réputé digne d'une plus grande gloire que Moysè, en tant que celui qui a edifié la maison, est en plus grande dignité que la maison mesme.

CAP. II.

16. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit.

For hee in no sort tooke the Angels; but he tooke the seed of Abraham.

17. Vnde debuit per omnia fratribus similari: ut misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.

Wherefore in all things it became him to be made like unto his brethren; that hee in ghe due mercifull / and a faithfull high Priest in things concerning God; that hee might make reconciliation for the finnes of the people

18. In eo enim in quo passus est ipse & tentatus: potens est & eis qui tentantur auxiliari.

For in that he suffered / & was tempted; he is able to succour them that are tempted.

CAP. III.

Vnde fratres sancti, vocationis celestis participes, confiderate Apostolum, & pontificem confessionis nostrae Iesum (Christum.)

Therefore holie brethren / partakers of the heauenly vocation; consider the Apostle and high Priest of our profession; Christ Iesus.

2. Qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut & Moyses in omni domo eius.

Who was faithfull to him that hath appointed him / euen as Moyses was in all his house.

3. Amplioris enim gloriæ iste præ Moysen dignus est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illum.

For this man is counted worthy of more glorie then Moyses; in as much as he which hath builded the house / hath more honour then the house.

An die Ebreer.

Das II. Capitel.

16. Denn er nimt nirgend die Engel an sich / sondern den Samen Abraham nimt er an sich.

Thi hand tager ingen sted Engle til sig / men Abrahams Sæd tager hand til sig.

17. Daher must er aller ding seinen Brüdern gleich werden / auff daß er barmherzig würde / vnnnd ein trewer Hoherpriester für Gott / zuversöhnen die sünde des Volcks.

Der saare skulde hand vere sine Brødre lig i alle ting / paa der hand skulde bliffue barmhertig / oc en trofast ypperste Prest saar Gud / oc forligge Soldens synde.

18. Denn darinnen er gelitten hat vnnnd versucht ist / kan er helfen denen die versucht werden.

Thi der vdi som hand leed oc bleff fristet / kan hand hielpe dem / so bliffue fristede.

Das III. Capitel.

Derhalben / jr heiligen Brüder / die jr mit beruffen seht / durch den himlischen beruff / nemet war des Apostels vnd Hohenpriesters / den wir bekennen / Christi Jesu.

Der saare / i hellige Brødre / som oc ere kallede / for medelst det himmelske Kalb / tager vare paa den Apostel oc ypperste Prest / som vi bekende Christum Ihesum.

2. Der da treu ist / dem / der ihn gemacht hat / wie auch Moyses / inn seinem ganzen Hause.

Der er hannem tro / som gjorde hannem / lige som oc Moyses / i hans ganske Hus.

3. Diser aber ist grösser ehren werth denn Moyses / nach dem er eine grössere ehre am Hause hat / der es bereitet / denn das Haus.

Men denne er større ære verd / end Moyses / effierdt / at den haaffuer større ære aff Huset / som det bereder / end Huset.

A Zidnom.

Kapitola II.

16. Neb nishy pfirozni Angelstho nepriyal / ale spm Abrahamowo pfiyal.

To zaisste nte przymc wal An / low / ale plenis Abrahamowe przymc mowal.

17. Atak wessiem ml podoben bpti Bratrim / aby ml losrdny byl awlly Dikup / w gednani wch nalezichy pced Bohem / kteryzby milostu w odpuist hrijchy listu.

Rad mlal w wssyrim byc podobnym braciey / aby byl milostier / nym / w iernym Kaplanem w rydz rzech / kore sic v Bogu djal mlaly / fu vblaganu grzechow ludzich.

18. Protoz zagiste / zgest trpla pokauish / moen gest / klij pokauishi bywas / gi / tak spomahati.

At wsem z tego co dirpal gdy byl kufos / moze y ty kory kuz / ni bywata podpomoc.

Kapitola III.

Protoz Bratij Swatij / powolani Nebstho / tasi / patite na Apostola a Dikupa wyznani nashcho Gzisse:

Przetoz bracia swsci / w zesse nicy wezwana niebiestiego / obaczcie Apostola y nawyzshiego Kaplana wyznania nashogo Krystusa Jezusa.

2. Kteryzto werny gest temu / ldoz gen vstanowil / nato y Monziss wessiem domu geho.

Wtemego temu Prozy go stanowil / nato y Monziss w wssyrim domu tego.

2. Wessy zagiste cento nad Monzisse ci hoden gest / tym hognegsh test na nad Dum ten ldoz gen wstawi.

To w wssy dwaly byl gos dzen rdo Monzisa / tim wssy ezsac mathen kory zbudewal dom / niz dom sam.

ג
4 כל ביתא גיר פון אנשא
הו מתפנא הו דין דבנא כל
אלהא הו:

*Perche ogni casa è edificata da qual-
cuno: e colui che ha fabricata tutte que-
ste cose, è iddio.*

5 ומושא איה עבד
אתחיומו בביתא פלה
לטהדותא דאלין דעתידו
חיו למתמללו באידה:

*E Moise fu ben fedele in tutta la ca-
sa di lui, come famiglia, in testimonio de
le cose che s'hauerano a dire.*

6 משיחא דין איה ברא
על ביתא ואיתחיה ביתא
חנן או עד מא לחתת
נאחיד גלותא אפני
ושבחה דסברה:

*Ma Christo come Figliuolo è sopra la
casa sua, la cui casa siamo noi, se terremo
ferma la confidenza e la gloria de la spe-
ranza si fin al fine.*

7 מטול דאמרת רוחא
דקדשנא דיומנא או
פקלה תשמעון:

*Perilche, como dice lo Spirito santo,
Se vos hogge odirate la Voce sua.*

8 לתקשון לבותכון
למדגותיה איה כממדנא
ואיה יומנא דנסינא
דבמדנא:

*Non indurate i vostri cuori, si come
ne l'irritatione nel di da la tentatione
nel deserto.*

9 דנסינא אכתיכון ובקו
חיו עבדי ארפציו שגיו:

*Dante i Padri vostri mi tentarono, mi
promorono, e videro l'opere mie, per
quaranta anni.*

10 מטול הנא מאנת לי
בדנא הו ואמרת דעמא
הו דנא לכהון והנון לא
ידעו איה חת:

*Laude io mi fastidi di quella gene-
ratione, e dissi, Essi sempre errano col cuo-
re: me hanno conosciuto le mie vie.*

ג
4 כיה כל בית גבנה מאיש
נאשר בנה אח כל אלהים הוא:

*Porque toda casa es edificada de alguno: y
elque crió todas las cosas, Dios es.*

5 ומשה נאמן היה בכל ביתו
במשרת לעדות המדברים:

*Item, Moysen à la verdad fue fiel sobre toda
su casa, como criado empero para testificar loque
se auia de dezir.*

6 והמשיח כמו בן בביתו וביתו
הזנים אנחנו אם אח בשחור
ותהלת השקר עד חקץ בעונו
נאחו:

*Mas el Christo, como el hijo sobre su casa,
la qual casa somos nosotros, si hasta el cabo retu-
uiéremos firme la confiança, y la esperança glori-
osa.*

7 על כל כמו אומרת רוח
הקדש חיום אם בקולו תשמעו:

*Por loqual, como dize el Espiritu Sancto, Si
oyerdes oy su voz.*

8 אל תקשו לבבכם כמריבה
כיום משה במדבר:

*No endurezcays vuestros coraçones, como
en la irritacion, en el dia de la tentacion en el de-
sierto.*

9 אשר נסוני אבותיכם בחנוני
גם רא מועלי ארבעים שנה:

*Donde me tentaron vuestros padres; me
prouaron, y vieron mis obras, quarenta annos.*

10 לכן אקוט בדור ואמר עמ
תועי לבב הם והם לא ידעו
דרכי:

*A causa dello qual me enemisté con esta ge-
neracion, y dixi, Perpetuamente yerran de cora-
çon, ni ellos han conocido mis caminos:*

ג.
4 Πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευά-
ται ὑπὸ τινος. ὁ δὲ τὸ πᾶν κα-
τέσκευασεν, θεός.

*Car toute maison est bastie par quel-
cun: or celui qui a basti toutes ces cho-
ses, c'est Dieu.*

5. Καὶ μωσὴς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ
οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς ἑρμῶων, εἰς μαρ-
τύριον τῶν λαλήθησων.

*Et quant à Moysen il a bien esté fi-
dele en toute la maison d'icelui comme
seruiteur, pour tesmoigner les choses
qui deuoyent estre dites:*

6. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐστὶν τὸν οἶ-
κον αὐτοῦ, ὡς οἶκος ἐσμὲν ἡμεῖς, ἐάν-
τις τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχη-
μα τῆς ἐλπίδος, μετὰ τὴν ἐλπίδα
κατέχων.

*Mais Christ comme Fils est sur la
maison d'icelui, duquel nous sommes la
maison, voire si nous retenons ferme
iusques à la fin l'assurance & la gloire
de l'esperance.*

7. Διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον, σήμερον εἰάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ
ἀκούσῃτε.

*Partant ainsi que dit le sainct Esprit,
Au iourd'hui, si vous oyez sa voix.*

8. Μὴ σκληρύνῃτε τὰς καρδίας υ-
μῶν, ὡς ἐν τῷ ὠρετικῷ, κατὰ τὴν
ἡμέραν τῆς πειρασμοῦ ἐν
τῇ ἐρήμῳ.

*N'endurcissez point vos cœurs, ain-
si qu'en l'irritation, au iour de la tenta-
tion au desert:*

9. Οὐ ἐπειράσαν με οἱ πατέρες υ-
μῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ
ἔργα μου ποσάραχον ἐτη.

*Là où vous peres m'ont tenté, & m'ont
esprouvé, & ont veu mes œuvres par
quarante ans.*

10. Διὸ περὶ ἡμεῶν τῇ γενεᾷ ἐ-
κείνῃ, καὶ εἶπα, αἱ πλανήσαντες τῇ
καρδίᾳ. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς
ὁδοὺς μου.

*Parquoi j'ai esté ensuye de ceste
generation, & ai dit, Ils errent tous iours
en leurs cœurs, & n'ont point cognu
mes voyes.*

אִיךְ דִּימִית בְּרוּגְזֵי דְלֵא
יַעֲלוּן לְגִיחָתִי :

Onde io giurai ne la mia ira, Se giamai effi entrino nel mio riposo.

אֲדַהֲרוּ הַכִּיר אַחִי
דְּלֵמָא יְהוּא פֶּאנֶשׁ מִנְכוּן
לְבֵא בִישָׁן דְּלֵא מְהִימו
וְתַפְרָקוּן מִן אֶלְמָא חַיָּא :

Guardate, fratelli, che non sia mai in alcun di voi cuor malizioso & infedele, ribellandosi da Dio vivente.

אַלֵּא פִּעֻז מִן נַפְשָׁכוּן
כְּלָהוּן יוֹמָתָא עַד מָנָה
לְיוֹמָא דְּמִתְקַרָּא יוֹמָתָא
וְלֵא יִתְקַשְׁוּ אַנְשֵׁי מִנְכוּן
בְּטַעֲיוֹתָא דְּחִסְיוֹתָא :

Ma sfortatemi l'En l'altro ogni giorno, infin che quest' Oggi ci chiama : accioche alcun di voi non s'indura per inganno di peccato.

אֲתַחֲלוּן גִּיר עִם
מְשִׁיחָא אִין מִן רִישִׁיתָא
וְעַד מָה לְאַחֲרִיתָא בְּהַ
פְּקִימָא הֵנָּה שְׂדִירָא
נִחְמִסוּ :

Imperche noi siamo fatti participi di Christo : se però noi terremo fermo il principio de la sustantia infin al fine.

אִיכְנָא דְּאִמִּיר דְּיוֹמָנָא
אִין בְּרַת קֵלָה תִּשְׁמַעִין לֵא
תַקְשִׁין לְבוֹתָכוּן
לְמַדְּיוֹתָא :

Mentre che si dice, Se voi odirete oggi la sua voce, non indurate i vostri cuori, si come ne l'irritamento.

מִן אֲפִין גִּיר הֵנוּן
דְּשִׁמְעִין וְאַדְּגִידִין לֵא כ
כְּלָהוּן דְּנַפְקִין מִן מִצְרַיִם
מוֹשֶׁה :

Percioche alcuni hanendolo udito, il prouocorono ad ira : ma non gia tutti quelli che erano & fatti d'Egitto per mezzo da Moise.

וּבְאִלּוּן מִאֲנֵה לֵא
אַרְבַּעִין שָׁנִין אֶלֵּא בְּהֵנוּן
דְּחִסּוּ וְגִרְמִיָּהוּן נִפְלוּ בְּמַ
בְּמַדְבָּרָא :

Ma da quali fu egli infastidito per quaranta anni? non fu contra quelli che peccorono, & corpi de quali caddero nel deserto?

וּן אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְּאַפִּי אֲמ
יְבוֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי :

Y juréles en mi ira, No entrarán en mi reposo.

מִן רֵאָה אַחִי פִּן־יְהוֹיָכָנָן לֵב
רַע סוֹרֵר וּמִזְרֵה לְסוֹר מֵאֵל הַי :

Mirad, Hermanos, que en ninguno de vosotros aya coraçon malo de infidelidad para apartarse del Dios biuo.

כִּי־הִתְנַחְמוּ אִישׁ אֶת־לֵעָהוּ
בְּכָל־יוֹם בְּעוֹדָהוּ נִקְרָא הַיּוֹם
פִּן תִּקְשֶׁה אִישׁ מִמְּכָם בְּחוֹצֵת
הַחֲטָאָה :

Antes hos exhortad los vnos a los otros cada dia entretanto que se dize Oy : porque ninguno de vosotros se endurezca con enganao de peccado.

כִּי־חֲבָרִי הַמְשִׁיחַ הֵיִינּוּ אֲמ
רֵאשִׁית הַיּוֹם עַד־תִּקְצֹץ בְּעוֹדָהוּ
נִחְמִסוּ :

(Porque participantes del Christo somos hechos, si empero retuuiéremos firme hasta el cabo el principio de su sustancia :)

כִּי־אִמַּר הַיּוֹם אֲמ בְּקוֹלוֹ
תִּשְׁמַעוּ אֶל־תִּקְשֹׁוּ לְבַבְכֶּם
בְּמַדְבָּרָה :

Entretanto que se dize, Si oyerdes oy su boz, no endurecays vuestros coraçones, como en la irritacion.

כִּי־אֲנָשִׁים בְּשִׁמְעֵם הַמִּדְבָּר
אֶךְ לֹא־כָלֶם אֲשֶׁר יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם
בְּיַד־מֹשֶׁה :

Porque algunos de los que auian salido de Egypto con Moysen auiendo oydo, irritaron : aunque no todos.

וּבְמִי־קוֹט בְּאַרְבַּעִים שָׁנָה
הֵלֵא בְּאִשֶׁר חֲטָאוּ אֲשֶׁר פָּגְרִיָּהֶם
נִפְלוּ בְּמַדְבָּרָא :

Mas con quales se enemistò por quarenta annos? no fue con losque peccaron, cuyos cuerpos cayeron en el desierto?

II. Ὡς ἄμωσι ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰς ἐστλῶσεντις εἰς τὴν κατὰπαυσίν μου.

Dont j'ai iuré en mon ire, Si iamais ils entrent en mon repos.

12. Βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε ἐστῇ ἐν πνὶ ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζώντος.

Freres, prenez garde qu'il n'y ait en quelcun de vous un mauuais cœur d'incréduilité pour se reuelter du Dieu vivant :

13. Ἀλλὰ ὡς ἀκαλῆτε ἐαυτοὺς καθ' ἑκάστῃ ἡμέρᾳ, ἀρχοῖς ὅτι σήμερον καλεῖται ἵνα μὴ σπληνωθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας.

Mais enhortez-vous l'un l'autre par chacun iour, tandis que ce iourd'hui est nommé : afin que quelcun d'entre vous ne s'endureille par seduction de peché :

14. Μέγχοι γὰρ μετόνομαζομεν τὸ χρῆμα, ἐάν περ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μὴ χερὶ τέλους βεβαίαν κατασχόμεθα.

Car nous auons esté faits participans de Christ, voire si nous retenons ferme le commencement de nostre soustenance iusqu'à la fin.

15. Ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐάν τ' φωνῇς αὐτὸ ἀκούσῃς, μὴ σπληνώῃς τὴν καρδίαν ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ ὡς ἀπεπισμῶ.

Cependant qu'il nous est dit, Aulourd'hui si vous oyez sa voix, n'endurcifiez point vos cœurs, ainsi qu'en l'irritation.

16. Τινες γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωσέως.

Car quelques uns ayant ouïe, le prouoquerent à ire : mais non pas tous ceux qui sortirent hors d'Egypte par Moysé.

17. Τίς δὲ περσώχθιστος ποσάραχεν ἔτι; ἢ οἱ τῶν ἀμαρτήσεων, ὧν τὰ κώλα ἐπίσταν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Mais desquels a-il esté ennuyé par quarante ans? n'a-ce pas esté de ceux qui pecherent, desquels les corps tomberent au desert?

CAP. III.

11. Quibus iuravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

Therefore I swore in my wrath / If they shall enter into my rest.

12. Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum, incredulitatis, discedendi à Deo vivo.

Take heed / brethren / lest at any time there be in any of you an evil heart and unfaithfulness / to depart away from the living God.

13. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

But exhort one another daily / whilst it is called To day / lest any of you be hardened through the deceitfulness of sin.

14. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius usque ad finem firmum retineamus.

For we are made partakers of Christ / if we keep sure unto the end / we shall begin with him and are upholden.

15. Dum dicitur, Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdure corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione.

So long as it is said / To day if ye hear his voice / harden not your hearts / as in the provocation.

16. Quidam enim audientes exacerbaverunt: sed non universi qui profecti sunt ex Aegypto per Moysen.

For some when they heard / provoked him to anger & disobeyed / not all that came out of Egypt by Moses.

17. Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illi qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto?

But with whom was he displeased forty years? Was he not displeased with them that sinned / whose carcases fell in the wilderness?

An die Hebræer.

Das III. Capitel.

11. Daß ich auch schwur in meinem Zorn / sie sollten zu meiner Ruhe nicht kommen.

Also I swore in my wrath / as the fulbre I will come / till mine rest should be.

12. Sehet zu / lieben Brüder / daß nicht jemand unter euch ein arges und gläubiges Herz habe / das da abtrüete von dem lebendigen Gotte.

See ye / dear Brethren / as the heart be not evil and unfaithful / as that which hath departed from the living God.

13. Sondern ermahnet euch selbst alle Tage / so lange es heute heißet / daß nicht jemand unter euch verstocket werde / durch betrug der Sünde.

Men form one another daily / all the day / as long as it is called To day / as the heart be not hardened through the deceitfulness of sin.

14. Denn wir sind Christi theilhaftig worden / so wir anders das Anfangen wesen bis ans Ende fest behalten.

Thi we are blessed together with Christ / as we keep firm to the end / we shall begin with him.

15. So lange gesagt wird / heute / so ist seine Stimme hören werdet / so verstocket eure Herzen nicht / wie in der verbitterung geschach.

So long as it is said / To day / as ye hear his voice / harden not your hearts / as in the provocation.

16. Denn etliche / die sie hörten / richteten eine verbitterung an / aber nicht alle / die von Egypten ausgingen durch Moysen.

Thi some when they heard / provoked him to anger / not all that came out of Egypt by Moses.

17. Über welche aber ward er entrüstet vierzig Jar lang? Ist nicht also / daß über die / so da sündigten / derer Leibe in der Wüsten verfielen?

Men with whom was he displeased forty years? Was he not displeased with them that sinned / whose carcases fell in the wilderness?

K Ziduom.

Kapitola III.

11. Kterymu przysięgałem w gniewie / że nie wejdą do odpoczynku mego.

I swore in my wrath / that they should not enter into my rest.

12. Wściekajcie / bracia / abyśm nie było w niekom / żeśm niewierne / któreśm odstąpiły od Boga żywego.

Be angry / brethren / lest there be in any of you an evil heart and unfaithfulness / as that which hath departed from the living God.

13. Ale napominajcie się nawzajem / co dzień / dopóki nie będzie dzisiaj / abyśm nie było w niekom / żeśm niewierne / któreśm odstąpiły od Boga żywego.

Men form one another daily / all the day / as long as it is called To day / as the heart be not hardened through the deceitfulness of sin.

14. Bo nasza część jest z Chrystem / jeżeli będziemy do końca trwać / będziemy z nim.

For we are made partakers of Christ / if we keep firm to the end / we shall begin with him.

15. Jak długo jest powiedziane / dzisiaj / tak jest jego głos / któryśm nie będzie dzisiaj / tak jest jego głos / któryśm nie będzie dzisiaj.

So long as it is said / To day / as ye hear his voice / harden not your hearts / as in the provocation.

16. Bo niektórzy / którzy go słyszeli / zaczęli się gniewać / ale nie wszyscy / którzy wyszli z Egiptu przez Mojżesza.

For some when they heard / provoked him to anger / not all that came out of Egypt by Moses.

17. Nad którymi był wściekły czterdzieści lat? Czyż nie tak / że nad którymi / którzy grzeszyli / których ciała poległy w puszczy?

Men with whom was he displeased forty years? Was he not displeased with them that sinned / whose carcases fell in the wilderness?

18 ועל איליו ימא הלא
ועלון לנחיתתה אלא ער
הנון הלא אחתבסו :

Et à quali giurò egli che non entrarebbero nel suo riposo, se non à quelli che furono ribelli?

19 וחזינו דלנא אשכח
למצורו מטור דלא הימנו :

E così noi vediamo che non ci potemo entrare per la loro incredulità.

1 נדחל הכיל דלמא כר
קום מולכנא דמצלת
דלנחיתתה ושכח אנש ב
בכון דפאש מן דלמצל :

Tentiamo dunque che allora alcuni di voi, abbandonata la promessa d'entrar nel suo riposo, non si dèda esserne restato primo.

2 אף חנו ציר אשכחון אר
דאר הנון אלא לא אחרת
אנון להנון מלאת דשמעו
מטור דלא ממוגא הנו
בהימנותא להנון דשמעו :

Perciò ch'egli è stato evangelizzato così à noi, come auco à loro : ma non primò lor nulla la parola d'entrar, essendo stata me solata con la fede in ques che l'adorano.

3 צאלנו דיו לנחיתתא חנו
איליו דהימנו אכפא דיו
אמר אר דמיר ברוגו
דלא ועלון לנחיתת דהנ
עבדוהי דאלהא מן שוריה
דעלמא חנו :

Imperò che entravamo nel riposo noi che habbiamo creduto, secondo che disse, Per tanto io giurò ne la mia ira, Se giamai essi entreranno nel mio riposo : benchè già fusseno finite l'opere sue fin da la fondatione del mondo.

4 אר דאמר על שבתא
דאחתנני אלהא ביומא
שביומא מן עבדוהי כ
כלהו :

Perche così ha detto in un certo luogo, parlando del settimo giorno, E riposo si l'allo nel settimo giorno da tutte le opere sue.

18 ולמי גשבע לא לבוא
למנוחתו כיהאם למלכיים :

Y à quales jurò que no entrarian en su Reposo, fino à aquellos que no obedecieron?

19 וזאיהם אנוחנו כיהאם יכלו
לבוא למנוחתו על כיהאם
האמינו :

Y vemos que no pudieron entrar à causa de la incredulidad.

1 על כן נירא מן געוב אר
השבועה לבוא אל מנוחתו
ולא ימצא ממנו איש חסר :

Temamos, pues, que alguna vez, dexando la promessa de la entrada en su reposo, parezca alguno de nosotros auer se apartado.

2 כיהאם חגד לנו כמולחם אר
הועיל להם דבר השבועה כ
לא ערבו באמונה לשבועות :

Porque tambien à nosotros nos ha sido anunciado como à ellos : mas no les aprouechó el oyr la palabra à los que la oyeron sin mezclar fe.

3 כיהאם לבוא במנוחתא אר גאמור
אר אמר אשר גשבעתי באפי
אם יבואו אל מנוחתו ואר
כיהאם מעשיו מן אשית חבדוהי
גשעיהם :

Entramos empero en el Reposo losque auemos creydo, de la manera que dixo, Ansi que jure en mi ira, no entrarán en mi Reposo : aun acabadas las obras desde el principio del mundo.

4 אר כה אמר במקומו על
יום השביעי גשבת אלהים
ביום השביעי מכל מעשיו :

Porque en vn cierto lugar dixo anfi del Septimo dia, Y reposó Dios de todas sus obras en el Septimo dia.

18. Τίς ὃς ὡμοσε μὴ εἰσελθεῖν
δοῦναι εἰς τὴν κατὰπαυσιν αὐτῶν, εἰ
μὴ τοῖς ἀπειθήουσιν;

Et aufquels iura-il qu'ils n'entrero-yent point en son repos, sinon à ceux qui furent rebelles?

19. Καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνή-
γησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

Ainsi voyons-nous qu'ils n'y peurent entrer à cause de leur incredulité.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Φοβηθῶμεν δὲν μήποτε κα-
ταλειπηθῶμεν ἐπιτηδεύσεις
εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατὰπαυσιν αὐτῶν,
δοκῇ τις ἐξ(ἡμῶν) ὑστερηκεῖν.

Craignons donc qu'il n'aduigne que quelcun d'entre vous ayant deiaillé la promesse d'entrar au repos d'icelui, ne s'en trouue privé :

2. Καὶ γὰρ ἔσμεν δι' ἐγγελισμέ-
νοι, κατὰπερ καίκενοι· ἀλλ' οὐκ ὡ-
φέλησεν ὁ λόγος· ὅτι ἀνοήτως ἐκέ-
λευς, μὴ συγκεκαμμένῳ τῇ πίστι
τοῖς ἀκαρπύουσιν.

Car il nous a esté euangelizé comme aussi à ceux là : mais la parole de la predication ne leut à de rien profité, parce qu'elle n'estoit point meslée avec la foy en ceux qui l'ouirent.

3. Εἰσερχόμεθα γάρ εἰς τὴν κα-
τὰπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς
εἶρηκεν, ὡς ὡμοσε ἐν τῇ ὁργῇ μου·
εἰ εἰσελθούσιν εἰς τὴν κατὰπα-
υσιν μου· καίτοι τῶν ἔργων δοτὸ κα-
ταβολῆς κόσμου γρηγόρευτων.

Car nous qui auens creu, entrerons au repos, luiuant ce qui a esté dit, Pour tant ai-je juré en mon ire, Si iamais ils entrent en mon repos : combien que les ouurages d'icelui fussent de si paracheués dès la foundation du monde :

4. Εἶπε γὰρ πού ποτε τῆς ἐβδό-
μης ἡμέρας, κατὰπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ
ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν
ἔργων αὐτοῦ.

Car il a dit ainsi en quelque lieu, touchant le septieme iour, Et Dieu se reposa de tous ses ouurages au septieme iour.

18. Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius: nisi illis qui increduli fuerunt?

And to whom swaie he that they
shoulde not enter into his rest/ but vnto
them that obeyed not?

19. Et videmus quia non potuerunt introire (*in requiem ipsius*) propter incredulitatem.

So wee see that they could not enter in/ because of vnbeliefe.

CAP. III.

Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex vobis deesse.

Let vs feare therefore/ least at any
time by forsaking the promises of enuring
into his rest any of you should seeme to
bee deuiued.

2. Etenim & nobis nuntiatum est, quemadmodum & illis, sed non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei ex iis quæ audierunt.

For vnto vs was the Gospell preas-
ched as also vnto them: but the worde
that they heard, profited not them: be-
cause it was not mixed with faith in
those that heard it.

3. Ingrediemur enim in requiem qui credimus: quemadmodum dixit, Sicut iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab institutione mundi perfectis.

For we which haue beleueſe / to enter into reſt / as hee ſaid to the other / as I haue ſworne in my wrath / If then I ſhall enter into my reſt : although the workes were ſinijhed from the foundation of the worlde.

4. Dixit enim quodam loco de die septima sic, Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis.

For hee spake in a certaine place of
the seuenth day on this wise / And God
did rest the seuenth day from all his
workes.

Das III. Capitel.

18. Welchen schwur er aber/daß sie nicht zu seiner ruhe kommen sollten/denn den unglaubigen?

Huiscke soer hand da/ at de skullde ickc komme til
hans Nostghed/ vden de Bantro?

19. Und wir sehen/das sie nicht ha-
ben können hinein kommen/vmb des
unglaubens willen.

De wie see/ at de künde icke komme der ind/ for de-
ris Bantroskyld.

Das IIII. Capitel.

So laſſet vns nun fürchten/
daß wir die verheißung / einzukomen
zu ſeiner ruhe / nicht verſäumen / vnd
vnsrer keiner dahinden bleibe.

Saa lader oss nu frycte / at wi icke forsøme den For-
rettelse / at indkomme til hans rolighed / oc at in-
gen aff oss bliffuer til bage.

2. Denn es ist vns auch verkündiget/ gleich wie jenen. Aber daß Wort der Prediger halff jene nichts/ da nicht glaubeten die/ so es höreten.

Thi det er oc off forkyndet/sige som dem. Men Predi-
ckerens ord help dem intet / der icke trode dem / som
der hørde.

3. Denn wir / die wir glauben / gehen in die ruhe / wie er spricht : Daß ich schwur in meinem Zorn / sie sollten zu meiner ruhe nicht kommen. Und zwar / da die werck von anbegin der Welt waren gemacht.

Thi at wi som tro/ gaa i roslighed/ lige som hand
figer/ At ieg soer i min vrede/ De skulde icke komme til
min Roslighed. De sandelige/ der de gerninger aff
Verdens begyndelse vaare gjorde.

4. Sprach er an einem ort/von dem
siebenden tag also : Und Gott ruhet
am siebenden Tage vonn allen seinen
werken.

Da sagde han paa en sted / om den siuende dag
saa / Oc Gud hviile paa den siuende dag aff alle sine
gerninger.

Kapitola III.

18. Kterýmž pak zapřisáhl /
je newegdau do geho odpočís
nutí? wšak těm kterijž gsau
newěřili a smu.

A Ethorym przysiągł iż nie
 miał wnidz do odpoczyntenia se-
 go / sedno tym Etorzy nie byli po-
 łusnymi:

19. A widymě / že nemohli w
gijti do geho odpocinutij / pro
newěry ?

A wzdżamy się nie mogli tam
wzdż dla niedowiactwa.

Kapitola III.

Dgime se tehda/aby snad
opustiſce zaſliheniſ o wgi
tij do odpočinutij geho/ neob
meſſkal ſe nekdo z wás/ žebn
tam newſſel.

Przechodź sic bołmy / aby Eledy
opuszczwby obiethnice wascia
do odpoczynienia tego / nie zdal sic
Etery z was byc omylonym.

2. Neb žagisť y nām žwě:
stowāno gesť / hako y onēmno:
Ale neprosptlo gim že tu řeť
slysseli / poněwadž newěřisj to
mu / což slysseli.

Abowiem opowiedziána fest
nam Ewángeľia / iáto y onym / ále
nie pomogło im słowo tchoré / sly
šeli / przeto iż nie było złaczone z
wiara tym tchorzy / slyšeli.

3. Protoż wędzime do odpo-
činutij / kłecij gšine wvřkřli:
Jařoř křl: přisahl gšem gim
w rozhněwánj mřm / ře newe-
gdau do odpocřnutij mřřo: a
řagisř řdyř dijla řwá Břř př
řwřřenij Šwřta dokřnal.

Abowiem wychodźemy do od-
poczyńsienia / Forczy wwieczyli siny
iako rzeft: A przetom przysiażł
w gniewie moim / i z nie wrida do
odpoczyńsienia moiego / choć iż od
zakożenia świata sprawy było do-
fonicone.

4. Powědijno gesti takto w
gednom misseř o sedmém dni:
Y odpotínul Bůh dne sedmý
ho od každého díla swého.

Abowsem rzeſt ná neſtřotřym
mteyſcu o ſiódnym dně/tym ſpó-
sobem: X odpocřynał Bóg dněá
ſiódmege od wſyřekřich ſpraw ſwo-
ich.

וְהִרְכַּבְתָּ תוֹב אֶמְרָא דְלֵא
נִגְלוּ לְנִיחָתִי :

Et in quest' altro ancora, Effi non entravano nel mio riposo.

מְטוֹל הַכִּיל דְּאִית הָוָה
אֲתִירָא דְאִנְשׁ אִנְשׁ יְעִיר
לֵה נִהְנוּ דְאִסְתְּכִירוּ
קְדָמָא לֵא עָלוּ בְּדִלְתָא
אֲתִסְפִּיסוּ :

Poi che resta dunque che alcuni s'entrino, e che quelli, a iguali fu prima annunciato, non s'entrarono per la loro rebellione.

תוֹב יִנְמָא אֲתִרְבִּנָּה
סָאֵם מִן בְּתֵר וּבְנִי
סָגִיָא אִיכְנָא דְמִן לֵיכִר
כְּתִיב דְאִמְרָא דְיִנְמָנָא
אִן בְּקִלָּה תִשְׁמַעִינוּ לָהּ
תִקְשִׁיו לְבָנְתְּכוֹן :

Egli dunque determina in certo giorno, dicendo per David dopo tanto tempo, Oggi, si com'è stato detto, Se hoggi voi udirete la sua voce, non indurate i vostri cuori.

אֵלֹהִי יִשְׁוֹעַ בְּרִנּוֹן
אֲנִיחָא הָוָה אֲנִינוּ לֵא אֲמַר
הָוָה מִן בְּתֵר דְּבִן אֵל יִנְמָא
אֲתִרְבִּנָּה :

Perche se Iosue hauesse dato loro riposo, egli non hauebbe mai piu dipoi parlato d'altro giorno.

מִדְּיוֹ קָנִים הֵו לְמִשְׁפָּתֵי
לְעִמָּה דְאֵלֵהָ :

Adunque è lasciato al popoli di Dio un riposo.

אִינָא אִיר דְּעַל לְנִיחָתֵהּ
אֲתִתְנִיחָא אִיר הָוָה מִן
עֲבִדְנָהּ אִיר דְּאֵלֵהָ מִן
דִּילָהּ :

Imperocche chi è entrato nel riposo di esso, s'è ancor egli riposato da le sue opere, si come l'iddio da le sue.

נִתְחַפֵּט הַכִּיל דְּנִעוֹל
לְהִי נִיחָתָא דְלֵא נִפְלָא
בְּדִמּוּתָא דְהִנּוּ דְלֵא
אֲתִסְפִּיסוּ :

Studiamicoci dunque d'entrare in quel riposo, accioche alcun non cada col medesimo esempio di rebellione.

וְעוֹד בְּהָא אֵם יְבוּאָה אֵלֵךְ
מִנּוּחָתִי :

Y otra vez aqui, No entrarán en mi Reposo.

וְכִי עוֹד יִנְשָׂא לְבוֹא אֲנָשִׁים
אֵלֵהָ וְיִנְשָׂא בְּדִמּוּתָהּ תִּתְבַּשְׂרוּ
לֵא בָּהּ כִּי לֵא הָאֲמִינוּ :

Antique pues que resta que algunos han de entrar en el, y que aquellos à quien primero fue anunciado, no entraron por causa de la incredulidad.

עוֹדֵנָה אֵסֵר יוֹם אֶחָד הַיּוֹם
בְּדוֹד לְאִמְרָא אֲחֵרִי עֵת בְּמִוְחָה
בְּאִשְׁרָא יִנְמָא הַיּוֹם אֵם בְּקוֹלֵה
תִשְׁמַעִנוּ אֵלֵךְ תִקְשִׁיו לְכַבְּכֵם :

Determina otra vez vn cierto dia diciendo, oy por David tanto tiempo despues, como està dicho, Si oydes oy su voz, no endurezcays vuestros coraçones.

וְאֵם יְהוֹשֻׁעַ הַכִּילָם בְּמִנּוּחָתוֹ
לֵא יְדַבֵּר עַל־יּוֹם אֶחָד שְׁהוּא
עֵתִיד אֲחֵרִי :

Porque si Iesus les vuiera dado el Reposo, no hablara despues de otro dia.

לָכֵן נִעֲוֹב שַׁבְּתוֹן לְעָם
אֵלֵהֶם :

Antique queda el Sabbatismo para el pueblo de Dios.

כִּי־אִשְׁרָא בָּהּ אֵלֵךְ מִנּוּחָתוֹ
גַּם הוּא שַׁבַּת מִמַּעֲשֵׂיו בְּמִוְחָה
אֵלֵהֶם שַׁבַּת מִמַּעֲשֵׂיו :

Porque elque ha entrado en su Reposo, tambien el ha reposado de sus obras, como Dios de las fuyas.

לָכֵן יִמְהַר לְבוֹא אֵלֵךְ מִנּוּחָה
הוּא־פֶּן־אִישׁ יִשְׁוֶה לְאִשְׁרָא יִפְּלֵל
בְּחֻטָּא הַסִּטִּים :

Apresuremòs nos, pues, à entrar en Aquel Reposo, que ninguno cayga en semejante exemplo de incredulidad.

δ.

5. Καὶ ἐν τῷ πάλιν, εἰ εἰσελθόντων εἰς τὴν κατὰπαυσίν μου.

Et derechef en ce passage, s'ils entrent en mon repos.

6. Ἐπεὶ οὖν ἀπολείπειται πῖνας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ ἀποστολὸν διαγγελοῦντες ὅτι εἰσελθόντων οὐκ ἀπειθήσαν.

Depuis donc qu'il reste que quelques uns y entrent, & que ceux auxquels premierement il a esté euangelizé, n'y font point entrés à cause de leur rebellion :

7. Πάλιν πῖνα ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν δαυὶδ, λέγων, καὶ ὁ ἡμερὸν ἔρχεται, καθὼς εἴρηται, σήμερον εἰάν τις φωνῇ αὐτῶ ἀκούσῃ, μὴ σκληρῶτε τὰς καρδίας ὑμῶν.

Il determine derechef vn certain iour, disant par David si long temps apres, Aujourd'hui, si vous oyez sa voix: n'endurcifiez point vos cœurs.

8. Εἰ γὰρ αὐτοὺς ἰησοὺς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ αὐτῆς ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας.

Car si Iosué les eut introduits au repos, iamais apres cela n'eust-il parlé d'un autre iour.

9. Ἀρὰ ἀπολείπειται σιβεωαισμός τῷ λαῷ ὁ θεός.

Parquoi il reste vn repos pour le peuple de Dieu.

10. Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατὰπαυσίν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὡς περ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

Car celui qui est entré au repos d'icelui, s'est reposé aussi de ses œuvres, comme a fait Dieu des siennes.

11. Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, ὥστε κατέπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ ἀπειθείας.

Estudions-nous donc d'entrer en ce repos-la, afin que quelcun ne tombe par vn même exemple de rebellion.

5. Et in isto rursum, Si introibunt in requiem meam.

And in this place againe / If they shall enter into my rest.

6. Quoniam ergo superest introire quoddam in illam, & ii quibus prioribus annuntiatum est, non introierunt propter incredulitatem.

Seeing therefore it remaineth that some must enter therewith, and they to whom it was first preached, entered not therein for unbeliefes sake.

7. Iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est, Hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra.

Again he appointed in David a certain day by To day / after so long a time saying, as it is sayde / This day if ye heare his voyce / harden not your hearts.

8. Nam si eis Iesus requiem præstitisset: nunquam de alia loqueretur post hac die.

For if Iesus had giuen them rest / then would he not after this day haue spoken of another.

9. Itaque relinquitur sabbatum populo Dei.

There remaineth therefore a rest to the people of God.

10. Qui enim ingressus est in requiem eius: etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut à suis Deus.

For he that is entered into his rest / hath also ceased from his owne works, as God did from his.

11. Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum.

Let vs studie therefore to enter into that rest, lest any man fall after the same example of disobedience.

5. Vnd hie an diesem ort abermal: Sie sollen nicht kommen zu meiner ruhe:

De her paa denne sted atter igen, de skulle icke komme til min Røstighed.

6. Nach dem es nun noch fürhanden ist / daß etliche sollen zu derselbigen kommen / vnd die / denen es zu erst verkündiget ist / sind nicht darzu kommen / vmb des vnglaubens willen.

Effterdi der staar end nu til / at nogle skulle komme der til / De de som der vaar først forkyndet, ere icke komne der til / for deris vantro sthyd.

7. Bestimpt er abermal einen tag / nach solcher langer zeit / vnd saget durch David: Heute / wie gesaget ist / Heute / so ihr seine stimme hören werdet / so verstocket ewre herzen nicht.

Da bestickede hand atter en dag / effter saadan lang tid / oc siger / formedest David / I dag / lige som sagde er / I dag / der som i here hans røst / da forherder icke eders herte.

8. Denn so Josua sie hette zu ruhe bracht / würde er nicht hernach von einem andern tage gesagt haben.

Thi at haffde Josue før dem til Røstighed, da haffde hand icke der effter sagt om en anden dag.

9. Darumb ist noch eine ruhe fürhanden dem Volck Gottes.

Der saare tilstaar Guds Folk end nu en røstighed.

10. Denn wer zu seiner ruhe kommen ist / der ruhet auch von seinen werken / gleich wie Gott von seinen.

Thi at huo som er kommen til hans røstighed / hand hviiler oc aff sine gerninger / lige som Gud aff sine.

11. Solasset vns nun fleiß thun / ein zukommen zu dieser ruhe / auff daß nicht jemand falle in dasselbige Exempel des vnglaubens.

Saa lader oss nu legge vind paa / at komme ind til denne røstighed / paa der der skal icke nogen falde i samme vantroes Exempel.

5. A turs opyt: Ze newe gdau do odpocinutij mēho.

A tu zāstie: Nie wida do odpocynienia moiego.

6. Ale ze wzdzy nēstektij magij wgiiti do toho odpocinutij / a ti kterymz prwēz wstawaŋo gesti / newessli pro newēru:

Iz tedy tho zostawa aby nte / Erozzy wessli do niego / a Erozym prwēz opowiesziano bylo / nte wessli dia niedowiarstwa.

7. Dytē uklādā den wakšy / Dnes / prawē strze Dawida po mnohēm času / yakož napřed powēdžno / kta: Dnes by slyšyeli hlas geho / nezawrā dāgte Ercy wakšy.

Zāstie nāznācā džen nte Eroz / ry DZIS / kāk dlugo porym v Dne wida mowiac iako test / tzeżono DZIS / testybyście glos tego wlyšeli / nie zāwārdzaycieś serc swoich.

8. Nebo byt byl Josue dal gim odpocinutij / nidožby o ginēm potom dni nemluwil.

Abowiem testyby byl im Josue dal odpocynienie / nie mowils by byl potom žádnym obzjatem o inšim dniu.

9. Protož zāstāwāt odpocinutij Lidu Božjmu.

A tāk zostāto (zāsties odpocynienie ludowi Bożjemu.

10. Nebo kdo gest wessl do odpocinutij geho / takž ten odpocinul od dija swēho / yako y Duoh od swēho.

Abowiem ten Eroz wessl do odpocynienia tego / odpocynwal rēz sam od spraw swoich / iako y Bog od swoich.

11. Protož snažme se wgiiti do onoho odpocinutij / aby nē / kdo newpadl w tēž pīklad nēdowēry.

Stāraymy sie tedy abychny wessli do tego odpocynienia / iz by Erho w on pīzklad nteposlusnēsthwā ntewpadl.

12 חֲנֻכָּה הִיא צִיר מִלְּתָהּ
פֶּאֱלֵהָ וְכָל סֶעְרָהּ
וְתִרְיָאָה טֵב מִן סִפְסִירָהּ
וְתִרְיוֹן פְּנִימִיָּה וְעֲלֵאָה עֵד
מֵאָה לְפִירְשָׁנָהּ וְנִבְשָׁתָהּ
וְדִירָהּ וְדִשְׁרִיתָהּ וְדִמְיוֹתָהּ
וְגִרְמָהּ וְדִנְיָהּ מִחֲשָׁבֶתָהּ
וְתִרְעִיתָהּ דְּלִבָּהּ :

Perciò che la parola di Dio è viva, & efficace, e più penetrante ch'ogni coltello che habbia due tagli, e passa dentro infin à la division de l'anima e de lo spirito, e de le giunture e de le medolle, & è giudicatrice de pensieri & intentioni del cuore.

13 וְלִית פְּרִיָתָהּ דְּטִשְׁיָהּ
מִן קְדֻמֶּיָּהּ אֵלָּא קֵל מִדָּם
עֲרִטֵּל וְגֵלָּא קִדְּם עֲיִנְהִי
דְּלֵה יִהְיִיו פְּתִיגְמָה :

Ne alcuna creatura è nascosta dinanzi à lui: ma tutte le cose son nude e scoperte a gli occhi di colui con cui noi habbiamo a fare.

14 מִטּוֹל דְּאִית לֹו הִכִּיל
רַב פּוֹמְרָהּ רַבָּה יְשׁוּעָה
מִשִּׁיחָה פְּרָה פֶּאֱלֵהָ
דְּסִלַּק לְשִׁמְיָהּ נִחְמָסוּ
בְּתִירָתָהּ :

Hauendo noi dunque il gran Pontefice Iesus Figliuol di Dio, che è entrato ne cieli, sensiamo la confessione.

15 לֹא צִיר אִירָה לֹו רַב
פּוֹמְרָהּ אֵלָּא מִצָּה דְּנִחְשָׁה
עִם פְּרִיחֻתָּהּ אֵלָּא דְּמִנְסִי
בְּכָל מִדָּם אֲנִינָתוֹ סִטֵּר מִן
חֲטִיתָהּ :

Perciò che noi non habbiamo un Pontefice, che non possa hauere compassione de le nostre infermità: ma Dio che similmente è stato tentato in tutte le cose, fuori ché il peccato.

16 נִתְקַרֵּב הִכִּיל בְּגִלָּהּ
צִיּוֹן לְכִירְסִיָּהּ דְּטִיבֻתָּהּ
וְסִבְרָתָהּ וְנִשְׁפָּח ט
טִיבֻתָּהּ לְעִידְרָנָהּ וְנִבְנָה
דְּאִוְלָגְנָה :

Andiamo dunque con sicurtà al Trono de la gratia, per ottenere misericordia, e trouar gratia d'effere aiutati à tempo.

12 כִּי־חִי דְּבַר אֱלֹהִים רַב-
כֹּחַ וְזִכְרוֹתָ הַחֹדֶד מִכָּל-חֶרֶב
פִּי־פִיּוֹת וּמִגִּיעַ עַד-חֶבְדֵּל גִּפְשׁ
וְרוּחַ דְּבִק בִּשְׁרָ וּמוֹחַ עֲצֻמוֹתָיו
חֹקֶר וְיֹדֵעַ תַּעֲלָמוֹת לֵב וּבִחֹן
כְּלִיָּהּ לִתְּתָה לְאִישׁ כְּדִרְכוֹ כְּפִדְיָהּ
מִעֲלָלָיו :

Porque la palabra de Dios es biua y eficaz, y mas penetrante que todo cuchillo de dos filos: y que alcança hasta partir el alma, y aun el espiritu, y las coyunturas, y tutanos, y que discierne los pensamientos y las intenciones del corazón.

13 וְזִכְרָתָהּ לֹא אֲחֵת נִעְלָמָה
מִעֵינָיו הִכָּל עֲדָמִים וְגִלְדֵּיָם
בְּעֵינָיו אֲשֶׁר עָלָיו מִדְּבָרִים
אֲנִיחָיו :

Y no ay cosa criada que no sea manifesta en su presencia: antes todas las cosas estan desnudas y abiertas à sus ojos, del qual hablamos.

14 וְיִשְׁלַגְנָה כְּהֹן רֹאשׁ וְגִדּוֹל
אֲשֶׁר עֲבַד אֶת-הַשָּׁמַיִם יְשׁוּעָה
בְּיָד אֱלֹהִים לְנַחֲחוֹ אֶת-תְּהוֹדָהּ :

Portanto teniendo vn tan gran Pontefice, que penetró los cielos, Iesus el hijo de Dios, re- tengamos la professione (de nuestra esperança.

15 כִּי־לֹא יִשְׁלַגְנָה כְּהֹן-גִּדּוֹל
אֲשֶׁר לֹא יִכָּל לְעֲנֹתָ בְּעֵינָיו כִּי־
נִסָּה בְּכָל מִסֹּתָ בְּצִלְמָנָהּ
בְּדִמְיוֹתָהּ בְּכָל־חֲטָאָה :

Que no tenemos Pontefice que no se pueda ressentir de nuestras flaquezas, mas tentado en todo segun nuestra semejança, sacado el peccado.

16 לָכֵן יִקְרֹב בְּכָל בְּטָחוֹן אֵל-
כִּסֵּא תְּהוֹתָו אֲשֶׁר גִּלְחָה חֶסֶד
וְרַחֲמִים וְנִמְצָא הֵן בְּעֵינָיו
וְעִזְרָתָהּ תְּשׁוּעָתָהּ בְּעֵת רָצוֹן :

Lleguemos nos pues con fiadamente al throno de su gracia, para alcançar misericordia, y hallar gracia para el ayuda oportuna.

12. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος, καὶ τῶν θεῶν, καὶ ενεργητικὸς, καὶ τομώτερος, ὡς ἐν πᾶσι οὐκ ἀνέχεται διςμον, καὶ διεικνού-
μενος, ὡς ἀχρὶ μεσομοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἀρμών τε καὶ με-
λῶν, καὶ κερτακὸς ἐν νουμύστω καὶ ἐν νοῶν καρδίᾳ.

Car la parole de Dieu est viuante & d'efficace, & plus penetrante que nulle espee à deux trenchans, & atreint iufques à la diuision de l'ame & de l'esprit & des iointures & des mouelles, & est iuge des penſees & intentioni du cœur:

13. Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐ-
νώπιον αὐτοῦ, πάντες γὰρ γινώσκοντες
τὰς ἀκαχλυσίμους τοῖς ὀφθαλμοῖς
αὐτοῦ, ὡς ἐν ἡμῖν ὁ λόγος.

Et n'y a creature aucune qui qui soit cachee deuant lui: ains toutes choses sont oues & entiereement ouuertes aux yeux de celui auquel nous auons à faire.

14. Ἐχόντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διελθούμενα τὰς σελήνας, ἱερόν τε καὶ τῶν θεῶν, κρατῶμεν τῆς ἐμολο-
γίας.

Puis donc que nous auons vn sou- uerain & grand Sacrificateur, Iesus fils de Dieu qui est entré es cieus, tenons ferme la profession.

15. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δύ-
ναμενον συμπάσῃ τῇς ἀδυναμί-
αις ἡμῶν, πεπρασμένον ὡς πάν-
τα κατὰ ἐμοιότητά χωρὶς ἁμαρ-
τίας.

Car nous n'auons point vn soue- rain Sacrificateur, qui ne puisse auoir compassion de nos infirmités: ains nous auons celui qui a esté tenté de mesme que nous en toutes choses, hormis pe- ché.

16. Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρ-
ρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὐρω-
μεν εἰς ἑκούριον βοήθειαν.

Allons donc avec assurance au thro- ne de grace: afin que nous obtenions misericorde, & trouuions grace pour e- stre aidés en temps oportun.

12. Vivus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.

For the word of God is lively / & mighty in operation / and sharper then any two edged sword / and entereth through / even unto the dividing ajunder of the soule and the spirit / and of the ioyntes / and the marrow / and is a discoverer of the thoughts / and the intents of the heart.

13. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

Neither is there any creature / which is not manifest in his sight: but all things are naked and open unto his eyes / with whom we have to doe.

14. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit celos Iesum filium Dei, teneamus confessionem.

Seeing then that we have a great high Priest / which is entered into heaven / even Iesus the Sonne of God / let us holde fast our profession.

15. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine abscque peccato.

For we have not an hie Priest / which can not be touched with the feeling of our infirmities / but was in all things tempted in like sort / yet without sinne.

16. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Let us therefore goe boldly unto the throne of grace / that wee may receive mercie / and finde grace to helpe in time of need.

12. Denn das Wort Gottes ist lebendig vnd kräftig / vnd schärfpfer denn kein zweyschwendig Schwerdt / vnd durchdringet / biß daß scheidet Seele vnd Geist / auch Marck vnd Bein / vnd ist ein Richter der Gedanken vnd Sinnen des Herken.

This Gods word is leffuendlic & krafftig / & sharper end noget zweyger Schwerdt / & durchdringet indril der artil Sielen & Aanden / & Marcken & Beinen / & handt er en Dommer offuer hierkens / & dencken of find.

13. Vnd ist keine Creatur für im unsichtbar. Es ist aber alles bloß vnd entdeckt für seinen Augen. Von dem reden wir.

De der er inred Creature wshynlig saar hannem men det er alifamen blot & obenbare saar hans syn om hannem tale wi.

14. Die weil wir denn einen grossen Hohenpriester haben / Iesum / den Sohn Gottes / der gen Himmel gefahren ist / so lasset vns halten an dem bekentniß.

Effterdi wi da hassue den ypperste Prest som er stor / Ihesum Guds Son / som opfor til Himmelen / da lader oss holde ved betendelsen.

15. Denn wir haben nicht einen Hohenpriester / der nicht köndte mit leiden haben mit vnser schwachheit / sondern der versucht ist allenthalben / gleichwie wir / doch ohn sünde.

This ar wi hassue icke den ypperste Prest / som icke fand hassue merlidelse met vor skrobetighid / Men den som er forsøgt i alle maade / lige som wi / dog / vden synd.

16. Darumb lasset vns hinzu treten / mit freudigkeit zu dem Gnadenstuhl / auff daß wir barmherzigkeit empfangen / vnd gnade finden / auff die zeit / wenn vns hülffe noth sein wird.

Der saare lader oss traade frem / met frimodighed til Naadestolen / Paa der wi kunde saa barmherlighed / & finde naade / paa den tid / som oss gøris hjælp behøff.

12. Živāť gest žagistě kēt vōs / jī a močnā / a pronikavějš / než ždný vřet s obau / sīra / nau osir / a do sahuge a ž do roždělenij duše / a duča / y / klaubāw / y možkuw / ktrāž / rožznāw myslenij y mījn / nij Erdcy.

Bo žywstěš słowo Boże / y / ktracjne / y w acy przerwajace / nad każdy miedz / po obustron / os / try / z do siega a ž do roždzielenia / duše / y duča / y słowow / y / ktracjow / y / rožznawca / test myśli y / wmyślow / serca.

13. A nēnī ždný stwoř / nij newiditelně před očima ge / ho: neb wśecky wěcy gśaw ob / nājenij a odrpny očima ge / ho / k / nēnujto māmē mśawiti.

A nēmāš ždnego stwoř / zenia / ktracjny pzed nim / iawnē / nie byto / ale wśytki rzeczy / sa / gōle / y / o / mowzysze pzed / oczyma / tego / z / ktrym / sprawē māmē.

14. Protož magistec Biskupa / welikého ktrāžto pronit / Ie / besa Bēžistě Syna Božijho / zachowayme wyznānij nadžge / nāšy.

Mātae / thedy Biskupā wle / kiego / ktray / pzenkna / meba / Iesusa Syna Božego / ktrymay / my to wyznānie.

15. Neb nemāme Biskupa / ktrāžby nemohl ližostij mīst / nad / nemocmī nāšym / ale / ž / sussencho / we wśem / a / nām / podobněho / kromě hřichu.

Abowsem / nie māmē kaptanā / ktrayby / nie mogli / czuc / z / nām / ktrawości / nāšych / ale / ktrawości / go / we / wśytkich / rzeczach / tāle / z / o / pro / cz / grzechu.

16. Protož pšisupme s / dau / řfānijm / k / Stolicy / miłost / i / ge / ho / aby / chom / miłost / i / den / swij / do / ř / i / a / a / miłost / nalež / i / w / čas / pš / i / h / od / ně / pomocy.

Przysławmyś / thedy / z / w / antem / k / Stolicy / chwaly / aby / smy / do / ř / i / a / p / i / s / t / i / miłost / i / do / ř / i / a / y / i / s / t / a / nalež / i / k / u / pomocy / c / i / a / s / u / potrzebno.

ה
1 כלב כוֹמֶרֶת צִיר דָּמוֹ
בְּנֵי נִשְׂאָה הֵנָּה חֲלָה בְּנֵי
נִשְׂאָה קָאָם עַל אֵלֶיךָ
דְּבִאלֶהָ אֵינִי דִּיקָרֵב
חֲוִירָבָנִי וְדִבְחָה חֲלָה
חֲסִידָהּ :

Or ogni Pontefice si prende del numero de gl' huomini, & e costituito per gli huomini ne le cose che si fanno verso Iddio acciochè egli offerisca doni & sacrificij per li peccati.

2 וְאֵינִי מִשְׁבַּח דִּיקָרֵב
נִבְשָׁה וְנִחְשָׁם אֵלֶיךָ דָּלָה
נִדְעִיו וְנִטְעִיו מִטּוֹל דָּאָה
הוּא פְּרִיהוּתָא לְבִישׁ :

Che sia proprio ad habere & sufficiencia compassione de gl' ignorantis & erranti, essendo che ancor egli è circondato d' infermità.

3 וּמִטּוֹלָתָה חֲבִיבָהּ הוּא
דְּאֵיכְנָה דְּחֲלָה עֲמִירָה
הִכְנָה חֲלָה נִבְשָׁה יִקָּרֵב עַל
חֲסִידָהּ :

E per cagion di questa infermità debbe, come per il popolo, così ancor per se stesso, offerir per li peccati.

4 וְלֹא הֵנָּה לְנִבְשָׁה אֶנְשׁ
נִסְבִּי מִיִּתְקַרֵּב אֶלָּא מִיִּתְקַרֵּב
דְּמִיתֻתָּהּ מִן אֵלֶיהָ
אֵיכְנָה דְּאֵהֲרֹן :

Ne alcuno si spolia l'honore & se stesso, ma colui l'ha ch'è chiamato da Dio, come Aaron.

5 הִכְנָה אֶהְיֶה מְשִׁיחָה לָא
הֵנָּה נִבְשָׁה שְׂבַח דִּיקָרֵב
רֵב כוֹמֶרֶת אֶלָּא הוּא דְּאֵמַר
לֵה פְּרִי אֶתְּ אֶתְּ אֶתְּ אֶתְּ
וְלִדְתִּיךָ :

Così ancor Christo non glorificò se stesso, per farsi Pontefice: ma colui l'ha glorificato che egli disse, Tu sei il mio Figliuolo, io oggi t'ho generato.

6 אֵיךְ דָּאָה פְּדִיבְתָהּ
אֶתְּ אֶתְּ אֶתְּ אֶתְּ אֶתְּ
כוֹמֶרֶת לְעֹלָם פְּדִיבְתָהּ
דְּמִלְכִּי־צֶדֶק :

Si come ancor in Qualtro luogo dice, Tu sei Sacerdote eternamente la maniera di Melchisedec.

ה
1 כִּי־כָל־כְּהֹן רֹאשׁ הַזֶּקֶח מִבְּנֵי
אָדָם עַל־בְּנֵי אָדָם נִצָּב לְפָנָי
אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִקְרִיב מִנְחוֹת
וְיִבְחִים עַל־חַטָּאִים :

Porque todo pontifice es tomado de los hombres, constituydo en lugar de los hombres en lo que à Dios roca, para que offrezca Presentes y sacrificios por los peccados:

2 אֲשֶׁר יוֹכֵל לְעֹנֹת אֶת נִפְשׁוֹ
לְהִבִּין וְלָחוּם עַל־דֵּל וְאֶבְיֹן
וְלִחְוִשֵׁי אֶת־נִפְשׁוֹת הָאֲבִיּוֹנִים
עַל־כִּי גַם הוּא נִצָּב בְּמַחְלָיִם
רְבִים :

Que se pueda compadecer de los ignorantes y errados, porque el tambien está rodeado de flaqueza:

3 וְעַל־כֵּן יֵשׁ צָרְכּוֹ בְּאֲשֶׁר
עַל־הָעָם כֵּן גַּם עַל־נִפְשׁוֹ
לְהִקְרִיב עַל־חַטָּאִים :

Por causa de la qual deua, así tambien por si como por el pueblo, ofrecer por los peccados.

4 וְאֵשׁ לֹא יִקָּח לְנִפְשׁוֹ אֶת־
הַכְּבוֹד כִּי־אֵם אֲשֶׁר יִקָּרָא
מִאֱלֹהִים כְּמוֹ אֶהֲרֹן :

Ni nadie toma para si la honrra, sino el que es llamado de Dios, como Aaron.

5 וְלִכְהָ גַם הַמְּשִׁיחַ לֹא הִתְכַּבֵּד
וְלֹא הִתְהַלָּל בְּנִפְשׁוֹ לְהִוָּהוּ כְּהֹן
גָּדוֹל כִּי־אֵם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו
בְּנֵי אֶתְּ אֶתְּ הַיּוֹם יִלְדְתִּיךָ :

Así tambien el Christo no se clarificó à si mismo haziendose Pontifice mas el que le dixo, Tu eres mi Hijo, yo re hé engendrado oy:

6 וְכְמוֹ כֵּן בְּמָקוֹם אֲחֵר אֹמַר
אֶתְּ כְהֹן לְעֹלָם עַל־דְּבָרָהּ
מִלְכִּי־צֶדֶק :

Como tambien dize en otro lugar, Tu eres Sacerdote eternamente segun la orden de Melchisedec.

Π Ἀς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται πρὸς τὸν θεόν, ἵνα πρὸς θεῶν δώρῃ πρὸς τὴν σῴσιν ὑμῶν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

Or tout souverain Sacrificateur se prenant d'entre les hommes, est établi pour les hommes & choses qui se font enuers Dieu, afin qu'il offre dons & sacrifices pour les pechés.

2. Μετριοπαθεῖν διυπόμειν τῶν ἀγνοούντων καὶ πλανωμένων, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περιέκλειται ἀσθενείᾳ.

Etant propre à auoir compement pitié des ignorans & errans : de puis que lui-même aussi est enuironné d'infirmité.

3. Καὶ διὰ τούτων ὁ Φίλος καὶ ὡς περὶ τὰ λαῶν, ὥτω καὶ περὶ ἐαυτοῦ πρὸς θεῶν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

Tellement qu'à cause de ceste infirmité il doit offrir pour les pechés, non seulement pour le peuple, mais aussi pour soi-même.

4. Καὶ οὐχ ἑαυτοῦ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ ὁ καλοῦ ἀνθρώπου τὸ θεῶν, κατὰ τὸν καὶ ὁ ἀσθενῶν.

Or nul ne s'attribue cest honneur, ains celui en iouit, qui est appelé de Dieu, comme Aaron.

5. Οὕτω καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτοῦ ἐδόξασε ἑμψθελῆσαι ἀρχιερεῖα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτὸν, υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Pareillement aussi Christ ne s'est point glorifié soi-même pour estre fait souverain Sacrificateur : mais celui l'a glorifié, qui lui a dit, C'est toi qui es mon Fils, au-jourd'hui ie t'ai engendré.

6. Καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ σου ἰσχυρὸς εἰς τὴν αἰῶνα κατὰ τὴν μέγαν μελχισεδεκ.

Comme aussi en vn autre lieu il dit, Tu es Sacrificateur eternellement à la façon de Melchisedec.

OMnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum: ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.

For euen hie Priest is taken from among men: & is ordeined for men / in thinges pertaining to God / that he may offer both giftes and sacrifices for sinnes.

2. Qui condolere possit iis qui ignorant & errant: quoniam & ipse circumdatus est infirmitate.

Which is able sufficiently to haue compassion on them that are ignorant / and that are out of the way / because that hee also is compassed with infirmities.

3. Et propterea debet, quæ admodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis.

And for the same sake hee is bound to offer for sinnes / as well for his owne parts / as for the peoples.

4. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.

And no man taketh this honour vnto himselfe / but he that is called of God / as was Aaron.

5. Sic & Christus non semetipsum clarificauit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

So likewise Christ tooke not to him selfe this honour / to be made the hie Priest / but hee that sayde vnto him / Thou art my Sonne / this day begate thee / gaue it him.

6. Quemadmodum & in alio loco dicit, Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

As hee also in an other place speaketh / Thou art a Priest for euer after the order of Melchisedech.

Denn ein jeglicher Hoherpriester/der auß den menschen genommen wirdt/ der wirdt gesetzt für die Menschen gegen GOTT/ auff das er opffere Gaben vnd Opffer für die Sünde.

Et at huer ypperste Prest/ som anammis aff Men- nisten/ hand settis for Mennekene imod Gud / A hand skal offre Gaffuer oc Offer for synderne.

2. Der da köndte mittheilen über die da vnwissend sindt vnd irren / nach dem er auch selbst vmbgeben ist mit schwachheit.

Den som land haffue merlidelse mer dem som ere vanuitlige oc fare vild / efter som hand er oc self om- giffuen mer stræbelighed.

3. Darumb muß er auch/gleich wie für das Volk/ also auch für sich selbst opffern/ für die sünde.

Der saare skal hand oc offre for sig self / for synderne / lige som for Folket.

4. Vnd niemand nimt im selbst die Ehre / sondern der auch beruffen sey von Gott/ gleich wie der Aaron.

De ingen tager sig self den ere til / men den som oc er kaldet aff Gud / lige som Aaron.

5. Also auch Christus hat sich nicht selbst in die Ehre gesetzt / daß er Hoherpriester würde / sondern der zu im gesagt hat: Du bist mein Son/ heut habe ich dich gezeuget.

Saa haffuer oc Christus icke self set sig i den ere / at hand skulde bliffue den ypperste Prest / men den som sagde til hannem / du est min Son / ieg fødte dig i dag.

6. Wie er auch am andern ort spricht: Du bist ein Priester in ewigkeit/ nach der Ordnung Melchisedech.

Lige som hand oc siger en anden sted / du est en Prest til ewig tid / efter Melchisedechs stæd.

Kapłan jagiſtę Wiſtup / i Eli diſ wywolens / za Lidi bę- wia poſtawien w tęch wſiecz / kterę gſau Boży / aby obżto- wal dary a Obżti za hſięchy.

Zaſtę kędy Kęplan z ludzi by- wa wiſet / y za ludzi bywa po- ſtanowien w tych rzeczach ktore męta byc ſprawowane y Bogę / aby oſtarował dary / y zabirze o- ſtęry za grzechy.

2. Kterę by moſt liſtoſi wi- ſi nad tęmi / kterę nieznagi a blauidi: nech y on ſam obſli- ſten geſt nemoſy:

Kterę by moſt ſe potrzeba teſt ſmilowac ſie nad tęmi ktory nieumieci y blauidi / gdy y on byt o gęrnion trowoſcia.

3. A protoż powinen geſt yaki za Lid / tak y za ſebi ſamę ho Obżti obżtowati za hſię- chy.

A dla teyże ſako y za lud / tak też za ſie ma oſtarowac za grzechy.

4. Aniżdo takę pſięgi mę- kſobę tę eti: Neżdoż powo- ſan bywa od Boga / nato y A- ron.

A żaden ſobie tey godnoſci nie bierze / ale ktory bywa wezwany od Boga / tak y Aaron.

5. Takę y Chryſtus ne ſamę ho ſebe oſlawil aby był Wiſtu- pem / ale ten kterę mluwil k nęmu: Ty gſy Syn męg / y dnes yplodil gęm tebe.

Takę y Chryſtus nie przywoła- cыл ſobie tey chwaly / aby ſie zſtal Kęplanem / ale then ktory mu rzekł: Ty teſt Syn męg / i am cie- bie dżis wrodzil.

6. Jakoż y na ginęmi miſiſtę prawij: Ty gſy Kęk na wſę- ky / wedle kędu Melchisedech chowa.

Jako y indziej powieba: Ty teſt Kęplanem na wiſi / wedle porzędku Melchisedechowego.

ה

7 אֵלֶּיךָ בָּרַבְרָא לְבִישׁ
הָיָא בְּעוֹתָא וְתַקְשָׁפְתָא
בְּעִצָּתָא חִילְתִּינִתָּ וְ
וּבְדִמְעָא קָרַב הֵנָּה לְמִן
דְּמִשְׁכָּח הָיָא מִן מוֹתָא
דִּיחִיחִי נִאֲשָׁתְמַע:

*Il quale nei giorni de la sua carne, ha-
uendo con gran grido e lagrime offeriti pre-
ghi e supplications a colui che poteva libe-
rarlo da morte, & essendo stato esaudito
di ciò ch'egli temeva.*

8 וְכֵן שָׁב בָּרָא אִיתְהִי
מִן דְּחִלְתָּא וְתַשָּׁא דְּסִבְלָא
לְבָהּ לְמִשְׁתַּמְעוּתָא:

*Ancor ch'ei fuisse figliuolo, (di Dio)
mondamento per le cose ch'ei soffersse impa-
rò obbedienti.*

9 וְהִכְנָא אֲתַגְמֵר וְהָיָא
לְדִלְהוֹן אֵלִין דְּמִשְׁתַּמְעִין
לָהּ עֲלִתָּא דְּחִינָא דְּלֵעֲלָם:

*Es essendo consacrato, è stato autore
d'eterna salute a quelli che gli obbedisco-
no.*

10 וְנִאֲשַׁמְרָה מִן אֱלֹהֵי
רַב כּוֹמְרָא בְּדִמּוֹתָא דְּ
דִּמְלִיכּוּתָא:

*Essendo egli stato chiamato da Dio
Pontifice ne la maniera di Melchisedec.*

11 עֲלִיחִי דִּין עַל הֵנָּה
מְלִכִּינִדְק סְגִינָא הִי לֹן
מְלִתָּא לְמִאֲמָרָה וְעִסְקָא
לְמִפְשָׁקוֹתָה מְטוֹר
דְּהִינִתּוֹן לְכוֹן בְּרִיחָא
בְּמִשְׁמַעְתְּכוֹן:

*Del qual noi habbiamo a far un lun-
go ragionamento, e difficile ad esplicare:
concofia che Voi sete flanchi d'edre.*

12 חֲבִיבֵי הַיּוֹתוֹן צִיר מִ
מְלִפְנֵי לְמִהְיָא מְטוֹר
דְּוִבְנָא לְכוֹן בְּיוֹלְפִנִּי
הַשָּׁמַיִם דִּין תּוֹב סִינִיקוֹן
אֲנִיתּוֹן דְּתַאֲלָפוֹן אֵלִין אֵ
אֲנִי כְּתִיבְתָּא קְדָמְתָּא
דְּרִישׁ מְלִיחִי דְּאֱלֹהֵי
וְהִינִיתּוֹן לְכוֹן סִינִיקָא עַל
חֲלָפָא וְלֹא עַל מִאֲכִילָתָא
שְׂרִינְתָּא:

*Perchioche dome Voi donereste quanto
al tempo offer maestri, di nuovo hauete
bisogno che Voi sia insegnato quali siano i
primi principij de le parole di Dio: e sete
diuenuti tali, che hauete bisogno di latte,
e non di cibo solido.*

ה

7 אֲנִשְׁר בְּיָמֵי חַיֵּי בְּשָׂרוֹ חֲחִנּוּגוֹת
וְתַקְשָׁפְתָא אֶל־אֲנִשְׁר יָכֹל לְחַוְשֵׁי
מִמּוֹת בְּקוֹל גְּדוֹל וּבְדִמְעוֹת
הִקְרִיב וְנִשְׁמַע בְּיִדְאָתָא יְהוָה:

*El qual en los dias de su carne ofreciendo
ruegos y supplicacion con gran clamor y lagri-
mas al que lo podia librar de la muerte, fue oydo
por su reuerencia.*

8 וְהָיָה כִּי־בִרְאֵי אֱלֹהִים הוּא אֶרְ
בְּעִנּוּתָא לְמַד אֶת־דְּמִיָּה:

*Y aunque era el Hijo (de Dios,) por loque
padezió aprendió la obediencia:*

9 וְנִשְׁלָם הָיָה לְשׁוֹמְעֵי לְכָל־
דֶּרֶךְ וְעֲלִילַת חֲשׁוּעָתָא עוֹלָם:

*En laqual consumado, fue hecho causa de e-
terna salud a todos losque le obedecen:*

10 וְנִקְרָא שְׁמוֹ מֵאֱלֹהִים כְּהֵן
עַל־דְּבִרְתֵּי מְלִכִּי־צֶדֶק:

*Nombrado de Dios Pontifice segun la or-
den de Melchisedec.*

11 אֲנִשְׁר עָלִין יִשְׁלָן דְּבָרִים
רַבִּים לְסִפּוֹר וְלְדִבְרֵי אֵם לֹא
חִיָּוִי אֲמוּלִים לְשִׁמוּעַ:

*Del qual tenemos mucho que dezir, y diffi-
cultoso de declarar, porquanto foys flacos para
oyr.*

12 אֲהֵ כִּי־יִשְׁוֶה לָכֶם לְהוֹחֵכֶם
מִלְּמִדִּים בְּעִבּוֹר עֲתוּתֵיכֶם אֶרְ
עִידְכֶם תְּצַטְרוּכוּ לְלַמֵּד מִה הֵן
יְסוּדוֹת רִאשִׁית דְּבָרֵי־אֱלֹהִים
וְהֵייתֶם כְּעוֹלָלִים אֲנִשְׁר צִרְכֶם
חֲלָב וְלֹא אֲכָל חֲזָק:

*Porque auiendo de ser ya maestros de otros
si miramos al tiempo, reneys necesidad de bol-
uer a ser enssennados, de quales sean los prime-
ros elementos de las palabras de Dios, y foys he-
chos tales que tengays necesidad de leche: no
de mantenimiento firme,*

ε.

7. Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆ σαρκὸς
αὐτοῦ, δεήσας τε καὶ κλαυθρίας παρὰ τὸ
δυναμῶμεν σώζειν αὐτὸν ἐκ θανά-
του, καὶ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρυ-
ῶν προσετίναγκεν, καὶ εἰσακουσθεὶς
ὡπὸ τῆ δόξης αὐτοῦ.

*Lequel es iours de sa chair, ayant
offert avec grand cri & larmes, priees
& supplications, à celui qui le pouoit
sauuer de mort, & ayant cité exaucé de
ce qu'il craignoit:*

8. Καί ποτε ὡς υἱὸς (τῆ θεῶ), ἐμαθεν
ἀφ' ὧν ἐπαθε τινα ὑπακούων.

*Iscoit qu'il fust Fils (de Dieu): tout-
ois si a-il appris obéissance par les cho-
ses qu'il a souffertes:*

9. Καὶ τελωθεὶς ἐξ ὧν τῆς ὑ-
πακούουσιν αὐτῷ πάντων αἰτίων σω-
τηρίας αἰώνιος.

*Et estant consacré, a esté auteur de
salut eternal à tous ceux qui lui obéis-
sent:*

10. Προσποιηθεὶς ὑπὸ τῆς θεῶ
ἀρχιερεὺς κατὰ τινα τῶν μεγ-
στέων.

*Estant appelé de Dieu, souverain
Sacrificateur à la façon de Melchi-
sedec.*

11. Πολλὰ καὶ πλὴν ἡμῶν ὁ λόγος
καὶ δυσπερὶ μὲν δὲ λέγειν, ἐπὶ
νοθεῖν γὰρ γίνεσθαι ταῖς ἀσφαῖς.

*Buquel nous auons long propos à
dire, & difficile à declarer: attendu que
vous estes deuenus lasches à ouïr.*

12. Καὶ γὰρ ὁ φιλονεικῶν εἶναι δι-
δάσκαλος διὰ τὸν χρόνον, πάλ-
ιν χρειαν ἔχει τοῦ διδάσκειν
ὕμῃς τινα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῆς
λογίων τῆς θεῶ, καὶ γινώσκειν χρειαν
ἔχοντες γάλακτος καὶ στερῆς
τροφῆς.

*Pource que là où vous deuriés estre
maîtres, veu le temps, vous auez der-
chef besoin qu'on vous enseigne quels
sont les rudimens du commencement
des paroles de Dieu: & estes deuenus
tels que vous auez encors besoin de
lait, & non point de viande ferme,*

7. Qui in diebus carnis lux,
preces supplicationesq; ad
eum qui possit illum saluum
facere à morte cum clamore
valido & lachrymis offerens,
exauditus est pro sua reve-
rentia.

Which in the daies of his flesh did
offer by prayers and supplications /
with strong crying and teares vnto
him / that was able to saue him from
death / and was also heard in that
which he feared.

8. Et quidem cum esset filius, didicit ex iis quæ passus est, obedientiam.

And though he were the Sonne / yet
learned he obedience / by the things
which hee suffered.

9. Et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.

And being consecrate / was made
the authour of eternall saluation vnto
all them that obey him.

10. Appellatus à Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedec.

And is called of God an hie Priest
after the order of Melchi-jedec.

11. De quo nobis grandis sermo & interpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendū.

Of whome we haue many things
to say / which are hard to be uttered / be-
cause ye are dull of hearing.

18. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus: rursus indigetis ut vos doceamini quæ sint elementa exordii sermonum Dei: & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.

For when as concerning the time ye ought to be teachers / yet haue yee neede againe that we teach you the first principles of the worde of God : and are become such as haue neede of milke / and not of strong meate.

7. Vnd er hat am tage seines Flei-
sches Gebet vnd flehen mit starkem
geschrey vnnnd Threnen geopffert / zu
dem / der im von dem Tode konte auß-
helffen / vnd ist auch erhöret / darumb
daß er Gott in Ehren hatte.

De hand offrede paa sit Røds dag Bøner oc for-
manesse mer ic sterck i strig oc gaad til den som kunde
vdbielpc hannem fra Døden/oc hand bleff oc saa bø-
hørr/ sordi at hand haffde Gud i ære.

8. Und wiewol er Gottes Sohn
war / hat er doch an dem / daß er leide /
gehorsam gelernet.

De alligeuel at hand waar Guds Son / saa lœr,
de hand dog lydigheid / i der som hand leed.

9. Und da er ist vollendet / ist er worden allen / die im gehorsam sind / eine Ursache zur ewigen Seligkeit.

De der hand bleff fuldkommen/da bleff hand al-
le dem som ere hannem lydige/en aarsage til den euige
Salighed.

10. Genant von Gott ein Hoher-
priester/nach der Ordnung Melchise-
dech.

Kaldet aff Gud den nypperste Prest / effter Melu
chisedechs stiel.

11. Davon hetten wir wol vil zu reden/ aber es ist schwer/ weil ihr so vn-
 verständig seht.

Der om haaffde wi vel meget at tale / Men det er
suart / effterdi at i ere saa vforstandige.

12. Vnd die jr soltet lengest Meister
sein/ bedürffet jr widerumb/ daß man
euch die ersten Buchstaben der Göttli-
chen Wort lehre/ vnnnd daß man euch
Milch gebe/ vnd nicht starcke Speise.

De i som skulde lenge siden været Mestere / i haffue
behoff igien / at mand skal lære eder de første Bogstaae
aff det Guddommelige Ord / oc at mand skal giffue
eder Milck / oc icke sterck Mad.

7. Kteržto zadnaw smrtedl
nossi swē / Proshy a Woditi
by obřtuge tomu / Kterž mohl
ho wyswoboditi od Smrti / s
řikem welikým a s pláčem w
slyšan gest pro swau pocti
wost.

Etory za dnem śśśś swego/
gdy modlił wyprośby z wielkim
wołaniem y płacem ofiarował o
tego Etory mógł go zaśladować od
śmierci y był wysłuchan z boiaż-
ni.

8. **A**žagiste gla Synem Bo-
žijm / naučil se poslušnosti svoj
toho co gest trpěl;

Choc był Syn / a wstałże sta
nanczył posłuszeństw z ryc i zse
czy Etorę cępsiał.

9. Al do konalosti gsa vřine-
den/ vřiněn gest přjcinau
Spasenj mečného tčm/ křekij
to poslauchagij geho.

Abdaepoświecony / zstał ze
powodem zbawienia wiecinnego /
wbyłim ttorzy go słuchają.

10. Najwſn gſa od Boſha
Biſkupem / wedle řadu Mel-
chysedechowa.

Przezwany od Boga Złota,
nem nawiążył/ wedle porządku
Młeksiebowo.

77. Otkierżmżco mnoho mǎ:
me mluwiti / a nemǐžem snaz
dně wyprawiti / poněžwadž wy
leniwij gŕetk sŭssenij.

O Etorym wielebysmy mteł
 mowić / y teubno fu wykładaniu /
 przeto iżecie sie zstali gnuśni fu
 słuchaniu.

32. A žagiste ldyžbyšlee glz
mleli bpi Misičij / podle blau
hoſti kaſu / opče poſtebugete a
bochoim vka včli pwnijim po
ſatkuom kčij Božijch : a včli
nėni gſteyako ti kčerijz mlela
poſtebugi / a nepokrmu hrubi
ſtoho.

Abowsem wytrorzybyście mte
li wedle czasu być nauczycielmi/
sacie potrzebutecie aby was wezo-
no / iako sie poczynąta powieści
Boże / y zstaliście si iako ci trorzy
mleka potrzebuta / a nie twardego
pořarmu.

ד

13 כל נש דין דמאכולתא
חלפא הולא מפס במלתא
דכאגותא מטול דשברת
הו :

*Perche chiunque s'è ancora dell'at-
to è inesperto del parlare de la giustizia:
perciò egli è fanciullo.*

14 דמירבא הי דין מ
מאכולתא שריתא אילין
דמטול דמדדשין אנתפקו
דנשיהון למפרש טבתא
ובישתא :

*Mai il cibo solido è de perfecti, et di
quelli che per l'habito hanno i sentimenti
esercitati à discernere il bene e il male.*

ו

1 מטול הנב נשבוך
שריתא מלתא דמשיחא
נאחא לממירותא
למא תוב שתאסתא
אחרייתא ממיתון
לתיבותא מן עבדא מיתא
ולחיבותא דבאלהא :

*Per laqual cosa, lasciato da parte il
parlare che è da principij de le cose da Chri-
sto, passiamo oltre à la perfectione: senza
gustar da nuovo il fondamento del penit-
si de l'opere morte, e de la fede che si deb-
be hauere in Dio.*

2 גלילפא דמצמוריתא
דסנס אידא ולקמיתא
דמו ביר מיתא ולדינא
דלצלם :

*De la doctrina de battesimi, e de l'im-
position de le man, e de la resurrection de
morti, e del giudicio eterno.*

3 אן מריתא מפס נעבד
הדא :

*E questo faremo, se l'Idio lo permet-
terà.*

4 אלא לא משבחין הגון
דחא וכו למצמוריתא
נחתו וטעמו מנהכתא
דמו שמא נסכו ויחא
דקודשא :

*Imperochi egli è impossibile che quelli
che sono stati una volta illuminati, &
hanno gustato il dono celeste, e sono stati
fatti partecipi de lo Spirito santo.*

ה

13 כִּי־כָל־הַמִּתְבָּר בְּחֶלֶב תִּפְּל
לְדַבֵּר הַצְדָקָה כִּי־עוֹלָל הוּא :

*Que qualquiera que participa de la leche, es
inhábil para la palabra de la justicia, porque es
ninno:*

14 כִּי־אֵכֶל חֹק יֵשׁ לְשָׁלְמִים
לְאִשֶּׁר יֵשׁ־לָהֶם שֹׁכֵל וְחִבּוּנָה
לְהַבְדִּיל בֵּין טוֹב וְרָע :

*Mas de los perfectos es la vianda firme, es à
saber de los que por la costumbre tienen ya los
sentidos exercitados à la discrecion del bien
y del mal.*

ו

1 עַל־כֵּן נַעֲזֹב אֶת־דְּבַר רֵאשִׁית
הַמְּשִׁיחַ וְנִבּוֹא אֶל־תְּכֵלֶת וְנִשְׁמַע
סוּף דְּבַר הַכֹּל עוֹד לֹא נָשָׂא
יְסוֹד הַתְּשׁוּבָה מִמַּעֲשֵׂי מוֹת
וְלִאֲמוּנָה אֶל־אֱלֹהִים :

*Por lo qual dexando ya la palabra del comi-
enco en la institucion del Christo, vamos adelan-
te à la perfection, no echando otra vez el funda-
mento de penitencia de las obras de muerte, y de
la fe à Dios.*

2 לְלַמֵּד הַטְּבִילָה לְשִׁמַּת יָדַיִם
לְתַקּוּמַת הַיָּמִינִים וְלִמְשַׁפֵּט
הָעוֹלָם :

*De la doctrina de los Baptismos, y de la im-
position de manos, y de la resurrection de los mu-
ertos, y Del juyzio eterno:*

3 וְנֹחַת נַעֲשֶׂה אִם יִרְצֶה
אֱלֹהִים :

*Y esto haremos, à la verdad si Dios lo per-
mitiere.*

4 כִּי־בִלְתִּי יִכְלֹת אִשֶּׁר בְּפַעַם
אֶחָת נִאֲדָר וְטַעְמוֹ אֶת־מַתְנוּת
הַשְּׂמִים וְהָיָה חֲכָדִי רוּחַ חֲקֹדֶשׁ :

*Porque es imposible que los que vna vez re-
cibieron la luz, y que gustaron à quel don celesti-
al, y que fueron hechos partícipes del Espiritu
Santo:*

ε.

13. Πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος,
ἀπὸ τοῦ λόγου δικαιοσύνης νηπίος
γάρ ἐστι.

*Car quiconque vsc de lait, ne fait
que c'est de la parole de justice: car il est
enfant:*

14. Τελείων δὲ ἐστὶν ἡ στερὰ τρο-
φή, τῶν διὰ τὴν ἐξωτὴν αἰσθητή-
ρια γεγενησμένων ἐχόντων πρὸς
διάνοιαν καλοῦ καὶ κακοῦ.

*Mais la viande ferme est pour ceux
qui sont de via hommes faits, assavoir
pour ceux qui pour y eitre habitués, ont
les sens exercités à discerner le bien et
le mal.*

ΚΕΦΑΛΑ. 5.

Δὶ ἀφέντες τὴν ἀρχὴν τοῦ
Χριστοῦ λόγον, ὅτι τὴν πε-
λοσθε φερώμεθα· μὴ πάλιν θε-
μελίον κατεσάλλομεν· μετάνοιαν
ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐ-
νι θεόν.

*Parquoi delaissons la parole, qui don-
ne commencement de Christ, tendous
à la perfection, ne mettrons point dere-
chet le fondement de repentance de s
œuvres mortes, & de la foy qu'on doit
auoir en Dieu.*

2. Βαπτισμῶν διδασχῆς, ὅτι ἵεσ-
αίς τε χερσῶν, ἀναστάντας τε νεκρῶν,
καὶ κριματῶν αἰωνίαν.

*De la doctrine des baptêmes, & de
l'imposition des mains, de la resurre-
ction des morts, & du iugement eter-
nel.*

3. Καὶ τὸ τοιοῦτον, ἐάνπερ ἐ-
πιτρέπη ὁ θεός.

*Et cela ferons-nous, voire à Dieu
le permet:*

4. Ἀδιώαντες γὰρ τὰς ἀπαξ φω-
τισθέντας, γινώσκοντας τε τῆς δω-
ρεᾶς τῆς ἐμπνεύματος καὶ μετόχους
γινώσκοντας πνεύματος αἰώνιος.

*Car il est impossible que ceux qui
ont vne fois esté illuminés, & ont gou-
sté le don celeste, & ont esté faits parti-
cipans du saint Esprit.*

CAP. V.

13. Omnis enim qui lactis
est particeps, expers est ser-
monis iustitiæ, parvulus e-
nim est.

For euery one that vseth milke / is
inexperie in the wordes of righteousness :
for he is a babe.

14. Perfectorum est solidus
cibus: eorum qui pro con-
suetudine exercitatos ha-
bent sensus ad discretionem
boni ac mali.

But strong meat belongeth to them
that are of age; which through long cu-
stome haue their wits exercised / to di-
cerne both good and euill.

CAP. VI.

Quapropter intermit-
tentes inchoationis
Christi sermonem ad perfe-
ctionem feramur, non ru-
rum iacentes fundamentum
penitentiae ab operibus
mortuis, & fidei ad Deum.

Therefore, leaving the doctrine of the beginning of Christ/see vs beled 12:1 warde unto perfection;not laying againe the foundation of repentance from dead workes;and of faith toward God.

2. Baptismatum doctrinæ,
impositionis quoque ma-
nuum, ac resurrectionis
mortuorū, & iudicii æterni.

Of the doctrine of baptismes / & lay-
ing on of handes / and of the resurrection
from the dead / and of eternall iudges-
ment.

3. Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.

And this will we do if God permit.

4. Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti.

For it is impossible that they / which were once lightened / and have tasted of the heavenly gift / and were made partakers of the holy Ghost.

Das V. Capitel.

13. Denn wem man noch Milch geben muß / der ist unerfahren inn dem Wort der Gerechtigkeit / denn er ist ein junges Kind.

Thi huilten mand skal end nu giffue milde / hand
er wforfaren i Retferdigheds ord / thi hand er ic vngi
Barn.

14. Den vollkommen aber gehört starke Speise / die durch gewohnheit haben geübte sinnen / zum vnterscheid des guten vnd des bösen.

De siuldkomme bør sterck Mad/ som aff seduan-
lighed haaffue forsøctc siind/ til at gøre forstel mellem
qaat oc ont.

Das VI. Capitel.

Darumb wollen wir die Le-
 re vom anfang Christliches lebens
 jetzt lassen / vnd zur volkommenheit
 fahren / Nicht abermal grund legen
 von Busse der todten Wercke / vom
 Glauben an Gott.

DEr faare vilse vi nu lade den Lærdom om i Chri-
stelligt leffnis begyndelse bliffue: oc fare til sult-
kommenhed icke atter legge grunduo/ igen om de døde
gerningers Penitence/ om Troen til Gud.

2. Von der Tauffe / von der Lehre /
von Händen aufflegen / von der Tod-
ten aufferſtehung / vnd von dem ewi-
gen Gerichte.

Om Daaben/ om Lærdom/ om hendes paa-
gelse/ om de Døds opstandelse/ oc om den ewige Dom.

3. Und das wollen wir thun/ so es
Gott anders zuleset.

De der ville wi gøre/der som Gud der ellers tilfred.

4. Denn es ist vnmöglich / daß die / so ein mal erleuchtet sind / vnnnd geschmeckt haben die himlische Gaben / vnd theilhaftig worden sind des heiligen Geistes.

Thi det er iwmueligt/ at de / som ere en gong opstaa-
de/ oc haaffue smaget de himmelske gaffuer/ oc ere bleff-
ne delactige i den hellig Aand.

Kapitla V.

Kapitla V.

13. Neb každy kdož mŕŕka po-
 žijw / ten geŕt hlaupŕ w ŕeŕt
 Sprawedlnosti : neb neimlu-
 wŕŕŕko geŕt.

Bo ten Prozi sie mlekiem bawi /
nte ymie słowá sprawiedliwości /
gdyż jest dżucicielem.

14. Ale došonalých gest hrubých posrům / těch kteřížto podlé
zvyklostí wycwičené magij
smyslné / rozjeznánij dobrého a
zlého?

Aleć twarby poſarmieſt doró-
 ſtych / tych mianowicie / Etorzy bla-
 nalogu ſmyſły máia cwiçzione tu
 rozeznániu dobrego y złego.

Capitola VI.

Notoż opuszczyć też / kteraż
 Krzyż poświaty pkiwożugeł
 Krystu / k dokonałosi geho pfi-
 słupne / niezakładagijce opłz za-
 kladu pokánij / skutkuow mro-
 wpych a od Wjry w Boga.

Przetohoj opuścimy słowojeto
re w Argystie dawa pocatek
nieumie rethym/ mienym sie Fi
do konalosci / hte z nowa jallada
iac grunth polnizy od beyakow
marthwyd/ w iary w Bogu.

2. Křtu včtenij/a zřladyanij ru-
kau/ a wzkrjssenij Wrtwřch
y saudu wččnčho.

Bzito w nánst y ról wśladánia /
 y wśladnia zmarły ch / y sadnawie
 tuietego.

3. A to začítě učinijme/ po-
můžli nám Bůh.

A to uczyniłszy iestli Bóg do-
puszcz.

4. Nebo nemožně gest třem/
kterijž gsau gednau oswiřceni/
a zakusili daru Nebeského/h v
třastnících gsau vřínění Duše
Svatého.

Abowiem być nie może/ aby ci
 Eterzyby raz byli oświeceni y skoń-
 towali dary niebieskiego/ y wczepi-
 nifi się itali Duchu świętego.

וְשָׁמְרוּ מִלְתָּא שְׁכִינָה
וְדַלְתָּא וְחִילָה דְּעִלְמָה
דְּעִתִּיר :

Et hanno gustata la buona parola di Dio, e la virtù del secolo auventire.

וְתִבְיָחֶטוּ דְּמִן דְּרִישׁ
וְתִחְדָּתוּ לְתִבְיָחֶטוּ וְיִמְנו
דְּרִישׁ וְיִקְפִּיזוּ לְבָרָה דְּאֵלֵהָ
וְיִבְצְרוּ :

Es son ricaduti, di nuovo si rinuonano al pentimento, ricrucifigendo a se stessi i Figliuol di Dio, e proponendolo ad obbrobrio.

וְאַרְצָא צִיר דְּאֵשְׁתִּיר
מִסְכָּא דְּאֵתְלָה לֵה נִבְצִי
סִגְמָא וְאִנְצִית עֲסִבָּה
דְּחֶשֶׁח לֵהגִנוּ דְּמִטְלֵהוּ
מִחֶפְלָה מִקְפָּלָה
בִּירְכָתָא מִן אֵלֵהָ :

Perche la terra che bene spesso la pioggia che le vien sopra, e produ: e herba vtili a quelli da equali e coltiuata, riceue la benedictione da Dio.

וְהָיוּ דִּין דְּתַבְשִׁי
וְיִרְבֵּבָא וְיִדְרָבָא הִנְנָא לֵה
מִסְלִיתָא וְלֵא דְּחִיקָא מִן
לִוְטָתָא אֵלֵה חֲרָתָה יִקְדָּנָה
הָיו :

Ma quella che produce spine e triboli, è riprouata, e vicina a la maledictione: si cui fine sia ad essere asfina.

וּמִפְּסִינֵי דִּין אֵלֵהוּ
אִמִּי אִילֵּין דְּשִׁבְרִין
וְקִרְבִּין לְחַיָּא אִמִּי הַכְּנָא
מִמִּלְיִין :

Benche di Gori diletti miei ci persuadiamo cose migliori, e vicino a la salute, se ben noi parliam uo cofi.

וְלֵא הָיוּ צִיר עִנְיָ
אֵלֵהָ דִּיטָא עֲבִדְכִין
וְחִיבְכִין הָיוּ דְּחִיבְכִין
בְּשִׁמְיָה דְּשִׁמְשִׁתִּין לְקִדְשָׁא
וְמִשְׁמִשְׁתִּין :

Percheio Iddio non è ingiusto che si dimoſtrichi de l'opera Voſtra e de la fuetta de la charità, laquale hauete dimoſtrato a Gori il ſuo nome, mentre hauete ſouuenuto ai Santi & ancor ſouuenite.

וְיִטְעִמוּ אֶת־טוֹבַת דְּבַר אֵלֵהִים
דְּבִירוֹת עוֹלָם תְּכַנָּא :

Y que anſi miſmo guſtaron la buena palabra de Dios, y las virtudes del ſiglo venidero.

וְנִפְלִי מִמִּצְוָתָם כִּי עוֹד
יִכְלִי לְחַתְּחֹדֶשׁ אֶל־הַתְּשׁוּבָה
כִּי־מִקְיָעִים לְנַפְשָׁם וּמִכְלִימִים
אֶת־פְּנֵי־הָאֱלֹהִים :

Y recayeron, ſer renouados de nueuo por penitencia crucificando otra vez para ſi miſmos al Hijo de Dios, y exponiendolo a vituperio.

כִּי־הָאֲדָרָץ אֲשֶׁר תִּקַּח אֶת־
הַגֶּשֶׁם אֲשֶׁר פֶּעַמִּים רַבּוֹת
בָּא עָלֶיהָ וְגַם תִּזְלִיד וְתִדְשָׁא
דְּשָׁא וְעֵשֶׂב מִדְּרִיעַ וְרַע לְאֵלֵהָ
אֲשֶׁר תַּעֲבֹד בָּהֶם וְתִשָּׂא בְרָכָה
מֵאֵלֵהִים :

Porque la tierra que embeue el agua que muchas vezes vino ſobre ella, y que engendra yerua a ſu tiempo a aquellos de los quales es labrada, recibe benedicion de Dios.

וְאֲשֶׁר חָמָן קוֹץ וְדִדְרָה נִאֲלָתָהּ
הִיא וְקִרְוָכָה לְמֵאֲרָה וְסוֹפָהּ
לְשִׁרְפָה :

Mas la que produze espinas y abrojos, es reprouada, y cercana de maldicion, y ſu fin ſera por fuego.

וְיִבְטִיחַ עֲלֵיכֶם אֱהוִי טוֹבוֹת
מִחֶפְזָה הַקְּרוֹבוֹת לִישׁוּעָה אֲנִי
כִּי־בִרְאֵת וְדִבֶּר :

Pero de voſotros, ó Amados, eſperamos mejores coſas que eſtas y mas cercanas a ſalud, aunque hablamos anſi.

כִּי־לֵא דְשָׁע אֵלֵהִים לְנִשְׂאָה
אֶת־מַעֲשֵׂיכֶם וְיִגְיעַת אֶהְבְּתְכֶם
אֲשֶׁר תִּזְדַּחֲכֶם בְּשִׁמּוֹ בְּשִׁרְתְּכֶם
לְקִדְוָשִׁים בְּעִתָּה בְּלִפְנֵיהֶם :

Porque Dios no es injuſto que ſe oluide de vueſtra obra y del trabajo de la charidad que aueys moſtrado en ſu nombre, auiendo ayudado a los Sanctos, y ayudandoles.

5. Καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥή-
μα, δυναμίμεις τε μέλλοντος αἰῶνος.

Et ont goûté la bonne Parole de Dieu, & les puillances du ſiecle à venir :

6. Καὶ ὡς πεσόντες πάλιν ἀ-
νακαίνισεν εἰς μετάνοιαν, ἀναστυ-
ροῦντας ἑαυτοὺς πάλιν τῷ θεῷ, καὶ
ὡς ἀδειγματίζοντες.

*S'ils retombent, ſoyent renouvel-
lés à repentance, veu qu'il crucifient de-
rechef le Fils de Dieu quant à eux, &
l'expoſent à opprobre.*

7. Ἡ γὰρ ἡ πῖσσα τὴν ἐπ' αὐτῆς
πλάκας ἐργάζμενον ὑπὲρ, καὶ τί-
κτουσι βοτάνην εὐθετον οὐκ εὖ οὐκ
ὡς καὶ γεωργεῖται, μετ' ἀλαμβάν
δι' ὁλοκρίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

*Car la terre qui boit ſouuent la plu-
ye qui vient ſur elle, & produit herba-
ge propre à ceux deſquels elle eſt la-
bouree, reçoit la benediction de Dieu.*

8. Ἐκφύρουσι δὲ ἀκαίνους καὶ τρι-
τόλους, ἀδόκιμους, καὶ κατὰ τὴν
ἐγγύς, ἥς τὸ τέλος εἰς αἰῶνα.

*Mais celle qui produit eſpines & char-
dons, eſt reiettee, & prochaine de male-
diction: de laquelle la fin tend à eſtre
bruſtee.*

9. Πειπίσμεθα γὰρ ὑμῶν, ἀ-
γαπητοί, τὴν κρείττονα, καὶ ἐχρόμια
σωτηρίας, εἰ καὶ ἄνω λαλῶμεν.

*Or nous-nous ſommes perſuadés
quant à vous, bien aimés, choſes meil-
leures & conuenables à ſalut, iaſoit que
parliions ainſi.*

10. Οὐ γὰρ ἀδικῶ ἐγὼς, ὅτι
λαλῶμεν τῷ ἔργῳ ὑμῶν. καὶ τῷ
κρῖναι τῆς ἀγάπης, ἥς ἐνεδείξαμε
εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δι' ἀκρονοῦντες
τοὺς ἀγίοις καὶ δι' ἀκρονοῦντες.

*Car Dieu n'eſt point injuſte, pour
mettre en oubli voſtre œuvre, & le tra-
vail de charité que vous auez moſtre
enuers ſon Nom, tant que vous ſuez
ſubuenir aux ſaincts, & y ſubuenez.*

CAP. VI.

5. Gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutisq; seculi venturi.

And haue tasted of the good worde of God, and of the powers of the worlde to come.

6. Et prolapsi sunt: rursus renovari ad poenitentiam, rursum crucifigentes sibi metipsum filium Dei, & ostentui habentes.

If they fall away / shoulde be renewed againe by repentance: seeing they crucifie againe to themselves the Sonne of God & make a mocke of him.

7. Terra enim sapientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis a quibus colitur: accipit benedictionem a Deo.

For the earth which drincketh in the raine that cometh of heauen: & bringeth forth herbes meete for them by whom it is dressed: receiued blessing of God.

8. Proferens autem spinas ac tribulos: reprobata est, & maledictio proxima, cuius consummatio in combustionem.

But that which beareth thornes & briars is reprobate: & is neere vnto cursing: whose ende is to be burned.

9. Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora & viciniora salutis: tamen ita loquimur.

But beloved, we haue perswaded our selues better things of you: and such as accompanie saluation: though we thus speake.

10. Non enim iniustus Deus, ut obliuiscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis.

For God is not vnrighteous: that hee shoulde forget your worke: and labour of loue: which ye shewed toward his Name: in that ye haue ministered vnto the Saints: and yet minister.

An die Ebreer.

Das VI. Capitel.

5. Vnd geschmeckt haben das gute Wort Gottes / vnd die kräfte der zukünftigen Welt.

De haffue smaget Guds gode Ord / oc den tilkomende Verdens krafft.

6. Wo sie abfallen / vnd wiederumb ihnen selbs den Sohn Gottes crucifigen vnd für spott halten / das sie solten widerumb ernewert werden zur Busse.

Om de affalde / oc laarsse dem self Guds Søn igen / oc holde hannem for spaat / at de skulde kunde fornysigen til penitence.

7. Denn die Erden / die den Regen trincket / der oft über sie kompt / vnd bequeme Kraut treget / denen / die sie haben / empfehet segnen von Gott.

Thi Jorden som dricker Regnen / der ofte kommer offuer hende / oc bær dem bequeme Bræd / som hende forarbejde / hun saar velsignelsen aff Gud.

8. Welche aber Dornen vnd Disteln treget / die ist vntüchtig / vnd dem Fluch nahe / welche man zu lezt verbrennet.

Men den som bær torn oc distel / hun er vduelig / oc nær forbandelse / huilken mand paa det siste verbrenner.

9. Wir versehen vns aber / ihr liebsten / bessers zu euch / vnd das die Seligkeit näher sey / ob wir wol also reden.

Men vi forsee oss / i elskelige / bedre til eder / oc at Salighed er nærmere / alligeuel at vi saa tale.

10. Denn Gott ist nicht ungerecht / das er vergesse ewers wercks vnd arbeit der Liebe / die jr beweiset habt an seinem Namen / da ihr den Heiligen dienet / vnd noch dienet.

Thi Gud er icke vretferdig / at hand forglemmer eders gerning oc kærligheds arbejde / som i beuise i hans Naam / der i tiene de Hellige / oc tiene end nu.

K Ziduom.

Kapitola. VI.

5. Dushli takē dobroho slova Bozjho / a moc wku bu dauchho.

A skostowalt dobrego słowa Bozego / i mocy przyślego wiśtu.

6. Kdoby opłt padł / aby se obnowili krze pokānī / znouu křizujice sobē Syna Bozjho / a w posmēch wydāwagijce.

Jestli by upadli / aby powihore byli odnowien przez pokut / przez to i z noua křizujice samym sobe Syna Bozego y tawie go skromoca.

7. Zemē zagisť kterāzto takisto dšť do sebe bře / rodijť by / lnu dobrāu tēm od kterch by / wā dšlāna / bŷwā požeňnāna od Boha:

Zbowsem žemě / ktoraby dežď nā nie česťho przychodzac w siem pilā y zrodzila siele wytescne tym przez ktore bŷwā sprā: wōwāna bierze blagosławienstwo od Boha.

8. Ale wydāwagijch trnī a hlozī / zawrženā gest a blžkā od zločćenī / gegijto konec bŷwā spālenj.

Lecz tha ktorā podawa ćier: nte y oty / odrzuconāc jest y blžko przelecimā / ktoray koniec tozje ẽ spaleniu.

9. Nadżemet se pať o wās nāymileasť lepšch wčch a blžšch / spāsenj / atkoli tak mluwime.

Ale nāmleasť pewne o wās sobe lepšy thŷymy nŷto / y co z bawieniem jest zlacjono / choť tak mowimy.

10. Nebť neni nesprawedliwŷ wāh / aby se zapomenul nad wāšŷ prāch / a nad milowā: nŷim kterē gŷte okazowāli kē gniēnu gēho / kterŷ gŷte posluhowali swatŷm / a gŷstē posluhugete.

Zbowsem nte jest Bog nte sprawedliwŷ / aby zapamiethal sprāwŷ wāšŷ y prācowitŷ milosći ktore ascie okazali przez wtmies mŷte / przeto i zlacie sŷlyli swiety y mŷ sŷlycie.

11 צבינו דין דאנש אַנש
מנכון הי הדא תפיטותא
יחנא לשומליא דשברכו
צד-מא לחתא :

Ma noi desideriamo che ciascuno di voi mostri la medesima cura per la piena certezza de la speranza insin al fine.

12 ודלמא תתקטעי לכו
אלא דתהוו ממוני
להגון דפתיפנות
ופגגירות רוחא הוו נחא
דמולכנא :

Accioche voi non diveniate pigri, ma siate imitatori di coloro che per fede e patientia heredano le promesse.

13 לאברהם ציר בר מלך
לה אלהא מטיל דליר
הנא לה דרב מנה דנאמא
בה ימא בנפשה :

Perche quando Iddio promette ad Abraham, non hauendo egli alcuna maggiore per cui giurasse, giuro per se stesso.

14 ואמר דמברכו אברכו
ומסגיו אסגיו :

Dicens, Se benedicendi non ti benediro, e multiplicandi non ti multiplicaro.

15 ודכנא אגר רוחה
וקבל מולכנא :

E così hauendo egli patientemente aspettato, conseguì la promessa.

16 בני נשנא ציר בר
מנהו ימיו ועל כל חרנא
דהוא בנתהו שילמא
שרינא במומתא הוה לה :

Perche gli huomini giurano per ſuo che ſia maggior di loro : & il giuramento fatto in confirmazione, è ſine d'ogni lor controuersia.

17 מטיל הנא יתראית
אבא אלהא דחנא לרתא
דמולכנא דשונייה ל
משמחה וחקשה
במומתא :

Nelche volendo Iddio piu ampiamente di mostrare à gli heredi de la promessa l'immuabil fermezza del suo consiglio, interpose il giuramento.

11 וְחַפְצֵנוּ אֲשֶׁר לְכֻלְכֶּם תִּגְדְּדוּ
אִתְּחָה הַדְּאָה בְּבִטְחוֹן תִּשְׁכַּר
עַד-עֵת קָץ :

Mas desseamos que cada vno de vosotros muestre la misma sollicitud hasta el cabo para cumplimiento de su esperança.

12 פֶּן תִּהְיוּ אֲמִלִּים כִּי-אֵם
הִשְׁתַּוּ לְאֲשֶׁר בְּאַמוּנָה וְדַמְיָה
תִּתְנַחֲלוּ אֶת-הַמַּאמֵּר :

Que no hos hagays perezosos, mas imitadores de aquellos que por la fey la paciencia heredarán las promeſſas.

13 כִּי-בְרָחֵיז אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם
כִּי-לֹא הָיָה לוֹ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ נִשְׁבַּע
בְּנַפְשׁוֹ :

Porque prometiendo Dios à Abraham, no pudiendo jurar por otro mayor, juró por si mismo.

14 יֹאמַר כִּי-בָרַךְ אֲבִירָךְ
וְחִרְבָּה אֲרִבָּה אֶת-זֶרְעֲךָ :

Diziendo Que te bendiziré bendiziendo, y multiplicando te multiplicaré.

15 וְכָכָה בְּאַמּוּנָה
הִחְזִיק בַּמַּאמֵּר :

Y así esperando con largura de animo alcançó la promeſſa.

16 כִּי-בְנֵי-אָדָם אֵם בְּגְדוֹל
מֵהֶם נִשְׁבָּעִים אִי יָקוּם סוּף
כָּל מְרִיבָתָם בְּשִׁבְעָה :

Porque los hombres ciertamente por el mayor que ellos juran: y el fin de todas sus controuersias es el juramento para confirmacion.

17 אֲשֶׁר בּוֹ עַל-יְתֵר חֲפֵץ
אֱלֹהִים לְהַגִּיד לְיֹרְשֵׁי הַמַּאמֵּר
אֶת-אַמַּת רְצוֹנָו קִים בְּשִׁבְעָה :

En lo qual queriendo Dios mostrar mas abundantemente à los herederos de la promeſſa la immutabilidad de su consejo, interpuso juramento :

11. Ἐπιθυμῶμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν
τὴν αὐτὴν ἐνδεκνύουσαν ἀποδιδῶν
πρὸς τὴν πληροφροσίαν τῆς ἐλ-
πίδος ἄχρι πέλους.

Mais nous desirons qu'un chacun de vous monstre le même soin, pour la pleine certitude d'esperance iusqu'à la parfin :

12. Ἴνα μὴ νοσήτοι ὀλιγόθεν, μιμη-
ταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακρο-
θυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγ-
γελίας.

Afin que vous ne deueniez lasches, mais qu'enſuiuiez ceux qui par foy & patience reçoient les promesses en heritage.

13. Τῷ γὰρ ἄβραάμ ἐπαγγελά-
μεν ὁ θεός, ἐπεὶ καὶ ἄδενός ἐῤῥα
μείζονος ὁμόσευ, ὡμοσε καὶ ἑαυ-
τῷ.

*Car quand Dieu fit promesse à A-
braham, pource qu'il ne pouuoit iurer
par vn plus g. ad, il iura par soi-même.*

14. Λέγων, ἢ μὲν διλογῶν διλο-
γήσω σε, καὶ πληθυνῶν πληθυνῶ
σε.

*Disant, certes ie te benirai abon-
damment, & te multiplierai merueil-
leusement.*

15. Καὶ ἔτω μακροθυμίας ἐπέ-
ταχε τῆς ἐπαγγελίας.

*Et ainsi Abraham ayant attendu pa-
tientement, obtint la promesse.*

16. Ἀνθρώποι μὲν γὰρ καὶ τῷ μεί-
ζονος ὁμύεον καὶ πάσης αὐτοῖς
ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν, ὁ
ὅρκος.

*Car les hommes iurent par vn plus
grand qu'eux : & le serment fait pour
confirmation, leur est la fin de tout dif-
ferent.*

17. Ἐν ᾧ θεὸς ὑπεδέξατο βουλόμε-
νος ὁ θεός ὑπεδέξατο τοῖς κληρονό-
μοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον
τῆς βελῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτωσεν ὅρκον.

*En quoi Dieu voulant monſtrer d'a-
bondant l'immuable fermeté de son
conseil aux heritiers de la promesse, s'est
entrepofé par serment :*

CAP. VI.

11. Cupimus autem unum-
quenque vestrum eandem
ostentare sollicitudinem ad
expletionem spei usque in
finem.

And we desire that every one of you
show the same diligence to the full assu-
rance of hope unto the ende.

12. Ut non segnes effici-
mini, verum imitatores eo-
rum qui fide & patientia ha-
reditabunt promissiones.

That ye be not slothfull / but fol-
lowers of them / which through faith &
patience / inherit the promises.

13. Abraham nanque pro-
mittens Deus, quoniam ne-
minem habuit per quem iu-
raret maiorem, iuravit per
semetipsum.

For when God made the promises
to Abraham, because he had no greater
to swear by, he swore by him selfe.

14. Dicens, Nisi benedi-
cens benedicam te, & mul-
tiplicans multiplicabo te.

Saying / Surely I will abound
blessing thee and multiply thee
marvellously.

15. Et sic longanimiter fe-
rens, adeptus est repromis-
sionem.

And so after that he had taried pa-
tiently, he enjoyed the promises.

16. Homines enim per ma-
iorem sui iurant: & omnis
controversia eorum finis,
ad confirmationem, est iu-
ramentum.

For men verely swear by him that
is greater then them selves, and an othe
for confirmation to among them an en-
de of all strife.

17. In quo abundantius vo-
lens Deus ostendere pollici-
tationis hereditibus immobi-
litem consilium sui, interpo-
suit iusiurandum.

So God willing more abundantly
to shewe unto the heires of promises
the stabilitie of his counsell / bounde
him selfe by an othe.

An die Hebrer

Das VI. Capitel.

11. Wir begeren aber, daß euer jeg-
licher denselbigen fleiß beweise / die
hoffnung veste zuhalten bis ans ende.

De wi begere / at huer aff eder land beuise den
samme flid / til at holde Naaber fast indtil enden.

12. Daß ihr nicht wankelwerdet /
sondern Nachfolger dere / die durch
den Glauben vnd Gedult ererben die
verheissungen.

At i skulle icke bliffue vstadiige / men vere deris Eff-
terfolgere / som formedest Troen oc Taalmodighed
affue Fortsettelsen.

13. Denn als Gott Abraham ver-
heiß / da er bey keinem grössern zu
schweren hatte / schwur er bey sich
selbs.

Ihi som Gud tilfagde Abraham / der hand haff-
te ingen Større at suerie ved / da soer hand v. d sig
self.

14. Vnd sprach: Warlich / ich wil
dich segnen vnd vermehren.

De sagde / Saandelige / ieg vil velsigne oc formere
dig.

15. Vnd also trug er gedult / vnd er-
langet die verheissung.

De hand haffde saa taalmodighed / oc siel Fortset-
telsen.

16. Die Menschen schwern wol bey
einem grössern denn sie sind / vnd der
Eid macht ein ende alles haders / da-
bey es veste bleibet vnter jnen.

Menneffene suerie vel ved en Større / end de ere
self / oc den Eed gør en ende paa al trette / huor ved
der bliffuer fast iblant dem.

17. Aber Gott / da er wolte den Er-
be der verheissung überschwenglich be-
weisen / daß sein Rath nicht wanket /
hat er einen Eid dazu gethan.

Men Gud / der hand vilde offuerflodelige beuise
fortsettelsens Affuuinge / at hans Naad er icke vstadi-
ge / da sette hand en Eed der hoff.

K Ziduom.

Kapitola VI.

11. Protoz wżdy żadame ge-
dnoho fażdeho / wś / abyssie
tauf pęci okazowali k wypln-
ni gisł nadęte aż do konca.

Żadamy aby fażdy i was toż
stanie okazał ku zupełney wia-
domości nadęte aż do końca.

12. Abyssie nebyli leniwij /
ale następdownijcy cęch / kęci /
to strze wżru a trępliwost dę
dictwij obdręzi zaslihenij.

Abyście nie byli gnuśnem /
ale następdowniami tych / którzy
przez wiarę y cierpliwost otrę-
mawia obietcanie dędzic two.

13. Abrahamowi żagisł ża-
slibugie Bęh / ne żadnoho ne-
mę węsiłho / strze kohożdy
přiśaży / přiśaży strze sebe sa-
męho.

Abowiem Bog obiecał y
Abrahamowi / gdy nę mogli przez
foga wiaręgo pęsić / otrę-
siągt przez siebie samego.

14. Kę : Gistę pężnani
dęwage pężnani tebe / a roż
mnożę rożmnożim tebe.

Mowiac / Jęcie bęgo sławiac
bęgo sławiac tobie będe / y rożmna-
żiac rożmnożęcię.

15. A tak trępliwę dęa ho
ćękał / aż dośaży zaslihenij.

A gdy tak cępliwę cękał /
dośaży obietnice.

16. Lidę żagisł strze węsił-
ho neż gęsa sami pęsihagi / a
k potężenij węsił nejnężę
gęgich kęnc gęst pęsihagi.

Gdy ludę przez tego pę-
sięcia fęroty test węsił / y fęro-
ty kęntec kęzdego węporu testu
ci pęsięcia ku potężeniu
pęsięcia.

17. A tak Bęh cężę węsił
ti hęgnęgi Dędicam zaslihe-
ni / nepohnutelnost raddę
swę / meż swę siły wlożył pęsi-
hagi :

W fęrocy cężę węca Bog
dędziccom obietnice obęcię
okężac nie obętennośc raddę swę /
obietca pęsięcia.

18 דבחרתיו אֲכִינוּ דְלִי
מִשְׁתַּחֲלָפוּ דְלִי
אֱלֹהִי דִידָגֵל בְּהִיוּ בִּינֵא
רְבֵא יְהוּא לֹו דִּתְגִסֵּן בִּה
וְנִאחֹוד שְׁכָרָה דְּמִדְּוֹ
לֹו :

Accioche per due cose immutabili (ne lequali era impossibile che l'Idio mentisse) noi habbiamo una potente consolazione, noi dico, che rifuggiamo ad ottenere la speranza propoſta.

19 הוּ דִּאִיתְּהִי לֹו אִיךְ
אוֹקִינָה דְּלִבִּיךְ בְּנִפְשֹׁו דְּלִי
תְּתִיבִי וְיֵאֵל לְזֹו מִן אִפִּי
תְּרַעֲרֵא :

Laqual noi habbiamo come un'ancora de l'anima, sicura e ferma, e penetrata infino a quel ch'è dentro al velo.

20 בִּד דְּקִדְם עַל חֲלָפִין
יִשׁוּעַ וְהוּא כּוֹמֵרָא לְעֵלָם
בְּדִמִּיתוּתָה דְּמִלְכִּי דְּדֵק :

La done è entrato come precorſore per noi l'xpi, fatto Pontefice in eterno, a la maniera de Melchisedec.

1 הוּא דִּין מִלְכִּי דְּדֵק
אִיתְּהִי מִלְכִּי שְׁלִים
כּוֹמֵרָא דִּאִיתְּהִי מִדִּינָא
וְהוּא אִתְּרַעֲרֵא לֹו
הִבֵּן מִן חֲבֵרָה דְּמִלְכִּי
וּבְרֵכָה :

Perche questo Melchisedec era Re di Salem, Sacerdote de l'altissimo Idio, (il quale andò incontro ad Abraam quando egli ritornaua da l'occisione de i Re, e benedisse).

2 וְהוּא פִּרְשׁ אֲבִרָהָם
מִצִּיגְרָא מִן כָּל מִדָּם
דִּאִיתְּהִי הוּא עֲמֵה מִתְּבַשְׁק
דִּין שְׁמֵה מִלְכָּה דְּבִאֲנִיתָה
וְתִיב מִלְכִּי שְׁלִים דִּאִיתְּהִי
מִלְכָּה דְּשְׁלָמָה :

A cui Abraam parit ancor la decima di tutte le cose) e primamente è interpretato Re di giustitia : e poi ancora Re di Salem, cioè Re di pace.

18 לְמַעַרְבִּשְׁנֵי דְּבָרִים עֲזִיזִים
אֲשֶׁר בָּם אֱלֹהִים לֹא יִכְלֹל לְכֹוֹב
יֵשׁ לְזֹו נְחִמָּה עֲלֵה אֲשֶׁר גְּרוּץ
לְאַחֹו אֶחָד שְׁכָר הוּשָׁם לְפָנֵינוּ :

Para que por dos cosas immutables en las quales es imposible que Dios mienta, tengamos vn fortissimo consuelo, losque nos acogemos a trauarnos de la esperança propoſta.

19 אֲשֶׁר יֵשׁ לְזֹו כְּעֵצָה נִפְשָׁה
נְכוֹנָה לֹא תִמוּז לְקִדְרָה אֶל
פְּרִכְתָּה דְּפָנֵינוּ :

La qual tenemos como por ſegura y firme ancla del alma, y que entra hasta loque eſtá del velo adentro :

20 אֲשֶׁר בָּהּ הִקְדִּים לְבוֹא עַל יְהוּ
יִשׁוּעַ בְּדִבְרֵי מִלְכִּי-צִדִּיק נִירו
כְּהֹו גְּדוֹל לְעֵלָם :

Donde entró por nosotros nuestro Precursor Iesus, hecho Pontefice eternamente ſegun la orden de Melchisedec.

1 כִּי מִלְכִּי-צִדִּיק מִלְכִּי שְׁלִים
הוּא כְּהֹו אֶל-עֲלִיָּוִן אֲשֶׁר יֵצֵא
לְקִרְאתָ אֲבִרָהָם בְּשׁוֹבוֹ מִחֲבֵרָתוֹ
אֶחָד מִמִּלְכִּים נִבְרָכָהוּ :

Porque este Melchisedec, Rey de Salen Sacerdote del Dios Altissimo, el qual ſalió a recibir a Abraham que boluia de la matança de los reyes, y lo bendixo :

2 וַיִּתֵּן לֹו אֲבִרָהָם מַעֲשֵׂר מִכָּל
אֲשֶׁר לוֹ וּבְרָא שְׁוֹנָה מִתְּרָם הוּא
מִלְכִּי-הַצִּדִּיקָה וְאַחֲרָיו גַּם מִלְכִּי
שְׁלִים וְהוּא מִלְכִּי הַשְּׁלָוָה :

Alqual anſimismo repartió Abraham los diezmos de todo, primeramente el ſe interpreta Rey de juſticia : y luego tambien Rey de Salem, que es Rey de paz.

18. "Ina διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταβάτων, ἐν οἷς ἀδυνατῶν ψεύσασθαι θεὸν, ἰσχυρὰν παρηκολούθησιν ἔχωμεν εἰς καὶ τὸν ὄντως κρητῆσαι τῆς ἀσκήτου ἐλπίδος.

Afin que par deux choses immuables (esquelles il est impossible que Dieu mente) nous ayons ferme consolation : voire nous, qui auons nostre refuge à obtenir l'esperance qui nous est propoſee :

19. "Ὡς ἀγκυρὰν ἔχωμεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσπερχομένην εἰς τὸ ἐσωπρόσω καὶ ἀπεισίματ.

Laquelle nous tenons comme vn ancre ſeure & ferme de l'ame, & penetrant iusqu'au dedans du voile :

20. "Ὅπου πρὸ πρόμου ὡς ἡμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς, καὶ τὸν πᾶν μελχισηδὲκ ἀρχιερέως ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα.

Où Iesus est entré comme auant-courreur pour nous, eſtant fait ſouuerain Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-sedec.

ΚΕΦΑΛ. Ζ.

Ὁ γὰρ ὁ μελχισηδὲκ, βασιλεὺς σελήμ, ἱερεὺς τῆς ὑψίστου, ὁ σταντήσας ἀβραάμ ἀποσρέφοντι δὲ τῆς κατὰ βασιλείων, καὶ δολοφίας αὐτὸν.

Car ce Melchi-sedec, estoit roy de Salem, Sacrificateur du Dieu ſouuerain, lequel vint au deuant d'Abraham comme il retournoit de la desſaite des rois, & le benit.

2. "Ὡς δεκάτω δὲ πάντων ἐμέμμεν ἀβραάμ. πρῶτον μὲν ἐρμηνεύμεν βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ σελήμ, ἔστι, βασιλεὺς εἰρῆνης.

Auquel aussi Abraham departit la dixme de tout, & premierement est interpreté Roy de iustice, & puis aussi Roy de Salem, c'est à dire, Roy de paix :

CAP. VI.

18. Ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.

That by two immutabile things / wherein it is impossible that God should lie / we might have strong consolation / which have our refuge to hold fast the hope that is set before us.

19. Quam sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis.

Whiche we have as an ancre of the soule / both sure and stedfast / and it encrech into that which is within the vail.

20. Vbi præcursor pro nobis introit Iesus, secundum ordinem Melchisedec pontifex factus in æternum.

Whither the forerunner is for us entered in / even Iesus that is made an high Priest after the order of Melchisedec.

CAP. VII.

Hic enim Melchisedec, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abraham regresso à cædere regum, & benedixit ei.

For this Melchisedec was King of Salem / the Priest of the most high God / who met Abraham / as he returned from the slaughter of the Kings / and blessed him.

2. Cui & decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autem & rex Salem, quod est, rex pacis.

To whom also Abraham gave the tithes of all things: who first is by interpretation King of righteousness: after that he is also King of Salem / that is / King of peace.

An die Hebræer.

Das VI. Capitel.

18. Auf daß wir durch zwey stück / dienicht wanden / denn es ist unmöglich / daß Gott liege / einen starcken trost haben / die wir zusucht haben / vnd halten an der angebotten hoffnung.

Vaa der a wi skulde forme delst ihu stunder / som teke ere iustadige / thi der er i mueltig / at Gud fand sine / haffue en sterck trost / wi som haffue iustuct / oc bliffue ved der tilbudne Naab.

19. Welche wir haben als einen sichern vnd festen Anker vnser Seele / der auch hinein gehet inn daß inwendige des Vorhangs.

Huileder wi haffue / som vor Siels trygge oc faste Aker / som oc gaar ind inden saar Forhenger.

20. Dahin der vorlauffer für vns eingegangen / Iesus ein Hohenpriester worden inn ewigkett / nach der ordnung Melchisedech.

Der som forladeren gick for oss / Ihesus / som er bleffuen den ypperste Prest til ewig tid / efter Melchisedechs stic.

Das VII. Capitel.

Dieser Melchisedech aber war ein König zu Salem / ein Priester Gottes des allerhöchsten / der Abraham entgegen gieng da er von der Könige Schlacht wider kam / vnd segnet ihn.

Denne Melchisedech vaar en Konge i Salem / den alderhøieste Guds Prest / som gick imod Abraham / der hand kom igen fra Kongernes slag / oc velsignede hannem.

2. Welchem auch Abraham gab den zehenden aller güter. Aufß erste / wird er verdolmetscht / ein König der Gerechtigkeit. Darnach aber / ist er auch ein König Salem / daß ist / ein König des Friedens.

Huileken Abraham oc gaff tiende aff alle sit gods. Forst bliffuer hand vdlagd / Retferdigheds Konge / der offer er hand oc Salems Konge / der er / Fredens Konge.

K Ziduom.

Kapitola VI.

18. Abichom strze ty dwie wlecy nepohnuteclne pro ktes rzy nemozne gest aby Bzhy thal pke pewne mli potesseni / kiefizto vti kame se abychom vji wali nadze nam danz.

Abichom przez dwie rzeczy nle obmanae / w ktorych byc nie moze / iezy Bog klamal / moche pocieszenie mli / tu temu wcielac abychom zalozona nadzieie otrzymali.

19. Kteruz to mame jako bezpeclau a pewnau kotwu du / se / a wchazegij az do wnitr / nostij zasierp.

Kthora mamy takto kotwiec duze bezpiecna y mocna / y ktora wchodzi az do tych / rzeczy / ktore sa za zaslonami.

20. Kde to przedchodze pro nas wstet Gzysa / vcinen gsa Biskupem na wleky wedle fa / du Melchisedechowa.

Gdzie Iesus biezawsz wprzod przed nami / wstet za nas wedlug porzadku Melchisedechowego / zo / stawsz kaplanem na wieki.

Kapitola VII.

Ento gest zagist Melchyn sedech / Král Salem / Knez Bohanaywzsho / ktes rzy wstet w cestu Abrahamo / wi / kdz se nawracowal od pobitij Králw / a dal genu po / zehnanij.

Ubowiem ten Melchisedech byl Krol Salem / Kaplan Boga nawyzsho / ktory zasiedl Abrahamowi / gdy sie wracal od porazki Krolow / y blagoslawil temu.

2. Kteremu to Abraham dal desatele ze wshcho: A ten zagist napprowt wyladani se Král spravedlnosti / potom pal Král Salem / to gest Král pokoe.

Kthoremu tej dileseliny: kazdey rzeczy wdzitel Abraham / ktory napprowd wedle wyladania rzeczon jest Krol spravedliwost / Priyrym tej Krol Salem / to jest Krol pokotu.

3 דלא אביוהי ולא אמה
איתפבתו פשרבתא ולא
רישיתא דנומוהי ולא
שולמא דחיוהי אלא
בדמותא דברה דאלהא
מקנה כפמורתה לעולם:

*Senza padre, senza madre, senza
genealogia, che non ha ne principio di ge-
nori, ne fine di vita: ma fatto simile al
Figliuol di Dio, rimane Sacerdote in per-
petuo.*

4 חנו דיו פמא רב הנה
דאברהם ריש אבתתא לה
יהב מצסרא נרשיתא:

*Her considerate quanto costui fosse
grande, à cui Abraham Patriarca dette
ancor la decima de le figlie.*

5 איליו גירמו בני לוי ד
דמקבלו הוה כפמורתא
בוקדנא אירג הנה להו
דנמוסא דקסביו מצסרא
מו עמא דבנו מן איתיהו
כד אף הנו מן פמה דא
דאברהם נפקו:

*Perciache quelli che tra i figliuoli di
Leui riceuono l'officio del Sacerdote, ha-
no comandamento di pigliar le decime
dal popolo, secondo la Legge (cioè da rlor
fratelli) benchè siano offciti de lombo d'
Abraam.*

6 הנא דיו דלג פתיב
פשרבתהו מצסרא שקל
מו אברהם וברה להו
דקבל מילכנא:

*Ma costui che non discendeva dal lor
legnaggio, prese la decima da Abraham, e
benedisse oius che haueua le promesse.*

7 דלא חריגה דיו הו
דבציר מתפרך מו הו ד
דמיתר מנה:

*Or senza contradittione alcuna quel
che è minore è benedetto dal maggiore.*

8 והרכא בני נשא דמיתיו
נסביו מצסרא להל דיו הו
דאסהד עליוהי פתב
דחי הו:

*E qui gli huomini che son mortali pi-
gliano le decime: ma ius le prende colui, di
cui è renduta testimonianza, che è viue.*

3 בלי אב בלתי אם בלי
תולדות לא יש לו ראשית
הלמים ולא קץ חתים ונדמה
לבן אלהים העומד כהן לעולם:

*Sin padre, sin madre, sin linage: que ni tiene
principio de dias, ni fin de vida: mas hecho se-
mejante al Hijo de Dios se queda Sacerdote eter-
nalmente.*

4 וראו מה אדיר הנה לאשר
גם אברהם ראש אבותינו נמו
לו מעשר מכל:

*Mirad pues quan grande sea este, à qual aun
Abraham el Patriarcha aya dado diezmos de los
despojos.*

5 ומבני לוי אשר אתה תכהנה
יקחו ישרלחם מציה לעשר את
העם ברחוק זה הוא את
אחיהם את כגם המה וצא
דרך אברהם:

*Que ciertamente losque de los hijos de Le-
ui toman el Sacerdocio, tienen mandamiento de
tomar del pueblo los diezmos segun la Ley, es à
saber, de sus hermanos, aunque tambien ellos
ayan salido de los lomos de Abraham.*

6 ואשר איננו מתולדותם עשר
את אברהם וברה אהו אשר
הו לו אמרי השבועה:

*Mas aquel cuya genealogia no es contrada
en ellos romó de Abraham los diezmos, y bendi-
xo àlque tenia las promessas.*

7 ובלי כל ספק הקטן מברך
מאשר טוב ממנו:

*Que sin contra dicion alguna loque es me-
nos es bendicho de loque es mas.*

8 ובה לוקחים את מעשר
אנשי בית ושמ מועד עליו כ
חי:

*Item, aqui ciertamente los hombres morta-
les toman los diezmos: mas alli, aquel del qual
está dado testimonio, que biue.*

3. Ἀπὸ τῶν ἀμῆ τῶν ἀγενεαλό-
γητος· μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε
τέλος· ἔχων, ἀφωμοιούμενος
δὲ τῷ ᾧ τὸ θεῶν, μὴ ἐκ τῶν ἐκ
δουλεύει.

*Sans pere, sans mere, sans genealo-
gie, n'ayant commencement de iours
ne fin de vie: mais estant fait semblable
au Fils de Dieu, il demeure Sacrificateur
à tousiours.*

4. θεωρεῖτε δὲ πηλίκῃ ὅτι
ὡς καὶ δεκάτω ἀβραμ ἐδώκεν ἐκ
τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης.

*Or considérez cōbien grand a esté ce-
stui-ci, auquel mesmes Abraham le Pa-
triarche donna la disme du butin.*

5. καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λαοῦ τῶν
ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐν τῇ
ἐχουσιν ἀποδεκατῶν τὴν λαὸν καὶ
τὸν νόμον, τὰς αὐτῶν ἀδελφῶν
αὐτῶν, καὶ περ ἐξ ἐκκλησιῶν ἐκ τῆς
δοξῆς ἀβραμ.

*Et quant à ceux d'entre les enfans
de Leui qui reçoivent la charge de Sa-
crificateurs, ils ont bien ordonnance de
dismer le peuple selon la Ley, (c'est à
dire leurs freres) combien qu'ils soyent
fortis des reins d'Abraham.*

6. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐκ
αὐτῶν δεδωκεν τὴν ἀβραμ, καὶ
τὸν ἔχοντα πρὸς ἐκκλησίαν ἀλό-
γητον.

*Mais celui qui n'est point conté d'une
mesme race qu'eux, a disme Abraham,
& a benit celui qui auoit les promesses.*

7. Χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας,
τὸ ἐλάττω ἐστὶν τῷ κρείττειν ὡς
λογεῖται.

*Or sans contradit quelconque, ce
qui est moindre, est benit par ce qui est
plus grand.*

8. καὶ ὁ δὲ μὲν δεκάτας ἀποθή-
σκοντες ἀνθρώποι λαμβάνουσιν ἐκ
καὶ δὲ μαρτυροῦμεν, ὅτι ζῇ.

*Et ici les hommes qui sont mortels,
prenent les dixmes: mais là, celui les
prend duquel il est témoinné qu'il est
vivant,*

וְאֵיךְ אֲנִי נֹאמֵר בִּיד
אֲבִיחָהּ לֹא הָיָה דָּם
דְּמֵעֲשֵׂרָא נֶסֶב הָיָה אֶחָד
אֲתֵּעֶסֶר :

Per modo di dire, ancor esso Leui che piglia le decime, dette la decima in Abraham.

10. עַד כִּיל גִּיר בְּחַיָּה
הָיָה דְּאֲבִיחָהּ כִּד אֲתֵּעֶסֶר
לְמַלְכֵי דְּקָ :

Perciò ch'egli era ancor ne lombo del padre, quando Melchisedec gli andò incontro.

11. אֲלֹהֵי הַכִּיל גְּמִירוֹתָ
בִּיד פּוֹמֵרוֹתָ דְּלֹא
אִתְּהִי הָיָה דְּקָ סִי
נְמוֹסָא לְעִמָּא לְמַנְיָ
כְּדִבְעָא הָיָה פּוֹמֵרָ
אֲחִירָא דִּיקוֹי פּוֹמֵרָ
דְּמַלְכֵי דְּקָ אֲמֵר דִּין
פּוֹמֵרָ דְּאֲחִירָא וְהָיָה :

Se adunque la perfezione fusse stata nel Sacerdotio Leuitico (perche sotto esso il popolo haueua ricenuta la Legge) che ci era piu di bisogno che venisse su l'altro Sacerdote à la maniera di Melchisedec, e non si dicesse à la maniera d'Aaron?

12. אֲלֵא אִיכְנָא דְּהָיָה
שׁוֹחֵל פֶּאֶר כְּדִבְעָא דְּהָיָה
הָיָה שׁוֹחֵל פֶּאֶר אֶחָד בְּנֵי
בְּנֵי מֹשֶׁה :

Perche trasferendosi il Sacerdotio, di necessità si viene à trasferire ancor la Legge.

13. הָיָה דְּאֲתֵּא מִדִּי עֲלֵיהִי
הָיָה מִן שְׂרָפְתָא הָיָה
אֲחִירָא אֲתֵּי לְדִי אֲנִי
מִפְּתוּם מִנְּהָ לְאֵל שְׁמֵשׁ
בְּמִדְבָּרָא :

Perciò che colui, del quale si dicono queste cose, appartiene ad un'altra tribu, de laqual niuno ha atteso à l'altare.

14. גְּלִיָּא הִי גִיר דִּמֹן יְחִידָא
דְּנָח מִדִּין מִן שְׂרָפְתָא דְּלֵא
אֲמֵר עֲלֵיהִי מוֹשֶׁה מִדִּין
עַל פּוֹמֵר וְהָיָה :

Conciosia ch'egli è manifesto, che il nostro Signore è nato di Iuda: de laqual tribu Moise non parlò niente quanto al Sacerdotio.

15. וְיִתְרָאִית תּוֹב יִדְיָא
בְּחִי דְּאֲמֵר דְּבְּמִוְתָּהּ דִּי
דְּמַלְכֵי דְּקָ קָאָם פּוֹמֵרָ
אֲחִירָא :

E questo è ancor piu manifesto, conciosia che è messo innanzi un altro Sacerdote, secondo la similitudine di Melchisedec.

9. וּבְאַבְרָהָם (כְּמוֹ) אִישׁ יוֹכֵל
לְאֵמֵר) גַּם לֹא הָיָה הַלֹּקָח אֶחָד
מֵעֵשֶׂר מֵעֵשֶׂר הוּא :

Y (por dezir, anfi) en Abraham fue dezrado tambien el mismo Leui que recibe los diezmos:

10. כִּי-עוֹדָנִי הָיָה בִּידָךְ אֲבִי
בְּאִשֶׁר יָצָא מִלְכִי-צֶדֶק לְקִרְיָתָא :

Porque aun Leui estaua en los lomos de su padre, quando Melchisedec salió à recebir à Abraham.

11. וְהָיָה הַתְּכִלִּית פֶּאֶר בְּכִהֻנָּה
הַלֵּוִיִּים (כִּי) הָעָם פְּתַחְתִּי קָבֵל
אֶת-הַחֹלֶה) מִה צִדִּיק עוֹד
בְּדִבְרֹתֵי מִלְכִי-צֶדֶק לְקִים כְּהֹן
אֶחָד וְלֹא בְּדִבְרֹתֵי אֲחֵרֹן
לְהַקְרָא :

Pues si la perfeccion era por el Sacerdocio Leuitico (porque debaxo de el recibí el Pueblo la Ley) que necesidad auia aun deque se leuante otro sacerdote segun la orden de Melchisedec, y que no fuesse llamado segun la orden de Aaron?

12. כִּי-בְהִנְשָׂא הַכֹּהֵנָה צִדִּיק
לְהִנְשָׂא אֶת-הַחֹלֶה :

Luego traspassado el Sacerdocio, necessario es que se haga tambien traspassamiento de la Ley.

13. כִּי-יִהְיֶה אִשֶׁר עֲלֵיהִי מִדְּבָרִים
הָאֵלֶּה מִשְׁבֵּט אֶחָד הִיָּה אִשֶׁר
מִמֶּנּוּ אִישׁ לֹא שָׂדֵת לְמוֹבָח :

Porque aquel del qual esto se dize, de otro tribu es, del qual nadie prefidió al altar.

14. לֹכֵן בְּגִלְיָה כִּי-מִשְׁבֵּט
יְהוּדָה צִמַּח אִישׁ צִמַּח אֲדֹנֵינוּ
מִשְׁבֵּט אִשֶׁר מִמֶּנּוּ דְּבִר לֹא
אֶחָד דְּבִד מִשָּׁה עַל-חֲכִיכָה :

Porque manifesto es que el Sennor nuestro nació del tribu de Iuda, en el qual tribu nada habló Moyfen tocante al Sacerdocio.

15. וְעוֹד עַל-יְתֵר גְּלִיָּא וְהָיָה
הוּא אִם בְּדִמּוֹת מִלְכִי-צֶדֶק
יָקוֹם כְּהֹן אֶחָד :

Y aun mas manifesto es si se leuante otro Sacerdote que sea semejante à Melchisedec.

9. Καὶ, ὡς ἐπὶ εἰπεῖν, διὰ τὴν
ἑραμ καὶ λῶν, ὁ δεκάτας λαμ-
βάνων, δεδεκάτωται.

Et par maniere de parler, Leui mefme, qui prend les dixmes, a esté dixmé en Abraham.

10. Ἐπὶ γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τῷ πα-
τρὸς λῶ, ὅτι συνώλησεν αὐτῷ ὁ
μελχισεδεκ.

Car il estoit encores es reins de son pere, quand Melchisedec lui vint au deuant.

11. Εἰ μὲν οὖν πελείωσις διὰ τῆς
λῶντικῆς ἱερωσύνης λῶ· ὁ λαὸς γὰρ
ἐπ' αὐτῇ νενομίστηται· τίς ἐτι χρεια-
ζέται τῶν παλαιῶν μελχισεδεκείων ἀ-
νίστασθαι ἱερεῖα, καὶ ἄλλ' τῶν παλαιῶν
ἀσχετῶν λεγέσθαι;

Si donc la perfection eust esté en la Sacrificature Leuitique (car le peuple a receu la Loy sous icelle) quel besoin estoit-il d'auantage qu'un autre Sacrificateur se leuast à la façon de Melchisedec, & qui ne fust point dit à la façon d'Aaron?

12. Μεταστραφύμενης γὰρ τῆς ἱερω-
σύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετα-
στρεφείσθαι.

Car la Sacrificature estant changee, il est necessaire qu'il y ait aussi changement de Loy.

13. Ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται τῷ Ἰσᾶκ,
φυλῆς ἐπείρας μεταστρεφείσθαι, αἶψ' ἢ
ἄλλως περιστρέφεται τῷ θυσιάζοντι.

Car celui au regard duquel ces choses sont dites, appartient à une autre tribu, de laquelle nul n'a affilié à l'autel.

14. Πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰσάα ἀ-
ναπέπλεκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς λῶν
φυλῆν ἃ δὲν ἐπὶ ἱερωσύνης μωσῆς
ἐλάλησεν.

Veu qu'il est notoire que nostre Seigneur est issu de Iuda, au regard de laquelle tribu Moysé n'a rien dit de la Sacrificature.

15. Καὶ περισσότρον ἐπικατέδη-
λόν ἐστιν, εἰ ἄλλ' τῶν ομοιωτῶν μελ-
χισεδεκ ἀνίστασθαι ἱερεῖς ἐπεί.

Et d'abondant ceci est encore plus manifeste, d'autant qu'un autre Sacrificateur à la similitude de Melchisedec est mis en auant:

CAP. VII.

9. Et (ut ita dictum sit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus est

And to say as the thing is / Levi also which receiveth tithes / payed tithes in Abraham.

10. Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedec.

For he was yet in the lumbes of his father Abraham / when Melchisedec met him.

11. Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedec, alium surgere sacerdotem, & non secundum ordinem Aaron dici?

If therefore perfection had bene by the Priesthood of the Levites (for under is the Lawe was established to the people) what needed it furthermore / that another Priest should rise after the order of Melchisedec / and not to be called after the order of Aaron?

12. Translatio enim sacerdotio, necesse est ut & legis translatio fiat.

For if the Priesthood bee changed / then of necessity must there bee a change of the Lawe.

13. In quo enim hæc dicuntur: de alia tribu est, de qua nullus altario præstò fuit.

For he of whom these things are spoken / pertaineth unto another tribe / whereof no man served at the altar.

14. Manifestum est enim quod ex Iuda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyse locutus est.

For it is evident / that our Lord sprang out of Iuda / concerning the which tribe Moses spake nothing / touching the Priesthood.

15. Et amplius adhuc manifestum est: si secundum similitudinem Melchisedec exurgat alius sacerdos.

And it is yet a more evident thing / because that after the similitude of Melchisedec / there is risen by another Priest.

Das VII. Capitel.

9. Und daß ich also sage / es ist auch Levi / der den Zehenden nimpt / verzeihendet durch Abraham.

So at leg saa siger / der er oc Leut / som tager den Tiende / der bleff tinder aff Abraham.

10. Denn er war je noch in den Lenden des Vaters / da ihn Melchisedech entgegen gieng.

This hand vaarto end nu i Saderens Lender / der Melchisedech gieft imod hannem.

11. Ist nun die Vollkommenheit durch das Levitische Priesterthum geschehen / Denn unter demselbigen hat das Volk das Gesetz empfangen / was ist denn weiter noch zu sagen / daß ein ander Priester auffkommen solle / nach der ordnung Melchisedech / und nicht nach der Ordnung Aaron?

Er nu suldkommenhed steer formelst der Levitiske Prestedøme / Thi folcket anammede Løben under det samme / Hvad gøris det da ydermere behøff at sige / at der skulde komme en anden Prest op / effter Melchisedechs stic / oc icke effter Aarons stic?

12. Denn wo das Priesterthum verendert wird / da muß auch das Gesetz verendert werden.

The huor som Prestedømet bliffuer foruendt / der skal oc Løwen foruendis.

13. Denn von dem solchs gesagt ist / der ist von einem andern Geschlecht / auß welchem nie keiner des Altars gepflegt hat.

Thi den som dette sigis om / hand er aff en anden Slekt / aff huilken aldri nogen haaffuer tiendt Altaret.

14. Denn es ist ja offenbar / daß von Juda aufgangen ist vnser HERR / zu welchem Geschlecht Moses nicht geredt hat vom Priesterthum.

Thi der er jo obenbare / at vor HERR er opgangen aff Iuda / Til huilken Slekt Moses talde indet om Prestedømet.

15. Und es ist noch klärlicher / so nach der weise Melchisedech ein ander Priester auffkompt.

So det er end klarere / Der som der kommer en anden Prest op effter Melchisedechs stic.

Kapitola VII.

9. A tak at dijn / y on Lewij / kteryž Desátky bral / w Abrahamowi Desátky dal:

Ktemu / aby ch ták přešl / w Abrahamie brano dšesťtiny od šas mego Lewi kteryž wyl brác dšesťtiny.

10. Nebo gešl w bechrách Dce byl konyž se byl sešl Abrahám o Melchisedechem.

Abowsem on sešl byl w brách cychowšich / gdy Melchisedech žašedl Abrahamowi.

11. Protož bylasi gešl thedáž w kněžstwj Lewitštem dokonalost (neb lid pod nim wzał zákon) což gešl tedy bylo potře byj podlé řádu Melchisedechow / wa / aby giny kněž pomšl / a ncradžij podlé řádu Aronow / wa gmcnewán byl.

A tešl dokonalost byla przez kapłanstwo Lewi / gdyż za tego dan tešl zakon ludowi / což wiecej bylo potrzeba / aby nášl knięz kapłan wedle porządku Melchisedechowego / kteryž nie był rzečen wedle porządku Aaronowego?

12. A tak poněwadž gešl kněžstwj přenešeno / musí to býti / aby y zákon byl přenešeno.

Abowsem gdy se odmění kapłanstwo / musí se stacy odmění zákonu.

13. Nebo ten o kterémž se toto prawij / ginyho gešl pošolenij / ž kteréhožto žadny při Altari w službě nebywal.

Bo ten o ktor ym ty rzečy by / wata powšedane / naležy na ine pošolencez ktoréhožaden nie pilu nuz oltarza.

14. Ž gewně gešl žagist / že ž pošolenij žadowa pošl Pan náš / o kterémžto pošolenij aby ž kněžstwj náleželo / Wopžijš nic nemluwil.

Gdyż śawna rzečy tešl / že pošolensa Iuda pošl Pan náš / ktorého pošolensa wgledeu nie o kapłanstwo nie mowil Mojsze.

15. A gešl wiece toto ž gewně gešl / že wedle řádu Melchisedechow / giny powšl kněž.

A sešl śawntey to se ošante / ž ná podobienštwu Melchisedechow / kowe nástawa kapłan inšy.

17. הוּ דְלֹא הָיָא כְּמִוְסָא
דְּבִיקְדָנָא פְּגִרְנָא הִנָּה
אַלֵּא בְּחִילָא דְּחִינָא דְּלֵי
מִשְׁתִּירִי :

Ilqual non è stato fatto Sacerdote secondo la Legge del processo carnale, ma secondo la potenza de la vita indissolubile.

17. מִסֵּהָד צִיר עֲלֹהֵי ד
דְּאִנְתָּ הוּ כּוּמְרָא לְעֵלִם
בְּמִוְסָא דְּמִלְכִּי־זֶדֶק :

Imperochi egli testifica così, Tu sei Sacerdote in eterno à la maniera di Melchisedec.

18. שִׁתְּלֵבָא דִּיּו דְּהִנָּה
לְבִיקְדָנָא קְדִמָּה מְטוּר
בְּחִילָתָה נְדִיבִיתָּו לִירָג
הִנָּה בָּה :

Perciòche s'annulla il precedente comandamento per la sua impotenza et inutilità.

19. מִדָּם צִיר לָהּ גִּמְר
כְּמוֹסָא עַל דִּיּו חֲלִפְנָה
סִבְרָא דְּמִוְסָא מְנִיָּה דְּבָה
מִתְקַרְבִּינָא לְאַלְהָא :

Perciòche la Legge non ha condotto niente à perfezione, ma è stata un' introduzione d'una migliore speranza, per la quale noi ci appressiamo à Dio.

20. וְשִׁרְרָה לוּ בְּמִוְסָתָא
הִנָּה צִיר דְּלֹא מִוְסָתָא
הוּ כּוּמְרָא :

Et inquanto che ciò non è senza giuramento imperochè quelli sono stati fatti Sacerdotes senza giuramento.

21. הִנָּה דִּיּו בְּמִוְסָתָא אִיךְ
דְּאִמְרָ לָהּ בְּיַד דִּיּוֹד דִּימָא
מְרִינָא וְלֹא יִבְלַל דְּאִנְתָּ הוּ
כּוּמְרָא לְעֵלִם בְּמִוְסָתָה
דְּמִלְכִּי־זֶדֶק :

Ma costui congiuramento, per colui che gli disse, Il Signore ha giurato, e non si pentirà. Tu sei Sacerdote in eterno à la maniera di Melchisedec.

22. הִנָּה כְּלֵה מִוְסָתָה
דִּימָא יִבְלַל דְּהִנָּה בָּה
עֲרֵבָא יִשׁוּעָ :

Di tanto miglior Testamento è stato Iesus fatto sicurtà.

23. וְהִנָּה הוּ כּוּמְרָא
סִבְרָא מְטוּר דְּמִוְסָתָה הוּ
וְלֹא מִשְׁתִּירְבָּקִין הוּ דִּימָא :

Quelli ancora furono fatti più Sacerdotes, perciòche per la morte non erano lasciati durare.

16. אִשֶּׁר לֹא כְּחֻזְתָּ מִצְוֹת
חֲבֵשׁוֹ גִּהָה כִּי־אֵלִים
כְּגִבּוּרָתָהּ חֵי עֲלֵם :

Elqual no es hecho conforme à la Ley del mandamiento carnal, mas por virtud de vida sin muerte.

17. כִּי־מַעֲיֵד הוּא כִּי־אַתָּה כְּהֵן
לְעֲלֵם בְּדִבְרֹתֵי מִלְכִּי־זֶדֶק :

Porque el testimonio es de esta manera, Que tu eres Sacerdote para siempre segun la orden de Melchisedec.

18. וְחִינָאֵת הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה
גִּהָה עַל־כִּי נִחְלָה יִשׁוּעָתָה וְלֹא
לְחֻזְעָה :

El mandamiento precedente cierto se abrogó por su flaqueza y inutilidad.

19. כִּי־דָבָר לֹא אֶחָד כְּלָתָה
הַחֻזְתָּ וּבָהָה בְּמִקּוֹמָהּ הָאִמּוּנָה
הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה אִשֶּׁר בָּה נִקְרַב
אֶל־אֱלֹהִים :

Porque nada perficionó la ley, si no la introducion de mejor esperança, por laqual nos acercamos de Dios.

20. וּבְאִשֶּׁר לֹא בָלְתִי הַשְּׁבוּעָה
(כִּי־הָמָּה בָלְתִי שְׁבוּעָה גַּעֲשׂוּ)
כְּהֵנִים :

Y tanto mas en quanto no es sin juramento. Porque los otros cierto sin juramento fueron hechos Sacerdotes:

21. וְהוּא עִם הַשְּׁבוּעָה בְּאִשֶּׁר
דָּבָר אֱלֹהִי גַּעֲשׂוּ יְהוָה וְלֹא יִנָּחַם
אַתָּה כְּהֵן לְעֲלֵם בְּדִבְרֹתֵי מִלְכִּי־
זֶדֶק :

Mas este, con juramento por elque le dixo. Juró el Sennor, y no se arrepentirá, que tu eres Sacerdote eternamente segun la orden de Melchisedec.

22. כֵּן עֲרֵב בְּרִית טוֹבָה גַּעֲשׂה
יִשׁוּעָ :

Tanto de mejor Testamento es hecho prometedor Iesus:

23. וּמֵאַלְהָה רַבִּים גַּעֲשׂוּ כְּהֵנִים
עַל־כִּי בְּמוֹתָם נִכְלָא לְעֵמֶד :

Item, los otros cierto fueron muchos sacerdotes enquanto por la muerte no podian permanecer.

16. ὅς ἐστι νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκατάλυτον.

Lequel n'a point esté fait Sacrificateur selon la Loy du commandement charnel, mais selon la puissance de la vie non perissable.

17. Μαρτυρεῖ γὰρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδεκ.

Car il testimoigne ainsi. Tu es Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchisedec.

18. Ἀφ' ἧς οὖν ὁ νόμος ἀφαιρέται, καὶ τὸ αὐτῆς ἀσθενεῖ καὶ ἀνωφελεῖ.

Car il se fait abolition du mandement precedent à cause de la foiblesse d'icelui, & qu'il ne pouoit profiter.

19. Οὐδὲν γὰρ ἐπέλειψεν ὁ νόμος, ἐπιστηγανγῇ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ.

Car la Loy n'a rien amené à perfection: mais ce qui a esté introduit par dessus, allauoir vae meilleure esperance, par laquelle nous approchons de Dieu.

20. Καὶ καθὼς ὅσον ἐχωρῆς ὀρκωμοσίαι· οἱ μὲν γὰρ χωρῆς ὀρκωμοσίαι εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες.

Et mesmes entant que ce n'a point esté sans serment: car ceux-la ont esté faits Sacrificateurs sans serment:

21. Ὁ δὲ μετὰ ὀρκωμοσίας, ἀλλὰ τὰ λέγοντι, πρὸς αὐτὸν, ὡμοσε κύριον, καὶ ἐμεγαληθισεν, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδεκ.

Mais cestui-ci avec serment, par celui qui lui a dit, Le Seigneur a juré, & ne s'en repentira point, Tu es Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchisedec.

22. Κατὰ τοσούτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγιον, ἰσχυρόν.

De tant plus excellent Testament a esté fait pleige Iesus.

23. Καὶ οἱ μὲν, πολλοὶν εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, ἀλλὰ τὸ μὴ τελεῖται ὡς ἐμμένειν.

D'avantage, qu'àux Sacrificateurs, il en a esté fait plusieurs, pource que la mort les empêchoit de durer:

16. Qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis.

Which is not made Priest after the Lawe of the carnall commandment / but after the power of the endles life.

17. Cōtestatur enim, Quoniam tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec.

For he testifieth thus / Thou art a Priest for ever after the order of Melchisedec.

18. Reprobatio quidem fit precedentis mandati: propter infirmitatem eius & inutilitatem.

For the commandment that went afore is disannulled because of the weakness thereof and unprofitableness.

19. Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris spei, per quam proximamur ad Deum.

For the Lawe made nothing perfect: but the bringing in of a better hope made perfect: for we draw neerer unto God.

20. Et quantum est non sine iureiurando, alii quidem, sine iureiurando sacerdotes facti sunt.

And forasmuch as it is not without an othe for these are made Priests without an othe.

21. Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum, iuravit Dominus, & non poenitebit eum, tu es sacerdos in æternum (secundum ordinem Melchisedec.)

But this hee is made with an othe by him that saide unto him: The Lord hath sworn, and will not repent: Thou art a Priest for ever after the order of Melchisedec.

22. In tantum melioris testamenti sponzor factus est Iesus.

By so much is Iesus made a surety of a better Testament.

23. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere.

And among them many were made Priests: because they were not suffered to endure by the reason of death.

16. Welcher nicht nach dem Gesetz des fleischlichen Gebots gemacht ist, sondern nach der krafft des ewendlichen Lebens.

Som iede er gjort efter det Kødellige Buds Lov: men efter det ewendigeliffs Krafft.

17. Denn er bezeuget / Du bist ein Priester ewiglich / nach der Ordnung Melchisedech.

Thi hand vidner / Du est en Prest ewindelige / efter Melchisedechs stid.

18. Denn damit wirdt das vorige Gesetz aufgehoben / darumb daß es zu schwach vnd nicht nütz war.

Thi der met bliffuer den første Lov bortagen / fordi at hun vaar for skøbelig og icke nyttelig.

19. Denn das Gesetz kondt nicht vollkommen machen / vnd wird eingeführt eine bessere hoffnung / durch welche wir zu Gott nahen.

Thi at loven kunde icke gøre oss fuldkomme / Der indførte icke bedre: Naab / ved hvilket vi komme ti Gud.

20. Vnd dazu / das vil ist / nicht ohne Eid / denn jene sind ohne Eid Priester worden.

De der til / der moget er / icke uden Eed / Thi de andre bleffue Prester uden Eed.

21. Dieser aber mit dem Eid / durch den / der zu ihm spricht: Der HERR hat geschworen / vnd wird in nicht gereuen / du bist ein Priester in ewigkeit / nach der Ordnung Melchisedech.

Men denne med Eed / formedelst den som siger til hannem / HERREN haaffuer forret / og der skal icke angre hannem / du est en Prest til ewig tid / efter Melchisedechs stid.

22. Also gar vil eines bessern Testaments Anrichter ist Jesus worden.

Saa er Ihesus fast ydermere bleffuen icke bedre Testaments Bestidere.

23. Vnd jener sind viel / die Priester wurden / darumb daß sie der Tod nicht bleiben ließ.

De de andre ere mange / som bleffue Prester / fordi at Døden loed dem icke bliffue.

16. Kteržto včinněn gest kněžem / ne podle tělesného přikázání zákona / ale wedle mocy žiwota neporušitelného.

Atory sic nte stal řáplanem z zákona třegego rořkázanie test cielesne / ale z mocy žywota křowey zepřowan by cnie moze.

17. Nebo swědčí Pijmo: Ty gsh kněžem na wěky / podle řádu Melchisedechowa.

Atowsem tak swiadečy / Ty testes řáplanem na wěki / wedle porządku Melchisedechowego.

18. A tak wyjdwiženij stalo se onoho prawniého přikázání / pro gsho nepewnosti a newžitečnosti.

Worokazanie przeffle bywa znieszone dla tego / iż żadney mocy yte ma / a test niepożyteczne.

19. Nep nitežhož k dokonarlosti nepřiwedl zákon: Ale byl wvodenij lepšho naděgi / strže niž se přibližujem k Bohu.

Gdyž zákon nte nte pořwecel / ale nadeřlá lepšá nadviera přez hora przybližamy si ku Bogu.

20. A to tism lepšhož / že ten to včinněn gest kněžem / ne bez přisahy. Giniž zagistě bhwali včinněni kněžijm bez přisahy.

A to iž nte bez przysięgi / Bo oni bez przysięgi si k bliżmu stali.

21. Ale tento s přisahau / strže toho kteržž keřl k němu: Přisahá Pán / a nebudeť toho lito: wati / Ty gsh kněžem na wěky (podle řádu Melchisedechowa.)

Ale ten z przysięgi / przez tego / który mu rzekł / przysięgał Pan / a nie będzie tego lito: wati / Ty gsh kněžem na wěky (podle řádu Melchisedechowego.)

22. Tism lepšhož zákona Kufogně včinněn gest Gěřijšo.

Tem lepšego przymiera za nas stał się Jezus.

23. A oni zagistě předeřlij množ bhwali kněžij / proto / že smrt bránila jim trwati dlawho:

A onych wiele się kapiłanów stało / dla tego / iż im śmierć nie dopuszczała przetrwać.

י

24 הָיָא דִּין מְטוּל דְּלֵעֲלֵם
הָיָא לֹא עֲבָדָא כּוּמְרוּתָהּ:

*Ma costui, perche dura in eterno, ha
un perpetuo Sacerdotio.*

25 וּמִשְׁפַּח לְמֹאמְתָיו לְעֵלֵם
לְאִילּוֹ דְּמִתְקַבְּלִין בְּאַיְהָ
לְאַלְהָא חֵי הוּא גִיר בְּכָל זְכוֹ
וּמִשְׁקָא צְלוֹתָא חֲלִבְהוֹן:

*Onde puo ancor saluare à pieno quelli
che per lui vanno à Dio, viuendo egli sem-
pre, ad intercedere per loro.*

26 דְּאִיר הָנָא גִיר כּוּמְרָא
אִף נִדָּה הָנָא לוֹ בְּכִנְיָ
וְדִלְא בְּרִישׁוֹ וְדִלְא טוֹלְשָׁא
דְּפִרְיק מִן חֲשָׁהּ וּמִרְוֹם
לְעֵלְמוֹ שְׁמִיָּא:

*Perche in tal Pontefice ci bisogna
ma, cioè santo, innocente, immacolato,
separato dai peccatori, e inalzato sopra i
cieli.*

27 וְלִית לָהּ אוֹלְצָנָא כָּל
יּוֹם אִיר רַב כּוּמְרָא
דְּלִיחָדָם חֲלָף חֲשִׁיהִי
וְקָרַב דְּבִחָא וְהִיבִין חֲלָף
עֲמָא הָנָא גִיר עֲבָדָהּ חֲדָא
זְכוֹ בְּנִפְשָׁהּ דְּקָרַב:

*Il qual non hauesse ogni dì bisogno,
come quegli altri Pontefici, d'offerir sa-
crificij, prima per li suoi peccati, e poi per
quelli del populo: percioche questo ha fa-
to egli una volta, quando ha offerito se
stesso.*

28 נְמוּסָא גִיר כְּנִי נִשְׂא
הוּא כְּרִיָּהּ מְקוּם כּוּמְרָא
מִלְתָּא דִּין דְּמוּמְתָא
דְּהִתָּ בְּתֵר נְמוּסָא בְּרִיָּה
נִמְרָא לְעֵלֵם:

*Perche la Legge constituisce Pontefi-
ci, gli huomini che hanno infermità: ma
la parola del giuramento, che è d'oppo la
Legge, constituisce il Figliuolo, che è con-
secrato in eterno.*

ח

1 רִישָׁא דִּין דְּכִלְהוֹן אִית
לוֹ רַב כּוּמְרָא אִתְּנָא דִּיתָב
מִן יְמִינָא דְּכוּרְסִיָּא
דְּרִבּוּתָא בְּשְׁמִיָּא:

*Hor la summa del proposito nostro, è,
che noi habbiamo in tal Pontefice, che
siede a la destra del trono de la maestà di
Dio ne cieli.*

י

24 וְהָא הוּא כִּי־עֲמֹד לְעוֹלָם
עַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ כְּרִנְתָּ כָּל־עוֹלָמִים:

*Mas este, porquanto permanece eternalmen-
te, tiene el sacerdocio eterno.*

25 וּבְעֵבֹר וְזֹאת גַּם לְעוֹלָם
יִכָּל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־הַקָּרְבָּיִם בּוֹ
אֶל־אֱלֹהִים חֵי לְעוֹלָם לְחַעְמִיר
עַל־הֵם:

*Por lo qual puede tambien saluar eternal-
mente à los que por el se allegan à Dios, biuen-
do siempre para rogar por ellos.*

26 כִּי־כְמוֹהוּ שְׁנָה לְכַהֵן
לְהוֹלִיחֵ קְדוֹשׁ הַמִּים נְקִי־כַפִּיִם
בְּלִי־מוֹם נִמְרָד מִחֲטָאִים וְהָם
מִכָּל הַשְּׁמִיָּם:

*Porque tal Pontefice nos conuenia tener
Sancto, innocente, limpio, apartado de los pec-
cadores, y hecho mas sublimado que los cielos.*

27 לְאַשֵׁר לֹא יֵשׁ צָרְכוֹ בְּכָל
יוֹם כְּמוֹ לְכַהֲנִים בְּרִאשׁוֹנָה
עַל־חֲטָאֵתוֹ לְהַקְרִיב וּבַח וְאַחֲרָיִ
כֵּן עַל־חֲטָאֵת הָעָם כִּי־וְזֹאת
עָשָׂה פַּעַם אֶחָת בְּהַעֲלֹתוֹ אֶת־
נַפְשׁוֹ:

*Que no tuuiesse necesidad cada dia, como
los otros Sacerdotes, de offerer primero sacri-
ficios por sus peccados, y luego por los del pue-
blo: porque esto hizo vna vez ofreciendose à si
mismo.*

28 כִּי־הִתְחַוָּהּ מְקִימָה אֲנָשִׁים
לְכַהֲנִים אֲשֶׁר יֵשׁ־לָהֶם מַחֲלָה
וְדִבֵּר הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר אַחֲרֵי הִתְחַוָּהּ
הוּא אֶת־הַבֵּן לְעוֹלָם וְשָׁלָם:

*Porque la ley constituyre Sacerdotes hom-
bres flacos: mas la palabra del juramento despue-
s de la ley, al Hijo perfecto eternalmente.*

ח

1 וְרִאשׁ כָּל־דְּבָרִים זֶה הוּא
יֵשׁ־לָנוּ כְּהֵן רִאשׁ כְּהֵן אֲשֶׁר יֵשֵׁב
לְיָמִין כִּסֵּא הַדָּלָה בְּשְׁמִיָּא:

*Ansique la summa acerca de lo dicho es, que
tenemos tal Pontifice que se assentó à la diestra
del throno de la Magestad en los cielos.*

ז.

24. Ὁ δὲ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς
τὸν αἰῶνα, ἀσπάζεται ἡ χεὶρ τοῦ
ιερωσύων.

*Mais cestui-ci pource qu'il demeu-
re eternellement, a vne Sacrificature
perpetuelle.*

25. Ὁθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντε-
λὲς διωάται τὰς περὶ σπαραγμύρους
δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντες ζῶντες εἰς τὸ
ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν.

*Et pourtant aussi peut-il sauuer à
plein ceux qui s'approchent de Dieu par
lui, étant tousiours viuans pour inter-
ceder pour eux.*

26. Τοιούτῳ γὰρ ἡμῖν ἐπέστη
ἀρχιερεὺς, ὅστις, ἀκακῶς, ἀμίαν-
τος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁ-
μαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν
ἐξουῶν ἡγεμόνων.

*Car il nous conuenoit d'auoir vn tel
souuerain Sacrificateur, qui fust saint,
innocent, sans macule, separé des pe-
cheurs, & exalté, par dessus les cieus:*

27. Ὅς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀ-
νάγκην, ὡς περὶ οἱ ἀρχιερεῖς, περὶ-
πλεονάζοντες τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν
ὑποστάς ἀναφέρειν, ἐπὶ τῶν τῷ
λαῷ. τῷ γὰρ ἐποίησεν ἑαυτοῦ,
ἑαυτὸν ἀνεγκύριον.

*Qui n'eust point nécessité, comme
les souuerains Sacrificateurs, d'offerir
tous les iours sacrifices, piémièrement
pour ses peccés, puis apres pour ceux du
peuple: car il a fait ceci vne fois, s'est
offert loi-mesme.*

28. Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπου κα-
θίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀδένει-
αν ὁ λόγος τῆς ὁρκωμοσίας, ὅτι
μὴ τὸν νόμον, ὃν εἰς τὸν αἰῶνα τε-
λεῶμεν.

*Car la Loy ordonne pour souue-
rains Sacrificateurs, les hommes citans
infirmes: mais la parole du serment, qui
est apres la Loy, donne le Fils qui est
consecré à iamais.*

Κ Ε Φ Α Λ. η'.

Κεφάλαιον δὲ πρὸς τοὺς λεγο-
μένοις, τοῖς ἐκ δεξιᾶς ἀρχιε-
ρεῖς, ὅς ἐκ αἰθέρος ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου
ἡ μεγαλωσύνη ἐν τοῖς ἔργοις.

*Or la somme de nostre propos c'est
que nous auons vn tel souuerain Sacri-
ficateur, qui est assis à la dextere du thro-
ne de la maiesté de Dieu es cieus.*

CAP. VII.

24. Hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.

But this man/because he endureth ever/hath an everlasting Priesthood.

25. Unde & saluare perpetuum potest accedens per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis.

Wherefore; he is able also perfectly to save them that come unto God by him/seeing he ever liueth/ to make intercession for them.

26. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, legregatus a peccatoribus, & excellior cælis factus.

For such an high Priest it became us to haue/ which is holy / harmless/ vndefiled / separate from sinners/ and made hier then the heauens.

27. Qui non habet necessitatem quotidie (quemadmodum sacerdotes) prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi, hoc enim fecit semel, se offerendo.

Which needed not daily as those high Priests to offer vp sacrifice / first for his owne finnes / and then for the peoples: for that did hee once/when hee offered by him selfe.

28. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes, sermo autem iuramentandi qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

For the Lawe maketh men hie Priests / which haue infirmities: but the word of the oth that was since in the Lawe maketh the Sonne / who is consecrated for euermore.

CAP. VIII.

Capitulum autem super ea que dicuntur, Talem habemus Pontificem, qui confedit in dextera sedis magnitudinis in cælis.

Nowe of the things which wee haue spoken/this is the summe / that wee haue such an hie Priest / that sitteth at the right hand of the throne of the maiestie in heauens.

Das VII. Capitel.

24. Dieser aber/darumb daß er bleibet ewiglich / hat er ein vnvergänglich Priesterthum.

Men denne haffuer ic vnsorgengelige Presterdom/ fordi at hand bliffuer euindelige.

25. Daher er auch selig machen kan immerdar / die durch in zu Gott kommen vnd lebet immerdar / vnd bittet für sie.

Der saare land hand oc altid gøre dem salige/som komme til Gud formedelst hannem/oc hand lessuer altid/ oc beder for dem.

26. Denn einen solchen Hohenpriester solten wir haben / der da wer heilig / vnschuldig / vnbesleckt / von den Sündern abgesondert / vnd höher denn der Himmel ist.

Thi wi stulde haffue den ypperste Prest / som stulde vere hellig/ vnskyldig/ vnbefleckt/ affskyld fra Syn-dere/ oc som er høyre end Himmelen.

27. Dem nicht täglich noth were / wie jenen Hohenpriestern / zu erst für eigene Sünde Opfer zu thun / darnach für des Volcks Sünde / Denn daß hat er gethan ein mal / da er sich selbst opffert.

Som ic ic daglige stulde haffue behoff/ som de andre ypperste Prester / at gøre først Offer for sine egne synder/ der effter for Folkets synder/thi hand gjorde det en gong/ der hand offrede sig self.

28. Denn daß Gesetz macht Menschen zu Hohenpriestern / die da schwachheit haben / Dis wort aber des Eids/das nach dem Gesetz gesagt ist / setzet den Sohn ewig vnd voll kommen.

Thi lowen gör Menniskien til ypperste Prest/som haffue skrobellighed/men dette Edens ord/som er sagt effter lowen/ setter Sonnen euindelige oc fuldkommen.

Das VIII. Capitel.

Das ist nun die summa / da von wir reden / wir haben einen solchen Hohenpriester / der da sitzt zu der rechten auff dem Stul der Maiestat im Himmel.

Denne er nu summen/ paa det vi tale om/ vi haffue denne ypperste Prest / som sidder høft den høyre Haand paa Maiestaten stol i Himmelen.

Kapitola VII.

24. Ale tento proto / Je trwā na wēty / wēkne mā Knejsi wi.

Alle ten/ sē na wsewē trwā/wse' czne mā Kpłanśiwo.

25. A tak y spasi muoż wēkne / ty kterjż prisiupugi / ktrjż nēho k Bohu / jiw gsa wōdy / cty / aby prodowal za nās.

I tak y zachowac do statecznosc moze ty / ktrjż prisiupugi / prisiupugi pnia do Boha / zachowac ywac / aby sie przyczynial za nām.

26. Nebo takoweho sluselo nam miji Biskupa swatého / newinného / nepostupného / odděleného od hříšných / a toho kterjż gest včinen wpyšy nežli Nebesa.

Abowiem godzil sie nam Ksplan takowy pobożny / niewinny / niepostulany / oddalony od grzesznych / y ktrjż sie szat wpyšy nad niebiosā.

27. Kteremuż neni potfebi na kazdy den / nako Knejsim o nēm / napprow za swē hřichy / Obeti obětowati / a potom za lidstē : neb to učinil gednau / samého sebe obětowaw.

Kteremużby nie potrzebował na każdy dzień tak o Knejsim / nako Knejsim o nēm / napprow za swē hřichy / Obeti obětowati / a potom za lidstē : neb to učinil gednau / samého sebe obětowaw.

28. Zakon jagiste Lidi wy stawowal za Knejsi / ktrjż y w nedostatech bywali / ale tē prawā prisiupugi / ktrjż stala se po Zakonu / ustanowi la Syna Bożiho na wēty dokonaleho.

Abowiem ci zakon postanawia Ksplan ludzie miale / Ale slowo przysięgi po zakonie / syna Ktrjż test nawięci poświecony.

Kapitola VIII.

Se tēcho wēch ktrjż mli / wiime / tato gest Summa / Je takoweho mame Biskupa / ktrjżto posadil sena prawicy Stolicy welebnosti w Nebesich.

Wa tych rzeczy Prore powies dany / to jest zamienienie / tē takiego mamy Ksplan / ktrjżto posadil sena prawicy Stolicy welebnosti w Nebeskiego.

ח

2 והוא משמשנה דבית
הקדש ומשכנה דשרא
הו דקבע אלהא ולג
גשנ:

Ministro del Santuario, e del vero Tabernacolo, che il Signore ha piantato, e non l'uomo.

3 כל רב פומרא ציר דקאם
הקרב קורבנא ודבנא
מטול הנא דקא הות אף
להנא דהוא לה מידם
דיקרב:

Perche ogni Pontefice si costituisce per offerre dons e sacrificij: peron è necessario che questo ancora habbia qualche cosa da offerre.

4 ואלו בארצא הוא אף
לא פומרא הוא הוא מטול
דאיתיהו הו פומרא
דמקרביו הו קורבנא אף
דינמוס:

Perche s'egli fosse in terra, non sarebbe pur Sacerdote, essendoci i Sacerdoti che offeriscono i dons secondo la Legge.

5 הנו דמשמשו לדמותא
ולטלגיתא דהלו דבשמיא
אף דאמאמדת למישא
פד עבר הוא משכנא דהו
ועבר כל מידם פד מותא הי
דאיתיהו לך בטורא:

Iquali servono à l'espèrio & à l'ombra de le cose celesti, si como fu risposto à Moise, allor ch'ei doueua finire el tabernacolo, Guadà (disse) di far tutte le cose secondo la forma che t'è stata mostrata nel monte.

6 השא דיו תשמשנה
דמיתרא מו הי קבל (ישוע
משיחא) אפמא דמיתרא
ואף דיתקא הי דעבר פה
מצעיא ופשוודא דמיתריו
מו דהי איתיהב:

Ma hora il nostro Pontefice (Iesv Christo) ha conseguito tantopiù eccellente offitio, quanto ch'egli è Mediatore d'un miglior testamento, ilquale è stato stabilito sopra migliori promesse.

7 אלו ציר איתיה הור
דמיתא דלא רשנו ליר
הוא אתרא להדא דיתרתיו:

Perchoe se quel primo fù se stato tale che non gli mancasse niente, non si fa, ebbe giamai cercato luogo al secondo.

ח

2 והוא משנה הקדש ומשכן
האמת אשר אלה יהיה ולא
אדם:

Ministro del Santuario, y de aquel verdadero Tabernaculo que el Sennor assentó, y no hombre.

3 כִּי־כָל־כֹּהֵן גָּדוֹל מוֹקֵם
לְהַקְרִיב מִנְחָה וְזִבְחִים וְיֵשׁׁ
לְעֲרֹכֵי אֲשֶׁר גָּם הוּא יִקְרִיב
מֵאֻמָּה:

Porque todo Pontifice es puesto para offer Presentes y sacrificios: por loqual es necessario que tambien tuuiesse algo que offerrecer.

4 וְאִם יְהִי־בָאָרֶץ לֹא יִהְיֶה
כֹּהֵן בְּהִיּוֹת כֹּהֲנִים הַמִּקְרִיבִים
אֶת־הַמִּנְחוֹת כְּהִלָּה:

Ansi que si estuuiessse sobre la tierra, ni aun seria sacerdote, auiendo aun los otros sacerdotes que offercen los Presentes segun la Ley.

5 אֲשֶׁר בְּתִבְנִית וּבְצֵל הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר מַעַל־הַשָּׁמַיִם יַעֲבֹדוּ כִּמּוֹ
דָּבָר לְמֹשֶׁה בְּכֹלֹהוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן
וְאֵה אֹמֵר וַעֲשֵׂה כָל בְּתִבְנִיתָם
אֲשֶׁר אָמַר מֶלֶךְ בְּהָר:

Los quales sirven por dechado y sombra de las cosas celestiales, como fue respondido à Moysen quando auia de acabar el Tabernaculo. Mira dize, has todas las cosas conforme al dechado que te ha sido mostrado en el monte.

6 וּמַעַתָּה כִּאֲשֶׁר כָּתוּב גְּדוֹלָה מֵאֵל
לִקְחָ (יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ) בְּגֹדְלוֹ כֹּהֵן
יֵשׁׁ לֹ בְרִית טוֹבָה אֲשֶׁר בְּאֻמֹּת
טוֹבוֹת גָּתָה:

Mas aora tanto mejor ministerio es el suyo (Iesus el Christo) quanto de mejor Testamento es mediador elqual es hecho de mejores promessas.

7 וְאִם הָרִאשׁוֹנָה הֵיכָל בָּלִי
מוֹם לֹא יִבְקֹשׁ בְּמָקוֹם הַשֵּׁנִית:

Porque si en aquel primero no vuiera falta, cierto no se vuiera procurado lugar de Segundo.

ח

2. Τῶν ἀγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθείας, ὃν ἐπηξέν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

Ministre du Sanctuaire & vrai Tabernacle, lequel le Seigneur a siché, & non point l'homme:

3. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ πρῶτον φέρει δῶρα τε καὶ θυσίας καθίσταται ὅθεν ἀναγκάζον ἐχόν τι καὶ εὐχέν ὁ προσετέγκει.

Car tout souverain Sacrificateur est ordonné pour offrir dons & sacrifices: parquoi il est nécessaire que cestui-ci aussi ait quelque chose pour offrir.

4. Εἰ γὰρ γὰρ ὡς τῆς γῆς, ὅς ἐστι ὡς ἱερεὺς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν πρῶτον φερόντων κατὰ τὸν νόμον τοῦ δῶρα.

Car s'il estoit sur terre, il ne seroit pas meisme Sacrificateur, pendant qu'il y auroit Sacrificateurs offrans les dons selon la Loy:

5. Οἵτινες ἀποδείγματα καὶ σκῆλα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πραγμάτων, καθὼς κεχρημάτισται μωσῆς μέλλων διπτελεῖν τὴν σκηνὴν, ὅρα γὰρ, φησὶ, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δεδεικνυμένον σοι ἐν τῷ ὄρει.

Lesquels seruent au patron & à l'ombre des choses celestes, leō qu'il fut respondu de par Dieu à Moysse, quand il deuoit acheuer la Tabernacle, Or aduise dit-il que tu faces toutes choses selon le patron qui t'a esté montré en la montagne.

6. Νυνὶ δὲ ἀγαθοφωτέρως (πετύχηκε) λειτουργίας (ἱεροῦς χειρὸς, ὅσα καὶ κρείττονος ἐστὶ ἀγαθότης μεσίτης, ἢ τις διὰ κρείττοσιν ἐπαγγελίας νενομοθέτηται.

Mais maintenant nostre souverain Sacrificateur (Iesus Christ) a obtenu vn tant plus excellent ministere, d'autant qu'il est Mediateur d'un plus excellent Testament, qui est establi sous meilleures promesses.

7. Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ὡς ἀμέμπτως, οὐκ ἂν δευτέρως ἐζητήετο τὸ πᾶν.

Car s'il n'y eust eu que redire en ce premier-la, il n'eust iamais esté cerché lieu à vn second.

2. Sanctorum minister &
tabernaculi veri, quod fixit
Dominus & non homo.

And is a minister of the Sanctua-
rie/ and of the true Tabernacle which
the Lorde pight/ and not man.

3. Omnis enim pontifex,
ad offerendum munera &
hostias constituitur, unde
necesse est & hunc habere
aliquid quod offerat.

For euery hie Priest is ordained to offer both giftes and sacrifices : wherefore it was of necessite / that this man shoulde haue some what also to offer.

4. Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera.

For he were not a Priest: if hee were on the earth: seeing here are Priests that according to the Law offer gifts.

5. Qui exemplari & umbræ
deserviunt cælestium. Sicut
respondum est Moyſi, cùm
conſummaret tabernaculū,
(Vide (inquit) omnia facito
ſecundū exemplar quod
tibi oſenſum eſt in monte.

Who serue vnto the patern and shadowe of heauenty thinges/as Moyses was warned by God/when he was about to syn/ he the Tabernacle. See/ said he/ that thou make all things according to the patern/ I hewed to thee in the mount.

6. Nunc autem melius sortitus est ministerium (*Iesus Christus*), quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus re promissionibus sancitum est.

But nowe our hie Priest (Jesus Christ) hath obtained a more excellent office; in as much as he is the Mediatour of a better Testament; which is establisht vpon better promises.

7. Nam si illud prius culpa
vacasset: non utique secun-
di locus inquireretur.

For if that first Testament had bene faultlesse: no place should haue bene sought: for ye second.

2. Vnd ist ein Pfleger der heiligen
Gütter / vnd der wahrhaftigen Hüt-
ten / welche Gott auffgerichtet hat /
vnd kein Mensch.

De er en Forstandere til de hellige gode Ting/ oc
dei sande Tabernackel/ huilcket Gud oprette/ oc icke
noget Menniste.

3. Denn ein jeglicher Hoherpriester wird eingesetzt zu opffern Gaben und Opffer / darumb muß auch diser et was haben / daß er opffere.

Thi huer ypperste Prest bliffuer indsæt / at offre
Gaffuer oc Offer / der faare bær oc denne at haffue
noget som hand skal offre.

4. Wenn er nun auff Erden were/
so were er nicht Priester / dieweil da
Priester sind / die nach dem Geseze
die gaben opffern.

Der som hand nu vaare paa Jorden / da vaare
hand icke Prest / Effterdi der ere Prester / som offre
gaffuer effter Loven.

5. Welche dienen dem Fürbilde/ vnd dem Schatten der Himlischen Güter/ Wie das Göttliche antwort zu Mose sprach/ da er solte die Hütten vollenden. Schaw zu/ sprach er/ daß du machest alles nach dem Bilde/ das dir auff dem Berge gezeiget ist.

Huilske der tiene Exempel oc Skugge til det himmelske Gode / Eige som det Guddommelige gen-
suar sagde til Moise / der hand skulde fulk komme i
Erbarnhet / See til / sagde hand / A du gør alting eff-
ter den Eignelse / som dig bleff vilst paa Vort altes.

6. Nun aber hat er (Jesus Christus) ein besser Ampt erlanget / als der eines bessern Testaments Mittler ist / welches auch auff bessern verheissungen stehet.

Men nu haaffuer hand (Ihesus Christus) faaet
 et bedre Embede / som den der er et bedre Testaments
 Reglere / huilket oc staar paa bedre Foriettelser.

7. Denn so jenes / das erste ontade-
lich gewesen were / würde nicht raum
zu einem andern gesucht.

Thi der som det Første haſſde veret iſtraffelig /
da haſſde der icke bleffuit ſøgt eſſter rum til icke andet.

2. Gsa služebníkem Swa-
tyně / a Stánku pravěho /
kterýž postavil PAn a nečlo-
věk.

Sluga młeyſca naſwietſzego
a prawdziwego namiotu onego /
Ethory rozbił Pana a nie człowieka.

3. Káždy žagistě Biskup
obětowanij darow a obětij by
wá ustanowen / a tak potřebij
gest tomuto takě aby měl ně-
co roby obětowal:

Nkoziem Fajdy Faplan bywa
 postanowien tu ofiarowanu das
 romy ofiar zabithych / z tad potes
 zeba bylo aby ten tez mial coby
 ofiarowal.

4. Nebo kdyby byl na zemi/
anižby Knězem byl/poněwadž/
by byli Knězij/ kteřížby ob-
tawali dary podle Zákonu.

Poselsky byl ná zemi/ nte
byl by řáplanem/ gdzie trwáta onf
řáplanf ktorzy wedle zařonu dary
ofiaruá.

5. Kteřížto s'aužíj stíjnu a
podobenství Nebestých w
ch. Jakoz geť napomenut
Monjšis edož dokonáwal
Stánek: Hledí aby wdělal
reflekno ku podobnostwí/keť
rřgeť wklážno tobt na huoř
ře.

Tako cię Proczy Słuzę Eshala
towsy ciamowiszeczy niebieskich
tako od Boga powiedziano jest
Nłozesłowi gdy miał dokończyć
przybytek / mowiac : Obacz tedy
abyś wezpnął wszystkie rzeczy w do-
lug Eshala Procy test tobie ośa-
zanu na gorze.

6. Nontij pak doffel tijm lepyssyho vřadu / (Geřyjs Kryslus) tijm lepyssyho Zákona pfořkednijkem gest / tteręřřto / Zákón / wzařibowánj lepyssyho wčęř otwřzen gest.

Alle teraz nãž Káplan (Jezus
Krystus) dostal thym zácetvies
go poslugewánta/ tim test pószed
nítiem lepsi go przymiet sa/ Eho
re w lepszych obietnicach test vsáz
wione.

7. Nebo řadyby onen prwnij
byl bež auzorny / nebyloby za-
giste potřeby hledati mýsta / Za-
konu / druhému.

Abowiem tesliby ono przymier:
ze bylo rāfowe/ aby w nim nie bys
to co gānić/ nie trzeba było sus
zac mieysca wroemu.

ח
8 כִּי־מִשְׁעֵי לֶחֶם לֵאמֹר הִנֵּה
יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְכָל־הָ
אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה
בְּרִית חֲדָשָׁה :

*Conciosia che riprendendoli, dice lo-
ro, Ecco, vengono i giorni, dice il Signore,
ch'io adempirò sopra la casa d'Israel, &
sopra la casa di Iuda vn nuovo Testame-
to.*

9 לֹא אֵין הִי דִּיתִיקָה
דִּיתִיקָה לֹא אֵבִי־הוֹן בְּיוֹמָא
דְּאַחֲדָת בְּאַיְדֵיהוֹן וְאַחֲדָת
אֲנֹן מִן אֲרֵי־לָהּ דְּמַצְרַיִם
מִטּוֹל דִּקְבָּלוֹן לֹא־קִוִּי
בְּדִיתִיקָה דִּילִי אֲרֵי אֲנִי
בְּסִית בְּהוֹן אֲמַר מְרִנָּא :

*Non secondo il Testamento ch'io feci
ai Padri loro nel giorno ch'io presi lor la
mano, per cauargli fuore de la terra d'
Egitto: percioche essi non sono stati fermi
nel mio Testamento, & io non mi son cu-
rato di loro, dice il Signore.*

10 הִנֵּה בֵּין דִּיתִיקָה
דְּאַחֲלִל לְכִיתָא דְּבִירַת
יִשְׂרָאֵל בְּתַר יוֹמָתָא הֲגוֹן
אֲמַר מְרִנָּא אֲחִלִּיהִי
לְנִמְסִי בְּמַצְרַיִם וְעַל־
לְבִיתֵיהוֹן אֲכַתְּבִיהִי נֶאֱחָוָא
לְהוֹן אֲנִי אֶלְהֵא וְהֲגוֹן
יְהוֹן לִי עֲמָא :

*Conciosia che questo è il Testamento
ch'io disporrò a la casa d'Israel dopo quei
giorni, dice il Signore: cioè che io porrò le
mie leggi ne la mente loro, & scrinerolle nel
lor cuore, & farò loro Iddio & essi mi sa-
ranno popolo.*

11 וְלֹא יֵאלֶפֶי אִנָּשׁ לְבָר
מְדִינָתָהּ אֲרֵי לֹא לְאַחֲוֵי
דִּיאֲמַר דָּדַע לְמִרְנָה
מִטּוֹל דְּכָל־הוֹן יְדַעוּנִי מִן
וְעִידֵיהוֹן וְעַד־מֵ
לְקִישִׁיהוֹן :

*E non insegnaranno ciascuno al suo
prossimo, & ciascuno al suo fratello, dicen-
do, Conosci il Signore: perche tutti mi co-
nosceranno, dal minor di loro infino al
maggiore.*

12 נֶאֱחָסָא אֲנֹן מִן עוֹלָהוֹן
וְשִׁתְּהִיהוֹן תּוֹב לֹא אֶתְדַכֵּר
לְהוֹן :

*Percioche io sarò placato verso le loro
iniquitates, & non mi ricordarò piu de i lor
peccati & de le loro iniquità.*

ח
8 כִּי־מִשְׁעֵי לֶחֶם לֵאמֹר הִנֵּה
יָמִים בָּאִים נָאִם יְהוָה וְכָל־הָ
אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה
בְּרִית חֲדָשָׁה :

*Porque reprehendiendo los dize, Heaqui,
vienen dias, dize el Sennor, y consumaré para con
la casa de Israel y para con la casa de Iuda vn nue-
uo testamento:*

9 לֹא בְּכִרִית אֲשֶׁר כָּרָתִי אֶת־
אֲבוֹתָם בְּיוֹם הַחֲזִיקִי בְּיָדָם
לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר
הִמָּה הִפְרוּ אֶת־בְּרִיתִי וְאֲנִי
בְּעָלָתִי בָם נָאִם יְהוָה :

*No como el testamento que hize á vuestros
padres el dia que los tomé por la mano que los sa-
caria de la tierra de Egipto: porque ellos no per-
manecieron en mi Testamento, y yo los meno-
precie á ellos, dize el Sennor:*

10 כִּי־וָאֵת הַבְּרִית אֲשֶׁר אָכַלְתָּ
אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים
הָהֵם נָאִם יְהוָה נִתְּתִי אֶת־הַדּוֹרָתִי
בְּקִרְבָם וְעַל־לִבָּם אֲכַתְּבֶנָּה
וְהִיִּיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהִמָּה
יְהוָה לִי לֵעָם :

*Por loqual este es el Testamento que orde-
naré á la Casa de Israel despues de aquellos dias,
dize el Sennor, Daré mis leyes en el anima de el-
los, y sobre el coraçon de ellos las escruiaré: y se-
ré á ellos por Dios, y ellos me seran á mi por pu-
eblo.*

11 וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת־אָחִיו לֵאמֹר
דָּעוּ אֶת־יְהוָה כִּי־כֹלָם יָדָעוּ
אֹתִי לְמַקְטָנָם וְעַד־גְּדוֹלָם :

*Y ninguno ensennará á su proximo, ni nin-
guno á su hermano diziendo, Conoce al Sennor:
porque todos me conocerán desde el menor de
ellos hasta el mayor.*

12 כִּי־אֶסְלַח לְעֻזָּתָם וְלַחַטָּאתָם
(וְלַעֲוֹנוֹתָם) לֹא אֶזְכֹּר עוֹד :

*Porque será propicio á sus iniquidades, y á
sus peccados: y de sus iniquidades no me acor-
dare mas.*

ח.
8. Μεμφομένη γὰρ αὐτοῖς λέ-
γει, ἰδοὺ ἡμέραι ἐρχόνται, λέγει κύ-
ριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον
ἰσραὴλ, & ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα δι-
θήκην καινὴν.

*Car en les reprenant, il leur dit, Voi-
ci, les iours viendront, (dit le Seigneur)
que j'accomplirai sur la maison d'Israel
& sur la maison de Iuda vn nouveau Te-
stament:*

9. Οὐ καὶ τὴν διθήκην ἣν ἐποίη-
σαι τοῖς πατέραςιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ
ἐπιλαβομένης μου τῆ χειρὸς αὐτῶν,
ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου,
ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμεναν ἐν τῇ δι-
θήκῃ μου, καὶ γὰρ ἠμέλησαν αὐτῶν,
λέγει κύριος.

*Non point selon le Testament que
ie disposai enuers leurs peres, au iour
que ie les prin par la main, pour les ti-
rer hors du pais d'Egipte: pour ce qu'ils
n'ont point persisté en mon Testament,
& ie les ai mesprisés, dit le Seigneur,*

10. Ὅτι αὐτῇ ἡ διθήκῃ ἣν δι-
θήσωμαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τοῖς
ἡμέραις ἐκείναις, λέγει κύριος,
δοῦναι νόμους μου εἰς τὴν διάνοι-
αν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ αὐτῶν
ἐπιγράψω αὐτούς. & εἰσωχὴ αὐ-
τοῖς εἰς τὸν θυγῶνα, καὶ αὐτοὶ ἐσονται μοι εἰς
λαόν.

*Car voici le Testament que ie di-
sposerai enuers la maison d'Israel apres
ces iours-la, dit le Seigneur: c'est que ie
mettrai mes loix en leur entendement, &
les escrurai en leur cœur, & leur serai
Dieu, & ils me feront peuple.*

11. Καὶ ἡ διδάσκων ἕκαστος τὸ
πλὴν αὐτοῦ, ἡ ἕκαστος τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, λέγων, γνώσι τὸν κύριον
ὅτι πάντες εἰδῆσυσί με, ὅτι μι-
κροὶ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν.

*Et chacun n'enseignera point son
prochain, ni vn chacun son frere, disant,
Cognoi le Seigneur: car tous me co-
gnoîtront depuis le plus petit iusqu'au
plus grand d'entr'eux.*

12. Ὅτι ἰλεως ἔσομαι πᾶσι ἀδικί-
αις αὐτῶν, καὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐ-
τῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν & μὴ
μνησθῶ ἐτι.

*Car ie ferai appaisé quant à leurs in-
iustices, & n'aurai plus souuenance de
leurs pechés ni de leurs iniquité.*

CAP. VIII.

8. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: & consummabo super domum Israël, & super domum Iuda testamentum novum.

For in rebuking them he saith: Behold: the dayes will come: saith the Lord: when I shall make with y house of Israel: and with the house of Iuda a newe Testament.

9. Non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de Terra-Aegypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: & ego neglexi eos, dicit Dominus.

Not like the Testament that I made with their fathers: in the day that I tooke them by the hand: to leade them out of the land of Egypt: for they continued not in my Testament: and I regarded them not: saith the Lord.

10. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israël post dies illos, dicit Dominus: dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum super scribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

For this is the Testament that I will make with the house of Israel: After those dayes: saith the Lord: I will put my lawes in their minde: and in their heart I will write them: and I will be their God: and they shall be my people.

11. Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisque fratrem suum, dicens, Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me, à minore ulque ad maiorem eorum.

And they shall not teach euery man his neighbour: and euery man his brother: saying: Knowe the Lord: for all shall knowe me: from the least of them to the greatest of them.

12. Quia propitius ero iniquitatibus eorum: & peccatorum eorum iam non memorabor.

For I will be mercifull to their unrighteousnes: and I will remember their finnes & their iniquities no more.

Das VIII. Capitel.

8. Denn er tadelt sie und sagt: Siehe / es kommen die tage / spricht der Herr / daß ich über das Haus Israels / und über das Haus Juda / ein new Testament machen will.

Ich hand straffer dem / oc siger / See / de dage / stulle komme / siger HERR / at ieg vil gøre te nye Testamente / offuer Israels Huse / oc offuer Judas Huse.

9. Nicht nach dem Testament / daß ich gemacht hab mit ihren Vätern / an dem tage / da ich ihre hand ergreiff / sie aufzuführen auß Egyptenlande / denn sie sindt nicht blieben in meinem Testament / so habe ich ihr auch nicht wollen achten / spricht der HERR.

Ich effier der Testamente / som ieg gjorde mit deris Fædre paa den dag / der ieg tog far paa deris haand / at vdføre dem aff Egypt Land / Ich de bleffue icke i mit Testamente / Saa vilde ieg oc icke acte dem / siger HERR.

10. Denn das ist das Testament / das ich machen will dem Hause Israels nach diesen tagen / spricht der Herr: Ich wil geben mein Gesetz in ihren sinn / und inn ihr herz wil ich es schreiben / und will jr Gott sein / und sie sollen mein Volk sein.

Ich sette er der Testamente som icke vil gøre Israels Huse effier disse dage / siger HERR / Jeg vil gifue min Lov i deris Sind / oc ieg vil scriffue hen / de i deris Hjerter / Oc ieg vil vere deris Gud / oc de stulle vere mit Folk.

11. Und soll nicht lehren jemand seinen Nechsten / noch jemand seinen Bruder / und sagen: Erkenne den HERRN. Denn sie sollen mich alle kennen / von dem kleinsten an bis zu dem größten.

De der skal icke nogen lære sin Næste / eller sin Broder / oc sige: Kende HERREN / Ich de stulle alene kende mig / fra den minste ind til den største.

12. Denn ich will gnedig sein ihrer Untugend und ihrer Sünden / und ihrer Ungerechtigkeit wil ich nicht mehr gedencken.

Ich ieg vil vere deris ondfærdig oc synde naadig / oc ieg vil icke mere tencke paa deris vretferdighed.

Kapitola VIII.

8. Nebo tuptege / dij: An dnos wē gdau / prawij Pan: A wy konām nad Domem Izraē / lowym a nad Domem Judowym wmluwu nowau.

Abowiem wmluwać powie dā: Oto dni przychodzą: mowi Pan: gdy wczynie z domem Izraē / i z domem Judā przymierze nowe.

9. Niewedle wmluwu / kē / raur gsem wlinis. Dtey gegich w ten den w kter dōto vna gsem geza Xufu / abych ge wywedi z Zemē Eajpēt: Ale kōpōz ont nezuostali w wmluwē mē / y nā opustili gsem ge / prawij Pan.

Nie wedlug przymierza kē / rem wczynie z egypt / w dōtē / w Eajpēt wchwyli kē / abym ie w wmluwē z Eajpēt / Abowiem ont nie wytrwali w onym moim przymierzu / a tam te wżgardzi / mowi Pan.

10. Nebo tato gest wmluwa / kteraur nā kē / i dijm teledi Izraē / kē / po tēch dnech / prawij Pan: Dāwage Bālony mē w mōstli gegich / a na sēdch gegich napijšho ge / a budu gim za Bōha / a oni budu mi za lid:

Bo i to jest przymierze kē / wczynie z domem Izraē / i z domem Judā / a oni mōstli / a na sēdch gegich / a na sēdch gegich napijšho ge / a budu gim za Bōha / a oni budu mi za lid.

11. Anebude jādny wlini bližnišho swēho / ani tdo bude wlini Bratra swēho kē / kage: Poznaj Pana. Neb wšho / kē / mne znāti budu / od nāy wēstšho a z do nāy mēstšho j nīch:

Nie bude wczyc żaden bliżnišgo swego / ani żaden brata swego / mowi Pan: Poznaj Pana: Abowiem wšho / kē / mne znāti budu / od nāy wēstšgo a z do nāy mēstšgo mōstli nīch.

12. Nebo miłostiw budu neprawostem gegich / a na kē / chy gegich gij nēspomenu wšho:

Abowiem i ja bede miłostiw nieprawostem y grzechom ich / a złości ich inż dāley pāmietac nie bede.

ח

13. כִּי דִאֲמַר חֲדָתָהּ
לְקַדְמִיתָא אֲעִתְקָהּ וְאִינֵא
דְּעִתִּיק וְאִסְטָאב קְרִיב הוּ
לְחֵלָא :

*Nel dire Un Nuovo, ha fatto Vecchio
il primo: e quello che si fa Vecchio & an-
tico, è vicino a esser abolito.*

ט

1. בְּקַדְמִיתָא דִּין אִית הוּא
כִּי פִקְדָא דְּתַשְׁמִשָּׁתָּהּ
יְבִית קִדְשָׁא עֲלִמְנִיָּה :

*Hancua dunque ancor il primo Te-
stamento le ordinazioni del servizio diui-
no, e il Sanuario mondano.*

2. בְּמִשְׁכָּנָא גִּיר קַדְמִיתָהּ
דִּאֲתַעְבַּד אִית הוּא כִּי
מִקְרָתָא וּפְתוּרָא וְלֵחָם
אֲפִי וּמִתְקַנָּה הוּא
קִדְשָׁהּ :

*Perciò che fu fabbricato il Taberna-
colo cioè primo, nel quale era il candelie-
ro, e la mensa, e la proposizion de pani, che
si chiama Imaghi Santi.*

3. מִשְׁכָּנָא דִּין גִּירָא הֲלָגוּ
מִן אֲפִי תַרְעֵנָה דְּתִרְוּ
מִתְקַנָּה הוּא קִדּוּשׁ ק
קִדְשָׁהּ :

*Dopo il Velo di mezzo era il Taber-
nacolo che si chiama Santuario.*

4. וְאִית הוּא כִּי בִירָת
בְּסִמָּא דִּדְהִבָּא וּקְבִיתָהּ
דְּדִיתְקָה דְּקִרְיָמָה כִּלָּה
כִּדְהִבָּא וְאִית הוּא כִּי
קִסְטָא דִּדְהִבָּא הִיא דִּאִית
הוּא כִּי מִנְּנָה וּשְׁבָטָהּ
דִּאֲהִרֹן הוּא דִּאֲפִרַע וְלִוְיָא
דִּדִּיתְקָה :

*Che haueua un turibulo d'oro, e l'Ar-
ca del Testamento, coperta intorno d'oro
da ogni parte, presso a laquale era un'er-
na d'oro: che haueua la Manna, & eraui
la Verga d'Aaron che haueua germinato, e
le taula del Testamento.*

5. וְלֵעֵלָּא מִנְּה כְּרֻבִּי
דִּשְׁוִבְתָּא דְּמִסְלִין עֲרֵ
הוּסִיָּא לֹא הוּא דִּין וּבִנָּה
הוּ דִּנְאֲמַר עַל חֲדָא חֲדָא
מִן הֲלִין :

*E sopra essa erano i Cherubini de la
gloria, che adombravano il Propitiatorio:
de le quali cose non è hora necessario dirne
per il minuto.*

ח

13. וּבִאֲמָרוֹ חֲדָשָׁה בִּלָּה אֶת-
הָרִאשׁוֹנָה וְאִשְׁר בִּלְתָּהּ וְנִשְׁתָּה
קְרוֹבָה הִיא לְבִלָּה :

*Diziendo Nuevo, dió por viejo al primero:
y loque es dado por viejo y se enuejece, cerca está
de defuaneecerse.*

ט

1. וְגַם לְמִשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן הָיוּ לוֹ
חֻקֹּת הַעֲבוּדָה וְהַדְרַת הַעוֹלָם :

*Tenia empero tambien el primero sus justifi-
caciones del culto, y su Sanctuario mundano.*

2. כִּי בִאֲשֶׁר חוּקִים הַמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן
הָיוּ בּוֹ מְנוֹרוֹת וְהַשְׁלָחַן וְלֵחָם
הַפָּנִים הַנִּקְרָא קִדְשׁ :

*Porque el Tabernaculo fue hecho: el primero
en que estauan las lamparas, y la mesa, y los panes
de la proposicion, loque llaman el Sanctuario.*

3. וְאַחֲרֵי פֶרֶכֶת הַשְּׁנִיָּת הָיָה
אֹהֶל הַנִּקְרָא קִדְשׁ קִדְשִׁים :

*Tras el segundo velo estaua el Taberna-
culo que llaman el Lugar sanctissimo.*

4. אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ הָיְתָה מַחֲתַת הַזָּהָב
וְאֲרוֹן הַבְּרִית מְצֻפָּה מַכְבֹּת וּמַחוּץ
זָהָב טְהוֹר אֲשֶׁר בּוֹ צִנְצִנֹת זָהָב
אֲשֶׁר בָּהּ חֲמֵן וּמִטָּה אֲהִרֹן אֲשֶׁר
פָּרַח וְלִוְיָאֵת הַבְּרִית :

*Que tenia un encensario de oro, y el Arca
del Concierto cubierta de todas partes arredor
de oro: enque estaua vna vrna de oro que tenia
el Manna, y la vara de Aaron que reuerdecio, y las
Tablas del Testamento.*

5. וּמַעֲלֵיו כְּרֻבִּי הַכְּבוֹד פְּרִשִׁי
כְּנָפִים עַל-הַכְּפִיֹת אֲשֶׁר עָלֵיהֶם
עֶתְ לֹא יִשְׁלָלוּ לְדַבֵּר בְּפִרְט :

*Y sobre ella los Cherubines de la gloria que
cubrian la Cubierta, de las quales cosas no se pu-
ede aora dezir en especial.*

η.

13. Ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαι-
λαίωκε τὴν πρῶτην. τὸ δὲ παλαιό-
μενον, καὶ πλησύνει ἐγγὺς ἀφα-
νισμοῦ.

*En disant vn nouueau, il enuieillit
le premier: or ce qui deuiet vieil & an-
cien, est pres d'estre a boli.*

Κ Ε Φ Α Λ. θ.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκη-
νὴ δικαίωμα λατρείας, τὸ
τε ἀγίων ὁσμίαν.

*Le premier Testament deuoit
aussi des ordonnances du seruice diuin,
& le Sanctuaire mondain.*

2. Σκηνὴ γὰρ κατασκευάσθη ἡ
πρώτη, ἐν ἣ ἦτε λυχνία, καὶ ἡ τρά-
πεζα, καὶ ἡ πρῶσις τῶν ἄρτων,
ἡ τις λέγεται ἁγία.

*Car le Tabernacle a esté construit,
Aflauoir le premier où estoit le chande-
lier, & la table, & les pains de proposi-
tion: qui est appelé, Les lieux saints.*

3. Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον κατεπίστα-
μα σκηνῇ, ἡ λεγόμενη ἁγία ἁγί-
ων.

*Et apres le second voile estoit le Ta-
bernacle, qui est appelé, Le lieu tres-
saint.*

4. Χρυσὴν ἔχουσα θυμιατήριον,
καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης πε-
ρικεκαλυμμένην πάντη χρυ-
σῷ, ἐν ἣ σκεῖν χρυσὸν ἔχουσι τὸ
μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος αἱμάτων ἡ εὐλα-
σθήσουσι, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθή-
κης.

*Ayant un encensoir d'or, & farché
du Testament entierement couuert
d'or à l'entour: en laquelle estoit vne
cruche d'or, où estoit la Mâne & la ver-
ge d'Aaron qui auoit fleuri, & les tables
du Testament.*

5. Ὑπερῶν δὲ αὐτῆς χειρὸς βίμ-
δοξος, κατεσκαίοντα τὸ ἱλασθῆναι
πρὸς ὧν σὺν ἐστὶν νῦν λέγειν καὶ μέ-
λει.

*Et sur icelle arche estoient les Che-
rubins de gloire, faizans ombre au Pro-
pitiatore, desquelles choses il n'est
besoin maintenant de parler par le mo-
nu.*

CAP. VIII.

13. Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod autem antiquatur & fenescit, prope interitum est.

In that hee sayeth a newe Testament/ hee hath abrogatē the olde: nowe that which is disanulled and wored olde is ready to vanishe away.

CAP. IX.

HAbuit quidem & prius, iustificationes culturæ, & sanctum seculare.

Then the first Testament had also ordinances of religion / and worldly Sanctuarie.

2. Tabernaculum enim factum est, primum, in quo erant candelabra, & mensa, & propositio panum, quæ dicitur Sancta.

For the first Tabernacle was made: wherein was the candlesticke / and the table: and the heylbread: which Tabernacle is called the Holy places.

3. Post velamentum autem secundum tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum.

And after the second vail was the Tabernacle / which is called the Holiest of all.

4. Aureum habens thuribulum, & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronderat, & tabula testamenti.

Which had the golden censer / and the Arke of the Testament overlaid round about with golde / wherein the golden pot which had Manna was: & Aarons rodde that had budded / and the tables of the Testament.

5. Superqueam erant Cherubim gloriæ, obumbrantia propitiatorium, de quibus non est modo dicendum per singula.

And ouer the Arke were the glorious Cherubims / shadowing the mercies seat: of which things we will not nowe speake particularly.

Das VIII. Capitel.

13. Inn dem er saget / ein neues / machet er das erste alt / was aber alt vñnd überjaret ist / das ist nahe bey seinem ende.

I der hand siger / Tenne / da giorde hand der første gammelt. Men der som er gammelt oc alderne / der er nær hoff sin ende.

Das IX. Capitel

Es hatte zwar auch das erste seine Rechte vñnd Gottesdienst / vñnd eusserliche Heiligkeit.

Sendelige / der første haffde oc sin Rettighed oc Gudstienste / oc vduortis heilighed.

2. Dennes war da auffgerichtet das vorder theil der Hütten / darinnen war der Leuchter / vñnd der Tisch / vñnd die Schaubrot / vñnd dise heisset die Heilige

Thi den fremmerste del vaar der opret aff Tabernackel / der vdi vaare Iustestagene / oc Bordet / oc Stuebrødene / Oc dette kaldis der Heilige.

3. Hinder dem andern Fürhang aber war die Hütte / die da heisset die Allerheiligste.

Men bag der ander Forhenge vaar Tabernackel / som kaldis der Allerheiligste.

4. Die hatte das gülden Keuch / vñnd die lade des Testaments / altemhalben mit Gold überzogen / in welcher war die güldene Gelte / die das Himmelbrot hatte / vñnd die Ruthel Aaron / die gegrünnet hatte / vñnd die Tafeln des Testaments.

Dette haffde der güldene Kogelse kar / oc Testamentens Arck / som vaar alleuegne beslagen med guld / i huilken der vaar den güldene Spand som haffde der Himmelste Brød / oc Aarons karp / som haffde blomstret / oc Testamentens taffler.

5. Oben aber drüber waren die Cherubim der Herligkeit / die überschattet den Gnadenstuhl / von welchem jetzt nicht zusagen ist in sonderheit.

Men der offuen offuer vaare Herlighedens Cherubim / som offuerstugede Naadestolen / om huilcke nu inder er at sige besynderlige.

Kapitola VIII.

13. A tak mluwē o tomto nowem / ofāzal je onen prwnij gest starz. A coz gest dawnij / ho a sstarz se / blisizko gest od zar hynutij z

Gdy o Nowym powsteda / pierwsze wiotchem wczysal / a to co wiotstet / y zstazet se blisiecz test zniszczenia.

Kapitola IX.

Esel jagistē y prwnij Zaton o sprawedliwān / sluzby / a Swatyni swietstau.

Wtalo thedy y pierwsze przy mierze wstahawy okolo sluzby Bozey / y swietemiejse swietcie.

2. Neb byl prwnij Stānek vdelān / w kteremzto byl Swiatcen a Stāl / a poswatni chlebowe: a ten slaul Swatynē.

Abowem byl pierwszy przybytek sprawion w Etochym byly lāmpy / y iħol / y pokladne chleby / Etoz ry zowa Miez se Swate.

3. Za oponau pa druhau byl Stānek / a ten slaul Swatynē swatych.

A zā w: hora zastona byl przybytek / Etoz zowa Miez se Swatym.

4. Zlatau mage Kadidlnic / a Archu swedectw / oblozē nau se wsech stran Zlatem / w nijz bylo Wēderce zlatē / mage w sobē Wānnu / a hāt Aaronowu / kterāz byla zkvetla / a Dstn Zāfona.

Mātae zlota Kādīdlnice / y przynie przymierza / zcwšad zlotem powleczone / w Etochz byla cżāka zlota / mātae manne / y Las sā Aaronowā Etoz kwitla / y tablice przymierza.

5. Nad tau pa byll dwa Cherubimowē slāwy / zastēnugich Wodlitenij: o kterchzto wēcech nenij potēba wyprāwowati / o gednē kazdē zwlās sst.

A nā they byli Cherubim dwā lebni zācimāciacy wieko mīstier dżia / o Etochz rzecżach nie mas my teraz o Kādēy zosobnā powiesdac.

ט

6 והכבדנו מיתקנו הוי
ולמשכנא פריא בכל
ובו צאליו הוי כומרי
במשלמין הוי תשמשוהו

*Hor essendo quiste cose così ordinate,
nel primo Tabernacolo entravano sem-
pre i Sacerdoti che eseguivano i culti de
sacrificij.*

7 למשכנא דיו דלגו מנה
חדא הוי בשנתא פלחודיהי
צאל הנה רב כומרי
בדמא הוי פמקרב הנה
חלף נפשה ונהלף סבלותה
דעמא :

*Ma nel secondo entrava il Pontefice
solo una volta l'anno, non senza sangue,
il quale offeriva per se stesso, e per i man-
camenti del popolo.*

8 בנהא דיו מודעא הנה
רוחא דקודשא דלגו
אחזלת עד כיל אורחא
דקודשא פמא ונהא דאית
הנה קומא למשכנא
קומי :

*Significando lo Spirito santo questo,
cioè la via de luoghi Santi non esser ancor
manifestata, stando ancor in pie il primo
Tabernacolo: chi era figura per il tempo
presente.*

9 ואיתנהי הנה מתלה
הנה לוננא הוי דבה
קודשא ודכחא מתקרבין
הוי אילין דלא משכחין
הוי למגמר תארתה דמו
דמקרב להון :

*Nelqual Tabernacolo s'offerivano
doni e sacrificij che non poteuano, quanto
a la conscientia, santificare chi faceva
quei culti.*

10 אלא פמאכלא ו
במשכנא פלחוד
במשכנא דנינו ונינו
דאיתנהו פוקדא דבסדא
דסימין עד פמא לוננא
דיתרצא :

*Essendo effi possi solamente in cibi e
beuenda, e in diuersi lauamenti, e cere-
monie carnali infim al tempo che ciò sa-
rebbe corretto.*

11 משיחא דיו דאיתנה
רב כומרי דטבתא דסער
דל למשכנא רבא ומ
ומשכנא דל עביר
באידא ולא הנהא הלין
בריתא :

*Ma Christo essendo venuto Pontefice
de futuri beni, per un maggiore e piu per-
fetto Tabernacolo, non fatto à mano, cioè
non di questa fabricatura.*

ט

6 ובאשר הוכנו האלה במשכן
הראשון בכל עת הלכו הכהנים
לכלות את עבודתם :

*Y estas cosas así ordenadas, en el primer
apartamento del Tabernaculo siempre entra-
uan los Sacerdotes para hazer los officios de los
sacrificios.*

7 ובמשכן השני פעם אחת
בשנה ראש הכהן לבדו ולא
בבלי דם אשר הקריב על
נפשו ועל שגגות העם :

*Mas en el segundo, solo el Pontefice vna vez
en el anno, no sin sangre, laqual offrece por su
ignorancia y la del pueblo.*

8 ובאות בגלוי מגידה רוח
הקדש כי לא נגלתה דרך
הקדושים בעודנו עמוד אהל
הראשון במקומו :

*Dando en esto à entender el Espiritu San-
cto, que aun no estaua descubierto camino para
el verdadero Santuario entre tanto que el pri-
mer Tabernaculo estuuiesse en pie.*

9 שהוא משל בעת ההיא אשר
בה גם קרבנים גם זבחים
הקריבו אשר לא יכלו לשלם
את מדע המקריב :

*Loqual era figura de aquel tiempo presente
en el qual se offrecian Presentes y sacrificios que
no podian hazer perfecto al que seruia con ellos.*

10 כי אם בלבד באכל ובשת
ובחלקת הטבילות וצדקות
הבשר עד עת משרים חושמו
עליהם :

*Si no en viandas y en beuidas, y en diuersos
lauamientos y justicias de la carne impuestas ha-
sta el tiempo de la correccion.*

11 ותמשיח בנה להיותו כהן ראש
על טובות העתידות במשכן
גדול ושלם ממנו אשר איננו
מעשה ידם והוא לא מבדא
הוא :

*Mas estando ya presente el Christo, Pontifi-
ce de los bienes que auian de venir, por otro mas
amplo y mas perfecto tabernaculo, no hecho de
manos, es à saber, no de esta creacion.*

θ.

6. Τῶτων ἧ ἔτω κατισχύουσιν
εἰς μὲν τὴν πρῶτην σκηνὴν
21 & παντὸς εἰσίσουν οἱ ἱερεῖς πᾶς
λατρείας ὑπὸ τῆς σκηνῆς.

*Or ces choses estans ainsi ordonnees,
les Sacrificateurs entrēt bien tousiours
au premier Tabernacle pour accomplir
le seruice.*

7. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, ὁ ἀπὸ τῆς
ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, ἔχων
ἐν αἵματι, ὁ πρῶτος φέρει ὑπὸ τῆς
σκηνῆς, καὶ τῶν τῆς λαῶν ἀνομι-
ῶν.

*Mais le seul souverain Sacrificateur
entre au second vne fois l'an : & ce non
point sans sang, lequel il offre pour soi-
meisme, & pour les fautes du peuple :*

8. Τῷ το δὲ λαῶν τῇ πρῶτῃ
τῇ τῇ ἀγίᾳ, μὴ πῶς πεφανερω-
ται τὴν τῶν ἀγίων ὁδὸν, ἐπὶ τῆς
πρώτης σκηνῆς ἐκχύσεως αἵματος.

*Le saint & Esprit declarant cela, que
le chemin des lieux Saints n'est point
encores manifesté, tādīs que le premier
Tabernacle est encores debout, qui es-
toit figure pour le temps d'alors :*

9. Ὅτις ὡς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὴν καὶ
τὴν ἐνεσχεῖα, καὶ ὅν δὲ ὁ ἀρχιερεὺς
σὺν αἵματι φέρει, μὴ δύνασθαι
κατὰ συνείδησιν πληρῶσαι τὴν λα-
τρείαν.

*Durant lequel dons & sacrifices o-
royens offerts, qui ne pouuoient san-
ctifier quant à la conscience celui qui
faisoit le seruice.*

10. Μόνον δὲ το βρώμασι καὶ πό-
μασι, καὶ 21 & φέροις βαπτισμοῖς,
καὶ δικαιομασίαις σαρκὸς, μὴ καὶ
22 & διορθώσεως ὑποτακτικῆς.

*Seulement ordonnés en viandes, &
bruuages, & diuers lauemens, & cere-
monies charnelles, iusqu'au temps que
cela soit redressé.*

11. Χρὶς δὲ ὡς ὁ ἀρχιερεὺς ἀρ-
χιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν,
21 & τῆς μέλλουσας τελειότητος
σκηνῆς, ἔχων ὑπὸ τῆς σκηνῆς, οὐ
τῶν τῆς κτίσεως.

*Mais Christ estant venu pour estre
le souverain Sacrificateur des biens à
venir, par un plus grand & plus parfait
Tabernacle, non point fait de main, c'est
est à dire, non point de ceste structure :*

6. His verò ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant Sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes.

Nowe when these things were thus ordained / the Priest went alwayes into the first Tabernacle / and accomplished the service.

7. In secundo autem, semel in anno solus pontifex: non sine sanguine quem offert pro sua & populi ignorantia.

But into the second went the hie Priest alone once every yeere: not without blood which he offered for him selfe / and for the ignorances of the people.

8. Hoc significante Spiritu sancto, nondum propalam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum.

Whereby the holy Ghost this signifies / that the way into the holiest of all was not yet opened: while as yet the first Tabernacle was standing.

9. Quæ parabola est temporis instantis: iuxta quam munera & hostia offeruntur, quæ non possunt iuxta conscientiam perfectum facere fervientem.

Which was a figure for the time present: wherein were offered gifts and sacrifices that could not make holy / concerning the conscience / him that did the service.

10. Solummodo in cibis & in potibus, & variis baptismatibus, & iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis.

Which only stood in meates and drinks / and divers washings / and carnall rites / untill the time of reformation.

11. Christus autem affluens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis.

But Christ being come an hie Priest of good things to come / by a greater / and a more perfect Tabernacle / not made with hands / that is / not of this building.

6. Da nun solches alles zugericht war / giengen die Priester allezeit in die vordersten Hütten / vnd richteten auß den Gottesdienst.

Der derte vaar nu saa bered / da ginge Presterne alldit i der fremmeste Tabernackel / oc suldkomme de Gudsdienssten.

7. In die ander aber gieng nur / einmal im Jar / alleinder Hohepriester / nicht ohn Blut / das er opfferte für sein selbst vnd des Volcks vntwissenheit.

Men i der andet / gick ekan den ypperste Prest / en gang om aaret / icke foruden Blod / at hand skulde offre for sin egen / oc for Folkens vnuittighed.

8. Damit der heilige Geist deutet / das noch nicht offenbar were der weg zur Heiligkeit / so lang die erste Hütte stunde.

Met huilket den hellig Aand beeguede / At veyen til hellighed vaar icke end nu obenbare / saa lenge som der første Tabernackel stode.

9. Welchemuste zur selbigen zeit ein Fürbilde sein / in welcher gaben vnd opffer geopffert wurden / vnd kondten nicht vollkommen machen nach dem gewissen / den / der da Gottesdienst thut.

Huillet der skulde paa den tid vere en signelse / I huillet Gaffuer oc Offer offredis / oc kunde icke gøre den fuldkommen efter Samuittigheden / som gør Gudsdienssten.

10. Alleine mit speise vnd tranck / vnd mancherley Tauffe vnd eusserlicher Heiligkeit / die biß auff die zeit der besserung sind aufgelegt.

Alene met Mad oc Dricke / oc allehonde Daab oc vduoris hellighed / Som ere paa lagde indtil forbedrøelsens tid.

11. Christus aber ist kommen / das er sey ein Hohepriester der zukünftigen Güter / durch eine grössere vnd vollkommenere Hütten / die nicht mit der hand gemacht ist / das ist / die nicht also gebawet ist.

Men Christus er kommen / at hand skal vere den ypperste Prest offuer der tilkommende Gode / formede ist større oc fuldkommeligere Tabernackel / huillet icke er gjort met haand / der er / som icke er saa bygd.

6. Alldit ty wčy tak zprawy byly / do przednich Stanku na kazdy den wchodzeli Knezi / obiti podle vkadu konagije:

Gdy tedy ty rzeczy tak postanowiono / kapłani Ebrzej szli do Boze sprawu do pierwszego przybytku zawsze wchodzali.

7. Do drugiego pal Stanku gedinau w Rok sam Biskup wchodzil s krowi / ktora uobito wati mel za sebe y za ludstau newedomosi.

Ala do wtorego raz na kazdy rok sam kapłan nawizy / nie bez krowi / ktora ofiaruie za sie y za obywatelstwo ludu.

8. To gest bylo znamenano Duchem Swatym / ze gest nebyla zgwena ciesa i Swatyni / dokudz prwnij Stancel trwal.

Gdy te tym oznaymule Duch S: iz iesze nie iesli obywatelstwo do miysca swietego / po i iesze trwa pierwszy przybytek.

9. Kterzy bylo podobienstwij toho pfijstomnho casu / podie kterhoz darow a Obiti obitugi se / kterzy nemohau swedo: mi dokonaleho vliniti / toho fdoz podnim si auzij

Athory byl Ekkatem na on czas / gdy dary y zabite ofiary by wia sprawowane / ktore nie mogaw sumieniu poswiec. c. chwalece Bozego.

10. Takto w pokrmich a w napojich / a w rozlicnych wmgwanich / a w sprawdinosiech klesnych / az do casu napraweni vložnych.

W pokarmich tylo / y w pscu / y w rozmaitym omyciu / y w obchodach cielesnych / az do czas naprawienia zalozone.

11. Ale Krystus pfistogich Biskup buduchho dobreho / strze. syrysy a dokonaleggo Stancel / ne rukau vdelang / to gest ne tohoto staweni.

Ala Krystus przystapwly kapłan do br przybytku / przez wierly y dokonale przybytek / nie rek sprawiony / tho iest / nie tego budowania.

ט

12 ולא על בדמה דעבריא
והעגלה אלא בדמה ד
הנפשה על חדה וכו' לבית
מקדש ואשכח פורקנה
דלעולם:

*Ne per sanguinem de bechi e di Stelli,
ma per il suo proprio sangue, è entrato
una sola volta ne luoghi Santi, & ha im-
petrato l'eterna redenzione.*

13 ואז ירדמה דעבריא
והעגלה וקטמה דעגלתא
מרתס הוה על אליו
דמחטמאיו הוה ומקדש
להוה לרוביה דבשרהו:

*Perche se il sangue de tori e de bechi,
e la cenere de la gionencia sparsa sopra
quesi che son macchiati, li sanctifica quan-
to a la purità de la carne.*

14 כמא הכיל ויתראית
דמה דמשיחא דברוח
(דלעולם) נפשה קרב דלא
מומא לאלהא יכבד
תארתו מן עבדא מיתה
דנשמש לאלהא חיה:

*Quanto maggiormente il sangue di
Christo, il qual per lo Spirito (eterno) ha
offerta se stesso immacolato a Dio, purga-
ra la vostra conscientia da l'opere morte,
per servir a Dio vivente?*

15 מסול הנא הו הוה
מצעיא דיתקא חדתא
דבמותה הו הוא פורקנה
לאלין דעברו על דיתקא
קדמיתא דסבון מולכנה
אלין דאתקדיו לברותא
דלעולם:

*E per questo è egli Mediatore del nuo-
vo Testamento, accioche intervenendo la
morte per redemption de lo trasgressioni
che erano sotto l' primo Testamento, quel-
li che son chiamati ricevano la promessa
del'eterna heredità.*

16 איכא גיד דאיר
דיתקא מותא הו מחויה
דוהו דעבדו:

*Imperocche dove è testamento, è ne-
cessario che intervenenga la morte del
testatore.*

ט

12 ולא בדם עתודים ועגלים
כי אם בדם נפשו בלא בפעם
אחת אל הקדש ונמצא פרוה
עולם:

*Y no por sangre de cabrones ni de bezerrros,
mas por su propia sangre entró una vez en el
Sanctuario inuentado para eterna redemcion.*

13 ואם דם הפרים ועתודים
ואפר הפרה ורוק מקדיש ומטהר
את הטמאים מטמאת הבשר:
למה חיה:

*Porque si la sangre de los toros y de los ca-
brones, y la ceniza esparzida de la bezerra, sancti-
fica a los immundos para alimpiamiento de la
carne.*

14 כמה יותר דם המשיח אשר
בהוה (הקדש) הקריב את נפשו
בלי מום לאלהים יטהר את
מדיענו ממעשי מות לעבוד
לאל חי:

*Quanto mas la sangre del Christo, el qual
por el Espiritu (Sancto) se ofreció a si mismo
sin mancha a Dios, alimpiará vuestras conscien-
cias de las obras de muerte paraque siruays al
Dios biuo?*

15 ועל כן בברית החדשה
איש בינים הוא אשר אם
העדה למות נפשו לכפור עול
אשר הוה בברית הראשונה
הקדושים יקחו את שבוועת
גחלת עולמים:

*Ansi que por esso es mediador del nuevo Te-
stamento, paraque entreuiniendo muerte para la
remission de las rebelliones que auia debaxo del
primer Testamento, los que son llamados recibá
la promessa de la herencia eterna.*

16 כִּי־אֵינָה הַבְּרִית שֶׁם צָרִיךְ
לְבֹא מוֹתוֹ אֲשֶׁר מְקִימָהּ:

*Porque donde el Testamento es, necessario es
que entreuenga muerte del testador.*

θ.

12. Οὐδὲ δι' αἱμάτων τεράγων καὶ
μόσχων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος,
εἰσέλθων εἰς τὰ ἁγία, αἰω-
νίαν λύτρωσιν ἀρξάμενος.

*Et non point par sang de boucs ou
de veaux, mais par son propre sang est
entré une fois en lieux saincts, ayant ob-
tenu une redemption eternelle.*

13. Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ
τεράγων, καὶ ἀσπὸς δαμάλεως
ῥαντίζουσι τοὺς κεκοιμημένους, ἁ-
γιάζει αὐτοὺς τὴν τοῦ σώματος καθαρ-
οσύνην.

*Car si le sang des taureaux & des
boucs, & la cendre de la genice, dont on
fait asperfusion, sanctifie les souillés quant
à la chair:*

14. Πόσω μάλλον τὸ αἷμα τοῦ
Χριστοῦ, ὃς διὰ τοῦ πνεύματος (αἰω-
νίου) ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἁμώμων
τῷ θεῷ, καθαρεύει τὴν συνείδησιν
ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λα-
τρεῖν ἐν θεῷ ζῶντι.

*Combien plus le sang de Christ, qui
par l'Esprit (eternel) s'est offert à Dieu
lui même sans nulle tache, purifiera il
vostre conscience des œuvres mortes,
pour servir au Dieu vivant?*

15. Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης και-
νῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου χε-
νομήσου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ὀφει-
λῶν πρώτης διαθήκης ἀρχαίων, τὴν
ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κε-
κλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομί-
ας.

*Et pourtant est-il Mediateur du
Nouveau Testament, afin que la mort
entreuenant pour l'arçon des tran-
sgressions, lesquelles estoient sous le
premier Testament, ceux qui sont ap-
pelés reçoivent la promesse de l'herita-
ge eternel.*

16. Ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον
ἀνάγκη φερεῖται ὅτι διατίθεται.

*Car où il y a testament, il est neces-
saire que la mort du testateur entreue-
ne.*

12. Neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa.

Neither by the blood of goats & calves: but by his own blood entered he in once into the Holy place, and obtained eternall redemption for us.

13. Si enim sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.

For if the blood of bulles & of goats, & the ashes of an heifer, sprinkling the unclean, sanctifieth as touching the purifying of the flesh.

14. Quanto magis sanguis Christi, qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundavit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventibus.

Howe much more shall the bloud of Christ which through the eternall spirit offered him selfe without spot to God, purge our conscience from dead works, to serve the living God.

15. Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt, æternæ hereditatis.

And for this cause he the Mediator of the new Testament: that through death which was for the redemption of the transgressions that were in the former Testament, they which were called, might receive the promise of eternall inheritance.

16. Vbi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris.

For where a Testament is, there must be the death of him that made the Testament.

12. Auch nicht durch der Böcke oder Kälber blut / sondern er ist durch sein eigen Blut einmal in das heilige eingegangen / vnd hat eine ewige Erlösung erworben.

De iche heider formedelst Duche eller Kalsfue blod / Men hand gick formedelst sit eget Blod / en gong ind i det Hellige / oc fant en ewig Forløsning.

13. Denn so der Ochsen vnd der Böcke blut / vnd die aschen von der Rur gesprengt / heiligt die unreinen / zu der leiblichen reinigkeit.

Thi der som Dye oc Duche blod / oc asten aff en Ko / som vdfstrøff / heiliger de vrene / til den legemlige renlighed.

14. Wie vil mehr wird das blut Christi / der sich selbst ohn allen wandel / durch den heiligen Geist / Gotte geopferet hat / vnser gewissen reinigen von den todten werken / zu dienem dem lebendigen GOTT.

Hvor meger mere skal Christi Blod / som offerde sig self Gud vdsimmet / formedelst den hellig Aand / rense vor Samvittighed aff døde gerninger / til at riene den leuende Gud.

15. Vnd darumb ist er auch ein Mittler des neuen Testaments / auff das durch den tod / so geschehen ist zur Erlösung von den libertretungen / die vnter dem ersten Testament waren / die / so beruffen sind / das verheissen ewige Erbe empfangen

De der saare er hand oc saa der Ny Testamentis Medlere / Paa det / at de som ere faldede / skulle faa den foriettede ewige Arffue / formedelst den Død / som skede til Forløsning / aff de offeretvædelser / som vaare vnder det første Testament.

16. Denn wo ein Testament ist / da muß der Tod geschehen / deß / der das Testament machet.

Thi hvor et Testamente er / der skal hans Død ste / som gör Testamentet.

12. Ani strze krew kozlow au aneb tele cy / ale strze wlastni krew wffel gednau do Swiaty / nę / węcne wykupeni nalezew.

Ant przez krew Kozlow y cielat / ale przez wlasna krew swoia / wffedl roz do miysca swiętego / do stawosy wiecznego odkupienia.

13. Neb gestilze krew Kozlow a Bskowa / a popel Jalo / wice skropugie posskwrnē / nysh / poswiecuge sich k wytk / stēni telestemu.

Abowsem test krew cielcow y Kozlow / y popel jalo / wice / potra / piatoc nieczytne poswieca ku czynności cielestnej.

14. Mnehem wicee krew Krysowa / teryzto strze Ducha Swatego sam sebe obto / wal neposkwrnēnho Bohu / wylitij swedomij nasse od skutkow mrtwych / aby chom slauzili Bohu žiwemu.

Jako bāleto wicey krew Krysowa / teryzto strze Ducha Swatego / nego / samtego siebie ofiarowal nie naganio nym Bogu / oczysci sum / niente wāse od martwych wciyn / low ku sluzbie Bogu žywuemu.

15. A protoż nowy umiutny Smiercy gest / aby strze smrt mezy to wrotoch / szaplaceni / tch pfeštupeni / teryz byla pod prawym Jalonem / za / slihenj pftipali węcneho bēdie / wi / ti kiefij gśau powelani.

A przetoż dla tego test Ho / wego przymierza Pośrednik / aby przez śmierć / na odkupienie / onych wystepkow / tchore byly pod prawym Testamentem / ci Kros / zy wezwant sa wżiast obierhuice / wiecznego dz edictwa.

16. Neb kdez se dēge Ksaffi / potkebij gest aby smrt pftilla / toho kdez kfinij Ksaffi.

Abowsem gdzla Testament / testh / tam jec musi byc smierc / to / go Kthory testament czyni.

על מיתתו הו' דין
בליד משה משה
דבמה חי הו' דעבדה לית
בה חסחו :

*Perche il testamento è conferma-
to in quelli che son morti : conciosia che
non ha mai valore alcuno fin che vive il
testatore.*

מטול הנאמר לא
הימיתם דלא דמה
אשתכח :

*Onde ne anco il primo fu dedicato
senza sangue.*

כד אהפקדו ציר פלה
פוקדנה מן מושה לעמה
פלה בנמוסא נסב הו'
מושה דמה דעולת
ימיה בעמרה הו' דיתא
ויובה ורס על ספרא ועל
עמה פלה :

*Imperche poi che da Moise fu espo-
sto ogni comandamento secondo la Legge
a tutto il popolo, egli prese il sangue de
cicelli de beccati, con acqua e lana rossa &
hispo asperse il libro e tutto il popolo.*

ואמר להו' דהנא הו'
דמה דיתקנה הי
דא דפדנת מן אלהא :

*Dicens, Questo è il sangue del Te-
stamento il qua le Adio & ha ordinato.*

אף על משה ועל
כלהו מנא דתשמשנה
מנה מן דמא רס :

*Et il Tabernacolo ancora, e tutti & si-
si del ministero asperse similmente con
sangue.*

מטול דכל מנה
במה הו' מתדבנה בג
בנמוסא ודלא שובע דמה
לית שובקנה :

*E quasi tutte le cose secondo la Legge
si purificavano con sangue : e senza effu-
sion de sangue non si faceva remissione.*

אנקה הי ציר דחלו
דמיותא אנו דשמינתא
פלה מתדבנה חלו דו
שמינתא דדבנה
דמיותא מן חלו :

*Egli è dunque bisognato che le figure
de le cose che son ne cieli, si purificassero
con queste cose : ma che esse cose celesti si
purificano con migliori sacrificij, che questi
non sono.*

לן כ' כל ברית נכונה היא
במיתם ובעולתם
אף ברית אנקה על מכונתה :

*Porque el Testamento con la muerte es con-
firmado : o tramente no es valido entretanto que
el testador vive.*

לכן גם הוא שנה בל' דס'
אנקה החנכה :

*De donde vino que ni aun el primero fue
consagrado sin sangre.*

כ' כאשר ספר משה לעם
אף כל דברי יהוה ואת כל
המשפטים נתת את דס'
הפרים והעזרים וארזמן ואוב
וספר הברית ויוק על כל העם :

*Porque auiedo leydo Moyses todos los
mandamientos de la Ley a todo el pueblo, to-
mando la sangre de los becerros y de los cabro-
nes con agua, y lana de grana, y hisopo, aspergió
a todo el pueblo, y juntamente al mismo libro.*

ואמר הנה דס' הברית אשר
ברית יהוה עמכם :

*Diziendo, Esta es la sangre del Testamento
que Dios hos ha mandado.*

ואת האהל וכל כלי השרת
במו כן ורק בדם :

*Y aliende de esto, el Tabernaculo tambien,
y todos los vasos sacros, se gó con la sangre.*

וכמעט כל דברים ברוכה
טהרו בדם ובלתי שפכת הדם
לא יהי כפרים :

*Y casi todo es purificado segun la Ley con
sangre : y sin derramamiento de sangre no se ha-
ze remission.*

לכן צריך אשר גם הענינים
אשר בשמים בדברים כאלה
טהרו ב' אשר הו' בשמים
בדברים טובים מהמה :

*Ansi que necessario fue que las figuras de las
cosas celestiales fueren purificadas con estas co-
sas : empero las mismas cosas celestiales, con me-
jores sacrificios que estos.*

17. Διαθήκη γὰρ ἡ νεκροῦς βε-
βαιῶται· ἐπεὶ μὴ ἐστὶν ἔτι ζῶν ὁ
δοῦν ἡ διαθήκη.

*Car és morts le testament est con-
firmé : veu qu'il n'a point encore vertu
durant que le testateur est en vie.*

18. ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμεῶν
αἷματι ἐγχεῖν ἐκέλευεν.

*Parquoi aussi le premier mêmement
point été sans sang.*

19. λαμβάνων γὰρ αἵματος ἐκ
λαγῶν καὶ νόμον μωσῶος πίνοντι
τῷ λαῷ, λαβόντες αἷμα τῶν μόσχων
καὶ βοῶν, καὶ ὕδατος ἁλοῦ καὶ
κόκκου, καὶ ὑσσώπου, αὐτὸ τε τοῦ βιβλίου
καὶ τοῦ λαοῦ ἐξέχεον.

*Car apres que Moyses eut recité à
tout le peuple tous les commandemens
selon la Loy, ayant prins le sang des
veaux & des boucs, avec de l'eau & de la
laine teinte en pourpre, & de hyssopo,
il en fit asperzion sur le liure & sur tout
le peuple.*

20. λέγων, τὸ αἷμα τῆς δια-
θήκης, ἧς ἐνεπίχλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ
θεός.

*Disant, C'est-ici le sang du Testa-
ment, lequel Dieu vous a ordonné.*

21. καὶ τὸν σκηνώσω, καὶ πάντα
τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας, τῷ αἷ-
ματι ὑμῶν ἐξέχεον.

*Puis aussi il fit asperzion du sang
semblablement sur le Tabernacle & sur
tous les vaisseaux du service.*

22. καὶ ὁ κύριος ἐν αἷματι πάντας
καθαρίσας κατὰ τὸν νόμον, καὶ
ἐν αἱματι χυστίας & γαλακτοῦ
φεισ.

*Et presque toutes choses selon la
Loy sont purifiées par sang, & sans ef-
fusion de sang ne se fait point de remis-
sion.*

23. ἀνάγκη δὲ ταῦτα μὲν ὑποδείγ-
ματα εἶναι ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ταῖς
κατασκευαῖς αὐτὰς τῆς ἐπουρα-
νίου κρείττοσι θυσίαις ὡς καὶ ταῦτα.

*Il a donc falu que les choses qui re-
presentoyent celles qui sont és cieus,
fussent purifiées par telles choses : mais
que les celestes soyent purifiées par plus
excellens sacrifices que ceux-là.*

17. Testamentum enim, in mortuis confirmatum est: alioquin nōdum valet, dum vivit qui testatus est.

For the Testament is confirmed when men are dead: for it is not of no force as long as he that made it, is alive.

18. Unde nec primum quidem sine sanguine, dedicatum est.

Wherefore neither was the first ordained without blood.

19. Lecto enim omni mandato legis à Moyse universo populo: accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyssopo: ipsum quoque librum & omnem populum aspersit.

For when Moses had spoken every precept to the people / according to the Law: he took the blood of calves and of goats: with water and purple wolle and hyssop: and sprinkled both the booke: and all the people.

20. Dicens, Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.

Saying / This is the blood of the Testament: which God hath appointed unto you.

21. Etiam tabernaculum & omnia vasa ministerii, sanguine similiter aspersit.

Moreover: he sprinkled likewise the Tabernacle with blood also: and all the ministering vessels.

22. Et omnia penè in sanguine secundum legem mundantur: & sine sanguinis effusione non fit remissio.

And all most all things are by the Lawe purged with blood: and without shedding of blood is no remission.

23. Necessè est ergo exemplaria quidem celestium, his mundari: ipsa autem celestia, melioribus hostiis quàm istis.

It was then necessary: that if similitudes of heavenly things should be purified with such things: but the heavenly things themselves are purified with better sacrifices than are these.

17. Denn ein Testament wird best durch den Tod / anders hat es noch nicht macht / wenn der noch lebet / der es gemacht hat.

Thi ar it Testamente stadfestis formedelst Deden / Eßers haßuer der end nu ickte mact / den stund hand end lessuer / som der glorde.

18. Daher auch das erste / nicht ohn blut gestiftet ward.

Der saare bleß oc der sörste / ickte sticket vden Blod.

19. Denn als Moses aufgeredet hatte / von allen Gebotten / nach dem Gesetz / zu allem Volck / Nam er Kälber vnd Bocksblut / mit Wasser vnd Purpurwolle / vnd Isopen / vnd besprenget daß Buch vnd alles Volck.

Thi som Mo'se haßte vdratet / om alle budene / eßter Lowen / til alt Volck / da tog hand Kalfue oc Bockes blod / met Vand oc Purpur vld oc Isop / oc stencfere paa Bogen oc paa alt Volck.

20. Vnd sprach: Das ist das Blut des Testaments / das Gott euch gebotten hat.

De sagde / Dette er Testamentens blod / som Gud haßuer budet eder.

21. Vnd die Hütten / vnd alles gerethe des Gottesdienste / besprenget er desselbigen gleichen mit Blut.

De hand stencfere lige saa met Blod paa Tabernackel oc alt den Redskaff som horde til Guds dienste.

22. Vnd wird fast alles mit Blut gereiniget / nach dem Gesetz / vnd ohn Blutvergießen geschicht keine Vergebung.

De det bliffuer paa det neste alsammen renset met Blod / eßter Lowen / oc vden Blodz vdgjeldse / er ingen forladelse.

23. So müssen nun der Himmlischen dingen Fürbilder mit solchem gereiniget werden / aber sie selbst die Himmlischen müssen besser Opffer haben / denn jene waren.

Saa skulle nu da Hænder til de Himmelske ting / i saa maade renset / Men de Himmelske selff / skulle haßue bedre Offer / end de andre vaare.

17. A tak Kassaft smrtj bñ wā potwrzen / gināl ncnij plat nñ a pwnñ / dokudj žiw gest ten kteryž Kassaft vñit.

Wo testāment w vñ artych mocny testj / gdyž testje nie testj wāzny žā žywota tego co g wyżył.

18. Protožy Žákon staryž bez krwenebyl potwrzen.

Že d y on pterwšy bez krwie nie byl vñwierdžon.

19. Neb řdyž ožnamowāna byla wšeckā Přikázānī Žákona řže Mořžijše wšemu lidu wžāw řrew řelch a Kozlowau / s wodau a s wlnau řřatānau a řžopen / řelch řnēh y wšeho lidu potropil.

Abowiem gdy Mořseš wšyřch řo přykázānī wēdług zákonu ož nāymil wšemu ludowi / wřtawšy řrew ř cielat y řozlow / řwodau y wēlna řřerwona y řžopen řořořu / y řāmy řřegil / y lud wšyřch potropil.

20. Řla: Tatot gest řrew Žákona / kteryž wydal wām Bāh.

Řřowāc / Řhāc řest řrew Testamentu / ktery do was řogrořřazal.

21. Řestatē řřānku y wšeckā řřādob / kteryž řlужbē přislusely / řrew potropil.

Řřemu řēž y přybyřel y wšyřch řo nācyřte řlужby řwīřet řřwīřatēž potropil.

22. A wšecky wēn řēmē řřwīř podlē Žákona řřīřij se / ā bez řřwīř wylitij nebywā odpustitij.

A wšyřch řřeczy řřemal wēdług zákonu bywā ožyřcāne / ā bez řřozlānī řřwīře nie řřhāwā řře odpustēnē.

23. Protož řāgīřte muřřlī přīřkladowē řřebestřch wēch / řřmīto wēmī řřīřēnī bñt. Ale řāmy řřebestř wēch řepřijmī obřtīmī / neřřlī řřmīto ořřīřuřgī se.

Řřāř potřebā bylo / āby řřřatē řy onyř řřeczy řřore řā nā ntes bñ / řymī řřeczāmī byly ožyřcāne / ā řāmy řřeczy nie bñstē řepřijmī obřtāmī nřlī řy.

ט

24 לא הוא ציר לביר
מקדשא דעביר בארמא
אל משיחא דאיתיהו
דמותא דהו שריקא אלא
לה לשמיא על דיתחנא
קדם פרוציה דאלהא
חלפיו :

Perciò che Christo non è entrato ne luoghi Santi fatti à mano, che son figure corrispondenti à i veri: ma ne l'istesso cielo, per apparire hora nel conspetto di Dio per noi.

25 אה לא דיקרב נפשה
ובנתא סגנתא איה דעביר
הנא רב פומרא וצא
בכל שנה לבית מקדשא
בדמא דלא דילה :

Non già per offerir se stesso piu volte, come il Pontefice entra ogni anno ne luoghi Santi col sangue altrui.

26 ואו לא חנב הנא
דובנתא סגנתא יחש מן
שוכיה דעלמא השא דיו
בחרתה דעלמא חנא ה
ובו קרב נפשה ברכייתה
דיבטליה לחטייתה :

Altrimenti gli sarebbe bisognato partire spesso volte da la fondation del mondo, ma hora è apparso vna sola volta ne la consumation de secoli à la destruction del peccato, per il sacrificio di se stesso.

27 ואיכנא דסיים לכני
נשא דחנא ובו ימותו
וימו פתר מותיהו דינא :

Es come à gli huomini è ordinato il morire vna volta, e doppo questo segue il giuditio.

28 הכנא אה משיחא
חנא ובו אתקרב ובקוימה
דבח חשהא דסגנתא
דיתחנא דיו ובניו דלג
חשהו מתחנא לחייהו
דאליו דמסכיו לה :

Così Christo ancora, essendosi vna volta offerto per toglier vna i peccati di molti, apparirà la seconda volta senza peccato à quelli che l'aspettano in salute.

ט

24 כיללא בקדשי מעשי יד
בא המשיח שיהם תבנית
האמונים כילאם עלה בשמים
לתחנא מעת ולתעזיר לפני
אלהים עלינו :

Por loqual no entró Iesus en el Sanctuario hecho de mano (que es figura del verdadero,) mas en el mismo cielo para presentarse aora por nosotros en la presencia de Dios.

25 לא כילפעימים רבות מקריב
את נפשו בכהן הגדול בא אל
קדש קדשים בשנה בשנה בדם
אחר :

Y no para offerirse muchas vezes à si mismo, (como entra el Pontefice en el Sanctuario cada vn anno por la sangre agena.)

26 ואם כן יהי צרכו פעמים
רבות לעזותו מראשית העולם
ועת פער אחת בכל
העולמים לכפר עון פובח נפשו
גלה :

Otramente fuera necessario que ouiera padecido muchas vezes desde el principio del mundo: mas aora vna vez en la consumacion de los siglos, para deshazimiento del peccado se presentó por el sacrificio de si mismo.

27 וכאשר גזר על בני אדם
למות פעם אחת ואחרי כן
המשפט :

Y de la manera que está establecido à los hombres, Que mueran vna vez: y despues, el juyzio.

28 כן המשיח פער אחת העלה
לכפר על עונות רבים ושגיות
בלתי חטאה יראה לאשר יקו
לישועה :

Ansi tambien el Christo es ofrecido vna vez para agotar los peccados de muchos: la segunda vez se manifestará para salud à los que sin peccado lo esperan.

ט.

24. Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἁγία εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἀντίτυπον τῶν ἀληθινῶν ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν ἕρανόν, νῦν ἐμφανισάμενος τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν.

Car Christ n'est point entré es lieux saints faits de main, qui est cyent figures correspondantes aux vrais, ains est entré au ciel mesme, pour maintenant comparoître pour nous deuant la face de Dieu.

25. Οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὡς περὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὸ ἅγιον καὶ ἐναντὶν ἐν αἵματι ἀλλοτριῷ.

Mais non point qu'il s'offre souuent fois soi mesme, ainsi que le souverain Sacrificateur entre es lieux saints chacun an avec autre sang:

26. Ἐπεὶ ἔδωκεν τὸν πολλὰκις παθεῖν ἀπὸ κατὰ βολῆς κόσμου, νῦν ᾧ ἅπασι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἀμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.

Autrement lui eust-il falu souuent fois souffrir depuis la fondation du monde, mais maintenant en la consommation des siècles, il est comparu vne fois pour fabolition de peché, par le sacrifice de soimefme.

27. Καὶ καθ' ὅσον δόξαίνεται τοῖς ἀνθρώποις ἅπασι δόξανέναι, μετὰ τῆς κρίσεως.

Et tout ains qu'il est ordonné aux hommes de mourir vne fois, & apres cela s'ensuit le iugement:

28. Οὕτω ὡς ὁ Χριστὸς ἅπασι συνεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἀμαρτίας, ὡς δὲ δεύτερου χωρὶς ἀμαρτίας ὁφείσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχόμενοι, εἰς σωτηρίαν.

Pareillement aussi Christ ayant esté offert vne fois pour oster les pechés de plusieurs, apparoitra pour la seconde fois sans peché à ceux qui l'attendent à salut.

24. Non enim in manufacta Sancta Iesus introivit, exemplaria verorum, sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

For Christ is not entred into the holy places that are made with handes/ which are similitudes of the true Sanctuary: but is entred into very heauen/ to appeare nowe in the sight of God for vs.

25. Neque ut saepe offerat
semetipsum, quemadmo-
dum Pontifex intrat in San-
cta, per singulos annos in
sanguine alieno.

Not that he should offer him self
often / as the hie Priest enied in o the
Holie place eury yere with oiber blood.

26. Alioquin oportebat
cum frequenter pati ab ori-
gine mundi: nunc autem se-
mel in conummatione se-
culorum ad destitutionem
peccati, per hostiam suam
apparuit.

(For then must hee haue often suffe-
red since the foundation of the world)
but now in the ende of the worlde hath
he appeared once to put away sinne; by
the sacrifice of him selfe.

27. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.

And as it is appointed vnto men that
they / shall once die / and after that com-
meish the iudgement.

28. Sic & Christus semel oblatuſ eſt ad multorum exhaurienda peccata, ſecundò ſine peccato apparebit omnibus expectantibus ſe, in ſalutem.

So Christ was once offered to take away the sinnes of man: and buo them that looke for him: he shall bee appeare the second time without sinne vnto saluation.

24. Denn Christus ist nicht eingegangen/ in das Heilige/ so mit Händen gemacht ist/ welches ist ein gegenbilde der rechtschaffenen/ sondern in dem Himmel selbst/ nun zuerscheinen für dem Angesicht Gottes für ons.

Thi Christus gick icke ind i der Hellige / som er
giort mer hender / huilcket der er der reiskaffnis rette
Vi lede / men i Himmeln self / at nu obenbaris saar
Guds ansigt / for oss.

25. Auch nicht / daß er sich oftmals
opffere / Gleich wie der Hohepriester
gehet alle jar in das Heilige / mit
frembden Blut.

Icke helder at hand vil mange gonge offre sig /
 lte som den hypperste Prest gaar huert aar i det Hellige
 met fremmer Blod.

26. Sonst hette er offft müssen leiden
von anfang der Welt her. Nun aber
am ende der Welt/ist er einmal erschi-
nen durch sein eigen opffer/ die sünde
auffzuheben.

Ellers skulde hand offte leder pine fra Verdens
begyndelse. Men nu i Verdens ende/ er hand en gong
obenbarer formedelst sit eget Offer/ at borttage synden.

27. Und wiederum Menschen ist ge-
setzt/ einmal zu sterben / darnach aber
das Gerichte.

De lige som der er sticket for alle Menniske / at de
skulle en gong dø / oc der affter Dommen.

28. Also ist Christus einmal geopfert / weg zunehmen viler sünde / Zum andern mal aber wird er ohn sünde / erscheinen / denen die auf ihn warten / zur seligkeit.

Saa er Christus en gong offret / at borttage
mangis synder / Men anden gong skal hånd obenba-
ris vden synd / faar dem / som vente hannem / til Sa-
lighed.

24. Neb ne wffel Gezijs
do Swatynē rukau wdětaně/
ftrážby byla přiklad pra-
wých / ale w samě Nebe / aby
stál nynij před obličejem Bo-
žijm za nás :

Abowsem Krystus nie wšedi
do mieyca świchtego / reka wczys-
nionego / kt. reby było szałtem
prawd; w go / Ale do samego nie-
bá / aby sie thera; ośażował przed
obliczu ościa Bożja ja wami.

25. Ani takž aby zastokrát
obětował sebe samého / nako
Biskup ucházet do Swatyně
swatých každý rok w cyž
Krwj:

Nie tżby częſto ofiářował ſa-
 mego ſiebie / i tak tãſtan wchodźt
 do mieyſcã ſw. crego Pãzdy rok 3e
 Ew. a cudzo.

26. Neb Kryštus musolbn
tastestrát od počátku Swěta
trpěti. Ale nyní pŕi skonánij
Swěta gednau obětowán
gest/ aby škrze swě obětowánij
šlajzl a zapudil hřích.

Boćby był musiał często cię
płecod łożenia świątka / Ale res
tacić się tak na do oncentu wie
row ożasz / Tu zgłozentu gzes
du przez ofiarowanie samego sie
bie.

7. Anafon vloſſeno geſt Ei-
dem/ aby gednau mīeli/ ale po-
tom ſaud bude.

Nie! To to trwam / iż lubię raz
 umrzeć mu! / a potem sad będie.

28. Tak y Krystus gediaw
obztowan k szlazenij mno;
hych hrichuow/ potom pak
podruht bez hrichu waze se
tem/ ksticij ho ztagij k spase
nij.

Tháky Krystus rat test of á
roman/áby zgládjil grzechy wie
laich/ drugi raz zášie from grzes
chu ošáze sic tym Florzy go oczeš
wáia ná zbwienie.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

וּמוֹסַף אֵיךְ טְלִיגִיתָ
אֵיךְ הָיָה בָּהּ דְּטִבְתָּ
דְּצִתְדוֹ לֹא הָיָה חֵיוָמָא
דִּילְהוֹ דְּצִבְתָּא מִטְּוָה
הָיָה כָּד כָּל שָׁנָה הָנוּן כָּד
הָנוּן דְּבִחָא מִתְקַרְבִּין הָנוּ
לֹא מִמַּתּוֹם אֲשַׁכְּחוּ
דִּינְמָרוֹן לֹא לִיּוֹ דְּמִתְקַרְבִּין
לָהוֹן :

Perche la Legge hauendo l'ombra de futuri beni, e non la propria imagine de le cose, non puote mai con quei sacrificij che ogni anno del continuo s'offeruano, far perfetta quelli che si veniuano.

2 אֵלֹו גִּיר גְּמָרְיוֹ הָנוּ כָּבֵד
דִּיּוֹ אֲתַתְּנִיחוּ מִן
הִירְבִּינְהוֹן מִטְּוֹל דְּלָגָה
מְכִיל טְרָנָא הִנֵּה לָהוֹן
תִּאֲרִתְהוֹן בְּחִטָּהָא לֹא לִיּוֹ
דִּתְרָא וְכֵן אֲתַדְּבִין לָהוֹן :

Altrimenti non si farebbe cessato d'offerirgli, atteso che i sacrificij, essendo stati vna volta purgati, non hauerebbero hauuto piu alcuna conscientia de peccati.

3 אֵלֹא בָּהוֹן בְּדִבְחָהּ
מִדְּבָרִין חֲטָהוֹן כָּבֵד
שָׁנָה :

Ma in quei sacrificij s'era reiterata la commemoratiõ de peccati d'anno in anno.

4 לֹא גִיר מִשְׁכַּח דְּמָמָה
דִּתְרָא וְדִצְבִּירָא לְמִדְּבָרִין
חֲטָהוֹן :

Perch'egli era impossibile che'l sangue de tori e de becchi togliessa via i peccati.

5 מִטְּוֹל הָיָה כָּד עָאָה
לְצִלְמָא אֲמַר בְּדִבְחָהּ
נְבִירְבִּנָּה לֹא אֲבִירְבִּנָּה
דִּיּוֹ אֲלִבְשָׁתִּי :

Per laqual cosa entrando egli nel mondo dice, Tu non has voluto sacrificio me offerre, ma tu mi hai appropriato un corpo.

6 וְהָיָה שְׁלֵמָה דִּתְלָה
חֲטָהָא לֹא שְׁאֵלָה :

Tu non ti ses dilettato d'holocausti, ne di sacrificij per il peccato.

7 הִידִין אֲמַרְתָּ דִּהָא אֲנָה
אֲתָא אֲנָה דְּבָרִישׁ בְּתִבָּא
בְּתִיב צִלִי דִּהָאֵבֶד אֲבִינִךְ
אֲלֵהָ :

Allora io dissi, Ecco io vengo, (nel principio del libro è scritto di me) per fare, o Dio, la tua voluntà.

וְהִתְחַלְתָּ כִּי־יֵשׁ לָהּ צֵל טוֹבִים
הַעֲתִידִים וְלֹא לְבוֹא עֲצֵם צֵלִים
הַמַּעֲשִׂים בְּשָׁנָה וּשְׁנָה בְּבִחִיהֶם
אֲשֶׁר מִזְבְּחִים תָּמִיד בְּכָל־עֵת
לֹא יִכְלֹו לְשֵׁלִים אֶת־הַמִּקְרִיבִים :

Por loqual la ley teniendo la sombra de los bienes venideros, no la representacion misma de las cosas, nunca puede hazer perfectos a los que se allegan por los mismos sacrificios que ofrecen continuamente cada vn anno.

2 וְהֵם כֵּן אֲמַנִם חֲדָלוּ מִתְקַרְבִּין
כִּי־לֹא הִתְחַל דְּעַת הַחֲטָאִים
לְעִזְבֵּדִים אֲשֶׁר בְּפַעֲם אֶחָת
טָהֲרוּ :

De otra manera cessarian de offercerse: porque losque sacrificassen, limpios de vna vez no tendrian mas consciencia de peccado.

3 כִּי־נֵאֵם בְּשָׁנָה וּשְׁנָה יֵשׁ
בְּתֵּם וְכִרוֹן הַחֲטָאִים :

Empero en estos cada anno se haze la misma commemoracion de los peccados.

4 עַל־כֵּן דִּם־פְּרִיִם וְעַתְוִדִים
לֹא יִכְלֹו לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנוֹתֵינוּ :

Porque la sangre de los toros y de los cabrones no puede quitar los peccados.

5 לִכֹּן אֲשֶׁר בָּהּ אֵל־הַעֲוִלִם
אֲמַר זָבַח וּמִנְחָה לֹא תִפְצֹתָ
(אֲנִיכִם כְּרִיתָ לִי) :

Por loqual entrando en el mundo dize, Sacrificio y Presente no quefiste, mas apropiaste me el cuerpo.

6 עֲזָלָה נְחֻטָּהָ לֹא שְׁאֵלָה :

Holocaustos y expiaciones por el peccado no te agradaron :

7 אֲוִי אֲמַרְתָּי הִנֵּה בְּנִיתִי בְּמִגְלִית
סִפֵּר כְּתוּב עָלַי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִי :

Entonces dize, Heme aqui (en la cabecera del libro esta escripto de mi) paraque haga, o Dios, tu voluntad.

Καὶ γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτῷ τῷ εἰκόνα τῶν πραγμάτων, καὶ ἐνιαυτὸν πᾶς ἀνὰ ἑαυτοῦ ὡς ὡς φέρουσιν εἰς τὸ διλυνεῖν, οὐδὲ ποτε διωαται τὸς προσερχομένους τελῶσαι.

Car la Loy ayant l'ombre des biens à venir, n'ô point la viue image des choses, ne peut iamais par les mêmes sacrifices, lesquels on offre chacun an continuellement, sanctifier ceux qui s'y adressent.

2. Ἐπεὶ δὲ ἐπαύσαντο πρὸς φερόμεναι, ἀλλὰ τὸ μηδὲμία ἔχον ἐπὶ συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἀπαῖξεν καταχερμένους.

Autrement n'eussent-ils pas cessé d'estre offerts, ven que les sacrifiants purifiés vne fois, n'eussent plus eu aucune conscience de peché ?

3. Ἀλλ' ἐν αὐτῇ ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν καὶ ἐνιαυτὸν.

Or y a-il en iceux sacrifices vne reiteree commemoration des pechés d'an en an.

4. Ἀδύνατον γὰρ, αἷμα τῶρων καὶ τεύρων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.

Car il est impossible que le sang des taureaux & des boucs ostte les pechés.

5. Διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει, ἦν ὡς ὡς φέρων οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατήρτισα μοι.

A raison dequoi, entrant au monde, il dit, Tu n'as point voulu sacrifice ni offrande : mais tu m'as approprié un corps :

6. Ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας.

Tu n'as point prins plaisir és holocaustes, ni en l'oblation pour le peché.

7. Τότε εἶπεν, ἰδοὺ ἤγω, ἐν κεφαλῇ βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τὸ ποιῆσαι, ὁ θεός, τὸ θέλημα σου.

Adonc ai ie dit, Me voici, ie vien : au commencement du liure il est escript de moi : que ie face, o Dieu, ta volonté.

CAP. X.

VMbram enim habens, futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerū: per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indefinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere

For the Law having the shadowe of good things to come, & not the very image of the things: can neuer with those sacrifices, which they offer, ever by yere continually, sanctifie the consciences.

2. Alioquin cessarent offerri, idē quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati.

For would they not then haue ceased to haue bene offered, because that the offerers once purged, should haue had no more conscience of sinne?

3. Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit.

But in those sacrifices there is a remembrance againe of sinnes euer yere.

4. Impossibile enim est, sanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

For it is impossible that y blood of bulles and goats, should take away sinnes.

5. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam & oblationem noluit: corpus autem aptasti mihi.

Wherefore when he cometh into the world, he saith: Sacrifice and offering thou wouldest not: but a body hast thou ordered me.

6. Holocautomata, & pro peccato, non tibi placuerunt.

In burnt offerings, and sinne offerings thou hast had no pleasure.

7. Tunc dixi, Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: Ut faciam Deus voluntatem tuam.

Then I said, Lo, I come (in the beginning of the booke is written of me) that I should do thy will, O God.

Das X. Capitel.

Wenn das Gesetz hat den Schatten von den zukünftigen Gütern / mit das Wesen der Güter selbst. Alle Jar muß man opfern immer etnerley opfer vnd kan nicht die da opfern / vollkommen machen.

2. Hi Lomen haffner slagen am der Tilkommande Gode ting / oc icke der vassen affsamme gode ting. Huert aar skal mand offre stedje en honde Offer / oc der land icke gore dem fuldkomme / som offre.

2. Sonst hette das opfern auffgehoert / wo die / so am Gottesdienst sind / kein gewissen mehr hetten von den sünden / wenn sie einmal gereinigt weren.

Ellers hadde de afflader at offre / der som de / der eret Gudstienste / hadde icke mere haff: samuttrighed aff synden / naar de vaare en gang trossede.

3. Sondern es geschicht nur durch dieselbigen ein gedächtnis der sünden alle jar.

Wenn der steer ekon syndernis Amindelse huert aar forme delst dem.

4. Dennes ist unmöglich / durch Ochsen vnd Bocksblut sünde wegnehmen.

Hi der er umueligt at bortage synden / forme delst Dre oc Bucke blod.

5. Darumb da er in die Welt komet / spricht er: Opfer vnd Gaben hast du nicht gewolt / Den Leib aber hast du mir zubereit.

Der saare / der hand kommer i Verden / siger hand / Offer oc gaffner vilde du icke / men iegemet beredde du mig.

6. Brandopfer vnd Sündopfer gefallen dir nicht.

Brandoffer oc Syndoffer behage dig icke.

7. Da sprach ich: Siehe ich komme / im Buch siehet fürnemlich von mir geschrieben / daß ich thun sol Gott deinen willen.

Da sagde ieg: See / ieg kommer / der staar besunderlige scressuit om mig i Bogen / at ieg skal gore Gud din vilie.

Kapitola X.

2. Alon jagiste mage siijn bus / D vaucho / dobreho / ale ne Dvraz praty rch wch: por ntwad po wscetna kcha temi obzmi / tierz se ebengh bez pkestani / nenioz nioy pfi stupngichy vofonalsch vli niii.

2. Dbowem zafom masae dien dotr przyslych / a nie sam obraz rzes epy / nioy nie moze tym ofiarani fibozna tazy / a ob wshawczate ofiarata pawiccie rch / ktorzy E nim przyshebnia.

2. Ginal dalshy nepfestaln. Dbit / proto / zeby niszadn. ho potom nemelt swedomij hshcha / tiganz obengh / gfan / egednau wytisteni.

Do gdzety tnaczy / a zaby nie przeshaly byc ofiarowan / dla tegoz i ktorzy ofiarowali / zabnego by sumienia grzechow tw nie miet / bedac raz oczyszceni.

3. Ale strzech obzi na kazde kcho przypominani hshchuow dze se.

Alw thych bywa przypominas ale grzechow na kazdy rok.

4. Nebo nemoz gest / aby krew vshwa neb Rozlowa shladiti mobla hshchy.

Abowem nie moze krew ciels cew y Rozlow odiac grzechow.

5. Protoz wchazege na Swete prawij: Dbiti a obetowani nechtel gsz: ale celo spu jobilo mi.

Przetoz wchodzac na swiat / powieda / Nie chcialo zabrey ofiary / y darn ofiarowanego / ale mi cialo sprawi.

6. Zapalne Dbiti / rch za hshchy / neljibly se tob.

W paloney ofiarze / y w ofiarze zezn grzech nie dochales se.

7. Tedy kelt gsem: A ty ted gsem: Napodatu ksh pda no gest o mn / abych tnił Dv ze wshl twau.

Tedym rzelt / O ty de napo: czatu ksh naplano test o mne abym ezymi o Dv ze wola twoje.

8 מן לעל אמר דבכתא
דקדבנא ויקדא שלמא
דחלד חסדא לא עבית
הביו דמיתקדבו הנו
בנמוסא :

Havendo egli detto di sopra, Tu non hai voluto sacrificio, ne offerta, ne holocausti, ne vittima per il peccato, (lequali cose ti offerisimo secondo la Legge.)

9 ובתרה אמר דהנא
אתא אנא דאעבד צדנא
אלהא בחדא בל
לקדמיתא דיהים
לדמיתא :

Allor disse, Ecco io vengo per fare, o Dio, la tua Volontà. Togli via il primo, per istituire il secondo.

10 בהנא ציר אבנא
אתקדשו בקורבנא דבכרה
דשוע משתא דכתא ובו :

Per laqual Volontà, noi siamo santificati, cioè per l'offerta del corpo di Iesus Christo fatta una volta.

11 כל רב פומרנא ציר
דקאם הנא ומשמא
פליום הנא דהנו דכתא
מקרב הנא אליו דמו
מתום לא משפחיו הנו
דכדון חסדא :

Ogni Sacerdote dunque si troua a la ogni giorno a ministrare, & offerre se stesso i medesimi sacrificij, iquali non potemo giamai levar via i peccati.

12 הנא דין חד דכתא
מרב חלד חסדא ויתב על
במנא דאלהא לעלם :

Ma costui hauendo offerto vn sol sacrificio per la peccati, si fiede in perpetuo a la destra di Dio.

13 ומקנא מביל עדמא
דיתקדמו בל דבכיה
בובשא תחית רגלוי :

Aspettando il resto, infino che i suoi nimici siano posti per estrado de suoi piedi.

14 בחד ציר קורבנא אמר
לאילו דמיתקדשו בה ל
לעלם :

Perche con vna sola offerta ha santificati in perpetuo quelli che si santificano.

8 ובאשר אמר למעלה כח
ובח ומנחה ועולה וחסדא לא
תפצת ולא שאלת הקדבים
בחרה :

Diziendo arriba, Sacrificio, y presente, y holocaustos, y expiaciones por el peccado, no quisiste, ni te agradaron, las quales cosas se ofrecen segun la Ley.

9 הו אמר הנה באתי אללהים
לעשות רצונו וכן מנח את
ראשו לקים את אחדון :

Entonces, dixo, Heme aqui para que haga, o Dios, tu voluntad Quira el primero, para establecer el postrero

10 בה ברצון וקדשנו במנחה
גויה ישוע המשיח בפעם אחת :

En laqual voluntad fomos sanctificados por la offrenda del cuerpo de Iesus el Christo hecha vna vez.

11 וכל כהן גדול עומד יום
לשרת ולחקר יב ובהים במין
אחד אשר לעולם לא יוכלו
לכפר עוניהם :

Ansique todo Sacerdote se presenta cada dia ministrando y offrendiendo muchas vezes los mismos sacrificios que nunca pueden quitar los peccados:

12 וזה הוא בהקדבנו את זבח
אחד על החטאים לעולם ישב
למין אללהים :

Pero este, auiendo ofrecido por los peccados vn solo sacrificio esta asentado a la dextera de Dios:

13 והנשאר מקוה הוא עד
ישתו אויביו הדם לרגליו :

Esperando loque resta, es a saber, hasta que sus enemigos sean puestos por estrado de sus pies:

14 כח בקדבנו אחת שלם
לעולם את הקדשים :

Porqué con vna sola offrenda hizo confumados para siempre a los sanctificados.

8. Ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίας, καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτωμάτων, καὶ περὶ ἁμαρτίας, οὐκ ἠέλησας, ἔδωκε εὐδοκίας, αἵτινες καὶ τὸν νόμον προσφέρνηται.

Ayant dit auparavant, Tu n'as point voulu sacrifice, ni offrande, ni oblation pour le peché, & n'y as point priés plaire: lesquelles choses sont offertes selon la Loy:

9. Τότε εἶπεν, ἰδοὺ ἔγωγε ποιῶμαι, ὁ θεός, μὲν, τὸ θέλημα σου, ἀναίρει τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον ἐστή.

Adonc a il dit, Me voici, ie viens, afin de faire, o Dieu, ta volonté: Il oste donc le premier, afin qu'il etablisse le second,

10. Ἐν ᾧ θηλήματι ἡγιασμένους ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ ἱεροῦ χριστοῦ ἐφάπαξ.

Par laquelle volonté nous sommes sanctifiés, allauoir par l'oblation vne seule fois faite du corps de Iesus Christ.

11. Καὶ πᾶς μὲν (ἀρχιερεὺς) ἑστηκας καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρειν θυσίας, αἵτινες ἔδωκε διωάννην ἀπὸ ἁμαρτίας.

Tout Sacrificateur donc assiste chaque iour administrant & offrant souventes fois les memes sacrifices, lesquels ne peuuent iamais oster les pechés:

12. Αὐτὸς ἡμῶν ὁ ἀμαρτωλῶν προσενεγκας θυσίας, εἰς τὸ διωκεὶς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ.

Mais cestui-ci ayant offert vn seul sacrifice pour les pechés, est assis pour toujours a la dextre de Dieu:

13. Τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Attendant ce qui reste, allauoir iusques a ce que les ennemis soyent mis pour le marche pied de ses pieds.

14. Μία γὰρ προσφορὰ πεπληρωκεν εἰς τὸ διωκεὶς τὰς ἀμαρτίας.

Car par vne seule oblation a il confecté pour toujours ceux qui sont sanctifiés.

15. סהדא לן דין רוחא
דקידשא דאמרת :

*Et lo Spirito Santo ancor celsifica,
perciò che poi ch' hauer detto primamente.*

16. הדגה הי דיתקנה
דאמל להו מן פתר
יומרתא הנון אמר מדתא
אחלייהי לנמוסי
במדעיהו ועל לביתיהו
אכתביהי :

*Questo è il Testamento, che io dispor-
rò loro doppo quei giorni (dice il Signore)
lo porrò le mie Leggi nel lor cuore, e scri-
uerolle ne le lor menti.*

17. ועוליהו וחסיהו לא
אתדבר להו :

*Et non mi ricordarè piu de i lor pecca-
ti, e de le loro iniquità.*

18. איכנה דין דאיר
שוקנה דחטה לא
מתקנה קורבנה דחלה
חטה :

*Hor doue è la rimessione di questi,
non c'è piu alcuna offerta per il peccato.*

19. איר לו חביל אחי
גליור אפא במעלנה
דבית קידשא בנמה די
דיושוע :

*Hauendo dunque noi, fratelli, liber-
tà d'entrare ne luoghi Santi per il sangue
di Iesù.*

20. ואורחא דחיה דחיה
לו חשא באפי תרע
דאיתנה בשרה :

*Per quella Via, laquale egli ci ha de-
dicata fresca & viuua per il Volo, cioè per la
sua carne.*

21. ואית לו כומרא רבא
על ביתה דאלהא :

*Et hauendo noi un gran Sacerdote
constituito sopra la casa di Dio.*

22. נקרוי חביל חביל
שריר ופתי חביל
דחיה מנתה בד רסיו
לכיתו ודין מן הארתא
בשתנה ומסמי פגון ב
במיה דכיה :

*Audiamo con vero cuore in certez-
za di fede, che hauendo gli animi purgati
da la mala coscienza, e il corpo lauato
con l'acqua pura.*

15. ומעידה לנו גם רוח הקדש
לאמר :

*Item contéstanos lo mismo el Espíritu San-
cto que despues que dixo.*

16. כיוצא תהיה אשר אכרח
את בית ישראל אחרי הימים
ההם נאם יהוה נתתי את חוקי
בקרבים ועל לבם אכתבה :

*Y este es el Testamento que testaré à ellos
despues de aquellos dias, dize el Sennor, daré mis
leyes en sus coraçones: y en sus animas las escri-
uiré.*

17. כי אסלח לעונם ולחטאתם
לא אוכר עוד :

*Y nunca mas ya me acordaré de sus peccados
y iniquidades.*

18. ואיה סליחת האלה אינה
עוד מנחה על החטאים :

*Pues donde ay remission de estos, no ay mas
offrenda por peccado.*

19. ובייש לנו אחי בטחון
לבית הקדש בדם ישוע :

*Ansique, Hermanos, teniendo atreuimien-
to para entrar en el Sanctuario por la sangre de
Iesus el Christo.*

20. שהיה דרך החיים החדשה
אשר אותה חדש לנו בפרכת
ואת היא בבשרו :

*Por el camino que el nos consagró nueuo, y
biuo: por el velo, es à saber, por su carne.*

21. ובייש לנו כהן גדול על
בית יהוה :

*Y teniendo aquel Gran Sacerdote, sobre la
casa de Dios:*

22. נקרב בלב נאמן במבטח
האמונה מטהרים בלבבותינו
מבדע רע ומרחצים בבשרנו
במי נדה :

*Lleguemos nos con coraçon verdadero y
con fe llena purificados los coraçones de mala
consciencia, y lauados los cuerpos con agua
limpia.*

15. Μαρτυρεῖ ὁ ἡμῖν καὶ τὸ πνεύ-
μα τὸ ἅγιον· μὴ γὰρ τὸ περὶ ὁρη-
κέναι.

*Et aussi le saint Esprit le nous tes-
moigne: car apres auoir dit en premier
lieu.*

16. Αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθή-
σμαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἡμέ-
ρας ἐκείνης, λέγει κύριος, διδὼς
νομὸς μου τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, καὶ
τῇ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ὁμοιω-
σάω αὐτοὺς.

*C'est ici le Testament que ie dispo-
serai enuers eux apres ces iours-la, dit
le Seigneur, le mettrai mes loix en leur
cœur, & les éclairai en leurs entende-
mens.*

17. Καὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ
τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ἔμην μνηστὴρ
ἐγώ.

*Et n'aurai plus souuenance de leurs
pechés, ni de leurs iniquités.*

18. Ὅπου ἡ ἄφεσις αὐτῶν, οὐκ ἔ-
τι προσφορὰ περὶ ἀμαρτίας.

*Où là où il y a remission de ces cho-
ses, il n'y a plus d'oblation pour le pec-
ché.*

19. Ἐχόντες οὖν, ἀδελφοί, παρ-
ρησίαν εἰς τὴν εἰσόδον τῶν ἁγίων
ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ.

*Veu donc, freres, que nous auons li-
berté d'entrer aux lieux saints par le
sang de Iesus.*

20. Ἦν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁ δὸς πρὸς
φάτον καὶ ζωσαν διὰ τῆς καὶ πε-
πίσματος, τῆς τοῦ, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.

*Par le chemin lequell il nous a dedié
nouueau & viuant, par le voile, c'est à
dire, par sa propre chair:*

21. Καὶ ἱερέα μέγαν τῇ τῶν οἰ-
κοντῶν θεῷ.

*Et quenous auons un grand Sacri-
ficateur commis sur la maison de Dieu.*

22. Προσερχώμεθα μὴ ἀληθινῆς
καρδίας ἐν πολλοῖς φρονήμασι πίστεως,
ἐρρωτισμένοι πρὸς καρδίαν διὰ τοῦ συ-
νειδήσεως πνεύματος, καὶ λελουμένοι
τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ.

*Allons avec vrai cœur en pleine cer-
titude de foy, ayans les cœurs purifiés
de mauuaise concience, & le corps lau-
ué d'eau nette.*

CAP. X.

15. Contestatur autem nos & spiritus sanctus, postquam enim dixit:

For the holy Ghost also beareth vs re-
corde/for after that he had said before:

16. Hoc autem testamen-
tum quod testabor ad illos
post dies illos, dicit Domi-
nus, Dando leges meas in
cordibus eorum, & in men-
tibus eorum super scribā eas.

This is the Testament that I will
make vnto them after those dayes/saith
ye Lord/I will put my Lawes in their
heart/ and in their mindes I will write
them.

17. Et peccatorum & ini-
quitarum eorum iam non
recordabor amplius.

And their sinnes and iniquities will
I remember no more.

18. Vbi autem horum re-
missio: iam non est oblatio
pro peccato.

Now where remission of these thin-
ges is/there is no more offering for sinne.

19. Habentes itaque fra-
tres fiduciam, in introitu san-
ctorum in sanguine Christi.

Seeing therefore / Brethren / that
by the blood of Iesus we may bee bolde
to enter into the holy place.

20. Quam iniciavit nobis
viam novam, & viventem
per velamen, id est, carnem
suam.

By the new and living way/ which
hee hath prepared for vs / through the
baile/that is/ his flesch.

21. Et sacerdotem magnum
super domum Dei.

And seeing we haue an high Priest/

22. Accedamus cum ve-
ro corde in plenitudine fi-
dei, aspersi corda à conscien-
tia mala, & abluti corpus
aqua munda.

Let vs drawe neere with a true he-
art in a straitnes of faith/sprinkled in our
heartes from an euill conscience / and
washed in our bodies with pure water.

Das X. Capitel.

15. Es bezeuget vns aber des/ auch
der heilige Geist / Denn nach dem er
zuvor gesagt hatte.

Der heusser off ocsaa der Hellig And / Zhi
effier at hand haifde sagt tilforn.

16. Das ist das Testament/ das ich
ihnen machen will / nach diesen tagen /
spricht der HERR: Ich wil mein Ge-
setz in ihr hertz geben / vnd in ire sinne
wil ich es schreiben.

Dette er der Testamente / som ieg vil gøre dem /
effier disse dage/ siger HERR: Jeg vil giffue min
lov i deris Hjerre / oc vdi deris Sind vil ieg scriffue
hende.

17. Vnd ihrer sünde / vnd ihrer unge-
rechtigkeit wil ich nicht mehr geden-
cken.

De ieg vil icke mere ihuomme deris synder oc de-
ris vreesfordighed.

18. Wo aber derselbigen vergebung
ist / da ist nicht mehr Opfer für die
Sünde.

De huor den samme forladelse er/ der er icke mere
Offer for synden.

19. So wir denn nun haben / lieben
Brüder / die freudigkeit zum eingang
in das Heilige / durch das Blut Jesu.

Effierdi vi da nu haafue/ kære Brodre/ dristighed
til den indgang / i det Hellige formedelt Ihesu Blod.

20. Welchen er vns zubereitet hat /
zum neuen vnd lebendigen wege /
durch den Vorhang / das ist / durch
sein Fleisch.

Huifcken hand berebde off / til en ny oc leffuende
vey/formedelt Jorhenger/ der er/ formedelt hans Kød.

21. Vnd haben einen Hohenpriester
über das haus Gottes.

De vi haafue en ypperste Prest offuer Guds Hus.

22. So lasset vns hinzugehen / mit
warhaftigen hertzen / inn völligen
Glauben / besprengt inn unsern her-
zen / vnd los von dem bösen gewissen/
vnd gewaschen am Leibe / mit reinem
Wasser.

Da lader off gaa frem / met ic sans hjerre / vdi en
fuldkommen Tro/ bestencke i vore hjerre/ oc løse fra en
ond Samvittighed / oc rode paa legemet / met rent
Vand.

Kapitola X.

15. Nāme pał za swēbka
Ducha swātcho. Zegst kēł:

A sam Duch swātchy swātch
cży nam/ Bo gdy przepowiedział.

16. Tatof gest Dmluwa/
kteruž vblām s nimi po tēch
dnech prawij PAN: Dāwa/
ge Zākony mē w Ordce gegich/
a na gegich myslj ge napjssjy.

Toč test przymierze Ktoce wczys
nte s nimi po onych dnach / mowj
PAN/ Podam prawā moje w sercā
ich / a napjssj te w myslach ich.

17. A hřijchaw n neprāwōs
sij gegich nebudu zpominatis
wice.

A dāley pāmsethāc nte bōdē
grzechow y nieprawōci ich.

18. A tōč gest hřijchaw od/
pustkēnj/ gij nenijs potkēbij D/
błtj za hřijchay:

Przym gō jē sēstj odpustkē
nte tych / i wjci ofiary niemā s
grzech.

19. Protož magjice dauffā
nij Bratij / zē wgdem do
Swatynē strze Krew Krys-
tu:

Mātae tedy brācia wolnōc
wchodjē do mtejskā sw. ctego
przez krew Jezusowe.

20. Zātal nām k Nebi cestu
nowau a žmaw strze zākrstj /
to jest / kōlo swē:

Chā droga Ktoce nam po swē
cīlōw i zā y žmaw przez zāslonē/
tho jest / przez cīlō swōte.

21. Kterauž Krysus weljch
Kntž domu Božijho.

Mātae tēž Kāplauā w sēl Pēgo/
przełożonego w domu Božym.

22. Pkřstjupmēž tēchdy s pra-
wjm srdcem / a s celau wēraul/
stropenā magjice srdce / a w
tjssjēntē jē swēdomj / a wmyē
tēlo wodau cīstau.

Przymstjapmyž s prawdj w mym
sercem / y s vprawnem wjary/
mātae sercā očjstjone od sumnes
nīa zlego / y cīlō omyte cżyta wo-
dā.

23 וְנִחַמְסוּ בְּתוֹדִיתָם
דְּשִׁבְרוּ וְלֹא נִצְטָלָה מִהֵמָּה
הוּא גִיד מִן דְּמִלְכָּהּ לוֹ :

Teniamo salda la confessione de la speranza, (perche fedele e colui che ha promesso.)

24 וְנִחֹר חַד בְּחַד בְּגִידָהּ
דְּחֹבָהּ וְדַעְבָּהּ טָבָה :

Et habbiam consideratione l'vn de l'altro per promouere a la charità & a le buone opere.

25 וְלֹא נִהְיָה שִׁבְדֵּינוּ כְּ
בְנוֹשֵׁי אֲרִי דְאִית עֲרֵבָה
לְאִשׁ אֲנָשׁ אֶלָּא בְּצוּ חַד
מִן חַד יִתִּירָאִית בְּמִנָּה
דְּנִעִיתוּ דְּקָרֵב יִצְמָה הוּא :

Non abbandonando la nostra congregazione, com'è usanza d'alcuni: ma esortando l'vn l'altro, e tanto maggiormente, quanto che voi vedete che'l giorno s'appressa.

26 אִו גִּיד בְּצִבְיָהּ יִחְטָא
אֲנָשׁ מִן בְּתַר דְּקָבֵל יִדְעָמָה
דְּשִׁרְרָה לִית מִכִּיל דְּבִתְמָה
דְּתִתְקַרֵּב חֲלָה מִטְּהָמָה :

Imperche se noi voluntariamente peccaremo doppo l'hauer ricenuta la cognitione de la verita, non ci resta piu sacrificio alcuno per li peccati.

27 אֶלָּא עֲתִיד הוּא דִּינָה
דְּחִיל וְטָנָה דְּבִרָה
דְּאִכֵּל לְבָבֵי דְּבָנָה :

Ma vna terribile aspettatione di giuditio, e vn ardir di fuoco, che disuorará gli auerfarij.

28 אִו גִּיד אֵינָה דְּעִבְרָה
עַל פִּי מִוִּסָּה דְּמוֹשָׁה עַל פִּי
דְּבִרָה וְתִלְתָּה שְׁבִדֵּינוּ דְּלֹא
דְּבִמִּין מִטְּהָמָה :

Se vno che habbia disprezzato la Legge di Moise, muore senza misericordia vtrunna sotto due o tre testimonij.

23 וְנִחֹיָק אֶת-תּוֹרַת הַקְּוִיָּתָנוּ
וְלֹא גִמוּט כִּי-נִצְמָה הוּא
הַמִּצְמִיד :

Retengamos firmela profession de nuestra esperanza, que fiel es elque prometió.

24 וְנִבְיָר בִּינֵינוּ לְתַגִּידָהּ אֶהְבָּה
וְיַמְעֵשִׂים טוֹבִים :

Y consideremos nos los vnos a los otros para prouocarnos a la charidad, y a las buenas obras.

25 וְלֹא נַעֲזֹב אֶת-קְהֵלָהּ וּנְפִשָׁנוּ
בְּתַעֲוִדָה הָאֲנָשִׁים כִּי-אֵלָּם
נִנְחַם אִישׁ אֶת-אֲחִיו וְלִכְּחַ יוֹתֵר
בְּאִשְׁרֵי תִרְאֵי לְקָרֵב אֶת-חַיִּים :

No dexando nuestra congregacion, como algunos tienen por costumbre, mas exhortando nos: y tanto mas, quanto veyes que aquel dia se acerca.

26 וְאֵלָּם בְּנִדְבוֹת נִחְטָא מֵאֲחָד
לְקַחְנוּ אֶת-דַּעַת אֲמָת עוֹדְנָה לֹא
נִצְמָל לְנוּ וְכַח :

Porque si peccaremos voluntariamente despues de auer recebido la noticia de la verdad, ya no queda sacrificio por el peccado.

27 כִּי-אֵלָּם חֲדָפוֹת לְדִרְאֹן
עוֹלָם וְקִנְיָתָה אִישׁ תִּבְעֵר וְתִכְלָה
אֶת-אֲוִיבִים :

Si no vna horrenda esperanza de iuyzio, y heruor de fuego que ha de tragar a los aduersarios.

28 אֵלָּם יִנִּי' אִישׁ אֶת-תּוֹרַת
מֹשֶׁה בְּלִי רַחֲמִים עַל-פִּי שְׁנֵים
עֲדִים אִו שְׁלֹשָׁה עֲדִים יוֹמָת :

Elque menospreciare la ley de Moyfen, por el testimonio de dos o de tres testigos muere sin ninguna misericordia.

23. Κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν
τῆ ἐλπίδος ἀκλινῆ· πιστὸς γάρ ὁ ἐ-
παγγέλλων.

Retenons la profession de nostre esperance sans varier: car celui qui l'a promis, est fidele.

24. Καὶ καὶ ἀλλήλων ἀλλήλους
εἰς παροχυσμὸν ἀγάπης, καὶ κα-
λῶν ἔργων.

Et prenons garde l'un à l'autre, afin de nous inciter à charité, & à bonnes œuvres:

25. Μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπι-
συναγωγὴν αὐτῶν, καθὼς ἔστις
πρὸς, ἀλλὰ παρκαλοῦντες ἑα-
σμένους ἀλλήλων ὅσῳ βλεπέτε ἐγγί-
ζουσαν τὴν ἡμέραν.

Ne delaissons point nostre mutual- le assemblée, comme quelques vns ont de coutume: ains admonnestans l'un l'autre: & ce d'autant plus que vous voyez approcher le iour.

26. Ἐκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων
ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνω-
σιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι παρ-
αίτων ἀπολειπόμενα θυσία.

Car si nous pechons volontiers emet apres auoir receu la cognoissance de verité, il ne reste plus sacrifice pour les pechés:

27. Φοβερὰ δὲ τις ἐκδοχὴ κρίσε-
ως, καὶ πρὸς ζῆλον ἰδοῦσιν μί-
λον· τὸς ὡς ἐναιτίους.

Mais vne attente terrible de iuge- ment, vne ferueur de feu qui doit deuor- rer les aduersaires.

28. Ἀγπήσας τις νόμον μουσέως,
χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐκ τῶν δυοῶν ἢ τριῶν
μάρτυρων ἀποθνήσκει.

Si quelcun auoir mesprisé la Loy de Moysé, il mourroit sans aucune mis-ericorde, sur le tesmoignage de deux, ou de trois.

23. Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, fidelis enim est qui repromissit.

Let vs keepe the profession of our hope without waivering: for he is faithfull that promised.

24. Et consideremus invicem in provocationem charitatis & bonorum operum.

And let vs consider one another to provoke unto love and to good works.

25. Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

Not forsaking the fellowshipp that wee have among our selves as the manner of some is: but let vs exhort one another: and that so much the more: because we see that the day draweth neere.

26. Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia.

For if we sinne willingly after that we have received the knowledge of the truth: there remaineth no more sacrifice for sinnes.

27. Terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios.

But a fearefull looking for of iudgement: and violent fire: which shall consume the adversaries.

28. Irritam quis faciens legem Moyli: sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur.

He that despiseth Moses law/bieth without mercy under two or three witnesses.

23. Vnd lasset vns halten an der bekentniß der Hoffnung / vnd nicht wancken / denn er ist trew / der sie verheissen hat.

De lader off bliffue ved Haabens Befendelse / oc icke verewstadike / Thi hand er trofast som der loffuede.

24. Vnd lasset vns untereinander vnser selbs warnemen / mit reizen zur Liebe vnd guten wercken.

De lader off tage vare paa off self indbyrdis / met tilskyndelse til kærlighed oc gode Gerninger.

25. Vnd nicht verlassen vnser versamlung / wie etliche pflegen / sondern untereinander ermahnen / vnd das so vil mehr / so vil ihr sehet / daß sich der tag nahet.

De icke forlade vor Forsamlung / som nogle pflege / men formane huer andre / oc der saa meget dist mere / som i see at dagen er nærhoff.

26. Denn so wir mutwillig sündigen / nach dem wir die erkentniß der Wahrheit empfangen haben / haben wir förder kein ander Opffer mehr: für die Sünde.

Thi at synde vi forredeltige / effter vi haaffue anammer Sandheds befendelse / da haaffue vi fremdelis icke ander Offer mere for synden.

27. Sondern ein schrecklich warten des Gerichtes vnd des Feueroffers / der die Widerwertigen verzehren wirdt.

Men en gruselig foruentelse effter Dommen oc den nidkære ild / som skal fortære de Genstridige.

28. Wenn jemand das Gesetz Mosi bricht / der muß sterben ohn Barmherzigkeit / durch zween oder drey Zeugen.

Naar nogen bryder Mose Lov / da skal hand dø vden Barmhertighed / formeddelt ihu eller tre Vidner.

23. A drzime nadzege nassh wyznaniy nepochybne nebst gest werny ktery nam zaslijbi.

Trzymamy wyznanię nadziei nie chwytając się do wiernej iestoty obietcy.

24. Apłni budme sebe / po naukagijce godni druzhny i laseca k dobrym skutkom.

A przypatrzamy się jedni drugim ku pobudzaniu miłości i do brzożycia.

25. Neopauzajgijce shroś mājdenij nasshego / natoż oby teg magij nēterij / ale tēsshe sebe / a tīm wije tīm den Gaudny bliže gest.

Nie opuszczajcie spoleczności zgromadzenia naszego / natoż oby teg magij nēterij / ale tēsshe sebe / a tīm wije tīm den Gaudny bliže gest.

26. Ne dobrowolne hēsshe cym nam po pfigetij znano: si prawdy / giż neni požišta wena za hēthcy obē:

Abowtem testyfsmy dobrovolnie nie zgrzeszili po wzięciu poznania prawdy / wżeci dāley nie zoshas wāc fāā jā grzech.

27. Ale otekāmanij nātes hroznt Gaudu / a ohtnt prud: kosti / ktery spālji protiwnij sy.

Alle strāšiwēteitāte ozeke: wāntē sadu / y zāpalenā ogaia / ktery požeje przeciwniki.

28. A pēstapillibz kbo Zākon Mōnzijslaw / bezmōssy liji tosti pod dwēma nebst kmit swēdny vmišā:

Ako by obrzucit zakon Moysesow / bez miłosierdzia na świadectwo dwu albo trzech wmięra.

29 כִּמְהֵרָה יִתְּנֶנּוּ סִבְרֵינוּ אֲנִיחֵינוּ
יִתְּנֶנּוּ מִסֵּס בְּרִשְׁתָּם
יִתְּנֶנּוּ אֵינֶנּוּ וְדָשָׁה לְכִרְהָ
דִּלְהֵא וְחֹשֶׁב דְּמָה
דִּדְתִּיקָא דִּילָה אִין דְּכָל
נִשְׁדָּבָה אֲתִקְדֵּשׁ וְצִדֵּק
לְדִוְחָא דְּטִיבִיתָא :

*Di quanto peggior supplizio pensate
Voi che sarà degno volui che si farà messo
il Figliuol di Dio sotto i piedi, & harà te-
nuto il sangue del Testamento, par l'qua-
le era stato santificato, como cosa profa-
na, & harà ingiuriato lo Spirito de la
gratia?*

30 יִדְעִינוּ לְהוּ דְּאִמְרֵי
דִּדְלִי הִי תִּבְעֵתָא וְאִנְיָ
אֲפֹרַע וְתֹבֵב דִּידֵינוּ מִדְּנָא
לְעִמְיָה :

*Perche noi sappiamo chi è colui che
ha detto, A me s'appartien la vendetta,
& io la renderò, dice il Signore. E di più, il
Signor giudicarà il suo popolo.*

31 דְּחִלְתָּא הִי רַבְתָּא
לְמִפְלַבְא דְּדוּחֵי דִּלְהֵא
הִי :

*Horribil cosa è il cader ne le mani di
Dio Guente.*

32 אֲתִדְכְּרוּ הַבִּיל לְיוֹמִתָא
קִדְמָא רִגְנוּ דְּפִהוּ קִפְלָתוּ
מִצְמוּדֵיָא וְאִגְנָא רַבָּא
סִבְרָתוּ דְּחֻשָּׂא :

*Ricordatevi de primi giorni, ne quali
Voi essendo stati illuminati, soffeste un
gran combattimento d'afflizioni.*

33 בְּחֶסֶדָא וּבְאֵלֶּיָא
יִדְרוּתֵינוּ חֻשְׁתָּא וְאִתָּא
אֲשֶׁר תִּפְתָּחוּ לְאִנְשָׁא דְּהִלּוּ
סִבְרֵינוּ :

*Parte che con obbrobrio & oppressio-
ni fuste fatti publico spettacolo, e parte
fuste fatti compagni di quelli che si tro-
uavano in tale stato.*

34 וְכַאֲב לְכוּן עַל אֵילֵינוּ
דְּאִסִּירֵינוּ וְחֻשְׁתָּא
דְּנִבְכְּסִיכוּן בְּחֻדְתָּא
סִבְרָתוּ מִטּוֹל דִּידְעִינוּ
אֲנִיחֵנוּ דְּאִית לְכוּן קִינְיָ
בְּשִׁמְיָא דְּמִיָּתֵר וְלֹא עִבְרֵ :

*Perciò che Voi fuste ancor parteci-
pi dell'afflizioni de miei legami, e riceneste
con allegrezza la rapina de le facultà
Vostre, conoscendovi hauere in Voi stessi
vna miglior sostanza ne cieli, e durabile.*

29 כִּמְהֵרָה יִתְּנֶנּוּ חֻשְׁבֵּיָם אֲנִיחֵם
כִּי־גְדוֹל יִהְיֶה אִידָם וְחֹשֶׁב עֲתִידוֹת
לֹא אֲשֶׁר מְבוֹסֵס אֲחִדְכֵר אֱלֹהִים
וְאִתְּדָם בְּרִיָּה טִמְא חֻשְׁב
אֲשֶׁר בּוֹ גִּקְדֵּשׁ וְאִתְּדוֹח הָיָה
מִגִּדְּהָ הוּא :

*Quanto pensays que sera mas digno de ma-
yor castigo, el que hollare al Hijo de Dios, y tuui-
ere por immunda la sangre del Testamento en la
qual fue sanctificado, y hiziere affrenta al Espiri-
tu de la gracia?*

30 כִּי־יִדְעֵנוּ אִוְחֵנוּ אֲשֶׁר אִמְרֵי
לִי נִקָּם וְשָׁלֵם נָאֻם יְהוָה וְעוֹד
כִּי־יִדְרוּ יְהוָה עִמָּנוּ :

*Sabemos quien es elque dixo, Mia es la ven-
gança, yo daré el pago, dice el Sennor, Y otra
vez, El Sennor juzgará su pueblo.*

31 כִּי־בִהְלָה הִיא לְנִפְל בִּידֵי
אֱלֹהֵי :

*Horrenda cosa es caer en las manos del Di-
os biuo.*

32 וּזְכְּרוּ יָמִים רַאשֻׁנִּים אֲשֶׁר
תִּאֲזָרוּ וְגַלְחִיתֶם מִלְחָם יְהוָה
גְּדוֹל תְּחִקְתֶּם וְאִמְצִיתֶם בְּעִנְיֵיכֶם :

*Traed empero à la memoria los dias passa-
dos en los quales despues de auer recibido la luz,
suffristes gran combate de afflictiones.*

33 כִּי־בְרִאשׁוֹנָה הֵייתֶם לְחֻדְפָּה
בְּמִצְוֵיָהּ וְלִמְשָׁל בְּעֵינֵי כָל־
הָאֲנָשִׁים וְשִׁנִּית הֵייתֶם כְּמוֹתֶם
אֲשֶׁר עָשׂוּ כְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִי :

*Devna parre ciertamente con vituperios y
tribulaciones facados en theatro: y de otra par-
te hechos companneros de losque estauan en tal
estado.*

34 וְגַם עֲנִיתֶם בְּאִסּוּרֵי וְאִתָּא
בְּנוֹת רְכוּשֶׁכֶּם בְּשִׁמְחָה לְקַחְתֶּם
עֲלֵיכֶם כִּי־יִדְעֶתֶם כִּי־יֵשׁ לָכֶם
בְּנִפְשֶׁכֶּם יָקוֹם טוֹב מִמָּוֶה
בְּשִׁמְיָם מְעוֹד לְעַד :

*Porque de mis prisiones tambien hos resen-
tistes conmigo, y el robo de vuestras bienes pa-
decistes con gozo conociendo que teniades en
vosotros vna mejor sustancia en los cielos, y que
permanece.*

29. Πόσω δοκείτε χειρόνος εἶναι
ἡγορεῖται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ
καταπαύσας, καὶ τὸ αἷμα τοῦ δια-
θήκης παλιν ἐκκηρύξαι, ἐν ᾧ ἡ-
γιασθή, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος
ἐνυβρίσας :

*Combien pires tormens euidex-
vous que de seruir a celui qui aura foulé
aux pieds le Fils de Dieu, & tenu pour
chose profane le sang de l'alliance, par
lequel il auoit esté sanctifié: & qui aura
outragé l'Esprit de grace.*

30. Οἶδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ
ἐκδιδόσθαι, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέ-
γει κύριος, καὶ πάλιν, κύριος κρι-
νεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

*Car nous cognoissons celui qui a dit,
A moi est la vengeance, & ie le rendrai,
dit le Seigneur. Et de rechef, Le Seigneur
iugera son peuple.*

31. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας
θεοῦ ζῶντος.

*C'est chose terrible de tomber es
mains du Dieu viuant.*

32. Ἀναμνησθετε δὲ πᾶς πρῶ-
τον ἡμετέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες,
πολλὰ ἀθλήσαντες κατεμέναντες πε-
νημάτων.

*Ramenteuez-vous les iours prece-
dents, esquels apres auoir esté illuminés,
vous auez soustenu grand combat de
souffrances:*

33. Τὰς μὲν, ὁμολογοῦμεν τι θελί-
πτεσθαι, καὶ ἰσχυροῦμεν τὰς τοῦ θεοῦ
νοήτων εὐχὰς ἀνασπερμαζόμενοι γεν-
νέτες.

*Quand d'une part vous auez esté
eschattaudés deuant vous par oppro-
bres & tribulations: & quand d'autre
part vous auez esté faits companners
de ceux qui estoient ainsi harallés.*

34. Καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συ-
νεπαλήθευτε, καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν
παρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρῆς
προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἐχθρὸν
ἐαυτοῖς κρείττονα ὑπερῆν ἐν εὐχα-
νοῖς, καὶ μόναν.

*Car vous auez aussi esté participans
de l'affliction de mes liens, & auez receu
en ioye le rauissement de vos biens:
cognoissans en vous-mêmes que vous
auez vne meilleure cheuance es cicux,
& qui est permanente.*

29. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

Of how much worse punishment suppose we shall be worthy, which treadeth under foot the sonne of God, and connecteth the blood of the Testament as an unholy thing, wherewith he was sanctified, and doeth despite the Spirit of grace?

30. Scimus enim qui dixit, Mihi vindicta, ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum.

For we know him that hath said, Vengeance he longeth unto me: I will recompence / I will requite the Lord. And againe, The Lord shall iudge his people.

31. Horrendum est incidere in manus Dei viventis.

It is a fearful thing to fall into the hands of the living God.

32. Rememoramini autem pristinos dies: in quibus illuminati, magnum certamen sustinistis passionum.

Nowe call to remembrance the dayes that are passed, in the which, after ye had received light, ye endured a great fight in afflictions.

33. Et in altero quidem opprobriis, & tribulationibus spectaculum facti: in altero autem socii taliter conversantium effecti.

Partly while you were made a gazing stocke both by reproches / and afflictions, & partly while ye became companions of them which were so tossed to and fro.

34. Nam & vindictis compasci estis: & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscetes vos habere meliorem & manentem substantiam.

For both ye were moved with mee for my bondes, and suffered with me the spoiling of your goods, knowing in your selves howe that ye have in heaven a better, and an enduring substance.

29. Wie vil meinet ihr / ärger straff wirdt der verdienen / der den Sohn Gottes mit füssen tritt / vnd das Blut des Testaments unrein achtet / durch welches er geheiligt ist / vnd den Geist der Gnaden schmähet?

Hvor meger verre straff mene i / at den skal fortie / ne / som traader Guds Søn med foder / oc ætter Testamentens blod at vere wrent / formeledt huilket hand er helliget / oc bestemmer Raadens Aand?

30. Denn wir wissen den / der da sagt: Die Rache ist mein / ich will vergelten / spricht der HERR. Vnd abermal / Der HERR wird sein Volk richten.

Ehi wi vide den / som siger / Hefnen er min / Jeg vil betale / siger HERREN. De ætter igen HERREN skal domme sit Folk.

31. Schrecklich ist / in die Hände des lebendigen Gottes zu fallen.

Det er forferdeligt / at falde i den leffuende Guds hender.

32. Gedencet aber an die vorigen tage / in welchen ihr erleuchtet / erduldet habt einen grossen Kampf des leidens.

Tender oc paa de fremfarnede dage / i huilcke / i vaare optusde / oc lede en stor pinactelig Strid.

33. Zum theil selbs durch schmach vnd trübsal ein Schauspiel worden. Zum theil / gemeinschaft gehabt mit denen / den es also gehet.

En part self / formeledt oc drøffuelse / oc ere bleff / ne it Vidunder / En part / at i haffde samfund med dem / der der saa gik.

34. Denn jr habt mit meinen Banden mitleiden gehabt / vnd den raub eurer güter mit freuden erduldet / als die ihr wisset / daß jr bey euch selbst eine bessere vnd bleibende Habe im Himmel habt.

Ehi at i haffde medlidelse med mine Bænd / oc lede med glæde at de røffuede eders Guds / som i der vide / at i haffue haffeder self en bedre oc varaffrig Bøst i Himmelen.

29. Wnohtn wice za to drze / ze wessich mus sobe zaslu / huge ten ksojby Syna Bozys / ho postlacowal / a fraw Bafos / na za posskwrnau mel / w kterezto poswocen gest / a Duchu mislosi wcinil potupu.

JaFoz mntmacte / iz daleko seozhe karante zasluzy ten Eroz / by Syna Bozego podeltal / y krew przymierza / przez ktora byl poswiecony / pokalana byc rozumial / y Duchu lasi zelsyl z

30. Známé jagist toho kter / ryl felt: Wné pomsta / a yát zaplatim. A opét: Cauditi bude Pan lid swag.

Abowsem znamy tego Eroz / powiedzial / Wntec nalezy pomsta / ta oddam / mowi Pan / Rzasie / Pan sadzic bedzie lud swoy.

31. Hroznét gest wpadnauti w ruce Boga żywego.

Strásliwac rzecz testy wpásc w ruce Boga żywego.

32. A protoz zpominayce na dny prwni / w kterychzto oswieceni gfauce / weliky bog snásliteli gste wtrpeni:

Korpmntet na dat pterw / se / w Erozach bedac oswiecent po / dclisice wielkie botowane wci / Row.

33. Agednat jagist pro po / hanenij a zamutny / diwadlem gste wleni: gednat zase wtr / neni gste Towarshy / tch k / tizw téniz trápeni byli.

Crescia gdy kffosciamt y w / cist testetie wystawient na pods / im / czesciatez gdsie sie stale ro / wazyhnt tych z Erozem sie tak obchodzone.

34. Neb y k wénam listost / wégste se okazowali: A kdz / wám wasse staty brali / s r / doz gste to pfijimati / wéda / ce ze lepsh a trwánliwsh / zbozij máte w Nebeshch.

Abowsemacie z wescienta me / go zemna jalosc mieti y pobranie / matetnosci wáshy przylisic / weselem / wiedzac iz lepsh a trwán / la matetnosć macie w niebie.

35 לא הכיל תפודון גליות
אפא דאיר לכו דעתיד
לה אגרא סגיא :

Non gittate dunque via la vostra confidenza, la quale ha gran remunerazione.

36 מסיבנותא הויר
מתבעי לכו דתפודון
צבנא דאלה ויתסבון
מו לכנא :

Perche voi hauete bisogno di patientia: accioche come hauete fatta la voluntà di Dio, ne riportate la promessa.

37 מטול דקליל הו ובנא
וטב ועור דאמתא הו דאמתא
ולא יחד :

Imperache ancor fra un pochetto di tempo colui che dee venire, verrà, e non tardarà.

38 כאנא דיו מו הימנותא
דילי ונא ונא מתקטעא לה
לא צבנא פה נפשו :

E il giusto viverà per fede: Ma se qualcuno si sottrae, non piace à l'anima mia.

39 חנו דיו לא היין
דקוטעא דמובל לא אבנא
אלא דהימנותא דמקנא
לו נפשו :

Ma noi non siamo di quelli che si sottraggono à perdizione: anzi seguitiamo la fede à la conseruatione dell'anima.

י

1 איתיה דיו הימנותא
פנסא על אליו דאיתיהון
בסבא איר הו דהני להין
בסוערנא ונלנא דאליו
דלא מתחיו :

Hor la fede è una subsistentia de le cose che si sperano, una dimostrazione di quelle che non si veggono.

2 ובהנא הנת סהדותא
על קשיא :

E per questa gli Antichi hanno ricomuto testimonianza.

3 בהימנותא גיר מ
מסתכלינו דאמתקנו על
ענמא דמלתא דאלהא
והליו דמתחיו הני מו
אליו דלא מתחיו :

Per fede noi intendiamo essere stati composti i secoli per la parola di Dio, a fin che delle cose che non apparivano si facesse quelle che si veggono.

35 לכן אל תשליכו אחריכם את
מבט חכם לאשר ישל לה גמולה
רבה :

No perdays pues esta vuestra confiança, que tiene grande remuneracion de galardón.

36 כי דמיה צריכה וחשויה לכם
לעשות את דצוון אלהים ולקבל
את המאמר :

Porque la paciencia hos es necessaria, para que auiedo hecho la voluntad de Dios ayays la promessa.

37 כי עוד מעט מעט קטון
ובוא יבוא ולא יאחר :

Porque aun vn poquito, vn poquito, y el que ha de venir vendrá, y no tardará.

38 וצדיק באמונתו יחיה ואם
עפלה לא ישדה נפשו בו :

Mas el justo biuirá por la fe: mas el que se retirare, no agrada à mi alma.

39 ואנחנו לא היינו בני העפל
לאברה כי אם בני אמונה
לקנות את הנפש :

Pero nosotros no somos tales que nos retiramos para perdicion, si no fieles para ganancia del alma.

י

1 והנה אמונה יקום המקוים
היא ותוכחת אמת הדברים לא
גדלים :

Es pues la Fe, la sustancia de las cosas que se esperan, la demonstracion de las cosas que no se veen.

2 ובה הועדו הקדמונים :

Porque por esta alcançaron testimonio los viejos.

3 באמונה מבינים אנחנו כי
נכון העולם בדבר אלהים כי
מבלמה גרמה גרמה געשו כל
אשר גדלים :

Por la Fe entendemos auer sido compuestos los siglos por la palabra de Dios siendo hecho lo que se ve de lo que no se via.

י.

35. Μη αποβάλητε δια τὴν πίστιν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθὸν πολλόν.

Ne réiettez donc point au loin votre confiance, laquelle a grande remuneration.

36. Ὑπομονὴς γὰρ ἔχετε χρεῖαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσῃτε, καὶ μισθὸς τῷ ἐργαζομένῳ.

Car vous auez besoin de patience, afin qu'ayans fait la volonté de Dieu, vous en rapportiez la promesse.

37. Ἐπὶ γὰρ μικρὸν ὅσον ὄσον, ἐξέλθῃ καὶ ἡ χεὶρ καὶ ἡ χρονία.

Car encore tant soit peu de temps, & celui qui doit venir, viendra, & ne tardera point.

38. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἐὰν ὑποστρίψῃ, σὺν δόξῃ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ.

Or le iuste viura de foy: mais si quelcun se soustrait, moi ame ne prend point plaisir en lui.

39. Ἡμεῖς δὲ σὺν ἱσχυρῷ ὑποσώμεθα εἰς ἀπόλησιν, ἀλλὰ πίστις εἰς ἀντιστήσιν ψυχῆς.

Mais nous ne sommes point pour nous soustraire à perdicion, ains pour suivre la foy pour la conseruation de l'ame,

Κ Ε Φ Α Α. ια.

Εστι πίστις, ἐλπιζομένων ὑποστάσεων, πραγμάτων ἔλεγχος, & βλεπόμενον.

Or la foy est vne subsistence des choses qu'on espere, & demonstrance des choses qu'on ne voit point.

2. Ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πατέρες ὡς ἔροισιν.

Car par icelle ont les anciens obtenu testimonage.

3. Πίστις νοῦς κατὰ τὴν ἐκείνην τὰς αἰῶνας ῥήματα θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γινώσκειν.

Par foy entendons-nous que les siecles ont esté ordonnés par la Parole de Dieu, de sorte que les choses qui se voyent, n'ont point esté faites de choses qui apparessent.

35. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.

Cast not away therefore your confidence which hath great recompence of reward.

36. Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

For ye haue neede of patience / that after ye haue done the will of God / ye might receiue the promise.

37. Adhuc enim modicum, aliquantulumque, qui venturus est, veniet, & non tardabit.

For yet a very litle while / and he that shall come / will come / and will not tarry.

38. Iustus autem meus ex fide vivit, quod si subtraxerit se: non placebit animæ meæ.

For the iust shall live by faith: but if any will draw him selfe / my soule I shall haue no pleasure in him.

39. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem: sed fidei in acquisitionem animæ.

But wee are not they which with draw our selues into perdition: but followe faith unto the conseruation of the soule.

EST autem fides, sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium.

For the faith is the grounde of thinges / which are hoped for / and the euidence of thinges which are not seene.

2. In hac enim testimonium consecuti sunt senes.

For by it our Elders were well reported of.

3. Fide intelligimus apta esse secula verbo Dei: ut ex invisibilibus visibilia fierent.

Through faith wee vnderstand that the world was ordained by the worde of God / so that the thinges which wee see / are not made of thinges / which didd appear.

35. Veraset ewer vertrauen nicht weg / welches ein grosse belohnung hat.

Kaster ebers forhaabesse ick e bore / hultsen som haffuer en stor Betalning.

36. Gedult aber ist euch noth / auff das jr den willen Gottes thut / vnd die verheissung empfalet.

I haffue oc raalmodighed behoofft / at i kunde gore Guds vilie / oc anamme Forietelsen.

37. Denn noch über eine kleine weile. So wirdt kommen der da kommen soll / vnd nicht verziehen.

Thi end nu om en liden stund / da kommer den / som komme skal / oc icke tøffue.

38. Der Gerechte aber wirdt des Glaubens leben. Wer aber welchen wirdt / an dem wird meine Seele kein gefallen haben.

De den Reeserdige skal lefue aff Troen. Men huo som viger / til hannem skal min Siel icke haffue behagelighed.

39. Wir aber sind nicht von denen die da weichen / vund verdampt werden / sondern von denen / die da glauben vnd die Seele erretten.

De wi ere icke aff dem / som vige oc bliffue for dømde / men aff dem / som tro / oc redder deris Siel.

Es ist aber der Glaube eine gewisse zuversicht des / das man hoffet / vnd nicht zweifeln an dem / das man nicht sieht.

De Troen er / en vis tilid / til det / som mand haaber / oc icke tuile paa det / som mand icke seer.

2. Durch den haben die Alten Zeugnis überkommen.

Formedest hende finge de Gamle vidnissbyrd.

3. Durch den Glauben merken wir / daß die Welt durch Gottes Wort fertig ist / daß alles / das man sieht / auß nichte worden ist.

Formedest Troen mercke wi / at Verden er bered ved Guds ord / at alle det som mand seer / er bleffuer aff intet.

35. Protoż neopauštěte od bauffanij wasscho / kterez má welikau odplatu.

Nie odbrucaycież tedy wfania wáwego troce ma wielka zaplata.

36. Trpělivostí žagistě wám potřebij gest / abyste wuolli Boží činijce / dosáhli žaslíbenij.

Abowiem cierpliwośći potrzebiecie / abyście wczyniwšy woła Boží / otrzymali obietnice.

37. Nebo gestě po ma lém casu ten kterez má přijiti přigode / a nebude mštrati.

Boč tešče barzo málněžt čas test / á ten kthory ma přijeti / přizdžicá nte o mštrati.

38. Sprawedliwšy pať máž ž Wšry žiw gest. Pakli se odtrhne / nebude se ližiti duššy mš.

Aspráwedliwšy z wšary žyc bedžte / ále testližy se tro stráwal / nte kochá se w nim duššá moia.

39. Ale my negsime Synos wš odtrženij ž zadržanij / ále Wšry ž nabyti žiwota ž

Ale my nte testesmy tá křem / ábyšmy se strádali ná zadržanij / ále křozy wšryšmy na zbáwienie duše.

Wšra pať gest podstata tčch wšch o křepchž gest nadžge / dáwod newiditedlnžch.

Wšarác test granth rzecy křozch se nádžtwamy p ošas žánie nte w domyč.

2. Wš žagistě / šwědectwšj došli Státiž Dicowž.

Abowiemci přez nte šwádecs two otrzymali přezobFowie.

3. Wšrau porozumijwšame / že wšněni gšau wšowě sloiwem Božijm / aby ž newiditědlnžch wšch byly wšiditědlnž.

Wšara rozumšemy / iž šwáth spráwion test šlowem Božijm / táž iž rzecy křoz wšijmy iž bály šs ž rzecy nte wšiditědlnž.

יא

4 בהימנותא קרב הביל
דבחתא דמיתרא טב מן
דקאיו לאלהא ומטותיה
הנני גלותי שהותיה
דכאנני הו נסחד ער
קורבניה אלהא ומטותיה
אח בד מוית ממלל:

Per fede Abel offerse à Dio più ampio sacrificio, che Cain, per la quale hebbe testimonio a d'esser giusto, rendendo l'idolo testimonio de suoi doni: e per essa parla ancora essendo morto.

5 בהימנותא אשתני
הנני ומיתא לא טב
ולא אשתכח מטא
דשניה אלהא ומן קדם
דשנייהו גיר הות עלוהי
שהותא דשכר לאלהא:

Per fede Enoc fu trasportato, accioche non vedesse la morte: non si trouo piu, percioche l'idolo l'hauera trasportato. Perche prima ch'ei fusse trasportato hebbe testimonio a d'esser piaciuto à Dio.

6 דלא הימנותא דין לא
מטבא אנט דשכר
לא להא חב הו גיר מן
דמיתקרב לנני אלהא
דיחמו דאיתנהו נלא ליו
דכעיו לה יתוא פרויא:

E senza fede è impossibile piacere: imperoche bisogna che chi viene à Dio, creda che l'idolo sia, e ch'egli sia remuneratore di quelli ch'l cercano.

7 בהימנותא גויה בד
איתמלל עמה על איליו
דלא מתחננו הני דחל
נעבד לה קביתא לחמ
דבני ביתה דבה חיה
לעלמא ויהא ירתה
דכאניתא דבהימנותא:

Per fede Noè, essendo stato per diuina reuelatione auuizato di quelle cose che ancor non si vedeano, temendo, apparecchiò l'arca per saluamento de la sua famiglia: per la quale arca condannò il mondo, e fu fatto herede de la iustitia, che è secondo la fede.

8 בהימנותא אברהם בד
איתקרי אשתמע דנפוק
לא תרא הו דעתיד הנני
דישב לנרתיא ונפוק בד
לא ידע הנא לאינא איל:

Per fede Abraham, essendo chiamato, obbedì, andando al luogo ch'ei douea ricevere in heredità, e partissi senza sapere doue andasse.

יא

4 באמונה מנחה גדולה הכל
מקור הביא לאלהים אשר עליה
הועד כי צדיק הוא ואלהים
הוא העיד על מנחתו וכי

בעבורה ית עזריו מדבר:

Por la Fe Abel ofreció à Dios mayor sacrificio que Cain: por la qual alcançó testimonio de que era justo, dando Dios Testimonio à sus Presentes. y defuncto aun habla por ella.

5 באמונה לקח הנני ולא נאה
אח המות ואיננו כי לקח אלה
אלהים ובטנם לקח הועד כי
התהלך את אלהים:

Por la Fe Enoch fue trasportado para no ver muerte, Y no fue hallado, porque lo trasportó Dios. Y antes que fuese trasportado tuuo testimonio de auer agradado à Dios.

6 כי בלתי יכלת היא בלתי
אמונה להתהלך את אלהים כי
צריך לו אשר יקרב אל אלהים
להאמין כי יהיה הוא וכי גומל
על אשר יבקשוהו:

Sin Fe empero es imposible agradar à Dios: porque menester es que el que à Dios se allega, crea Que lo ay: y Que es galardoador de los que lo buscan.

7 באמונה נח לקח מצוה
מאלהים על אשר לא גרמים
כי יידיא אלהים הוא עשה את
התיבה לישועת ביתו אשר בה
שפט את העולם ויהי יורש
הצדקה אשר היא באמונה:

Por la Fe Noe auiendo recebido respuesta de cosas que aun no se uian, aparejó el arca en que su casa se saluasse: por la qual (arca) condenó al mundo, y fue hecho herede de la iusticia que es por la Fe.

8 באמונה אברהם אברהם שמע
בקול יהוה בצאתו אל המקום
אשר עתיד היה לקחת לנחלתו
ויצא גם לוא יודע איכה
יבוא:

Por la Fe Abraham siendo llamado, obedeció para salir al lugar que auia de recibir por heredad: y salió sin saber donde yua.

יא

4. Πίστις ἀρίστην ἑυσέαν ἀβελ πα-
ρα καὶν περὶ σωζομένη τῷ θεῷ, δι' ἧς
ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιον, μαρ-
τυροῦντι ὅτι τοῖς δώροις αὐτοῦ τῷ
θεῷ. καὶ δι' αὐτῆς δοποζυνῶν ἐπὶ λα-
λαῖται.

Par foy a offert Abel plus excellent sacrifice à Dieu que Cain: par laquelle il a obtenu témoignage d'estre iuste, d'autant que Dieu rendoit témoignage de ses dons: & lui estant mort, parle encore par icelle.

5. Πίστις ἐνώχ μετατέθη τῷ μη ἰδῶν
θάνατον, καὶ οὐ βρισκεται, διότι μελα-
τήκεν αὐτὸν ὁ θεός. περὶ γὰρ τῆς
μεταστάσεως αὐτοῦ μαρτυροῦνται
διηρησμέναι τῷ θεῷ.

Par foy Enoch a esté emporté, pour ne point voir la mort: & ne fut point trouué, pource que Dieu fauoit empor-
té. Car deuant qu'il fust emporté, il a obtenu témoignage d'auoir esté agreable à Dieu.

6. Χωρὶς δὲ πίστεως ἀδυνάτου
διαρεσθῆναι περὶ γὰρ τοῦ
περὶ τοῦ αὐτοῦ τῷ θεῷ, ὅτι ἐστὶν, καὶ
τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθωσθῆ-
ναι τῷ θεῷ.

Or est-il impossible de lui estre agreable sans foy: car il faut que celui qui vient à Dieu, croye que Dieu est, & qu'il est remunerateur à ceux qui le requierent.

7. Πίστις γεννησάμενος νόε πρὸς τὴν
μὴ περὶ βλεπόμενων, διὰ τὴν θεοῦ
κατασκευάσαντος αὐτὸν εἰς σωτηρίαν
τῶν οὐσῶν αὐτοῦ, δι' ἧς κατεργάσθη
τὸν κόσμον, καὶ τῶν δικαιοσύ-
νης ἐργατοῦ κληρονόμος.

Par foy Noè, ayant esté diuinement aduertí des choses, lesquelles ne se voyoyent point encore, craignit, & bastit l'arche pour la sauueté de la famille: par laquelle arche il condamna le monde, & fut fait heritier de la iustice qui est selon la foy.

8. Πίστις καλούμενος ἀβραάμ ὑπήκουσεν, ἐξελθὼν εἰς τὸ πῦρ ὅν
ἐμελεε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν,
καὶ ἐξελθὼν, μὴ πιστεύωντι πᾶς
ἐρχεται.

Par foy Abraham estant appelé, ob-
beit, pour venir au lieu qu'il deuoit re-
cevoir en heritage, & se partit ne sachant où il alloit.

CAP. XI.

4. Fide, plurimam hostiam Abel quam Cain, obtulit Deo: per quam testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

By faith Abel offered unto God a greater sacrifice then Cain/ by the which he obtained witness that he was righteous/ God testifying of his gifts: by the which faith also he being dead / yet speaks.

5. Fide, Henoch translatus est, ne videret mortem, & non inveniebatur: quia transfuit illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo.

By faith was Enoch taken away/ that he should not see death: neither was he found: for God had taken him away: for before he was taken away / hee was reported of / that he had pleased God.

6. Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquitentibus se remunerator sit.

But without faith it is impossible to please him: for he that cometh to God / must believe that God is / and that he is a rewarder of them that seek him.

7. Fide, Noë responso accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens, aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam salvavit mundum: & iustitiæ quæ per fidem est, hæres est institutus.

By faith Noe being warned of God of the things which were as yet not seen / moved with reverence / prepared the Arke to the saving of his household: through the which Arke he condemned the world: and was made heir of the righteousness / which is by faith.

8. Fide, qui vocatur Abraham obediit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem: & exiit nesciens quid iret.

By faith Abraham / when hee was called / obeyed God / to goe out into a place / which hee / should afterwarde receive for inheritance / and he went out / not knowing whither he went.

Das XI. Capitel.

4. Durch den Glauben hat Abel Gott ein grösser Opfer gethan denn Cain/ durch welchen er zeugniß bekommen hat / daß er gerecht sey / da GOTT zeugete von seiner Gabe / vnd durch denselbigen redet er noch / wiewol er gestorben ist.

Formedest Troen offrede Abel Gud te storte Offer / end Cain / formedest huiltet hand siet vidnisbyrd at hand er reiserdig / der Gud vidnede om hans Gaffue / oc ved hannem taler hand end nu / alligeuel hand er ded.

5. Durch den Glauben ward Enoch weggenommen / daß er den Tod nicht sehe / vnd ward nicht erfunden / darumb daß in GOTT weg nam. Denn vor seinem wegnemen hat er Zeugniß gehabt / daß er Gott gefallen habe.

Formedest Troen bleff Enoch bortagen / at hand stude icke see Døden / oc hand bleff icke funden / for i at Gud tog hannem bort. Thi for hand bleff bortagen / da hadde hand vidnisbyrd / at hand behagde Gud.

6. Aber ohne Glauben ist es unmöglich GOTT gefallen / Denn wer zu Gott kommen wil / der muß glauben daß er sey / vnd denen / die in suchen / ein Vergelter sein werde.

Men uden Troen er det umuelige / at behagde Gud / thi huo som vil komme til Gud / hand skal tro / at hand er / oc at hand vil vere deris betalere / som hannem søge.

7. Durch den Glauben hat Noe Gott geehret vnd die Archa zubereitet / zum Heil seines Hauses / da er ein Göttlichen befelch empfieng von dem das man nicht sahe / durch welchen er verdampt die Welt / vnd hat ererbet die Gerechtigkeit / die durch den Glauben kompt.

Formedest Troen ærede Noe Gud / oc beredde Arcken / sit Hush til Salighed / der hand siet en Gudsdommelig befaling om det / som mand icke end funde / formedest huiltet hand fordamde Verden / oc arffuede den reiserdigbed / som kommer ved Troen.

8. Durch den Glauben ward gehorsam Abraham / da er beruffen ward / außzugehen in das Land / das er ererben sollte / vnd gieng auß / vnd wuste nicht wo er hin keme.

Formedest Troen bleff Abraham indig / der hand bleff kaldet / til at vdgaa til det Land som hand skulde arffue / oc hand gick ud / oc viste icke huort hand skulde komme.

Kapitola XI.

4. Wrau / lepfy Abt obetowal Abel nestli Kain Bohu / strze ktrawto wyswdeens gest ze byl sprawedliwy / neb sam Duch wpdawal swedectwio obtem geho / a strze Wisru gif wmfew / gestie inlumi.

Wiara Abel wiethsa of ara spraw. Bogu niz Kain / przez troa swiadectwo otrzymal / iz byl spi swiedl. wy / a Bog swiadectwo dal o darzech tego / wmaru sy przez nie testuje mowi.

5. Wrau / Enoch pfen: sen gt abo nawidit smrti / a ne nij nalezen / neb gen Duch pfe: nest. Prwe zagist nestli gest pfenesen / mel swedectwio ze se lijbti Bohu. Bezwijsy pat nel: ze se lijbti Bohu.

Wiara Enoch byl prezentson aby smertci nie ogladal / ant byl nalezion / przez to iz go prezentsof Bog: abowiam przed thym ni byl prezentson / otrzymal swa: dectwo iz se Bogu wporobal.

6. Musyt teda kdo chee mi: ti pfistup k Bohu / wktiti ze gest Duch / a tem ktekij ho hle: daji / ze gest odplacce.

Xbez wтары nte moze byt / aby se mu tro poboval / abowiem ktho prystepuse do Boga / musi ktho wteryci test Boga / a iz zaplati od wale tym ktrzy go sukala

7. Wrau / Noe wzaw od: powed o tech wecech ktré ge: stie nebyly widim / boge se pfi: prawowal Korab k zachowá: nij teled swé / strze ktrésto potupil smrti / a ustanowen gest dēdicem te sprawedlnosti ktréž gest strze Wisru.

Wiara Noe od Boga nápom: niony / o tych rzeczach / trore test: cze nie byly widome / wezwowiená prawiwedziony / zgotowal arche ku zachowanu domu swego / przez ktrá arche osadzil swiat / y stal sic dēdicem / sprawedlnosti / they ktrá test zwiary.

8. Wrau ktréž slowe Ab: raham / wposlechl Boha / aby stel na misio / ktréž mel wzp: ti za dēdictwio / y stel newda sam gde.

Wiara wezwany Abraham / w: sluchal Boga / aby poslechl na miew: sce kthore dēdictwio / wstac mial / y wyszedl nie wiedzac gozje przydz mial.

יא

9 בהימנותה הנה
תתכבד בארצה
האיתמלכה נלה איה
דבנוכריתא ובמשפנה
צמר עם איתחך ויעקוב
בני דרתותה דילה
דמולכנה :

*Per fede andò peregrino ne la terra
promessa, come in terra aliena, habitan-
do ne padiglioni con Isaac e Jacob cohere-
di de la medesima promessa.*

10 מספנה הנה גיר
למדינתא דשתאסתנה
אית לה דהמנה נעבורה
אלהא הו :

*Perciò egli aspettava la città che
haverà i fondamenti, l'artefice e fabri-
cator de laquale, è Iddio.*

11 בהימנותה סנה
דעקרתא חות נסבת חילא
דחקבלי ורענא ודלל
בוכנה דשנה ילדת ער
דאשרת דמרימון הו הו
דמלך לה :

*Per fede ancor essa Sara riceuè for-
za a la concezion del seme, e partorì fuor
d'età: perciò ella stimò fedele colui che
l'hauera promesso.*

12 מטול הנא מן חור דבטל
בסובותא אתילדו סנהא
איה פוכבא דבשמהא ויה
חלא דעל סבתה דמרי
דמנו לית לה :

*Per laqual cosa ancor d'età solo, e
quello già mortificato per l'età, ne nac-
quero in si gran moltitudine come son le
stelle del cielo, e come l'arena che è lungo
il lito del mare, la quale è innumerabile.*

13 בהימנותא מיתו הליו
בלהו ולא נסבו מולכנהו
אלא מן רוחקא תואהיה
יהדיו בה נאיהו דאכסנה
אנו ונתבא בארצא :

*Tutti questi son morti secondo la fe-
de, senz' hauer riceuuto le promesse, ma
hauendole Sedute di lontano, e credutele,
e salutatele, e hauendo confessato d'esser
forestieri e peregrini ne la terra.*

14 אליו דיו דהליו אמרו
מחיו דלמדינתהו בציו :

*Perche quelli che dicono tals cose, di-
mostrano che cercano la patria.*

נ

9 באמונה גד היה בארץ השבועה
הנכריה יושב באהלים אלה יצחק
ויעקב בני נחלת השבועה :

Por Fe habitó en la tierra Prometida como
en tierra agena: morando en cabannas con Isaac,
y Jacob herederos juntamente de la misma pro-
messa:

10 ביקנה אל-עיר אשר לה
יסוד מוסד ועושה אלהים :

Porque esperaba ciudad con fundamentos,
el artifice y hazedor de la qual es Dios.

11 באמונה שרה גם היא לקחה
כח להרוות את-חורע ועל-עת
קובתה ילדה כית-האמונה כית-
נאמן הוא המאמיר :

Por la Fe tambien la misma Sara, siendo e-
steril, recibió fuerça para concebir generacion:
y parió aun fuera del tiempo de la edad, porque
creyó ser fiel el que lo auia prometido.

12 על-כן גם מאחד ילדו
(אף-כית-במל הוא) בכוכב
השמים לרב ופחול אשר על-
שפת הים אשר לא יספור מרב :

Por lo qual tambien devno, y effeçya muer-
to, salieron como las estrellas del cielo en mul-
titud, y como la arena innumerable que está à la
orilla de la mar.

13 באמונה מתו כלם אשר לא
לקחו את-דברי השבועה כית-
אם מרחוק רואים אותם
(ומאמינים) ושמחים ומודים
ליהוה כית-גרים תמה על-הארץ :

Conforme à la Fe murieron todos estos sin
auer recebido las promessas: sino mirandolas de
lexos, y creyendolas, y saludandolas: y confes-
sando que eran peregrinos y aduenedizos sobre la
tierra.

14 כית-אשר אומרים בדברים
תאלה מגידים כית-בקשו בית
אבותם :

Porque los que esto dicen, claramente dan à
entender que buscan la patria.

יא.

9. Πίστις παρέμεινεν εἰς τὴν γῆν τὴν
ἐπαγγελίαν, ὡς ἀλλοτρίαν. ἐν
σκηνῶσι κατοικήσας μετ' Ἰσαὰκ καὶ
Ἰακώβ τῶν συγγληρονόμων τῆς
παγγελίας τῆς αὐτῆς.

Par foy il demeura comme estran-
ger en la terre promise, comme si elle
ne lui eust point appartenu, habitant en
des tentes avec Isaac & Jacob, heritiers
auec lui de la mesme promesse.

10. Ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τὰς θε-
μελίως ἐχούσαν πλῆν, ἧς τεχνί-
της καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.

Car il attendoit la cité qui a fonder-
ment, & de laquelle Dieu est l'architecte
& baillieur.

11. Πίστις καὶ αὐτὴ σίβρα εἴργα
ἔσχε, διὸ αὐτὴν εἰς κατὰ βολὴν ἀνέ-
ματις ἔλαβε, καὶ ὡς καὶ καὶ ἡ-
λικίας ἔπλεον, ἐπεὶ πρὶν ἡγήσασθαι
ἐπαγγελάμενον.

Par foy aussi receut Sara vertu à co-
cevoir semence, & enfanta hors d'age,
pource qu'elle estima que celui qui le
lui auoit promis, estoit fidele.

12. Διὸ καὶ ἀφ' ἐνὸς ἐγγενήθησαν,
καὶ τῶν νεκρῶν μύρια, καθὼς καὶ
ἀστὲρ τῶν οὐρανῶν καὶ ὡς ἐν
ἀμμοῖς ἡ ἄλυστος τῆς θα-
λάσσης ἡ ἀναρίθμητος.

Pourtant aussi d'un seul, voire mes-
me amorti, font nés des gens en multi-
tude comme les estoiles du ciel, & com-
me le sablé qui est au riuage de la mer,
lequel ne se peut nombrer.

13. Κατὰ πίστιν ἀπέθανον ἔτι
πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελ-
σίας, ἀλλὰ πρὶν ἴδωσιν αὐτὰς, καὶ
ἀποδέχοντες, καὶ ἀπιστάμενοι, καὶ
ὁμολογῶντες ὅτι ξένοι καὶ πα-
πίθμοι εἰσι τοῦ κόσμου τούτου.

En foy sont tous ceux-ci trespas-
sés, n'ayans point receu les promesses: mais
les ayâs veuës de loïn, creuës & saluées:
& ayans fait profession qu'ils estoient
estrangers & pelerins sur la terre.

14. Οἱ γὰρ ταῦτα λέγοντες, ἐμ-
φανίζουσιν ὅτι πατρίδα ζητοῦ-
σι.

Car ceux qui tiennent ces propos de-
monstrent qu'ils cherchent encore leur
pays.

9. Fide, demoratus est in Terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac & Iacob coheredibus repromissionis eiusdem.

By faith he abode in the land of
promises as in a strange country as one
that dwelt in tents with Isaac &
Jacob heirs with him of the same pro-
mise.

10. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cuius artifex & conditor Deus.

For he looked for a citie having a
foundation / whose builder and maker
is God.

11. Fide, & ipsa Sara sterilis
virtutem in conceptione se-
minis accepit, etiam præter
tempus ætatis : quoniam fi-
delem credidit esse eum qui
repromiserat.

Through faith Sara also receiued strength to conceive seed; and was deliuered of a childe when shee was past age / because shee iudged him faithfull which had promised.

12. Propter quod & ab uno
orti sunt, & hoc emortuo,
tanquam sidera celi in mul-
titudine, & sicut arena quæ
est ad oram maris, innume-
rabilis.

And therefore sprang there of one /
euen of one which was dead / so many
as the starres of the skie in multitude /
and as the sande of the sea shore which
is innumerable.

13. *Iuxta fidem defuncti*
sunt omnes isti, non acceptis
repromissionibus, sed à lon-
gè eas aspicientes, & salutan-
tes, & confidentes quia pe-
regrini & hospites sunt super
terram.

All these dyed in faith/ and receiued
not the promises/ but sawe them as farre
of/ & beleueed them/ and receiued them
thankesfully/ and confessed that they we-
re strangers and pilgrimes on the earth

14. Qui enim hæc dicunt:
significant se patriam inqui-
rere.

For then that say such thinges/declare plainly that they seeke a counrey.

9. Durch den Glauben ist er ein Fremdling gewesen in dem verheißten Lande / als inn einem fremden / vnd wohnet in hütten mit Isaac vnd Jacob den Miterben derselbigen verheißunge.

Formedelft troen vaar hand fremmet i det forlet-
te Land/ lige som vdi it Fremmet/ oc hand bode i Pau-
sun mer Isaac oc Jacob / som vaare Metarffuinge i
samme Forietrefse.

10. Denn er warttet auff eine Statt
die einen Grund hat / welcher Bau-
meister vnd Schöpffer Gott ist.

Eti hand varede paa en stad/som haffuer en grund
uol/huett Byggemestere oc Stabere Gud er.

11. Durch den Glauben empfieng auch Sara krafft/das sie schwanger ward/ vnd gebar über die zeit ihres alters/ Denn sie achtet ihn trew/ der es verheissen hatt.

Formedelst Troen siel oc Sara trafte / at hun
bleff fructsommelig/oc fødte offuer hendis Alders tid.
thi hun actede hannem at vere trofast/ som det loffuede.

12. Darumb sind auch von einem /
wiewol erstorbens Leibs / vil geborn /
wie die Stern am Himmel / vnd wie
der Sand am Randt des Meers der
vnzählich ist.

Der faare foddis der oc mange affen / alligewel
hun vaar vdeffui / lige som Stierner vaa Himmelen /
oc lige som Sand i Haffs bredde som er wtallig.

13. Dise alle sind gestorben im glauben/ vnd haben die Verheissung nicht empfangen / sondern sie von fern gesehen/ vnd sich der vertröstet/ vnd wolbenügen lassen / vnd bekant / daß sie Gäste vnd Frembdlinge auff Erden sind.

Alle disse ere døde i Troen / oc finge icke Fortættel-
serne / Men de saae dem longebortte / oc forrestede sig
oc vaare vel til freds / oc befende / at de ere Gæster oc Vd-
lendinge paa Jorden.

14 Denn die solches sagen / die ge-
ben zuverstehen / daß sie ein Vatter-
land suchen.

De de som saa fige/de giffue til tende/ at de søge it
Fæderne Land.

9. Wtiau bydlil w zemi za-
slibeni jako w czasy w chalaup-
kach pŕebýwage s Zákem a
Jakobem / kterýž byli spolu
Dědicowě těchž zaslíbení.

Wszara pomieścić w ziemi ob-
biecany jako w cudzej / mieścić
tak w namieście z Jsaakiem y z
Jakobem / którzy byli społecznymi
dziedzicami tejże obietnicy.

10 Nebo očekával Města
základy magických/ kteréhožto
Njemčinjska stvořitel gest
Buoh.

Abowiem oczeſawał miáſtá
má ſacego grunty/ Fiorego ſpraw
ca y ſi. worzycielem teſt Bog.

11. Wěrau takž Sára nés
plodná moc semene k počettj
přijala/ a to mimo čas wěku/
nebo wěčila/ že gest wěrný ten
kterž gij žasljibil.

Włara y sama Sará wzięła
moc 7u przyściu nasienia / y nād
lata (we porodziła / przeto sż thes
go miała za wziętego który był
obteci.

12. A protož od gednoho/ a to^o nako čeměť mrtvého/ množstwj weliké posslo/ nako hwiždn Nebeske/ a nako Pisek fterchj gě na břehu Mořskem/ bez počtu.

Dla tego też z jednego / y to
 seſzcze inż obumárlego / zrodziło
 ſie pothomſtow taſa wielkość iá
 ſo gwiazd nſcieſkich / y iáſoby pía
 ſu nſieſliczony troy teſt ná wzeſ
 ſu morſkim.

17. Podlě/wšřy zeměli tito
wšřyčni/ newzawšse zašlijbe-
ni: ale ždačela k němu wěrau
prohlědagijce a s radostij ho
teřagijce / a wyznawagijce / že
gsau Pautnijcy a hošće na Ze-
mi.

Mediewiary umarli i wbyscy
gdy niedosthapili odieciaych rze-
cy / ale z daleka se w dzi. li y wwie-
rzyli / a z dżefowanem przyimo-
wali / wyznawby sie byc gošmi y
przychodnikami na ziemi.

14. Neb štečij toto pravij/
vznamugij že vlasti své hlečas
gij.

Bo Prorocy táfowierzeczy pos
wiedata / iawnie ofázula / i3 bufa
ia oyczyny.

י

15 ואילו למדינתנו הי
הנבקה מנה בצינו הנו אית
הנא להו נבנה דתוב
הנבכו ואלו לה :

*Ecce si si fuffen ricordati di quella
don de s'erano partiti, haueuano ben te-
po di ritornarui.*

16 השנה היו יריגה
הלכבה מנה בצינו הנו
לחי דאיתנה בשמי
מטול הנא לא נבך אלה
האלהיו ותקנה סגל
להו גיר מדינתה :

*Ma hora ne desiderano vna miglio-
re, cioe la celeste. Per laqual cosa esse Iu-
dio non si vergogna d'esser chiamato loro
Iddio: perche egl' haueua apparcchia-
to loro vna città.*

17 בהימנותה קרב
אברהם לאיסחק בנסיגה
ליחיבה אשק למדינתה
הו וקבל הנא במוקנה :

*Per fede Abraham offerse Isaac, quan-
do fu tentato, & colui che haueua riceuuto
la promessa offerse il figliuolo vnguento.*

18 אהאמר הנא לה גיר
דבאיסחק ותקנה לה
ורגה :

*(A cui era stato detto, In Isaac si sarà
chiamato il Seme.)*

19 נא תבני הנא בנבשה
דמטנה באידיהי דאלהא
אף מו מיתנה למקמו
ומטור הנא במיתנה
אתנהב לה :

*Haueudo considerato che Iddio po-
teua risuscitarlo ancora da morte, onde
ancor per vna certa similitudine il ricu-
parò.*

20 בהימנותה דמדם
דאיתיד הנא ברה אסחק
ליעקוב ולעסו :

*Per fede Isaac benedixit in cose futu-
re Jacob & Esau.*

21 בהימנותה בד מאת
יעקוב ברה לך חד מו
בנהי דיוסף נסגד אל ריש
חוטבה :

*Per fede Jacob morendo benedixit
l'vno e l'altro figliuolo di Ioseph, & adorò
appoggiato sopra il suo bastone.*

י

15 ואם חזירותה אשר יצאו
ממנה גם היתה להם עת שוב
לכונא אליה :

*Que si se acordaran de aquella de donde sa-
lieron, cierto tenian tiempo para boluerse:*

16 ומעתה מתאנים עיר טובה
ממנה זאת היא עיר השמים
לכן לא מתבושש בהם אלהים
להקרא אלהיהם כי הדרך להם
אחת העיר :

*Mas empero desseauan la mejor, es à saber,
la celestial: por lo qual Dios no se auerguença de
llamarle Dios de ellos: porque les auia apareja-
do ciudad.*

17 באמונה העלה אברהם את
יצחק ואלהים נסה אותו ואת
בנו יחדו העלה אשר לקח את
השבועות :

*Por Fe ofrecia Abraham à Isaac, quando fue
tentado: y ofrecia al vnigenito en el qual auia
recebido las promessas:*

18 אשר אליו נאמר כי יצחק
יקרא לך הנדע :

*Auiendolo sido dicho, En Isaac de será lla-
mada simiente:*

19 ונחשב ביהם ממותים להקים
יכל אלהים הוא ולכן במשל
לקח אותו :

*Penfando dentro de si que aun de los muertos
es Dios poderoso para leuantar. por lo qual tam-
bien lo boluio à recebir por figura.*

20 באמונה על עתידים ברה
יצחק את יעקב ואת יעשו :

*Por Fe tambien bendixio Isaac à Iacoby à
Esau delo que auia de ser.*

21 באמונה יעקב במוותו ברה
לכל איש מבני יוסף ויטתחו
ישראל על ראש (המטה) :

*Por Fe Iacob muriendose bendixio à cada v-
no de los hijos de Ioseph: y adoró sobre la punta
de su vara.*

יד.

15. Καὶ εἰ μὴ ἐκείνης ἐμνημόνεον
αὐτῆς ἐξήλθον, εἶχον ἀν καὶ ἄν
ἀνακάμψαι.

*Et certes s'ils se fussent ramenteu
celui, dont ils estoient sortis, ils auoyent
temps pour y retourner.*

16. Νῦν δὲ καὶ ἐκείνους ἐμνημόνεον,
τὰς τῶν ἐπουρανίων διὰ τοῦτο ἐπι-
μνηστέον αὐτοῖς ὁ θεὸς, θεὸς ὁ
καλεῖσθαι αὐτῶν ἡτοιμασθε γὰρ αὐ-
τοῖς πόλιν.

*Mais maintenant ils en desirer vn
meilleur, c'est à dire, le celeste. Parquoi
Dieu mesme ne prend point à bonte d'-
estre appelé leur Dieu, car il leur auoit
préparé vne cité.*

17. Πίστις προσεντύσχευεν ἀβραάμ
τὸν ἰσαάκ, πειραζόμενον καὶ τὸν
μονογενῆ προσέφερεν ὁ πῦς ἐπι-
γαλίας ἀναδεδεμένον.

*Par foy Abraham offrit Isaac quand
il fut esprooué, voire celui qui auoit re-
ceus les promesses, offrit son fils vni-
que.*

18. Πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν ἰσαάκ
κληθήσεται ὁ σπέρμα.

*Au regard duquel auoit esté dit, En
Isaac se sera appelée semence.*

19. Δογματίζοντες, ὅτι καὶ ἐν νε-
κρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν
αὐτὸν καὶ ἐν τῷ βραβύλῳ ἐμνήσθη.

*Ayant estimé que Dieu le pouuoit
mesme resusciter des morts: dont auili
par quelque semblance il le recourra.*

20. Πίστις πατρὶς μελόντων ἐλόγη-
σεν ἰσαάκ τὸν ἰακώβ, καὶ τὸν ἡσάυ.

*Par foy Isaac donna benediction
touchant les choses à venir à Iacob, &
à Esau.*

21. Πίστις ἰακώβ δοθέντος αὐτῷ
καὶ τῶν υἱῶν ἰωσήφ ἐλόγησεν, &
προσεκύνησεν πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ ῥάβ-
δου αὐτοῦ.

*Par foy Iacob en mourant benit
chacun des fils de Ioseph: & adora sur
le bout de son baston.*

CAP. XI.

15. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt: habebant utique tempus revertendi.

And if they had bene mindefull of that countrie / from whence they came out / they had leasure to haue returned.

16. Nunc autem meliorem appetunt, id est, celestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum, paravit enim illis civitatem.

But now they desire a better / that is an heavenly: wherefore God is not ashamed of them to bee called their God: for hee hath prepared for them a citie.

17. Fide, obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur: & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones.

By faith Abraham offered by Isaac / when he was tried: & hee that had receiued the promyses / offered his onely begotten sonne.

18. Ad quem dictum est, Quia in Isaac vocabitur tibi semen.

To whom it was said / In Isaac shall thy seed be called.

19. Arbitrans quia & a mortuis suscitare potens est Deus, unde eum & in parabolam accepit.

For hee considered that God was able to raise him vp euen from the dead: from whence he receiued him also after a sort.

20. Fide, & de futuris, benedixit Isaac, Iacob, & Esau.

By faith Isaac blessed Jacob and Esau / concerning things to come.

21. Fide, Iacob moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit: & adoravit fastigium virgæ eius.

By faith Jacob when he was a dying / blessed both the sonnes of Ioseph / and leaning on the ende of his staffe / worshipped God.

An die Hebræer.

Das XI. Capitel.

15. Und zwar / wo sie das gemeinet hetten / von welchem sie waren außgezogen / hatten sie ja zeit wider vmbzu kehren.

De sandelige / der som de haffde ment der / der de vaare dragne vñ aff / da haffde de vel haffte tid at vende tilbage igen.

16. Nun aber begeren sie eines besfern / nemlich / eines Himlischen. Darumb schämet sich Gott ihr nicht / zu heissen jr Gott / denn er hat ihnen eine Statt zubereitt.

Men nu begære de et bedre / som er / der Himmelske. Der saare bluiß / Gud icke ved dem / at kalde sig deris Gud / thi hand haffuer bered dem en Stad.

17. Durch den Glauben opfferte Abraham den Isaac / da er versucht ward / vñnd gab dahin den eingebornen / da er schon die verheissung empfangen hatte.

Formedest Troen offrede Abraham Isaac / der hand fristedis / oc gaff sin Enbaarne der hen / der hand haffde nu annammer Fortsettelsen.

18. Von welchem gesaget war: In Isaac wird dir dein Same geheissen werden.

Om huilken der sagdis / I Isaac skal din Sæd kaldes dig.

19. Und dachte / Gott kan auch wol von den toden erwecken / daher er auch in zum Fürbilde wider nam.

De hand tænkte / Gud kand oc vel opuecke fra de Døde / Der saare tog hand hannem oc igen til sit Exempel.

20. Durch den Glauben segnete Isaac von den zukunfftigen dingen den Jacob vñd Esau.

Formedest Troen velsignede Isaac Jacob oc Esau om de tilkommende ting.

21. Durch den Glauben segnete Jacob da er starb / beyde Söne Iosephs / vñd neiget sich gegen seines Scepters spizen.

Formedest Troen velsignede Jacob baade Iosephs sønner / der hand døde / oc neyede sig mod hans Sptis spige.

K Ziduom.

Kapitola. XI.

15. A kónzby se zagist bylt na onu rozpomijnali i kterej wysli / melli giste cas do nli ja se se nawraciti.

A testby bylt pamietali i ktero rey bylt wysli / melli czas aby se zas wrocili.

16. Ale nyni sepsy / Wlasti / jadagij / to gest Niebest. Pro toz nestydij se Bzoch slauti ge gich Bohen / neb gest gim pfi / prawil Niesio.

Ale teraz sepsy zadala / tho test niebestiey / a przeto nie wysly da sie Bog sam byc zwan Bostem ich / gdyz immuasto zgotowal.

17. Wzrau / obctowal Abraham Isaka kónz bylt / kufusen / a Gednorozeneho obctowal / w kteremzto byl pfinat za sliz benij.

Wzra Abraham gdy byl dos sw adzjon / ofarowal Isaka / y cwajem tednorozonego ofia / o wal tenze kroc byt wial obierh aice.

18. K ntmuz bylo powedzino: Bw Isakowi slauti bude tobz Syme.

Do korego rzeciono / W Isaks tu tobie bedzie wzmano plemie.

19. Wzaga za to / ze mocen gest Bzoch y i mrtwych wzkijni ho: Protoz takz y ja podobem swij gep pfinat.

Tho v slebie obacz wysly / iz Bog moze y z mra: tych wybudzi / stad go rez nie iakiem podobienstwem ja sie otrzymat.

20. Wzrau / o budauchch wzecch dal pozehnaniy Isak Jakobowi a Esau.

Wzra o to o przyslych rzecy bloslawil Isak Jakob a Esau.

21. Zmijny Isak magerum fiji / kazdemu z synow Ioseffo: wph dawal pozehnaniy / Apo klonil se wrczu prutu gcho.

Wzra Isak v mteriac kades go z synow Iosefowych bloslawil y dal chwale Bogu / podpas by sie koncem lasti swy.

א

22 בְּהִימָנוּתָא יוֹסֵף בֶּד
מֵאֵת עֶבֶד לַמֶּלֶךְ הָיָה
יִסְרָאֵל וּבִקְדָּה עַל צִמְחוֹהִי:

Per fede Iosef morendo, fece mentio-
ne de l'figliu de figliuoli d'Israel, e dette
commissione de la sue ossa.

23 בְּהִימָנוּתָא אֲבִיהֵי
דְּמוֹשָׁא טְשִׁיבֵיהִי בֶד אֶתְלִיד
יִרְחָא תִלְתָּא דִּחְנו דְּשִׁפִּיר
הָיָא סְלִיָּה וְלֹא דִּחְנוּ מִן
בּוֹקֶדְנָא דְּמִלְכָּא:

Per fede Moise essendo nato, fu dai
suoi genitori tenuto tre mesi occulto, per-
ciocche lo Sedevano bel fanciulletto, e non
temevano l'editto del Re.

24 בְּהִימָנוּתָא מוֹשֶׁה
בֶּד הָיָא גִּבְרָא כְּבֹד דְּלֹא
יִתְקַבֵּל בְּכֹר לְבִרְתָּה
דְּבִרְעוֹ:

Per fede Moise fatto gia grande, ri-
cusò d'esser chiamato figliuolo de la figli-
uola di Faraone.

25 תִּבְנָא לֵה דְּבִאִילָנָא
עִם עֲמִידָא דְּאֵלֵּהָ יִהְיֶה
וְלֹא דִּבְכוּ וְעוֹר יִתְבַּשֵּׁם
בְּחִיטָתָה:

Elegendo piu tosto d'essere afflitto
inseme col popolo di Dio, che hauere un
diletto temporal di peccato.

26 וְאֶתְרַעֵי דְּמִיתָר הֵו
עוֹתֵרָא דְּחִסְדָּה דְּמִשִּׁיתָא
טֹב מִן סִימְתָה דְּמִצְרֵן
הָאֵר הָיָא גִּיר בְּבִירָאָן א
אֲבָרָא:

Stimando per maggior ricchezza l'
abbraccio di Christo, che i tesori de l'Egi-
pto: perciocchè egli haueua l'occhio a la re-
muneratione.

27 בְּהִימָנוּתָא שָׂבָקָה
לְמִצְרָיו וְלֹא דִּחַל מִן
חִמְתָּה דְּמִלְכָּא וְסִבֵּר אִיךְ
הֵו דְּחִמָּא הָיָא לֹא לֵאלֹהִי
דְּלֹא מִתְחִנָּא:

Per fede lasciò l'Egitto, non temendo
l'ira del Re: perche egli sette forte, come
quello che è inuisibile.

28 בְּהִימָנוּתָא עֶבֶד בְּעִתָּא
וְרִסֵּס דְּמֵא דְּלֹא יִתְקַרֵּב
לְהוֹן הֵו דְּמִחְבֵּל הָיָא
בּוֹכְרָא:

Per fede fece la Pasqua e l'effusion
del sangue: accioche colui che sterminaua
i primogeniti, non li toccasse.

א

22 בְּאַמְוָנָה יוֹסֵף בְּמוֹתוֹ הוֹפִיד
עַל־צִאֲתָא בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
וְעַל־עֲצֻמְתּוֹ צִנָּה אֹהֶם:

Por Fe muriendose se acordó de la partida
de los hijos de Israel: y dió mandamiento acerca
de sus huesos.

23 בְּאַמְוָנָה מֹשֶׁה בְּהִלְדוֹ נִצְפָן
שְׁלֹשָׁה יָרְחִים מִיִּלְדוֹ עַל־כֵּי
כֹּהֵן כִּי־טוֹב הִילֵךְ וְלֹא יִרְאֶה
אֶת־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ:

Por Fe Moysen nacido fue escondido de sus
padres por tres meses, porque lo vieron hermo-
so nino: y no temieron el mandamiento del rey.

24 בְּאַמְוָנָה מֹשֶׁה בְּגִדְלוֹ כִּחַשׁ
לְהִקְרָא בְּנֵי־בֶת פְּרֹעֶה:

Por Fe Moysen hecho ya grande, refuso de
ser hijo de la hija de Pharaon:

25 יוֹתֵר בָּחַר לְעֻנְיָתָא עִם עָם
אֱלֹהִים מִחֻמְתָּעִילִים לְעֵת בְּחִטָּאִים:

Escogiendo antes ser affligido con el pue-
blo de Dios, que gozar de comodidades tempo-
rales de peccado:

26 מִחֻשָּׁב כִּי־חִרְפָּתָא הִמְשִׁיחַ
גִּדּוּלָהּ הִיא מֵאֻצְרוֹת מִצְרַיִם
כִּי־חֲבִיט אֶל־חֻמְתָּהּ:

Teniendo por mayores riquezas el vitupe-
rio del Christo que los thesoros de los Egcipcios:
porque miraua a la remuneracion.

27 בְּאַמְוָנָה עוֹב אֶת־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וְלֹא יִרְאֶה אֶת־חֲרוֹן
הַמֶּלֶךְ כִּי־אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה
בְּרֹאֵתוֹ בְּנֵי קִנָּה אֱלֹהִי:

Por Fe dexó a Egypto no temiendo la yra
del rey: porque como aquel que via al inuisible,
se es forçó.

28 בְּאַמְוָנָה עָשָׂה הַפֶּסַח וְשִׁפְיַתָּה
הַדָּם פֶּן יִהְיֶה תַּמְלִיךָ אֶת־כָּל־
בְּכוֹר יִצְפָּמוֹ:

Por Fe celebró la pascua, y el derramamien-
to de la sangre, para que el que mataua los pri-
mogenitos no los tocasse.

יא.

22. Πίστι' ἰωσήφ παλῶτων, καὶ τὸ
ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημό-
νους, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτῶν ἐρε-
μίλατο.

Par foy Ioseph trespallant fit men-
tion de l'issue des enfans d'Israel, & dō-
na charge touchant les os.

23. Πίστι' μοϋσῆς ὄννηθεις ἐκρύβη
τρίμηνον ἀπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ,
ὅτι εἶδον αἰτέον τὸ παιδίον: ὅσον
ἐφ' ὅσον ἤθισαν τὸ δέχσασθαι τὸ βα-
σιλέως.

Par foy Moyse estant né, fut caché
trois mois par ses pere & mere, pource
qu'ils le voyoyent beau petit enfant, &
ne craignoient point l'edit du Roy.

24. Πίστι' μοϋσῆς μέγας ἡνόμε-
νος, ἤρνησεν λέγειν υἱὸς θυγα-
τρὸς φαραῶ.

Par foy Moyse estant ia grand, re-
fusa d'estre nommé fils de la fille de
Pharaon:

25. Μᾶλλον ἐλόμηνος συγκατανο-
ήσκειν τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ περὶ σκαμ-
νον ἐχρὶν ἀμαρτίας δούλου.

Choissant plustost d'estre affligé
auec le peuple de Dieu, que de iour
pour un peu de temps des delices de pe-
ché.

26. Μείζονα πλεονέκτημα ἡγήσατο μέγας
τὸ ἐν ἀγνότητι θησαυρῶν τὸν οὐκ ὀνο-
μαζόμενον ἔχοντα, ἀπεβλέποντες γὰρ εἰς
τὴν μισθωποροσίαν.

Ayant estimé plus grandes richesses
l'opprobre de Christ, que les thesors
qui estoient en Egypte: car il regardoit
à la remuneracion.

27. Πίστι' κατέλιπον ἀγνότητον, μὴ
φοβηθεὶς τὸ θυμὸν τοῦ βασιλέως τὸν
γὰρ ἀόρατον ὡς ἐρῶν ἐκαρτέρησε.

Par foy il quitta l'Egypte, n'ayant
point craint la fureur du Roy: car il tint
ferme, comme voyant celui qui est in-
uisible.

28. Πίστι' πεποίηκε πάσχα, καὶ τὴν
σφαιρίαν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ
ὀλοθρευτὴν πᾶς πρῶτόγονον, θύγῃ αὐ-
τῶν.

Par foy il celebra la Pasque & l'ef-
fusion du sang: afin que celui qui de-
struisoit les premier-nés, ne les tou-
chast.

22. Fide, Ioseph moriens, de professione filiorum Israel memoratus est: & de ossibus suis mandavit.

By faith Ioseph when hee died: made mention of the departing of the children of Israel: and gave commandment of his bones.

23. Fide, Moyfes natus, occultatus est mensibus tribus à parentibus suis: eo quod vidissent elegantem infantem & non timuerunt regis edictum.

By faith Moses when hee was borne: was hid three moneths of his parents: because they sawe hee was a proper childe: neither feared they the Kings commandment.

24. Fide, Moyfes grandis factus negavit se esse filium filii Pharaonis.

By faith Moses when he was come to age: refused to be called the sonne of Pharaos daught. er.

25. Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem.

And chose rather to suffer adversities with the people of God: then to enjoy the pleasures of sinnes for a season.

26. Maiores divitias aestimavit thesauro Aegyptiorum, improprium Christi, aspiciat enim in remunerationem.

Esteeming the rebuke of Christe greater riches then the treasures of Egypt: for he had respect unto the recompence of the reward.

27. Fide, reliquit Aegyptum: non veritus animositatem regis, invisibilem enim tantquam videns sustinuit.

By faith he forsooke Egypt: & feared not the fierceness of the king: for he endured: as hee sawe him which is invisible.

28. Fide, celebravit pascha, & sanguinis effusionem: ne qui vallabat primitiva, tangeret eos.

Through faith hee ordained the Pasche: and the effusion of bloude: least hee that destroyed the first borne: should touch them.

22. Durch den Glauben redet Ioseph vom aufzug der Kinder Israel: da er starb / vnd thet befehl von seinen Gebeinen.

Formedest Troen taledde Ioseph / om Israels Dorns vdgong / der hand dede / oc gaff befallning om sine Beem.

23. Durch den Glauben ward Moyfes / da er geborn war / drey Monden verborgen von seinen Eltern / darumb daß sie sahen / wie er ein schön Kind war / vnd forchten sich nicht für des Königes gebot.

Formedest Troen blest Mose steinlet tre maaned / aff sine Foreldre / der hand vaar fød / fordi de saae / at hand vaar it denlige Barn / oc de fryede sig icke saar Kongens Bud.

24. Durch den Glauben wolt Moyfes da er groß ward / nicht mehr ein Sohn heißen der Tochter Pharaos.

Formedest Troen vilde Mose icke mere kaldte Pharaos daatters Søn / der hand blest stor.

25. Vnderwehlet vil lieber mit dem Volck Gottes vngemach zuleiden / denn die zeitliche ergehung der sünden zuhaben.

De hand vdualdemeget mere at lide vngemach med Guds Folk / end at haafue syndens timelige glæde.

26. Vnd achtet die schmach Christi für grösser Reichthumb / denn die schätze Egypti / denn er sahe an die belohnung.

De hand accede Christi forsmedde for storre Rigdom / end Egypti liggendefæ / chi hand saa til Belønningen.

27. Durch den glauben verließ er Egypten / vnd forchte nicht des Königs grim / denn er hielt sich an den / den er nicht sahe / als sehe er in.

Formedest Troen forlod hand Egypten / oc fryede icke Kongens grumhed / thi hand holt sig til den / der hand icke saa lige som hand haafde seet hannem.

28. Durch den Glauben hielt er die Ostern vnd das Blutgessen / auff daß der die Erstgeburt würgete / siemicht treffe.

Formedest Troen holt hand Paaske oc Blodshyrtning / paader / at den som myrde de Jø:stodde / skulde icke sinde paa dem.

22. Zwirn Ioseff mage vmtijet / smijntu tinn / Je Synow wē Izrahelstij magij wongijst / Jemē Egipstij / y perucil o kostich swych.

Wiatra Josef vmtetatac o wv scin synow Izrahelstich wvpmio nal / y o kolo kostich swych rofajazat.

23. Wērau / Monzijs fdyj se hyl narodil / tanyne chowan gest od Roditowow swych za tfti Wēspce / pfozo / Je wideti pē tne Nēmłuwātko / a nebali se wappowēdy Králowstē.

Wiatra gdy sie narodził Mose / wst test kroyt pzes tazy miesiace od roditowow swych / pzes 13 go wiozieli nadobnym wiciartkiem ant sie wali rofajazanta Krolowsties 20.

24. Wērau / Monzijs wē litym gfa včinn / zapel se by / ti synem Dery Pharaonowy.

Wiatra Mosejstij dorosly nte chcial byc zwan synem cōrki Pharaonowy.

25. Wv woliw sobt radzgi / aby trāpen byls liden vō jīm / neby mēl včessni tasin / ho hčijchu.

Kādhey tho obrawfy aby byt vtrapienym wvspot z liden vō jym / nizi vzywac dočesnych poz ytiow grzechu.

26. Wragē za to / Jepohant / nij Krostowo gest vohatstij lēpsh a wēstij / nečli poklado / wē Egipstij / neč prohledal t odplatē.

Kozumetac byc w'ctšym bo gāctwem fromocemē Arystihof / w / nizi starby Egipthęancw / bo sie ogladal na odplatē.

27. Zwirn opustil Egypt / neobawāge se vtrutnosti Králowy / neč neviditedlnēho vō ha tētal / tāt pafoby gep widēl.

Wiatra opuščil Egip / nč sie nte boiac gniwem Krolowstego / abowiem tādoby widzial tego kthory test newidom / tāt byl y stathecjnego sercā.

28. Wērau Glawnē gebl vcrānta / a slawil wplstij kwe / aby ten kteryž žubil prwo rozent / nedotēl se gich.

Wiatra obchodzil Wielkanoc y wplanie kwiē / aby then kthory pierworodne trācil sic nie dotēnal.

י א

29 בְּהִימָנוּתָא עֲבָרוּ יִמָּא
דְּסוּף אִיךְ דְּעַל אֲרַעָא
בְּיִשְׁתָּא וְגַה אֲתַבְּלֵנוּ
מִצְרָא בְּדִ אֲמָרְחוּ עֲלוֹהִי:

Per fede passarono il mar rosso, come per il fuoco: di che gli Egizij volando fur proma, furono inghiottiti.

30 בְּהִימָנוּתָא שׁוּרִיָּה
דְּאִירָחוּ נִבְלוּ מו
דְּאֲתַבְּרָכוּ שְׂבַעָא יוֹמִין:

Per fede le mura di Ierico, essendo circondate per sette giorni, caddero a terra.

31 בְּהִימָנוּתָא רַחֲבִי אִשָּׁה
לֹא אֲבָדָת עִם חֲנוּן דְּלֹא
אִשְׁתַּמְצִי דְּקָבֵלָת לְגִשְׁוִשָּׁא
בְּשִׁלְמוֹ:

Per fede Raab meretrice non perì insieme con gl' increduli, hauendo ella con pace riceuute le spie.

32 מִנָּה תוֹב אֲמַר דְּעוֹר
הוּא לִי וְכִנָּה דְּאִשְׁתַּמְצִי
עַל גְּדַעְיוֹ וְעַל בְּרַק וְעַל
שְׂמִשּׁוֹ וְעַל יִפְתָּה וְעַל
דְּוִיד וְעַל שְׁמוּאֵל וְעַל
שְׂרָכָא דְּנִבְיָא:

E che dico io più? perché mi mancerebbe il tempo, a raccontar di Gedeone, e di Barac, e di Sansone, e di Iesse, e di Dauid, e di Samuele, e de Profeti.

33 אֵלִיו דְּבְּהִימָנוּתָא וְכוּ
לְמַלְכוּתָא וּפְלַחִי בְּאִימָתָא
וְקָבֵלִי מִיִּלְכָּנָא וְסַכְרוּ
פּוֹמָא דְּאִימָתָא:

Iquali per fede espugnarono i regni, operarono la giustitia, ottennero le promesse, chiusero le bocche de leoni.

34 וְדַעְכוּ חֵילָא דְּנִבְרָא
וְאֲתַבְּצִי מִן פִּימָא ד
דְּסִיבָא וְאֲתַחֲזִיזִי מִן
בְּנִיחָא וְהוּוּ מִיִּלְתַּנְגָּא
בְּקִרְבָּא וְסַחֲפוּ מִשְׁרִיתָא
דְּבַעֲלִי דְּבִכָּא:

E finsero la forza del fuoco, si camparono dal taglio de le spade, si richievro da l'infermita, di uennero forti ne la guerra, messero in rotta gli eserciti de li stranieri.

35 וַיָּהֲבוּ לְנִשָּׂא בְּנֵיהֶן מִן
הַמָּוֶת דְּמִיתָא נֶאֱחָרָנָא
בְּשִׁנְרָא מִיתִי וְלֹא סִבִּי
לְמַתְבְּצִי דְּקִימָתָא
מִיִּתְרָתָא תְּהֵנָא לְחַן:

Le donne riceuerono i lor morti per resurrettione. Altri ancora furono tirati, non curandosi d'esser liberati, per ottenere una miglior resurrettione.

י א

29 בְּאִמָּנוּתָא הִלְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּתוֹךְ יָם סוּף כְּמוֹ בִּיבְשָׁה
בִּירְדֵּפּוֹ מִצְרִים וַיָּבֹאוּ אֶתְרֵיהֶם
וַיִּטְבְּעוּ:

Por Fe passaron el mar Bermejo como por la tierra seca, lo qual prouando los Egypcios fueron consumidos.

30 בְּאִמָּנוּתָא נִפְלָה הוֹמָת יִרְחוֹ
תַּחְתֵּיהָ כְּאִשֶּׁר סָבְבוּ אֶת־הָעִיר
בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי:

Por Fe cayeron los muros de Iericho con rodearlos siete dias.

31 בְּאִמָּנוּתָא רַחֲבִי אִשָּׁה וּזְוָה לֹא
אֲבָדָה אֶת הָאֵלֶּה אִשֶּׁר לֹא שְׂמַעוּ
בְּקִרְבָּהּ אֶת־הַמְּרַגְלִים בְּשִׁלּוֹם:

Por la Fe Raab la ramera no pereció juntamente con los incredulos auiedo recebido las espías con paz.

32 וּמָה עוֹד אֲמַר אַחֲסֵד עִתָּה
אִם עַל־גְּדַעְיוֹ וְעַל־בְּרַק וְשְׂמִשּׁוֹ
וַיִּפְתָּח וְדָוִיד וְשְׁמוּאֵל וְחֲנַנְיָאִים:

Y que aun diré? porque el tiempo me faltará contando de Gedeon, de Barac, de Samson, de Iepre, de Dauid, de Samuel, y de los prophetas:

33 אִשֶּׁר בְּאִמָּנוּתָא כְּבָשׁוּ מַמְלָכוֹת
פְּעִלּוּ צִדְקָה חַחֲזִיקוּ בְּשִׁבּוּעָה
שְׂחִמּוּ בִּי־הָאֲרָצִים:

Que por Fe ganaron reynos, obraron justicia, alcançaron promessas, taparon las bocas a leones.

34 דַּעְכוּ אֶת־כֹּחַ הָאֵשׁ גְּמִלּוֹ
מִפִּי הַחֲדָב גְּרַפְאוּ מִחֵלִי הוּי
גְּבוּרִי חֵיל בְּמִלְחָמָה מַחְנוֹת
הַנִּכְרִיִּים הִפְכוּ:

Apagaron fuegos impetuosos, euitaron filo de cuchillo, conualecieron de enfermedades, fueron hechos fuertes en batallas, trastrornaron campos de enemigos estrannos:

35 הַנָּשִׁים לָקְחוּ מִתְקִימָה אֶת־
מִיתֵיהֶן וְאַחֲרֵיהֶם הוֹקְעוּ וְלֹא יִבְקָשׁוּ
אֶת־הַפִּלְטָה לְמַצָּא אֶת־הַקּוֹמָה
טוֹבָה מִהֶן:

Las mugeres recibieron sus muertos por resurrecion, vnos fueron eñirados, menospreciando la vida para ganar mejor resurrecion.

יא

29. Πίστι δ' ἐβόησαν τῷ ἐρυθρῷ θάλασσῳ ὡς ὁ ξηρὸς ἦν, πείραν λαβόντες οἱ αἰγυπτῖοι κατὰ πύλιν.

Par foy ils trauerferent la mer rouge, comme par le sec: que les Egypciens voulans experimenter, ils furent engloutis.

30. Πίστι τὰ τεύχη ἱερῶν ἐπίστ, κυκλωθέντες ὅτι ἐπὶ ἡμέρας.

Par foy tomberent les murs de Ierico, apres qu'ils eurent cité circuis par sept iours.

31. Πίστι ῥα ἡ πόρνη ἡ συναπαλειτο τοῖς ἀπίστοις, δεξαμένη τὰς καὶ σκοπὸν μετ' εἰρήνης.

Par foy Rahab la paillarda ne perit point avec les incredules, ayant recueilli les espies en paix.

32. Καὶ τί ἐτι λέγω; ὅτι καὶ λέγει γὰρ μεθ' ἡμῶν ὁ θεὸς, καὶ γενομένων, βαρύνει, καὶ συμμύων, καὶ ἰεφθά, δαυὶδ τε καὶ σιμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν.

Et que dirai-je plus? car le temps me defaudra, si ie vueil raconter de Gedeo, & de Barac, & de Samson, & de Iephe, & de Dauid, & de Samuel, & des Prophetes.

33. Οἱ δὲ πίστει κατήγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἐφραξαν στόματ' αἰόντων.

Lesquels par foy ont combatu les royaumes, ont exercé iustice, ont obtenu les promesses, ont fermé les gue-lions:

34. Ἐσέσωσεν δυνάμει πυρὸς, ἐφυγον στόματ' αἰώνων, ἐνεδυναμώθησαν ὑπὸ ἀδυναμίας, ἐγήγησαν ἰσχυροὶ ἐν πλεμῳ, παρέμβολας ἐκλιναν αἰχμαστῶν.

Ont esteint la force du feu, sont eschappés des trenchans des espées, de malades sont deuenus vigoureux, le fort monstres fort en bataille, ont tourné en fuite les armées des estrangers.

35. Ἐλάβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τὰς νεκρὰς αὐτῶν· ἄλλοι δ' ἐτυμπαίνοντο καὶ περὶ ἐξ ἀμύμων τῶν ἀπολυτῶσιν, ἵνα κρείττον ἡ ἀναστάσεως τύχησιν.

Les femmes ont par resurreccion receu leurs morts: mais d'autres ont eñstendus au torment, ne tenans compte d'estre deliurés, afin qu'ils obtnissent vne meilleure resurreccion.

CAP. XI.

29. Fide, transierunt Mare-rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Aegyptii, devorati sunt.

By faith they passed through the red sea as by dry land / which when the Egyptians had assayed to doe they were drowned.

30. Fide, muri Iericho corruerunt, circuitu dierum septem.

By faith the walls of Iericho fell down after they were compassed about seven dayes.

31. Fide, Rahab meretrix non periit cum incredulis: excipiens exploratores cum pace.

By faith the harlot Rahab perished not with them which obeyed not / when shee had received the spies peaceably.

32. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sampson, Iephthae, David, Samuel, & Prophetis.

And what shall I more say? for the time would be too short for me to tell of Gedeon / of Barac / and of Sampson / & of Iephthae / of David / and of Samuel / and of the Prophets.

33. Qui per fidem, devicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt reprobationes, obtulerunt orationem.

Which through faith subdued kingdoms / wrought righteousness / obtained the promises / stopped the mouths of lions.

34. Extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convalescerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum.

Quenched the violence of fire / escaped the edge of the sword / of weak were made strong / waxed valiant in battell / turned to flight the armies of the aliens.

35. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos, alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem.

The women received their dead raised to life: other also were racked / and would not be delivered / that they might receive a better resurrection.

Das XI. Capitel.

29. Durch den Glauben giengen sie durchs rote Meer / als durchs trocknen Land / welches die Egypter auch versuchten / vnd erschoffen.

Formedest Troen ginge de igennem der rode Daff / ige som igennem turt Land / Hülcker de Egypter oc forsöcke / oc druckede.

30. Durch den Glauben fielen die Muren Jericho / da sie sieben tage umbher gangen waren.

Formedest Troen Jericho Mure / der de haffde ganget omkring i sin dage.

31. Durch den Glauben ward die Hur Rahab nicht verlorn mit den vnglaubigen / da sie die Kundtschaffer freundlich auffnam.

Formedest Troen bleff den Stöge Rahab icke fortabet mer de vantro / der hun anammede Spenderne venlige.

32. Vnd was soll ich mehr sagen? Die zeit würde mir zu kurz / wenn ich solte erzählen von Gedeon / vnd Barac / vnd Sampson / vnd Jephthe / vnd David / vnd Samuel / vnd den Propheten.

De hvad skal ieg mere sige? Tiden bleffue mig for stræket / der som ieg skulde forrette om Gedeon / oc Barac / oc Sampson / oc Jephthe / oc David / oc Samuel / oc Propheterne.

33. Welche haben durch den glauben Königreiche bezwungen / Gerechtigkeit gewircket / die verheissung erlangt / der Löwen Rachen verstopfet.

Hvilcke der formedest troen tvingde Kongeriger / gjorde Herferdighed / sige Sorter / tilslopede Løuers struber.

34. Des Feuers krafft außgelescht / des Schwerdts schärfpfe entrinnen / sind kräftig worden auß der schwachheit / sind starck worden im streitt / haben der frembden Heer darnieder gelegt.

Udslocte Ildens krafft / vnd synde Suerdens skarpe / de bleffue krafftige aff strøbelighed / de bleffue strid de nedlagde de fremmedis Hær.

35. Die Weiber haben ire Todten von der auferstehung wider genommen. Die andern aber sind zurschlagen / vnd haben keine erlösung angenommen / auff daß sie die auferstehung / die besser ist / erlangeten.

Quinderne toge deris Døde aff Opstandelsen igen. Men de andre ere nedslagne / oc anammede ingen Forsøning / At de maatte faa den Opstandelse / som er bedre.

Kapitola XI.

29. Wrau pfeßli Moße tervent / pako po suchē Zemi / to hoj chitice dowestli Egipstij / o ztonuli.

Wiara przeßli przez morze czerwone tak po suchey ziemi / Egiptego / o caci Egiptecy / o zatonuli sa.

30. Strze Wjru dōi Msta Gerycho padly / dōyż za sedm dni ge obchazeli.

Wiara mury Jerychā wpadly / bedac obtocone przez siedm dni.

31. Wrau Rahab Newestka ne zahynula s newernymi / ne pfiyala spychet w pofozi.

Wiara Rahab wstetecznicā ona nie zginiła w spoli z tymi Egiptczy / nie byli pofuszeni przytawby / wdziczenie do gospody ppegi.

32. Acoz gessit powijimē Nēstakij m jagisē čas k wypra / wowanij o Gedeonowi / o Barachowi / o Sampsonowi / o Jephthe / o Davidowi / o Samuelowi / y o Prorocyh:

Acoz daley mowic / boe mi esā / su nie zstanie gdybych powiedal o Gedeonie / o Baraku / o Sampsonie / o Jephthe / o Davidzie / o Samuelu / y o Prorocyh.

33. Ktēstio Strze Wjru pfemāhali Kralowstwij / tinsti sprawednost / dochazeli / zaslubeni / zapawali wsta Lwum.

Atorzy wiara walczyli Krole / swaj czynili sprawiedliwosc / dostapili obetchnie / y zawarli gedy swow.

34. Whaffowali prud kost ohnē / zapuzowali ofrosti Nēst / powstawali z niemocy / splnili wlineni gsa w bogi / wog / sta zahanzli wyzomcuow.

Wagalsi moc ognia wstali ofstrych / mtecow / moenym sie stali z nter / moey / sil dostapili na wojnye / y woyta obcyh tyl im podawali.

35. Pfigijmaly Jeny wzkfij / ssent mrtwe swē. Giniy pak roztahowanij gsa / nepfigij / magijce wyswobozenij / aby lepsz nalezli wzkfijsseni.

Wicwlasty wzkfij swote wmarle / z martwych wstania / a drudy / sa roztahowani / niedbatac aby byli wybawieni / a Fathemni aby lepsz / go z martwych wstania dostapili.

י א

36. אֲחֵרֶנָּה הָיוּ לְמִחְנֶה
וּלְגִדְּמָה עָלָיו אֲחֵרֶנָּה
לְאִסּוּרֵהוּ וּלְחִבּוּשָׁתוֹ
אֲשֶׁת־לְמוֹת :

Altri furon pruvati con ischerni e battiture, & ancor con legami e con prigione.

37. אֲחֵרֶנָּה אֲתִגְמֹו א
אֲחֵרֶנָּה אֲתִסּוּרֵהוּ א
בְּפִימָה דִּסְיָפָה מִיתוֹ א
אֲחֵרֶנָּה אֲתִפְכְּרוּ כָּר —
לְבִישׁוֹ מִשְׁכָּה דְּאִמְרוֹת
וְדִעּוֹת וְסִנְיָקוֹ וְאִלְיָצוֹ
וּמִטְרָפּוֹ :

Furon lapidati, furon segati, furon tentati, morirono per occision di coltello, andaron vagando, vestiti di pelli di pecore e di capre, bisognosi, oppressi, afflitti.

38. אֲנִשָּׁה דִּלֹּא שְׂוֵא הוּא
לְהוֹן עֲלֵמָה וְהוּוֹ אֲרִי־טַעֲמָה
בְּחֹרֶבָה וּבְטוֹרָה וּבְמַעֲרָה
וּבְפַעֲרָה דְּאִרְעָה :

De quali il mondo non era degno, errando per li deserti, e per li monti, e per le spelonche, e per le cauerne de la terra.

39. וְהָיוּ כְּלָהּ דְּהִיּוֹת
עֲלֵיהֶן סְחֻרֹתָהּ —
בְּהִימֹוֹתָהֶן לֵבָי קָבֵל
מִדִּלְכָּנָה :

E tutti questi hauendo riceuuta testimonianza per la fede, non hanno gia riceuuta la promessa.

40. מְטוֹל דְּאֵלֹהִים קָדִים
חַד בְּעִדְדֵנוּ דִּילֹן דִּלְנָה
בְּלַעֲדֵנוּ יִתְגַּמְרוּ :

Procedendo Iddio di noi qualche cosa migliore, accioche non discessen perfetti senza noi.

י ב

1. מְטוֹל הֵנָּה אֶחָ חֲנוּ אִית
לוֹ הָיוּ כְּלָהּ דְּהִיּוֹת סְחֻרָהּ
עֲנָנָה חֲדִידֵנוּ לוֹ גִּשְׁרָה מִמֶּנּוּ
כָּל יוֹקֵרֵנוּ אֶחָ חֲסִידָהּ דְּכָל
וְכֹן מְטִיבָהּ הִי לוֹ וְכֹן
וּבְמִסִּיבֵיהּ גִּדְּמָה גִּדְּמָה
לְאִגְנָה הֵנָּה דְּסִים לוֹ :

Noi dunque ancora essendo circondati da vna si gran nuvola di testimonij, poniamo giu ogni peso, e il peccato che ci inuiluppa così facilmente, & corriamo costantemente nel corso che ci è preposto.

י א

36. וְאַחֲדִים מִלֶּסֶת קִלְוִי לְצִוֹן
וּמִסֵּד חֲשׁוּטִים לְקָחוּ וְעוֹד
אֲזָקִים אִסּוּרִים וּמִטְרוֹת :

Otros, experimentaron vituperios, y açotes; y aliende de esto prisiones y carceles.

37. וְנִסְקָלוּ בְּאֲבָנִים נְגִדְרוּ לְגִדְרִים
נִסְקָו בְּפִי־חֶרֶב מִתּוֹ הַחֶרֶלְכוֹ
אִנָּה וְאִנָּה בְּעוֹדוֹת שְׁעֵירֵי צֶאן
וְעִזִּים בְּמַחְסוֹר כָּל־דָּבָר בְּצָרָה
וּמִצִּיקָה מֵעַנִּים :

Otros fueron apedreados, otros cortados en pieças, otros tentados, otros muertos a cuchillo: otros anduuiéron perdidos cubiertos de pieles de ouejas y de cabras, pobres, angustiados, maltratados.

38. אֲשֶׁר לֹא שְׂוֵה לָהֶם הָעוֹלָם
תּוֹעִים בְּצִיִּי תִמְדְּבֵר בְּהָרִים
בְּמַעֲרוֹת בְּנִקְרוֹת הַסְּלַעִים :

Delos quales el mundo no era digno: perdidos por los desiertos, por los montes, por las cueuas y por las cauernas de la tierra.

39. וְכָל־הָאֵלֶּה אֶחָ־כִּי־הוֹעֲדוּ
בְּאִמּוֹנָה לֹא קָבֵלוּ אֶת־הַשְּׂבוּעָה :

Y todos estos aprouados por testimonio de la Fe, no recibieron la promessa :

40. עַל־כִּי־אֵלֹהִים רָאָה עֲלֵיָנוּ
מְקֹדֶם לְטוֹבָה פֶּרִי יָכֵלֹוּ בְּלַעֲדֵינוּ :

Proueyendo Dios alguna cosa mejor para nosotros, que no fuesen perficionados sin nosotros.

י ב

1. עַל־כֵּן כִּי־יֵשׁ־לָנוּ סְבִיבֹתֵינוּ
עֲנוּ הָעִדִּים גְּשִׁים מֵעֲלֵינוּ אֶת־
כָּל־מִשָּׁה וְגַם אֶת־הַחֲטָאָה
אֲשֶׁר בְּכָל עֵת דְּבָקָה בָּנוּ
וּבְדַמְיָה גְּרוּץ אֶל־הַחֲלָמָה
אֲשֶׁר עֲרוּכָה לָנוּ :

Portanto nosotros tambien teniendo puesta sobre nosotros vna tam grande nuue de testigos, dexando todo el peso de peccado que nos rodea, corramos por paciencia la carrera que nos es propuesta.

י א

36. Ἐπεροὶ ἡ ἑμπαιγμῶν καὶ μα-
τίγων πείραν λαβόν, ἐπὶ δεῖσ-
μῶν καὶ φυλακῆς.

Et les autres ont esté esprouués par moqueries & batures: d'auantage aussi par liens & prison.

37. Ἐλπίσθησαν, ἐπείσθησαν, ἐπείσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περὶ λήθον ἐν μυλωταῖς, ἐν αἰγείοις διεμασιν, ὑπερούμυλοι, θλιβεύμενοι, κακουχεύμενοι.

Ils ont esté lapidés, ils ont esté sciés, ils ont esté tésés, ils ont esté mis à mort par occision d'espee ils ont cheminé ça & là veltus de peaux de brebis & de cheures, destitués, affligés, tormentés:

38. Ὡν οὐκ ἦν ἄξιός τις κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ πελάγεσι, καὶ ὁπάς τῆ γῆς.

Desquels le monde n'estoit pas digne: errans es deserts, & montagnes, & cauernes, & pertuis de la terre.

39. Καὶ οἱ πάντες μαρτυρηθέν-
τες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαν-
το τὴν ἐπαγγελίαν.

Et tous ceux-la ayans obtenu testimonage par la foy, n'ont point receu la promesse:

40. Τὸ θεὸς ὡρὶ ἡμῶν κατέτιόντι
προβλεψάμενος, ἵνα μὴ χωρὶς ἡ-
μῶν τελῶθῃσι.

Dieu ayant pourueu quelque chose de meilleur pour nous, afin qu'ils ne vinssent à perfection sans nous.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Τοιχοῦ καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον
ἔχοντες ἀντικείμενον ἡμῖν νέ-
φεμα μαρτύρων, ὅγκον ἀποθέ-
μενοι πάντες, καὶ τὴν ἀπίσταν
ἀμαρτίαν, δι' ἡσυχίας τεύχεα
τὴν ἀντικείμενον ἡμῖν ἀγῶνα.

Nous donc aussi, veu que nous sommes environnés d'une si grande nuue de tesmoins, reiectans tout fardeau, & le peché qui nous enuelope tant aisément, poursuivons constamment la course qui nous est proposée.

CAP. XI.

36. Alii verò ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres.

And others haue bene tried by mockings and scourginges / nea / moreover by bondes & prisonment.

37. Lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotibus, in pellibus caprinis, egentes, angustiiati, afflicti.

They were stoned / they were beaten asunder / they were tempted / they were slain with the sword / they wandered by and downe in sheepes / times / & in goates skinnos / being destitute / afflicted / and tormented.

38. Quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cavernis terræ.

Whome the world was not worthe of / they wandered in wildernesses and montaines / and denues / and caues of the earth.

39. Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem.

And these all through faith obtiained good report / and receiued not the promises.

40. Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis cōsummarentur.

God providing a better thing for vs / that they without vs shoulde not bee made perfect.

CAP. XII.

Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testimonium: deponentes omne pondus & circumstantias nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.

Wherefore let vs also / seeing that wee are compassed with so great a cloud of witnesses / cast away euery thing that presseth downe / and the sinne that hangeth so fast ouer vs runne with patience the race that is set before vs.

Das XI. Capitel.

36. Etliche haben spott vnd geisseln erlidten / darzu band vnd gefengnis.

Magle leide bespaartse oc hudstrigelse / der eil met baand oc fengsel.

37. Sie sind geschnitten / zuhacker / zu stoehen / durchs schwert getödtet. Sie sind umbher gegangen in Pelken vnd Ziegenfellen / mit mangel / mit trübsal / mit vngemach.

De ere stenede / sonder effne / forsgre / dræbe met Suerd. De ginge omkring i skindtiorse oc gede skind / met fattigdom / met droffuelse / met vmage.

38. Der die Welt nicht werth war / vnd sind im elend gangen / in den Büsten / auff den Bergen / in den klüfften vnd löchern der Erden.

Quilcke Berden icke vaar verdb / oc de ginge i elendighed / i Dræken / paa Bierge / i Jordens Kløffter oc Hul.

39. Dise alle haben durch den glauben zeugnis überkommen / vnd nicht empfangen die verheissung.

Dise hadde alle vidnis byrd / formedelst troen / oc de finge icke Forierreisen.

40. Darumb das Gott etwas besser für vns zuvor erschen hat / das sie nicht ohn vns vollendet würden.

For di ar Gud haßuer tilforn forseet noget bedre for oss / at de skulde icke suldkommis vden oss.

Das XII. Capitel.

Darumb auch wir / dieweil wir solchen hauffen zeugen vmb vns haben / lasset vns ablegen die sünde / so vns immer anlebet / vnd träge machet / vnd lasset vns lauffen durch gedult / inn den kampff / der vns verordnet ist.

Der saare oc saa vi / effterdi vi haßue saadan en hob vidne om oss / da lader oss afflegge synden / som henger stedje ved oss oc ger oss lade / oc lader oss løbe for medelst taalmodighed / i den strid / som offer besticket.

Kapitola X.

36. Gini pak trpeli / posmi: wani a bitij / tak y wżenij / y žalařowanij:

Idrudzy zasia doznali posmita: wysly biczowania / nado y zwiata: ze y wżeczenia.

37. Kamenowanij gśau / sekani / potaussen / Metem žmordowanij: W haunisch chodij: wali / a w lożech Kozelskich / chudobu trpije / osuřowanij a trāpeni gśauce.

Vřamtonowanij sa / přečteranij sa / dořwadičent sa mieceřm zabić / polegli / blařali sie w owocich y w lożich škorach / opuřčeni / wciřnieni / vtrapieni.

38. Kterchžto Swēt nebyl hoden: po paussitich blađili / y po horāch / y w Gessynlich / y w daupatech žemřch.

Kterchžto nebyl godzien āwiāt / tulać sie po puřčach / y gorāch y łamāch / y w łupināch žemie.

39. A ti wysyćni swēdeci: wiřim Wiřny žkussenij gśauce / nedořli žařlijbenij.

A ti wysyćy swādectwo otřymawřy přeřez wiāre / obietħate cente dořapili.

40. A to Bořřym gednā: nijim / pro nasselepřř / aby bez nās dořonānij swēho nepřřili.

Ii Bogo nas coē lepřego přeřyřali / aby bez nās nie byli pořwiceci.

Kapitola XII.

A Protoř y my magijce ža přiklad tak welitř mnořři: wiř ħařo Oblat swēduow / slořice s sebe kařde břijmē y ħřijch / kterchž nas oblićuge / řtrže trpěliwosti břijme k vřoře nēmu nām bogi.

A Tak y my bedae oğarantē tak wielkim oblořiem swiādořw / od czuciwřy wřelakie břzemie y grzech / Kterp nas řnadnie maže ze wřřad wřiklac / řtāecznie b: e: z: my w sawořzie Kterp nam řeř řař řořony.

יב

2 וְנָחֹר בְּיָשׁוּעַ דָּהוּ הָיָה
יֵשׁוּעַ וְנִמְוִיָּה לְהִימְנוֹתָן
דְּחִלְקָה חֲדוּתָא דְּאִית הָיָה
לֵה סִיבָר עֲלִיבָר וְעַל
בְּהִתְנִיחָא אִמְסָר וְעַל
יִמִּינָא דְּכִוְרִסְיָה דְּאֵלֵהָ
יָתֵב :

Riguardando nel capo e consumatore della fede, Iesus, il quale in cambio de la gloria, che hauena in mano sufferse la croce, sprezando l'ignominia, & essendosi posto a sedere a la destra del trono di Dio.

3 חָנוּ הָכִיל בְּמָא סִיבָר
מִזַּן חֲסִינָא הָנוּן דְּהָנוּן הָיוּ
סְקוּבָלָא לְנִפְשָׁהוּן דְּלֵי
תְּאֵמוּן לָכוּן וְלֹא תִתְרַבָּא
וְנִפְשָׁכוּ :

Per ilche considerate bene ch'egli sufferse da i peccatores contra di se tali contradictioni, accioche voi non vi stanchiate, mancando ne gli animi vostri.

4 לֹא עֲדָא כִּיל מִסִּיתוֹן
עֲדָא מָא לְדָמָא בְּאֵגוּנָא
דְּלִיחָבֵל חֲסִיתָא :

Voi non hauete ancor fatto resistenza infino al sangue, combattendo contra il peccato.

5 וְשִׁיעוּתוֹנֵיחִי לִיּוֹלָבָתָא
אֵינָא דְּאִיךְ דְּלִבְנָא אִמְרִין
לָכוּן כִּי לֹא תִתְרַבָּא מִזַּן
מְדוּרָתָה דְּמִרְיָא וְלֵי
תִתְרַבָּא נִפְשָׁךְ אִמְרִי
דְּמִרְיָא מִתְּפִינִי אֵת :

E se teni dimenticati de l' esortatione, laqual se parla come a figliuoli, dicendo, Figli uol mio, non disprezzare la correctione del Signore, e non ti sgomentare quando da lui sei ripreso.

6 לְמִן דְּרַחֵם לֵה גִיר
מִרְיָא דְּבִינָא לֵה יִמְנִיגָד
לְבָנָא אֵילִין דְּהוּ צִבְרָא
בְּהוּן :

Per cioche il Signor castiga colui ch'egli ama, e batte ogni figliuolo ch'ei riceue.

7 סִיבָר הָכִיל מְדוּרָתָא
מְטוּל דְּאִיךְ דְּלִנְת בְּנִיגָד
סִיעַר צִיבְרָכוֹן אֵלֵהָ אֵינוּ
גִיר בְּרָא דְּלֹא דְּבִינָא לֵה
אִבְוֵה :

Se voi tolerate il castigatione, Iddio s'offerisse a voi come a figliuoli. Perche quale è quel figliuolo che il padre no i castighi?

יב

2 וְנָכִיט אֶל־שֵׁר הָאֲמוּנָה וְאֶל־
אִישׁ שָׁלֵם אֶל־יָשׁוּעַ שְׁהוּא
בְּעִבּוֹר שְׂמִיחָה אֲשֶׁר שָׁם בְּנִפְשׁוֹ
סָבַל אֶת־צָלְבוֹ וְכֹהָ אֶת־בוֹשָׁה
וַיָּשֶׁב לִיְמִין בְּסֵם אֱלֹהִים :

Puestos los ojos en el Authory Confumador dela Fe Iesus: el qual auiendo sido propuesto gozo, suffrió la cruz, menospreciando la vergüenza, y fue assentado a la diestra de Dios.

3 תִּשְׁבֹּר וְהַחֲבוּנָנוּ בְּנִפְשָׁכֶם
בְּכִמָּה נִגְזַע מִכָּה וּמַעֲנָה וּבְמִמְדָּה
הוּא בְּרוּחוֹ מַחֲטֵאִים פֶּן תִּיָּעֲפוּ
בְּנִפְשָׁכֶם וְתִתְנָעוּ :

Reduzid pues muchas vezes a vuestro pensamiento a aquel que suffrió tal contradiccion de peccadores contra si mismo, porque no hos fatigues en vuestros animos desmayando :

4 כִּי־עַד הָדָם לֹא עֲמַדְתֶּם
לְהִלָּחֵם עַל־חַטָּאתָה :

Que aun no aueys resistido hasta la sangre combatiendo contra el peccado.

5 וְנִשְׁוֹא נְשִׁיתֶם אֶת־הַנְּחִמָּה
תִּמְדַּדְר אֱלֵיכֶם בְּבָנִים מוֹסֵר
"הוּא בְנִי" אֶל־תִּמָּאֵם וְאֶל תְּקוּץ
בְּהִלָּכְהוּ :

Y estays ya olvidados de la consolacion que como con hijos habla con vosotros (diziendo) Hijo mio no menosprecies el castigo del Sennor, ni desmayes quando eres deel redarguydo :

6 כִּי־אֶת־אֲשֶׁר יֵאָהֵב יְהוָה
יִכִּיֹּה וּבְכֹאֵל אֶת בְּנוֹ יִרְצֶה :

Porque el Sennor alque ama castiga, y a çora a qualquiera que recibe por hijo.

7 לְכֹן תַּעֲזוֹדְדוּ בְּמוֹסֵר כִּי־
בְּבָנִים מְקַרִּיב לָכֶם אֱלֹהִים
אֶת־נִפְשׁוֹ וּמִי־חֵבֶר אֲשֶׁר לֹא
יִכִּיֹּה אֲבִי :

Si suffris el castigo, Dios se hos presenta como a hijos: porque que hijo es aquel a quien el padre no castiga?

יב

2. Ἀφορώντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς περὶ ἡμῶν χάριτος ὑπέμεινε θάνατον, αἰσχυνῆς καὶ Φρονησας ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ ἵθυσεν (ἐκάθισεν).

Regardans à Iesus chef & conformateur de la foy: lequel en lieu de la ioye qu'il auoit en main, a souffert la croix, ayant mespris la honte, & s'est assis à la dextre du throne de Dieu.

3. Ἀγαθολογῶμεν (γράφ) τὸν τοιαύτων ὑπομεμνημένος ὡς τῶν ἀμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ καμῶμεν, ὅτι ψυχῆς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

Parquoi considerez diligemment celui qui a souffert vne telle contradiction des pecheurs à l'encontre de soi: afin que vous ne deueniez lasches en defaillant en vos courages.

4. Οὐπω μέγεις αἵματι ἀντικατήσθη, ὡς τῶν ἀμαρτιῶν ἀντιγωνιζόμενοι.

Vous n'auetz point encore resisté iusqu'au sang en combatant contre le peché:

5. Καὶ ἐκλέγεσθε τῆς πατρὸς ἀγάπης, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεσθαι ἐθέλουσιν, μὴ ὀλιγωρῆσαι παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύεσθαι, ὡς αὐτὸς ἐλογχόμενος.

Et auez oublié l'exhortation, laquel le parle à vous comme aux enfans, disant, Mon enfant, se mets point à nonchaloir la discipline du Seigneur, & ne perd point courage quand tu es repris de lui.

6. Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει μαστιγῇ, ὅτι πάντες υἱὸν ὃν πατρὸς ἀγαπᾷ.

Car le Seigneur chaste celui qu'il aime, & fouette tout enfant qu'il adoué.

7. Εἰ παιδείαν ὑπομείνετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν πατρὸς φέρεται ὁ θεός. τίς γὰρ ἐστὶν υἱὸς ὃν ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ;

Si vous endurez la discipline, Dieu se presente à vous comme à ses enfans: car qui est l'enfant que le pere ne chaste point?

2. **Aspicientes in authorem fidei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atq; in dextera sedis Dei sedet.**

Looking vnto Iesus the author and
finiſher of our faith / who for ye love that
was ſet before him / endured the crosse /
and deſpiſed the ſhame / and is ſet at the
right hand of the throne of God.

3. *Recogitare enim cum qui
talē sustinuit à peccatoribus
adversum semetipsum con-
tradictionem : ut ne fatige-
mini , animis vestris defi-
cientes.*

Consider therefore him that endured
such speaking against of sinners / least
ye shoulde bee wearied and faint in
your mindes.

4. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes.

Ye haue not yet resisted vnto blood/
Striving against sinne.

5. Et obliti estis consolationis, quæ vobis, tanquam filiis loquitur, dicens, Filii mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigêris dum ab eo argueris.

And yet haue forgotten the consolation / which speaketh vnto you as vnto children / No sonne / despise not the chastening of the Lord / neither saint when thou art rebuked of him.

6. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.

For whome the Lorde loneth / hee
chastenech: and he scourgeth euery son
in that he receiuech.

7. In disciplina perseverate. Tanquam filiis, vobis offert se Deus, quis enim filius, quem non corripit pater?

If ye endure chastening, God offreth
him selfe vnto you as vnto sonnes: for
what sonne is it whom the father chas-
teneth not?

2. Vnd auffsehen auff Iesum / den
anfenger vnd vollender des Blau-
bens / welcher / da er wol hette mügen
freude haben / erduldet er das Creutz /
vnd achtet der schande nicht / vnd ist
geessen zur Rechten auff dem Stul
Gottes.

De seet il Ihesum / som er Troens Begyndere
oc Guldkommere / huilcken der hand maatte vel haest
glæde / da leed hand Kaarstet / oc acrede icke den stend-
sel / oc siber hoff den høyre haand paa Guds Stol.

3. Gedendet anden/ der ein solches widersprechen von den Sündern wider sich erduldet hat / daß jr nicht in euerem mut matt werdet vnnnd ablasset.

Tænk paa den / som leed saadan en gensigelse
 mod sig aff Syndere/ at icke bliffue trettet eders sind/
 oc afflade.

4. Denn ihr habt noch nicht bis
auffs blut widerstanden / über dem
kempffen wider die Sünde.

Thi art skode icke end nu imod indtil Blod/i den
strid mod Synden.

5. Vnd habt bereit vergessen des
trostes / der zu euch redet / als zu den
kindern: Mein Sohn / achte nicht ge-
ring die züchtigung des HERRN /
vnd verzage nicht / wenn du von im
gestrafft wirst.

De i haſtue allere deſorgeme den Troſt/ der teler
til eder/ ſom til Vorn. Min ſon/ foraecke icke J E D.
N E S ſtraff/ oc miſtroſte icke naar du ſtraffis aff
hannem.

6. Denn welchen der HERR lieb hat / den züchtigt er / er steupet aber einen jeglichen Sohn / den er auffnimmt.

Thi at huiſcken H E R R e lſter / den ſueter
hand / oc hand hndſtryger huer den Søn / ſom hand
anammer.

7. So ist die züchtigung erduldet/so erheut sich euch Gott als Kindern. Denn wo ist ein Sohn den der Vater nicht züchtiget?

Der som i lide straff / da tilbiuder Gud sig eder som
Børn. Thi huor er en Søn / som Faderen icke tuccer?

2. Patkijce na rozmnožitel
Wjry / a dokonawatele Bo-
żisse: kterýžto předložil sobě
radost / pod staupil smrt
Kříže / a opovážil se hanby /
sedl na pravič Boží.

O gladycież się na Jezusa Jezusa
miana y tego krory do konat w. ary/
Krory miało w sile temu wstawie
onego / cierpliwie Frzyż wsgardz
wbyś fromore / y wsiadł na prawicy
słotice Bożey.

3. Protož často se náš rož pomínánte / kteržto takowě proti sobě samému od hříšst ných trpěl domlauwání / aby ste neostáwali na svých myslích bynauce.

Nie obaczcie Etery tho test
 co thakowe przeciwnikstwo ciety
 pial od grzesznikow przeciwo so-
 bie / abyście mdlelaena sercach
 waszych niewiatali.

4. **W**šak gſte pa' gſteč nez
protiwili ſe do frwe wſlitij /
proti hſjchu bonuajice:

Jeżeliż się do krwawienia za-
stawił / walczyć przeciwko grze-
chowi.

5. A zapomněli jste na po-
věstienij / kterčž jako Synuom
mluvij wám / fka: Synu
mlůg / nezamijtan kázně PA-
nie / aniž odsupůg řdyž od ně-
ho třestan budeteš.

Zapamiętajliście napomnienia
 Ethorewam iako synu n mowi/
 Synu moy/ nie wzgardzay Faras
 nia Pańskiego / ani wsthaway na
 sercu/ gdy od niego brywaś Faran.

6. Nebo tohož Báh milu-
ge/ toho tresce/ a mrstá každé-
ho Syna kteréhož přigijmá.

Abowiem Ego msluse Pan/te:
go Farzca biie Fajzdego syna Etore:
go przyimule.

7. Przwaneż w kazi. Nebe
Buoh wam nako Synuom
se okazyge: Nebo kterš gest
Syn gehożby netrestal Dtec?

Jeśli cierpięte Paranie! ofi-
 cniecie siem Bogu i synom! as
 bowiem Eteryż i syn Ethorego!
 by ościecie Parat r

יב

וְאֵלֶּה מִדְּרוֹתֶיךָ
אֲנִיחִיו הִי דְבָרָה מִתְּדַרְא בִּל
בִּשׁ הַיּוֹתִיו לִכּוֹן בּוֹכְרֶיךָ
וְלֹא בְּנִיָּה :

Ma se voi sete senza castigo, del quale tutti sono stati partecipi. voi sete dunque bastardi, e non veri figliuoli.

וְאֵלֶּה מִדְּרוֹתֶיךָ
דְּרִיו הוּא לֹא וְכִתְיוֹ הִיוּ
מִנְהוֹן כְּמֵה הַכִּיל חִיבִינוּ
דְּנִשְׁתַּעֲבֵד לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

Di poi noi habbiam pur hanuti per castigatori i padri de la nostra carne, & habbiangli risueriti: non ci sitemmettemmo noi molto piu al padre de gli spiriti, e viueremo?

וְנִחָה בְּיָמֵינוּ לִכּוֹן הוּא וְעוֹר
אִיךְ דְּבָרָיו הוּא דְּרִיו הוּא לֹא
אֲנִיחִיו הִיוּ לְעוֹרֵינוּ דֵּב
דְּנִשְׁתַּעֲבֵד לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

Quelli certo per pochi giorni, secondo che pareua loro ci castigauano: ma questo ci castigaua tu quel che ci è utile, acciò che noi siamo partecipi de la sua santità.

וְאֵלֶּה מִדְּרוֹתֶיךָ הִיוּ בּוֹכְרֶיךָ
לֹא מִסְתַּבְּרָה דְּרִיחִתָּהּ
הִי אֵלֶּה דְּרִיחִתָּהּ לְחִתָּהּ
הִיוּ פִּאֲרֵי דְּשִׁלְמוֹ
וְנִדְּרִיחִתָּהּ נִחָה לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

Ogni castigoimento al presente non parua che sia d'allegrezza, ma di tristezza: nondimeno rende poi un frutto pacifico di giustizia a quelli che per esso sono esercitati.

וְנִחָה בְּיָמֵינוּ לִכּוֹן הוּא וְעוֹר
אִיךְ דְּבָרָיו הוּא דְּרִיו הוּא לֹא
אֲנִיחִיו הִיוּ לְעוֹרֵינוּ דֵּב
דְּנִשְׁתַּעֲבֵד לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

Per laqual cosa levate su le mani languide e le ginocchia discolte.

וְנִחָה בְּיָמֵינוּ לִכּוֹן הוּא וְעוֹר
אִיךְ דְּבָרָיו הוּא דְּרִיו הוּא לֹא
אֲנִיחִיו הִיוּ לְעוֹרֵינוּ דֵּב
דְּנִשְׁתַּעֲבֵד לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

E fate i passi dritti a i vostri piedi: acciò che quel che è zoppo non esca di via, ma piu s'isto si rissani.

יב

וְאֵלֶּם בְּלִי מוֹסֵר אֲתָם לְאִשָּׁר
חֲבֵרֵי כָלֶם אֲמִנִם מִמִּזְרִים אֲתָם
וְלֹא בְּנִיָּה :

Mas si estays fuera del castigo del qual todos los hijos han sido hechos participantes, luego adulcerinos soys que no hijos.

וְאֵלֶם הִיוּ לֹא אֲבִיחִי בְּבִשָּׁר
לְמִסְרִים וְנִכְבָּדִים בְּמֵה יוֹתֵר
בְּכִנֹּעַ תַּחַת אֲבִי תְרוּחֹת וְנִחָה :

Item, tuuimos a la verdad por castigadores a los padres de nuestra carne, y reuerenciauamos los: porque no obedeceremos mucho mejor al Padre de los espíritus, y biuiremos?

וְנִחָה בְּיָמֵינוּ לִכּוֹן הוּא וְעוֹר
אִיךְ דְּבָרָיו הוּא דְּרִיו הוּא לֹא
אֲנִיחִיו הִיוּ לְעוֹרֵינוּ דֵּב
דְּנִשְׁתַּעֲבֵד לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

Y aquellos a la verdad por pocos dias nos castigauan como a ellos les parecia: mas este para lo que nos es prouechoso, es a saber, para que recibamos su sanctificacion.

וְנִחָה בְּיָמֵינוּ לִכּוֹן הוּא וְעוֹר
אִיךְ דְּבָרָיו הוּא דְּרִיו הוּא לֹא
אֲנִיחִיו הִיוּ לְעוֹרֵינוּ דֵּב
דְּנִשְׁתַּעֲבֵד לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

Es verdad que ningun castigo al presente parece ser causa de gozo, sino de tristeza: mas despues fruto quietissimo de justicia dá a los que en el son exercitados.

וְנִחָה בְּיָמֵינוּ לִכּוֹן הוּא וְעוֹר
אִיךְ דְּבָרָיו הוּא דְּרִיו הוּא לֹא
אֲנִיחִיו הִיוּ לְעוֹרֵינוּ דֵּב
דְּנִשְׁתַּעֲבֵד לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

Por lo qual en hestad las manos cansadas y las rodillas descoyuntadas.

וְנִחָה בְּיָמֵינוּ לִכּוֹן הוּא וְעוֹר
אִיךְ דְּבָרָיו הוּא דְּרִיו הוּא לֹא
אֲנִיחִיו הִיוּ לְעוֹרֵינוּ דֵּב
דְּנִשְׁתַּעֲבֵד לֹאֲבִיחִי
דְּרִיחִתָּהּ וְנִחָה :

Y hazed derechos passos a vuestros pies: porque la coxera no salga fuera de camino, antes sea sanada.

יב

8. Εἰ ὅτι χαρίζεσθε παιδείας, ἣς με-
ταχῶσι γαργανισαὶ πάντες, ἀρεὰ νόστοι
εἴσεσθε καὶ ἄλλοι υἱοί.

Mais si vous estes sans discipline, dont tous sont participant, vous estes donc enfans supposés, & non point legitimes.

9. Εἴτε τὰς μέτρων τῆς σαρκὸς ἡμῶν
πατέρων εἰσχομένην παιδείαν, καὶ ἐ-
νέρεσθαι μετὰ πολλῶν μάλλον ὑπο-
τασσόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευ-
μάτων, καὶ ζήσομεν.

Et puis nous auōs bien eu pour cha-
stieus les peres de nostre chair, & les au-
uons eus en reuerence: ne serons nous
point donc beaucoup plus suets au Pe-
re des esprits, & viurons?

10. Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡ-
μέρας, καὶ τὸ δοκῶν αὐτοῖς, ἐπα-
ιδεῖν ὁ δὲ, ὅτι τὸ συμφέρον, εἰς τὸ
μεγαλαλῶσαι τὴν ἀγίωτην αὐτοῦ.

Car quant a ceux-la ils nous chasti-
oyent pour peu de temps comme bon
leur sembloit, mais cestui-ci nous cha-
stie pour nostre profit, afin que nous so-
yons participans de la sainteté.

11. Πᾶσι ὅτι παιδεία πρὸς μέτρον τὸ
παρὸν καὶ δοκεῖ χαρὴς εἶναι, ἀλλὰ
λυπῆς ὕστερον ὅτι καρπὸν εὐσεβείας
τοῖς δι' αὐτῆς γαργανισαμένοις δο-
τεῖν δίδωσι δικαιοσύνης.

Or toute discipline sur l'heure ne
semble point estre de ioye, ains de tri-
stesse: mais puis apres elle rend un fruit
paifible de iustice a ceux qui sont exer-
cés par icelle.

12. Διὸ τὰς παρεφθήμενας χεῖρας
καὶ τὰ τὸ ἀνελυμμένα γόνατα ἀ-
νορθώσατε.

Releuez donc vos mains qui sont
lasches, & vos genoux qui sont de-
foints.

13. Καὶ τραχέας ὁδοὺς ποιήσατε
τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μη τὸ χαλὸν
ἐντραπή, ἰαθῇ ὅτι μάλλον.

Et faites les sentiers droits a vos
pieds: afin que ce qui cloche ne se de-
suoye point, mais que plustost il soit re-
mis en son entier.

CAP. XII.

8. Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: ergo adulteri, & non filii estis.

If therefore wee bee without correction wherof all are partakers, then are wee bastards, and not sonnes.

9. Deinde patres quidem carnis nostræ, eruditores habuimus, & reuerbamur eos, num multo magis obtemperabimus Patri spirituum, & vivemus?

Moreover wee haue had the fathers of our bodies which corrected vs, and wee gaue them reuerence should we not much rather bee in subiection vnto the father of spirits, that we might liue?

10. Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem eius.

For they berely for a fewe dayes chastened vs after their owne pleasure: but hee chasteneth vs for our profit, that we might be partakers of his holiness.

11. Omnis autem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis percam, reddet iustitiæ.

Nowe no chastising for the present see meth to be ioyous, but grieuous: but afterward it bringeth the quiet fruit of righteousness, vnto them which are thereby exercised.

12. Propter quod remissas manus & soluta genua erigite.

Wherefore lift vp your hands which hang downe, and your weake knees.

13. Et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

And make straight steppes vnto your feet, lest that which is halting, be cured out of the way: but let it rather be healed.

An die Hebræer.

Das XII. Capitel.

8. Sent jr aber on züchtigung / welch er sie alle sind theilhaftig worden / so sent jr Bastarte vnd nicht Kinder.

De eret vden reffesse / i huiscen de ere alle belactige / da ere i Weere oc icke horn.

9. Auch so wir haben vnser leiblich Väter zu Züchtigern gehabt / vnd sie geschewet / solten wir denn nit vil mehr vnterhan sein dem geistlichen Vater / daß wir leben?

De haffde wi vore legemlige Fedre til Euctere / oc fructede dem / stulde wi icke da meget mere vere vor den aandelige Fader vnderdanige / ar wi funde leffue?

10. Vnd jene zwar haben vns gezüchtigt wenig tag / nach irem düncken / diser aber zu nuz / auff daß wir seine Heiligung erlangen.

De sandelige de andre tuctede off i saa dage / efficer deris tucte / men denne til nytt / paa der wi stulle faa hans heiliggørelse.

11. Alle züchtigung aber / wenn sie da ist / düncket sie vnns nicht freude / sondern traurigkeit sein. Aber dar nach wirdt sie geben eine friedsame frucht der Gerechtigkeit / denen die da durch geübet sind.

De al straff / naar hand kommer / da synis hand off icke ar vere alade / men bedrøffulse. Men der efficer skal hand giffue den retferdigheds fredselige fruct / som ere effuede der vdi.

12. Darumb richtet wider auff die lässigen Hände / vnd die müden Knie.

Der saare oprester igen de lade Hender / oc de trette Kne.

13. Vnd thut gewissen tritt mit ewren füßen / daß nicht jemand strauchle wie ein Lahmer / sondern vil mehr gesund werde.

De görer viiffe trin met eders føder / ac ingen skal snuble som den halve / men bliffue mere helbrede.

K Zduom.

Kapitola XII.

8. Tęż y wy negsteli w kázn / kęrzęto wffęctni / spnowę / včaz / sini glau / teda gsteę częłozęst / wa zrozeni / a negstę Synowę.

A testę testęcie beż Karanta / Prorego wffęcy sa včęstęni kęnt / tuż zlego loza dżucmi testęcie a nie symni.

9. Potom zagistę Roditę / leńtę męli gsmę / kęctęż nās trestali / a w potiwostę gsmę ge męli: Zdalęż mnohem więce posłusznę nemáme byt Dęce Duchowę / aby chom żywi byli.

Pręzym / męstęmy oęc Pchorę / zę Karantę nāf / y balichmy się / a za ż nie daleko wıccęv podbāt beżiemy oęcwi Duchowę / a żęc beżiemy.

10. A nino zagistę zadržęk / tas wedkę wuole swę trestali nās: ale tento tomu coż gęst v žitęnęho / aby chom na sębe přigijmali poswęcenię geho.

Abewę ont nā mā'o dñi / tas / a sic im widziālo nās Karantę / a renci nās kęrę ku posękowu nās / siem / nā to aby smę byli včęstęni / a swętatobliwosci tego.

11. Každę pał trestānj / tasu nynęssępho / nędā sę by bylo přijętnau radości / neż žāmutę / fu: ale po tomto / tasu přince vžitę / welmi pokognę sprā / wedlnosti / tēm kęctęż w nēm / zřusseni budau.

A wffellie Karantę terāz nęcy / sęgo cjasu nę zda sę byc wafkta y owffem sınıntę / ale potym si okoy / ny owoc sprāwiedlnosti / oddate rym / troyby přęz nie byli cwi cęni.

12. Protož kęniwffęch rukau a zęndlenffęch kolen poždwiżnęte.

A přętož ręce oflābtone / For / lanā zęmdlone podnęsęcie.

13. A vpfijme kroky / tātę swęma nohama / abn žādnę / wās fulhage neblaudil / ale rā / dęgij byl vždrawen.

A zęynęcie / Polesę proflę nogā / mę wāffem / ižby / thę co tēst chro / chromego nie bylo odwiedžtione / z drogt / ale rācęy bylo vždrawo / s ne.

יב

14 חרשו בְּתַר שְׁלֵמָא עִם
כָּל אֲנָשׁ וּבְתַר קְדִישׁוּתָא
דְּבִלְעִדְהָ אֲנָשׁ לְמַחֵן לֹא
יִהְיֶה :

Seguitate la pace con tutti, e la santità senza la quale niuno vedrà il Signore.

15 וְהוֹיָתוּן וְחִירִיו דְּלֵמָא
אֲנָשׁ יִשְׁתַּכַּח בְּכּוֹן דְּחִסְרִי
מִן טִיבִיתָא דְּאַלְהֵי אֱוָה
דְּלֵמָא עֲקָרָא דְּמִרְרָא יִפֹּק
עוֹבְרָא וְיִחְרְכוּן וְיִבֶּה סִגְיָא
יִשְׁתַּבֵּיבּוּן :

Procurando che non sia veruno che manchi da la gratia di Dio : che radice alcuna d'amaritudine germinando su, non se distubi, e che per effa non si macchiamo moliti.

16 אֱוָה לֵמָּא אֲנָשׁ מִשְׁתַּכַּח
בְּכּוֹן דְּוִי וְרִבָּא אִיךְ עֲסוֹ
דְּבִחְדָּא מֵאֲכֹלְתָּא וְכוּ
בִּזְכוּתָהּ :

Che alcun non sia fornicatore o profano, como Esau, che per via vendè la sua primogenitura.

17 תִּדְעוּן אֲמַתּוֹן גִּיד דְּהֶאָה
מִן בְּתוּלָא פִּי אֲבָא הֵוָה
דִּי־אֲרַת בּוֹרְכָתָא וְאִסְתַּלִּי
אֲתָרָא גִיד לְתִיבִיתָא לֹא
אֲשַׁכַּח כִּד בְּדַמְעָא בִּיעָה :

Perche voi sapete come poi volendo egli hereditare la benedittione, fu riprouato : conciosia che non trouò luogo di penitentie, quantunque con lagrime la ricercasse.

18 לֹא אֲתַקְרַבְתּוּן
לְגִידָא דִּיקְרָא וּמִתְנַשְּׂא
אֲדָלָא לְחִשּׁוֹכָא וְלַעֲרִפְלָא
וְלַעֲדִירָא :

Perche voi non sete venuti ad un monte che si tocchi con mano & al fuoco ardente, & a la nebbia, & a le tenebre, & a la tempesta.

19 וְלֹא לְקִלְא דְּתַרְנֻבָּא
וְלִקְלָא דְּמִלְּבָא הֵוָה דְּהִנּוּ
דְּשִׁמְעוּהִי אֲשַׁתְּאֵלוּ דְּלֹא
יִתְמַסְרִי וְיִתְמַלֵּל עִמְהוֹן :

Et al suon de la tromba, & a la voce de la parole, la qual coloro che l'udirano pregauano che non fusse aggiunta loro parola alcuna.

יב

14 בְּקִשׁוֹ שְׁלוֹם וְדִפּוּחֵי עִם
כָּלֵם וְאֶת־קֹדֶשׁ אֲשֶׁר בְּלַעְדוֹ
אִישׁ לֹא יֵרָאֶה אֶת־יְהוָה :

Seguid la paz con todos, y la sanctidad, sin la qual nadie verá al Sennor:

15 וְהוֹחִירוּ פֶן יִחְסֹר לְאִישׁ תְּהִלָּתוֹ
אֱלֹהִים פֶּן יֵשׁ בְּכֶם שֹׁרֵשׁ פִּזְרָה
רָאשׁ וְלַעֲנָה וְכוּ יִטְמָאוּ רַבִּים :

Mirando bien que ninguno se aparte de la gracia de Dios : que ninguna rayz de amargura brotando hos impida, y por ella muchos sean contaminados.

16 פֶּן אִישׁ מִנְּאִתָּה אֱלֹהִים
מִחֲלֵל כִּמּוֹ עֲשׂוֹ אֲשֶׁר מִכֹּר
בְּלֶחֶם וְגִיד עֲדָשִׁים אֶת־בְּכוֹרָתוֹ :

Que ninguno sea fornicario o profano, como Esau, que por vna vianda vendió su primogenitura.

17 וַיִּזְדַּעַם אֲתָם כִּי־בִאֲשֶׁר
אָבֶה לְגִחּוֹל אֶת־הַבְּרִכָּה גִמְמָם
כִּי־מָקוֹם הַתְּשׁוּבָה לֹא מָצָא
אָה כִּי־בְדַמְעוֹת יִבְקֶשְׁנָה :

Porque ya sabeys que aun despues descan- do heredar la bendicion, fue reprouado. que no halló lugar de arrepentimiento, aun que lo procuró con lagrimas.

18 כִּי־לֹא קִרְבָתָם לְעֵלֹהִת בְּהִר
וְגִגּוֹעַ בְּקִצְהֵי וַיַּעַל־עֲשָׂנוּ בְּעֵשׂוֹן
הַבְּבִשּׁוֹן וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד :

Porque no hos auceys llegado al monte que se podia tocar y al fuego encendido, y al turuion, y a la escuridad, y a la tempestad.

19 וְלֹא אֶל־קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ
וְחֹזֶק מְאֹד וְקוֹל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
יִגְעוּ וַיַּעֲמֵדוּ מִחֹזֶק הַשְּׁמַעִים
וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְדִבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים
פֶּן גִּמּוֹת :

Y al sonido de la trompera, y a la boz de las palabras. la qual los que oyeron se escusaron que no se les hablasse mas :

יב

14. Εἰπὺν δὲ ὡς περὶ πάντων,
καὶ τὸν ἀγαθόν, & χάρις ἔσθις
ὁ ἵσταται τὸν κύριον :

Pour haïr la paix avec tous, & la sanctification, sans laquelle nul ne verra le Seigneur.

15. Ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν
ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ μή τις
ρίζα πικρᾶς ἀνώ φύσσει ἐνοχλήσῃ,
καὶ ὁ ἀποκαταστήσῃ πικρῶς.

Prenans garde que nul ne soit defail- lant de la grace de Dieu : que queique racine d'amertume bouyeonnent en haut de vous de tourbes, & que plusieurs ne soyent louillies par icelle.

16. Μὴ τις πόρνῃ ἢ ἑτεροθελῶς
ἦσιν, ὅς ἀπὸ τῆς ὀρώσεως μᾶς ἀπέ-
δοτε τὴν πρωτογονίαν αὐτοῦ.

Que nul ne soit paillard, ou profane, comme Esau, qui pour vne viande vendit son droit d'aïncelle.

17. Ἰστέ γε ὅτι καὶ μετὰ τὴν θέ-
λων κληρονομήσαι τὴν διλογίαν,
ἀποδοκιμασθεῖς μετάνοιαν γὰρ τό-
πον οὐχ εὗρε, καὶ περὶ μὴ δακρυῶν
ὡς ζητήσας αὐτῷ.

Car vous sauez que mesme puis a- pres deuiant d'heriter la benediction, il fut reiecté : car il ne trouua point lieu de repentance, ie coit qu'il feult demandee avec larmes.

18. Οὐ γὰρ περὶ σελήνῃ καὶ ψη-
λαφωμένῃ ὄρεϊ, καὶ κεκαυμένῃ
πυρὶ, καὶ γομφῷ, καὶ σκότεινῃ, καὶ
τυφλῇ.

Car vous n'estes point venus : à vno moutagne qui se puisse toucher à la main, ni au feu brillant, ni au tourbil- lon, ni à l'obscurité & tempeite.

19. Καὶ αἰὶνιγγὸς ἤχη, καὶ φωνῇ
ρήμάτων, ἧς οἱ ἀκούοντες πα-
ρητήσαντο μὴ περισπῶσαι αὐ-
τοῖς λόγον.

Ni au retentissement de la trompet- te, ni à la voix des paroles : laquelle ceux qui l'oyoyent requierent que la parole ne leur fust plus longuement adresee :

CAP. XII.

14. Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam: sine qua nemo videbit Deū.

Followe peace with all men; and holines; without the which no man shall see the Lord.

15. Contemplantes nequis desit gratia Dei: ne quare radix amaritudinis sursum germinans impediatur, & per illam inquinentur multi.

Take heede; that no man fall away from the grace of God: let no roote of bitterness spring up and trouble you: lest as it thereby many be defiled.

16. Ne quis fornicator aut profanus ut Esau: qui propter unam escam vendidit primitiva sua.

Let there bee no fornicator; or profane person as Esau; which for a portion of meate sold his birthright.

17. Scitote enim quoniam & postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non enim invenit poenitentiae locum, quamquam cum lachrymis inquisisset eam.

For ye knowe how that afterward also when he woulde have inherited the blessing; he was reiected: for he found no place to repentance; though he sought the blessing with teares.

18. Non enim accessistis ad tractabilem montem, & accessibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam.

For ye are not come unto the mount that might be touched; nor unto burning fire; nor to blacknesse and dartenesse; and tempest.

19. Et tubæ sonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum.

Neither unto the sounde of a trumpet; and the voyce of wordes; which they that heard it; excused themselves; that the word should not be spoken to them any more.

An die Hebrer.

Das XII. Capitel.

14. Zaget nach dem Friede gegen jederman/ vnd der Heiligung/ ohn welche wirdt niemandt den HERRN sehen.

Staat effter Fried mod huer mand/ oc Hellighed/ vden huiltet ingen skal see HERRN.

15. Vnd sehet darauff/ daß nicht jemand Gottes gnade versäume. Daß nicht etwa eine bittere wurzel auffwache/ vnd vnfriede anrichte/ vnd viel durch dieselbigen verunreiniget werden.

De seer til/ at icke nogen forsummer Guds naade. At der skal icke nogen sted opnoye en bitter roed/ oc begynde wired/ oc mange skulle der aff besmitte.

16. Daß nicht jemand sey ein Hurer/ oder ein Gottloser wie Esau/ der umb einer Speise willen seine Erstgeburt verkauffet.

At der skal icke nogen vere en Volsere eller en Afgudelig som Esau/ der for et stycke Mad skild/ sold sin Forstodjel.

17. Wisset aber/ daß er hernach da er den seggen ererben wolte/ verworffen ist/ denn er fand keinen raum zur busse/ wiewol er sie mit threnen suchte.

De vider/ at hand der effter bleff forskuden/ der hand vilde arffue Bessignelsen/ Thi hand fand intet/ rum til Penitence/ alligeuel at hand soete hende mer graad.

18. Denn ihr seyt nicht kommen zu dem Berge/ den man anrühren konte/ vnd mit Feuer brandte/ noch zu dem dunkel vñ finsterniß vnd vngewitter.

Thi at i komme icke til Bierget/ som mand kunde røre ved/ oc brende mer Ild/ icke helder til taag oc mæthed oc storm.

19. Noch zu dem hall der Posaunen/ vnd zur stimme der wort/ welcher sich wegerten/ die sie höreten/ daß ihnen das wort ja nicht gesagt würde.

De ey til Basunens liud/ oc til ordens rest/ huilt den de forfagde/ som hende hørde/ at ordet icke skulde sigis dem.

K Ziduom.

Kapitola XII.

14. Pokog męgte se wsseni/ a swatosci nasleduogte/ bez ktę ręsto jādny newyżij Boga.

Wasslādnyće pokos se wssęti/ kęmt y swiatobliwosć bęz ktę ręst jādny nie oglada Boga.

15. Prohledagijce/ aby jādny newypadł od miłosci Boga: aby jādny łokę hōrę na hōru rosta newękaję/ a stręz nęg bęłby possęwnęni mnoży.

Patręzac pilnę jęby kęto nie odstal od łaski Boga/ tęby kęto by foręen goręłę podgręłac nie jati fajęł/ y pręzchwilę tę nie było potalany.

16. A aby jādny newypwal smilnistę/ ani ohyzdny ni wato Esau/ kęrężęto ja gednu kęmi prodal pręwo swę pręwo rojęnę.

Widęay nękę nie będęte nęc cęstym/ abos prosnym ięto Esau/ kęto jęto ja potęwę sedny prędal pręwo swęte pętworędziwę.

17. A wężęte/ ję potom jādny ge dędięnę wladnauti pokęnānij/ y zawręęen gęst/ neb nenależł mijska kę polānij/ a kęto li s platęm hō hędal.

Abowęm wicęte/ tę y poręym gęby kęcial dędężęcym prawęm otręymac blosęstawęnię swo bęł odręzon: do nie znalęst mięscę pokętuwānia/ choć onęgo blosęstawęnię swę ze tęmi pozędal.

18. Neb newękistapili gęst kę malawę Hōfę a zapalęnęmu oħni/ a kę wicęru/ a kę mrękōrę/ kę baułi.

Gędężęć nęte pręstęhapili do gory kęto ręby sie możono dożęnęc/ y do ognia rozpalonęgo/ y do wicęru/ y do cięmnoścę/ y gwalętownęy nęte pogody.

19. A kę wicęru trauby/ a kę hla: su slow/ kęrężę kędęż slyssęli/ pręstęli aby kę nim nebyło mliu weno slowo.

A bręzmientę traby y glosa slow/ kęto ręci co slyssęli/ pręstęli aby im daley nęte męwiono.

יב

20 לא ציר משפחתי הוה
למשפחתי מידם דאחפיקד
דאבו חיותה תתקרב
לנת טונא תתקרב:

(Perioche non potevan tolerare quel
che si comandava, cioè, Se una bestia toc-
carà il monte, sarà lapidata o ver trafitto
con un dardo.)

21 והכנה דחיל הנה
חונא דמושא אמר דחיל
אנא דרית אנא:

(E così terribil cosa era quella che ap-
pariva, che Moise disse, Io sono spaventa-
to e tremo bono.)

22 אנתו דיו אתקרבתי
לטורה דצהיון ולמדנתא
דאלהא חיה לאורשל
דבשמיא ולפגש
דבריתא דאלאכא:

(Ma sete venuti al monte di Sion, &
alla Città di Dio vivente, Ierusalem cele-
ste, & a la congregazione d'immumerabi-
li Angeli.)

23 ולעדתה דבוכרא
דמתקביו בשמיא
ולאלהא דנהא דכל
ולריתא דכאנא ד
דאחפיקד:

(Et a la Chiesa de primogeniti, che so-
no scritti ne cieli, & a Dio giudice di tut-
ti, & a gli spiriti de giusti perfecti.)

24 ולשוע מצע
דיתקא חדתה ולרס
דמה דממל סב מוהו
דחבי:

(Et à Iesu Mediator del nuovo Te-
stamento, & al sangue sparso, il qual par-
la migliori cose che quelle d'Abel.)

25 אודרוו הכיל דלמא
דשתאלו מו מו דמל
עמכו מו ציר הנון
אתפציו דאשתאלו מו
דמל עמהון בארעא חד
במה חנו מו נשתא
מו דמל עמו מו שמיא:

(Guardate di non disprezzare colui
che parla: perche se quelli che disprezza-
ron colui che parlava in terra, non iscam-
parono, molto maggiormente noi scampa-
mo le spalle a colui che parla dal cielo.)

יב

20 כח לא יכלו להכיל מה
מצוה אס-בהמה אס-איש
תצע בהר יד סקול יסקל (אח-
רה ידה):

Porque no podian tolerar loque se dezia,
Item, Si bestia tocàre al monte, sera apedreada, o
passada con tardo:

21 וכח-חדה היא המרה
דאמר גם משה מלא אנה חדה
דער:

Y tan tan terrible cosa era loque se via, que
Moyfen dixo, Estoy assombrado y temblando.

22 כח אס קרבא אל-בית
ציון ואל-ער אל-חי אל-
ירושלים אשר מעל השמים
אל-עדת רבבות המלאכים:

Mas aueys hos llegado al monte de Sion, y à
la ciudad del Dios Bino Ierusalem la celestial, y à
la compannia de muchos millares de Angeles.

23 וקהל הבכורים הכתובים
בשמים אל-אלהים השופט
כלם ואל-רוחות הצדיקים
וחמימים:

Y la cógregacion de los Primogenitos que estan
tomados por lista en los cielos, y al juez de todos
Dios, y a los Espiritus de los justos ya perfectos.

24 ואל-איש בינים ובעל ברית
החדשה ישוע המשיח ואל-
דמי נדה הצועקים טוב מקול
דמי הכל:

Y al Mediator del nuevo Testamento, Iesus:
y à la sangre del esparzimiento que habla mejor:
que la de Abel.

25 ודאחפיקד והשמר פן תמרדו
על-אשר מדבר עמכם ואס
האלה אשר מרדו על-המדבר
אמם בארץ לא יכלו לנוס במה
יותר אנחנו אס גמרד על-אשר
משמים מדבר אלינו:

Mirad que no recusays àlque habla. Porque
si aquellos no escaparon que recusaron àlque
hablaba en la tierra en el nombre de Dios, mucho
menos escaparemos nosotros, si desecharemos
àlque nos habla de los cielos.

יב

20. Οὐκ ἐφ' ἑσθ' ὅσον τὸ ἀντιτά-
λαι, καὶ θηρὶον ὅσον τὸ οὐρὸν,
ἀντιτάλαι, (ἢ ἀντιτάλαι, ἀντι-
τάλαι.)

Car ils ne pouuoient porter ce qui
estoit enioint, allauoir, Si mesmes une
beste atouche la montagne, elle fara
lapidee, ou percee d'un dard.

21. Καὶ, ὅταν φοβερὸν ᾖ τὸ φαν-
ταζόμενον, μωσὴς εἶπεν, ἐκφοβός
εἰμι καὶ ἐντρέπομαι.

Et Moyse tant estoit terrible ce qui
apparoissoit dit, le suis espouuanté, &
en tremble tout.

22. Ἀλλὰ περὶ σελήνης σιων
ὅρα, καὶ πόλη θεῶν ζώντων, ἱεροου-
λήμ ἐπουρανίαν, καὶ μυριάσιν ἀγ-
γέλων πανηγύρεϊ.

Ains vous estes venus à la montagne
de Sion, & à la cité du Dieu viuant, à la
Ierusalem celeste, & a l'assemblée aux
milliers d'Ange.

23. Καὶ ὁ κλησίαν πρωτότων
ἐν ἑρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ
κερτὴ θεῶν πάντων, καὶ πνύμασι
δικαίων τετελεσμένων.

E tã l'Eglise des premièrnes qui
font escrits es cieus, & à Dieu qui est
iuge de tous, & aux esprits des iustes
sanctifiés:

24. Καὶ ἀντιτάλαι νέας μεσότη
ισοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρείττον
λαλοῦντι τὸν ἀβελ.

Et à Iesus Mediateur de la nouvel-
le alliance, & au sang de l'asperpion, pro-
nonçant meilleures choses que celui d'-
Abel.

25. Βλέπετε μὴ παραιτήσητε τὴν
λαλοῦντα, εἰ γὰρ σκάνει σὺ ἐφυ-
γεν, τὸν ὅτι τῆς γῆς παραιτήσημε-
νοι, ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' ἑρανοῦ ἀποσπε-
φόμενοι.

Voyez que ne fmespristes celui
qui parle: car si ceux-la qui mesprisoi-
ent celui qui parloit sur la terre, ne sôt
point eschappés, nous ferons punis be-
aucoup plus, si nous-nous desfourrons
de celui qui parle de cieus?

CAP. XII.

20. Non enim portabant quod dicebatur, Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur (vel confodietur iaculis.)

For they were not able to abide that which was commanded: Yea, though a beast touch the mountaine, it shall be stoned: or thrust through with a dart.

21. Et ira terribile erat quod videbatur. Moyses dixit: Extremus sum & tremebundus.

And so terrible was the sight which appeared: that Moyses said: I feare & quake.

22. Sed accessistis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Ierusalem caelestem, & multorum millium angelorum frequentiam.

But ye are come unto the mount Sion, and to the ciue of the liuing God: the celestiall Ierusalem, and to the company of innumerable Angels.

23. Et ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in caelis, & iudicem omnium Deum, & spiritus iustorum perfectorum.

And to the congregation of the first borne, which are written in heauen, and to God: iudge of all: and to the spirits of iust and perfect men.

24. Et testamenti novi mediatorem Iesum, & sanguinis aspercionem melius loquentem quam Abel.

And to Iesus the Mediatour of the new Testament, and to the blood of sprinkling, that speaketh better things then that of Abel.

25. Videte ne recusatis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur: multo magis nos, qui de caelis loquentem nobis, avertimus.

See: hat he desired not him that speaketh: for if they escaped not that refused him: that spake on earth: much more shall wee not escape, if wee turne away from him: that speaketh from heauen.

Das XII. Capittel.

20. Denn sie mochtens nicht ertragen was da gesagt ward. Vnd wenn ein Thier den Berg anrühete / sollte es gesteiniget / oder mit einem Geschoss erschossen werden.

Thi de funde icke fordrage / der som bleff sagb. De naer som te Diur rorde ved Bierget / da skulde der stenis / eller stundis mer te Stud.

21. Vnd also erschrecklich war das Gesichte / das Moses sprach: Ich bin erschrocken / vnd zittere.

De den Syn vaar saa forferdelig / at Mose sagde Jeg er forferdet oc biffret.

22. Sondern ir seht kommen zu dem Berge Zion / vnd zu der Stadt des lebendigen Gottes / zu dem himmlischen Jerusalem / vnd zu der menge vieler tausend Engel.

Men ere komne til Zions Bierg / oc til den leffuende Guds Stad / til der himmelske Jerusalem / oc til mange tusinde Engles mangfoldighed.

23. Vnd zu der gemeine der Erstgeborenen / die im Himmel angeschrieben sind / vnd zu Gote dem Richter über alle / vnd zu den Geistern der vollkommenen Gerechten.

De til de Forffoddis menighed / som ere bescreffne i Himmelen / oc til Gud som er en Dommer over offuer alle / oc til de fuldtomme Retferdighs Aander.

24. Vnd zu dem Mittler des neuen Testaments Jesu / vnd zu dem Blut vnd der Besprengung / das da besser redet denn Abels.

De til der ny Testaments Mæglere Iesum / oc til der blod oc den bestenckelse / som taler bedre end Abels.

25. Sehet zu / daß ihr euch des nicht weigert / der da redet. Denn so jene nicht entflohen sind / die sich weigerten / da er auf Erden redet / vil weniger wir / so wir vns des weigern / der vom Himmel redet.

Seer til / at i forfage icke / den som taler. Thi at vnd / flyde icke de andre / som stode imod / der hand talde paa Jorden / Da skulde vi meger mindere / om vi staa imod ham / som taler aff Himmelen.

Kapitola XII.

20. Neb nemohli snesti toho co bylo praveno / a dotkneli se horebno hory / budet vlameno viano.

Abowtem nie mogli snesti thego co im rostazowano / iestli by sie bydle gory dotkneli / budzie vlamenowano / abo pocistem przbito.

21. Atak hrozne bylo to co wideli / ze v Moysesek ekl: Ekl jsem se az se y tjesu.

A Moyses / przeto iz tak strasne bylo widzenie / ero e sie otazo: walo / rzekl / Bistkem sie y zadzas jem.

22. Ale pfishaupisti gste thofe Synu / a k Mesiu Boha zhrecho Geruzalemu Nebestemu / a k pfishtomnosti mnoho Tishcuow Angelow.

Alseie przysli do gory Syn / y do masta Boha zhrecho / do Jeruzalemie niebieskiego / y do zgro: madzenia nieszczonych Aniol. w.

23. A k Eshwi prworozesnych ketskij zapsani gsau w Nebestech / a k Bohu Gauden wsech Lidij / a k Duchuom sprawedliwych a dokonalych.

Do zroku pierworodnych Etrory sa isrami wnieba / y co Bosga sedniego wshytsich / y do duschow sprawedliwych y dokonalych.

24. A k Smischn nowého Zakona Geziffowi / a k wshiti Krwe geho / keraz lepe mluswij nesti Krew Abelowa.

Do Jezusa posrednika nowego Testamentu / y do Kwie trojstwa / Etra zacinnyse Etracy mowi / nisti mowila Krew Ablowa.

25. Wize abyssie neodpysrali tomu kterz wam mluswij. Neb ponewadzhonino newssli / pomsty / ketskij odpysrali tomu kterz na Zemi mlusiwali k nim: mnohem wijce my new: postechnemeli toho kterz o Nebe mlusiwali nam.

Patrzaycie abyssie tym nie wzgardzili Eho: y mowi / abo: wiem test ci nie wshiti Eho: y odrzuca ti rego Etracy mowil na ziemi / daleko wijcey my test se odwracamy od tego Etracy znieba test.

יב

26. אִינֵנָה דְּקִלְהָ אֶרְצָה
אִוִּיעַ הָשָׂא דִּין מֶלֶךְ וְאָמַר
דְּתִיב חֲדָא וְכוּ אִנָּה אִוִּיעַ
לֹא בְּלִחּוּד אֶרְצָה אֱלֵל
אִף שְׁמִינָה :

*La cui voce allora commosse la terra,
ma hora ci ha fatto intendere, dicendo:
Ancor una volta io commoverò non sola-
mente la terra, ma ancora il cielo.*

27. חֲדָא דִּין דְּאָמַר חֲדָא
וְכוּ מִחִינָה שְׁחִלְפָא דְּהִנּוּ
דְּמִתְקִינָיו מִטְּוִי דַּע
דְּעִבְדִּינָה אִנּוּ דְּקִיוּן הִנּוּ
דְּלֹא מִתְקִינָיו :

*Hor questo ch'ei dice, Ancor una Vol-
ta, significa l'abolitione dele cose che sono
instabili come di quelle che sono state fat-
te: accioche restino quelle che sono immu-
tabili.*

28. וּמִטְּוִי הִבִּיל דְּקִבְלוּ
מִלְכוּתָא לֹא מִתְקִינָה
נִיאוּחוּד טִיבּוּתָא דְּבָה
נְשִׁמָּשׁ וְנִשְׁפָּר לֹאֲלֵהָ
דְּתַתְּמַצְתָּא וְדְּרַחֲלָתָא :

*Per laqual cosa pigliando il regno,
che non puo esser sofferto, riteniamo la
gratia per laqual noi seruiamo a Dio in
modo che li siamo grati con ogni rinuen-
tia e timore.*

29. אֱלֵהוּ צִיר בְּרַחֲמֵהּ
אֲכִלָּתָא :

*Perche il nostro Iddio è in fuoco che
consuma.*

יג

1. חֲבִיבָה דְּאֵתָא יִבְמַר
בְּכוּן :

La charita fraterna stia salda tra voi.

2. וְרַחֲמִיתָ דְּאִכְסִינָא
לֹא תִטְעִין בְּחֲדָא צִיר שְׁנוּ
אִנְשָׂא דְּכָל לֵא רִגִּישׁוּ
יִקְבְּלוּ מִלֵּאכָא :

*Non si dimenticate de l'hospitalità,
percioche per questo alcuni, non sapendo-
lo, hanno riceuuti in albergo gli Angeli.*

3. צִיחֵדוּ לֹאֲלֵין דְּאִסִּירִין
אִיךְ הִוּוּ דְּעִמְחִיו אִסִּירִין
אִתְּוִי אִתְּדִכְרוּ לֹאֲלֵין ד
דְּאִלִּינָיו אִיךְ אִנְשָׂא
דְּבִסְרָא לְבִרְשׁוּן אִנְוִין :

*Ricordatevi de prigionieri, come se voi
fosse prigionieri insieme con loro: e di quei
che sono afflitti, come quelli che sete ancor
voi nel corpo.*

יב

26. אִשְׁרֵי קוֹלּוֹ אִף הִרְעִישׁ אֶת-
הָאָרֶץ וַיִּמְעַת כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת לֵאמֹר עוֹד אֶחָת מַעַט
הִיא וְאֵנִי מִרְעִישׁ לֹא לְבַד אֶת-
הָאָרֶץ כִּי־הֵם גַּם אֶת־הַשָּׁמַיִם :

*La voz delqual entonces commouió la tier-
ra: mas aora ha denunciado diciendo, Aun vna
vez, y yo commoueré no solamente la tierra mas
aun el cielo.*

27. וְכִי־אָמַר עוֹד אֶחָת מִחִנָּה
אֶת־חֲלִיפַת הַנְּעִיִם וְנָדִים
הַמְּשִׁתָּנִּים כִּמּוֹ הַעֲשׂוֹיִים אִשְׁרֵי
יַעֲמִדוּ תֵּי־אֵלֶּה אִשְׁרֵי לֹא יִמוּטוּ
לְעוֹלָם :

*Y loque dize, Aun vna vez, declara el quita-
miento de las cosas mouibles como de cosas he-
chizas, paraque queden las que son firmes.*

28. עַל־כֵּן בְּקִתְּנוֹ מִלְכוּת אִשְׁרֵי
לֹא תִמוּט יִשְׁלֹנָה תַחְתָּהּ אִשְׁרֵי
בָּה נַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהִים בִּירְחָה
וְנִגִּיל בְּרַעְיָה :

*Ansique tomando el Reyno immobil, re-
tengamos la gracia por laqual siruamos a Dios
agradandole con temor y reuerencia.*

29. כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהֵינוּ יֵאֵשׁ אֲכִלָּה
הוּא אֵל קָנָה :

*(Porquelehoua nuestro Dios es fuego que
consume:)*

יג

1. הָאֶחָתָה אִשְׁרֵי בִינֵיכֶם לֹא יִפְרָ:
La Charidad de la hermandad permanezca.

2. אֶל־תִּשְׁכְּחוּ לָלוּן אֶת־הָאֲרוֹחִים
בְּרוּחַ נְדָבָה כִּי־בְדָבָר הוּא אֲנָשִׁים
בְּכָלִי דַעַת חֲלִינוּ אֶת הַמַּלְאָכִים :

*De la hospitalidad no hos oluideys: porque
por esta algunos auiedo hospedado Angeles,
fueron guardados.*

3. וְזָכְרוּ אֶת־הָאִסּוּרִים בְּמוֹכֶם
אִסּוּרִים וְאֶת־הַמַּעֲנִים בְּמוֹכֶם
הוֹיִם בְּבִשָּׁר :

*Acordaos de los presos como presos junta-
mente con ellos: y de los trabajados, como tam-
bien vosotros mismos foyes del cuerpo.*

יג

26. Οὐ ἡ φωνὴ τῆς γλῶττις ἐσάλειψε
τὸ πᾶν, νῦν δ' ἐπὶ γὰρ ταῦτ', λέγων,
ἐπὶ ἅπασι ἔγωγ σείω ὃ μόνον τῇ
γλῶττι, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.

*Duquel la voix esmeut lors la terre:
mais maintenant il a denoncé, disant,
Encore vne fois, i'elmmoueraí non seu-
lement la terre, mais aussi le ciel.*

27. Τὸ δ' ἐπὶ ἅπασι, δηλοῖ τὴν
ἀπομύκνωση τῶν μετατρέτων, ὡς περὶ
μετέτων, ἵνα μείνη τὰ μὴ μετατρέ-
μενα.

*Or ce mot, Encorés vne fois, signi-
fie l'abolition des choses qui sont inita-
bles, comme de celles qui ont esté faites
de main, afin que celles qui sont immu-
ables, demeurent:*

28. Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον
ἀσάλευσαντες, ἔχωμεν χά-
ριν, δι' ἧς λατρεύομεν διαρέσως
τῷ θεῷ μετὰ φόβου καὶ δόλας.

*Parquoi apprehendans le royaume
qui ne peut estre esbranlé, retenons la
grace par laquelle nous seruios à Dieu,
tellement que nous lui soyons agrea-
bles avec reuerence & crainte.*

29. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ κα-
ταναλίσκων.

*Car aussi nostre Dieu est vn feu con-
sumant:*

Κ Ε Φ Α Λ. ιγ.

Η φιλαδελφία μένει.
Que l'amour fraternelle demeure.

2. Τῆς φιλοξενίας μὴ σπουδάζετε
νεοτε. διὰ τὴν γὰρ ἐλαχίστην πινες,
ζενίσαντες ἀγγέλους.

*N'oubliez point l'hospitalité. Car
icelle quelques vns ont logé des Anges,
n'en sachans rien.*

3. Μιμησθε τοῖς δεσμίοις, ὡς
συνδεδεμένοι τοῖς κακοῦς καὶ μέμνηται,
ὡς καὶ αὐτοὶ ἔντες ἐν σώματι.

*Ayez souuenance des prisonniers,
coime si vous estiez emprisonnés, avec
eux: & de ceux qui sont tormentés. cō-
me vous-mêmes aussi estans du mēme
corps.*

CAP. XII.

26. Cuius vox movit terram tunc: nunc autem re-promittit, dicens, Adhuc semel: & ego movebo non solum terram, sed & calum.

Whose voice then shook the earth / and now hath declared / saying / Yet once more will I shake / not the earth only / but also heaven.

27. Quod autem adhuc semel dicit: declarat mobili-um translationem tanquam factorum, ut maneat ea quæ sunt immobilia.

And this word / Yet once more / signifies the removing of things / which are shaken / as of things which are made with hands / that the things which are not shaken may remain.

28. Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam serviamus placentes Deo, cum metu & reverentia.

Wherefore seeing we receive a King- dom which cannot be shaken / let us have grace / whereby we may so serve God / that we may please him with reverence and fear.

29. Etenim Deus noster ignis consumens est.

For even our God is a consuming fire.

CAP. XIII.

Charitas fraternitatis maneat in vobis.

Let brotherly love continue.

2. Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim placuerunt quidam, angelis hospitio receptis.

Be not forgetful to lodge strangers: for thereby some have received Angels into their houses unawares.

3. Mementote vincitorum, tanquam simul victi: & laborantium tanquam & ipsi in corpore morantes.

Remember them that are in bonds / as though ye were bound with them / & them that are in affliction / as if ye were also afflicted in the body.

Das XII. Capitel.

26. Welches Stimme zu der Zeit die Erde bewegt. Nun aber verheisset er und spricht: Noch einmal wil ich bewegen nicht allein die Erden sondern auch den Himmel.

Wessert paa den tid vrede Jorden. Men nu loffuer hand / oc siger / Jeg vil end gong vrede / id caleni / ste Jorden / men oc saa Himmelen.

27. Aber solchs noch einmal / zeiget an / daß das bewegliche soll verendert werden / als das gemacht ist / auff daß da bleibe das unbewegliche.

Men saadant / end en gong / giffuer til sende / At der vorelige skal foruendis / som der gfore er / Paa det at der vorelige skal bliffue.

28. Darumb / die weil wir empfangen ein unbeweglich Reich / haben wir gnade / durch welche wir sollen Gott dienen / ihm zugesallen / mit zucht und forcht.

Effterdi vi saa da te vorelige Rige da haaffue vi naade / formedelt huilken vi skulle tiene Gud / vere hannem behagelige med tucht oc frygt.

29. Denn unser Gott ist ein verzehrend Feuer.

Eft vor Gud er en forterende Ild.

Das XIII. Capitel.

Schreibt best in der Brüderlichen Liebe.

Skiffuer stadiget broderlig kærlighed.

2. Gastfren zu sein vergesset nicht / denn durch das selbige haben etliche / ohn jr wissen Engel beherberget.

For allemmer ick at sene gerne Hush / thi der met haaffue nogle lene Engle Hush / oc viste der ick.

3. Gedencet der Gebundenen / als die mitgebundene / vñnd dere die trübsal leiden / als die jr auch noch im Leibe lebet.

Tencker paa de Dvndne / som de Merdvndne oc paa dem / som lide dvessuelse / Som de der oc end nu leffuer i legemet.

Kapitola XII.

26. Gehörblas tchdāf hō bal Zemij: Ale nymij zaslub- getka / Gessit gednau / a nāt pohnu ne tollio Zemij / ale y Nebem.

Atorego glos zātrzasnat ztes mla / ale tchaz apowledzial mo- wtac / testce ta raz zātrzasne ale tchylfo zlemia ale tej y niedem.

27. W tom paf je prawj / Gessit gednau / okazuge jemā bñti nēpafē zūnēnēij wēch pohnutēdlnēch / yafōzto vti- nēnēch / aby zūstaly ty wēch / tterēz gšau nepohnutēdlnē.

At ony słowo / testce raz / znā- czy obiecterzecz / chwietacych sie / takto tych tchore sa wczymone / aby zostaly ty tchore sa trwale.

28. A tak my Krālowstwijs nepohnutēdlnē pfigmauce / māmē mīlost / strze tterauzto lshijee se Bohu / sluzime gmu s bāzñij a s pociwostij.

At przeto przysimnac Krolęst- wo tchore nie może być porużone / trzymamy lasse przez tchore tak sluzmy Bogu / abyśmy się temu po- dobali z wciwoscia y z bogoboy- noscia.

29. Neb zagisť Bāñ nās oheñ spalugijch gest:

Abowiemci Bog nās test og- niem trawiacym.

Kapitola XIII.

Časta Bratřstā budij me- zy wāmī.

Nečay mīlost bratřstā trwa.

2. A na pñjwřtīwost k vo- cesīnām nezapomīnayte / strze- ni zagisť nētkēfij newēdauce Angely do hospody pñgijmas li.

Nie zapomīnajte przymos- wānia gości / abowiem przez tcho- mēkthorzy nie wiedzac przysiel- Anioły.

3. Pamatugte na wřzñē / yafobyste spolu wřzñowē by- si: a na pracowitē / yafōzto y sami w rēle bydsie.

Pamietajcie na wleznie takos- bracie byli w pol z nami wieznias- mi / y na ty tchorzy bywala w tras- piemi / tak obycis na cieie wpras- ni byli.

4 מִיָּקָר וּוְיָגֵל בְּכָר
וְעִרְסָהוּ וְכִנְיָהּ הִי לֹנִיָּה
הִיוּ וְלֹגְרָהּ דָּאָא אֶלְהָא:

*Il matrimonio è honorevole in tutti,
e il letto immacolato: ma l'adulterio giudica-
rà i fornicatori e gli adulteri.*

5 לֹא הוּא רָחֵם בְּסִפְּהָ
רַעֲיוֹנָהּ אֶלֶּא יִסְפֹּק לָהּ
מִדָּם דָּאִיר לָהּ הוּא גִיד
מִדָּא אִמֵּר דְּלֹא אִשְׁתַּבַּח
וְלֹא אִרְבָּא בֶּן אִדְּנָה:

*I vostri costumi siano senza avaritia,
contentandovi de la cose presenti: per-
cioche esso Signore ha detto. Io non ti las-
ciarò, ne t'abbandonerò.*

6 אִיתְּלוּ דִּנְאָמְרֵי תִּכְלִית
מִדִּי מַעֲדָנִי לֹא אִדְּנָה
מִנָּה עֵבֶד לִי בֵּר נָשָׂא:

*In modo che noi possiamo dir sicura-
mente, Il Signore m'è in aiuto, onde non
semerò cosa che l'huomo mi faccia.*

7 הוֹדִיתִי עֲדִידִי
לְמַדְבְּרֵיכֶן אֵילִין דְּמִלְּדִי
עֲמִכֶּן מִלְּתָא דְּאֶלְהָא
אִתְּבָקִי בְּשׁוּלְמִי
דִּדְבִירֵיכֶן וּמִדִּי
בְּחִימָנִיתְהוֹן:

*Ricordatevi di quella che son propositi
al vostro governo, iquali v'hanno parlata
la parola di Dio: dequali imitate la fede,
considerando qual sia stato l'effeto de la
lor conversatione.*

8 יִשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתְמַל
וּיִמְנָה וְהִיוּ וְלֹעֲלִים:

*Iesus Christo che fu hieri & hoggi, &
il medesimo ancor ne secoli.*

9 לִי לִפְנֵי נֹכְרִי
וּמִשְׁתַּלְּפָא לֹא תִתְּבָרִין
שְׂפִיר הַגִּיד דְּבִטְרִיתָא
נִשְׂרָר לְבִיתָא וְלֹא
בְּמִאכְלָתָא מִטּוֹל הַלֵּל
אִתְּעִידִי אֵילִין דְּהִלְכִי בִּי:

*Non vi andate aggrando con varie
e strane doctrine. E buona cosa è che il
cuor si confermi con la gratia, e non con
cibi, iquali non hanno punto giuato a
quelli che vi si sono occupati.*

4 מִטָּה הַמִּשְׁכָּב תְּהִי בִּיקָר
בְּכָלֶם וְהַעֲוִתָּה בְּלִי־מוֹם כִּי־
אֶת־קִדְשֵׁים וּמִנְּאֻפִּים יִשְׁפּוּט
יְהוָה:

*Venerable es en todos el Matrimonio, y la
cama sin mancha: mas a los fornicarios y adul-
teros juzgará Dios.*

5 בְּדִרְכֶּכֶם לֹא תִבְקָשׁוּ כִסֶּף
יְהִי־דִיכֶם בְּקָמִים לְפָנֵיכֶם
כִּי־הוּא אִמֵּר לֹא אִרְפֶּךָ וְלֹא
אֶעֱזָבֶךָ:

*Sean las costumbres sin avaricia, conten-
tos de lo presente: porque el dixo, No te desam-
pararé, ni te dexaré:*

6 כֵּן אִשֶּׁר בְּבִטְחוֹךָ נֹכַל לְדַבֵּר
יְהוָה לִי בְּעִזִּי לֹא אִדְּנָה מִי־
יַעֲשֶׂה לִי אָדָם:

*De tal manera que digamos confiadamente,
El Sennor es mi ayudador: no temeré lo que me
hará hombre.*

7 וְכֵן לְפָנֵיכֶם אִשֶּׁר דִּבַּרְתֶּם
אֵלֵיכֶם אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים
וְהִבִּיטוּ בְּדֶרֶךְ הַלִּיכֹתֶם וְלֹכֵי
בְּעֻקְבוֹת אֲמוֹנֹתֶם:

*Acordahos de vuestros Pastores, que hos
hablaron la palabra de Dios: la fe de los quales
imitad considerando qual aya sido la salida de su
conuersacion.*

8 כִּי־יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ תָּמּוּל וְחַיִּים
הוּא לְעוֹלָם:

*Iesus el Christo ayer, y oy: el mismo tambi-
en es por siglos.*

9 בְּלִמּוּדִים מִתְחַלְּפִים וּחִדְשִׁים
לֹא תִתְּעַמְעֵם כִּי־טוֹב בְּתַחֲנִינָה
לְסַעַד לְכֶכֶם וְלֹא בְּמִאכְלִים
אִשֶּׁר לֹא הוֹעִילוּ לְהוֹלִכִים בָּם:

*Nó seays facades del camino por doctrinas
diuerfas y estrañas: porque buena cosa es afir-
mar el coraçon en la gracia, no en viandas, que
nunca aprouecharon a lorsque anduieron en
ellas.*

4 Τίμιον ὁ γάμος ἐν παντί, καὶ
ἡ κοίτη ἀμώματος: ἀλλ' οἱ πόρνοι καὶ
μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.

*Honorable est le mariage entre tous,
& la couche sans macule: mais Dieu
jugera les paillards & les adulteres.*

5 Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος ἀρ-
καυμένους τοῖς περὶ αὐτοῦ γὰρ
εἴρηκεν, & μὴ σε ἀνῶ, & οὐ μὴ σε
ἐγκαταλίπω.

*Que vos mœurs soyant sans avari-
ce, citans contents de ce que vous auez
presentement: car lui mesme a dit, Je
te délaisserai point, ni ne t'abandon-
nerai point:*

6 Ὡς περὶ παρρησίας ἡμᾶς λέγει,
κύριε ἡμεῖς ὁσησόν, καὶ ἐφοβή-
θησιν ἡμᾶς ὡς ἀνθρώπων.

*Tellement que nous pouuons dire
en assurance, Le Seigneur m'. Il en ai-
de: dont ie ne craindrai chole que l'ho-
me me puisse faire.*

7 Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑ-
μῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λό-
γον τοῦ θεοῦ, ὡς ἀναβεβρωμένοι περὶ τῶν
ἐκείνων τῆς ἀγαθοφύας. μνησθε
τῶν ποσῶν.

*Ayez souuenance de vos conducteurs,
qui vous ont porté la parole de Dieu:
desquels enuiuez la foy, considerans
quelle a esté l'issue de leur conuersati-
on.*

8 Ἰησοῦς χριστὸς χεῖρ καὶ σήμερον
ὁ αὐτός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

*Iesus Christ a esté le mesme hier
& aujourd'hui, & fest aussi eternelle-
ment.*

9 Διδαχαῖς πικύλαις καὶ ξέναις
μὴ παρρησιάζεσθε καλὸν γὰρ χάρι-
τι βεβαιώσασθαι τὴν καρδίαν, &
βρωμασθαι, ἐν οἷς οὐκ ὠφεληθήσονται
οἱ παρρησιάζοντες.

*Ne soyez point emportés ça & là
par doctrines diuerfes & estranges: car
il est bon que le cœur soit affermi par
grace, non point par viandes, lesquelles
n'ont de rien profité à ceux qui s'y sont
occupés.*

4. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.

Marriage is honourable among all / and the bed undefiled: but where mongers and adulterers God will iudge.

5. Sint mores sine avaritia: contenti presentibus, ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam.

Let your conversation bee without covetousness / and be content with those things that ye have: for he hath said / I will not faile thee / neither forsake thee.

6. Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

So that we may boldly say / The Lord is mine helper / neither will I feare what man can do unto me.

7. Mementote praepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitami fidem.

Remember them which have the oversight of you / which have declared unto you the worde of God: whose faith follow / considering what hath bene the ende of their conversation.

8. Iesus Christus heri & hodie: ipse & in secula.

Iesus Christ yesterday / and to daye / the same also to for ever.

9. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum est enim, gratia stabiliri cor, non escis: quae non profuerunt ambulanti in eis.

Be not carried about with divers and strange doctrines: for it is a good thing that the heart bee stablished with grace: and not with meates / which have not profited them that have bene occupied therein.

4. Die Ehe soll ehrlich gehalten werden bey allen / vnd das Ehebett vnbefleckt. Die Hurer aber vnd die Ehebrecher wird Gott richten.

Ecclesiast skal holdis erligt hoffalle / oc den ecre Seng vnbefleckt. Men Volere oc Haartarle skal Gud domme.

5. Der wandel sey ohn Geiß / vnd lasset euch benügen an dem / das da ist / denn er hat gesagt: Ich will dich nicht verlassen noch versäumen.

Eders omgengelse skal vere vden Berigheb / oc lader eder none mer der som der er / thi hand haffuer sagt / ieg vil icke forlade / oc ey forsøme dig.

6. Also / daß wir dürfen sagen: Der HERR ist mein Helfer / vnd wil mich nicht fürchten / was solt mir ein Mensch thun?

Saa / at vi dristis til at sige / HERR EN ER min Hjælper / oc ieg vil icke frygte mig / huad skulde de Menneske gøre mig?

7. Gedencet an euer Lehrer / die euch das wort Gottes gesagt haben / welcher ende schauet an / vnd folget ihrem Glauben nach.

Tencker paa eders lærere / som haffue sagt eder Guds ord / huilckeis endelige i stulle see til / oc efterfølger deris Tro.

8. Iesus Christus / gestern vnd heute / vnd derselbige auch in ewigkeit.

Christus Ihesus / i gaar oc i dag / oc den samme oc saa til euig tid.

9. Lasset euch nicht mit mancherley vnd frembden Lehren umbtreiben. Denn es ist köstlich ding / daß das hertz veste werde / welches geschicht durch Gnade / nit durch Speisen / da von keinen nuß haben / so damit umbgehen.

Lader eder icke omdristue mer mangelhønde oc fremmede lærdom. Thi det er kaaftelig ting / at herttet bliffuer stadigt / huilcket der steer formedelst Naade / icke ved Mad / huor aff de haffue trigen nytt / som der mer omgaaft.

4. Budiz mecz wsemmi wami poctiwe Wranzelsiwo / a loze neposliwne. Neb Smilnity a cyzoloznity sau: diti bude Duoh.

Pocziwec test malzenstwo miedzy wsemmi / y lozenie pokala: ne / a miedzytym cyzoloznity osadzi Bog.

5. Budiez mrawnij bez laskomstwi / dosti magijce na tom coz mate: Dnt zagistekel: Nieneham tebe ani opusstijm.

Obyczajenstedt beda oddalone od laskomstwi: Przejawajcie naterazniemych rzechach bo on rzekl: Nie opuścicie ani cie zostawie.

6. Tak abychom s dauftanijm kija: PA mi sposmocnij gest / nebudu se bati aby mi co mohi wcinici slowek.

Tak iz smiele mowimy / Pan mi test pomocek / ani sie bac bede coby mi wcinil slowek.

7. Pamatujcie na Zprawce wasze kiejz mluwit wam Slowo Bozje: na glicheto patijce konec a obcowanij z wota / nasledujcie Wjry.

Pamietajcie na wodze wasze ktorzy wam mowit slowo Boze / a wazy ich nasladuiecie / obaczajcie co sa koniec byl obcowania ich.

8. Jezys Krystus gest wczera y dnes / on tiz y na wkyt.

Iesus Krystus wczora y dzis / tenze tez test na wieki.

9. Wtenim rozlietnym a hostinstym nedayce se swodist. Wpbornet gest zagistek / milostij wponniti Erdece / a nepokrmij / kiejz neprospekti tem kiejz w nich chodili.

Takam rozmatthym y c: dym nie daycie se wnosic: ados wtem dobra rzec test / aby serce bylo wwaszdzone lasta / nie pokarmy / thore nie pomogly thym co sa imi dawili.

יג

10 אית לודין מדבחה
דלא שלט למאכר מניה
להגון דבמשפנה משמשו:

Noi habbiamo un altare, delqual non hanno potestà di mangiare quelli che servono al tabernacolo.

11 חנותא גיר הליו דמעל
הוא דמחיו רב פומרי
לביית מקדשא חלק חטהא
בסריהו נקד הוא לבר מן
משדיתא:

Imperocchè i corpi de gli animali, il sangue dequali si porta dal Pontefice dentro ai luoghi Santi per il peccato, abbru- ciavano fuor de le tenda.

12 מטול הנא ישוע דיקדש
לעמיה בדימה לבר מן
בדינתא חש:

Per laqual cosa Iesus ancora, per san- tificare il popolo col suo proprio sangue, pati fuor de la porta.

13 ואף חנו חכיר גפיה
לקמה לבר מן משדיתא
בר לבישין חסידה:

Usciamo dunque a lui fuor de le ten- de, portando il suo obbrobrio.

14 ליתלו גיר מדיתא
דמקוניה חרבה אל
לאידא דציתא מספין:

Perciocchè noi non habbiamo qui cit- tà che sia durabile: ma cerchiamo quella che ha a venire.

15 ובאידא נסק דבחה
התשובותא בכה וכו
לאילהא דאיתיה פאדא
דספוחא דמודיו לשמיה:

Per lui dunque offeriamo sempre a Dio sacrificio di laude, cioè il frutto de le labra che confessano il suo Nome.

16 ולא תטעון מורחמנותא
ושותבותא דמסכנא
פהליו דבחה שפר אנש
לאילהא:

Non si dimenticate de la beneficen- tia, e de la communicazione, perche Iddio si dilettat dilettat di tali sacrificij.

יג

10 כי יש לנו מזבח אשר לא
יש להם שלטון לאכל ממנו
המשדתיים באהל:

Tenemos altar, delqual no tienen facultad de comer losque sirven al Tabernaculo.

11 כי החיות אשר דמיהן יורם
על החטאה בקדש בידו כהן
גדול פדויהן נשרפו מחוץ
למחנה:

Porque los animales la sangre de los quales es metida por el peccado en el Sanctuario por el Pontifice, los cuerpos de estos son quemados fu- era del real.

12 מן עליון ישוע אשר יקדש
את העם בדם נפשו מחוץ
שער העיר ענה:

Por loqual tambien Iesus, para sanctificar el pueblo por su propria sangre, padeciò fuera de la puerta.

13 לכן מעתה נצא אל
למחנה ונסבל את חרבותינו:

Salgamos pues a el fuera del real llevando su vituperio.

14 כי לא ישלנו פה עיר
עומדת כיהם מבקשים
אנחנו את עתידה:

Porque no tenemos aqui ciudad perman- ciente, mas buscamos la por venir.

15 לכן בידו נעלה זבח תודה
בכל עת לאלהינו זה הוא את
פדו שפתיהם להודות לשמו:

Antique offrezcamos por medio de el a Di- os siempre sacrificio de alabanza, es a saber, fruto de labios que confiesen a su Nombre.

16 אך לעשות טובה וצדקה לא
תשכחו כי בובחים באלה רוצה
אלהים:

Item, del bien hazer y de la comunicacion no hos oluideys: porque de tales sacrificios se a- grada Dios.

יג

10. Εχομεν θυσιαστήριον ἐξ ὃ φά-
γεῖν οὐκ ἔχουσιν οἱ ἐξουσίαν τῆς σκη-
νῆς λατρεύοντες.

Nous auons vn antel duquel n'ont point puissance de manger ceux qui seruent au Tabernacle.

11. Ὡς γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ
αἷμα περὶ ἀμαρτίας εἰς τὴν ἁγίαν
διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τῶν τοῦ σώ-
ματος κειμένων ἐξω τῆ παρεμβό-
λης.

Car les corps des bestes des quel- les le sang est apporté pour le peché par le souverain Sacrificateur dedans le san- ctuaire, sont brulés hors du camp.

12. Διὸ καὶ ἰησοῦς ἵνα ἁγιάσῃ διὰ
τῆ ἰδίας αἱμάτων τὸν λαόν, ἐξω τῆ
πύλης ἐπηγε.

Pourtant aussi Iesus, afin qu'il sain- ctifiast le peuple par son propre sang, a souffert hors la porte.

13. Τοίνυν ἐξερχόμεθα πρὸς αὐ-
τὸν ἐξω τῆ παρεμβόλης, τὸν ὀνείδι-
σμένον αὐτὸν φέροντες.

Par ainsi sortons vers lui hors du camp, portans son opprobre.

14. Οὐ γὰρ ἔχομεν ὡςδε μέγιστον
πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν πόλιν
ζητοῦμεν.

Car nous n'auons point ici de cité permanente: mais nous recherchons cel- le qui est à venir.

15. Δι' αὐτὸ ὡς ἀναφέρωμεν θυ-
σίαν ἀνέσσης διὰ παντός τῷ θεῷ,
ταῖς καρτέραις ἡμῶν ὁμολογούν-
των τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Offrons donc par icelui sacrifice de louange à tousiours à Dieu, c'est à dire, le fruit des leurs confessans son Nom.

16. Τῆς γὰρ ἀπορίας ἐκωνομίας μὴ
ἐπιλανθάνεσθε. ταῖς αὐταῖς γὰρ θυ-
σίαις ὁ θεὸς οἰκτρῶται.

Or ne mettez en oubli la beneficen- ce & communication: car Dieu prend plaisir à tels sacrifices.

CAP. XIII.

10. Habemus altare: de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deferuiunt.

Wer haue an altare whereof they haue no authoritie to eate which serue in the tabernacle.

11. Quorum enim animalium inferitur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra.

For the bodies of those beasts whose blood is brought into the holy place by the high Priest for sinne / are burnt without the campe.

12. Propter quod & Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.

Therefore euen Iesus / that hee might sanctifie ye people with his owne blood / suffred without the gate.

13. Excamus igitur ad eum extra castra: improprium eius portantes.

Let vs go forth therefore out of the campe, bearing his reproch.

14. Non enim habemus hic manentem civitatem: sed futuram inquirimus.

For here haue we no continuing citie: but we seeke one to come.

15. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini eius.

Let vs therefore by him offer the sacrifice of praise alwayes to God / that is / the fruite of the lippes / which confess his Name.

16. Beneficentiae autem & communionis nolite obliuisci, talibus enim hostiis promeretur Deus.

To do good / and to distribute for get not: for with such sacrifices God is pleased.

Das XIII. Capitel.

10. Wir haben einen Altar / davon nicht macht haben zu essen / die der Hütten pflegen.

Wi haue i Altare / aff hülscder de haue icke mact at æde / som tiene Tabernaclet.

11. Denn welcher Thier Blut getragen wirdt durch den Hohenpriester in das Heilige für die Sünde / derselbigen Leichnam werden verbrandt außser dem Lager.

Thi hülsc der Diers blod der hær is / forme delst den ypperste Prest i der Hellige for synderne deris Kroppe bliffue opbrende vden saare lægren.

12. Darumb auch Iesus / auff das er heiligte das Volck durch sein eigen Blut / hat er gelidten aussen für dem thor.

Der saare leed oc Ihesus vden saare vorten / paa der hand vilde hellige Jolckert met sit eger blod.

13. Solasset ons nun zu im hinausz gehen / außser dem Lager / vnd seine schmach tragen.

Saa lader off nu gaa vd til hannem / vden saare lægren / oc bære hans forsmædelse.

14. Denn wir haben hie keine bleibende statt / sondern die zukünftige suchen wir.

Thi wi haue her ingen bliffuende Stad / men wi søge effter den tilkomende.

15. Solasset ons nun opffern durch ihn / das Lobopffer / Gott allezeit / das ist / die Frucht der Lippen / die seinen Namen bekennen.

Saa lader off nu altid offre Gud / Loßoffer / forme delst hannem / der er / Læbrenis fruct / som bekende hans Naam.

16. Wol zu thun vnd mitzutheilen vergesset nicht / denn solche Opffer gefallen Gott wol.

For gleitmer icke at gøre vel oc at merdele / thi saae dane Offer behage Gud vel.

Kapitola XIII.

10. Wame jagist Altar / ktereho nemagij mocy gijiti it kterij Stanku slauzij.

Wame oltarz s Frego nte godji se tymiesc ktorzy przybyr fowi sluzja.

11. Neb kterych howad Krew wnassyna bywala do Swatyni od Biskupa za hrijch / tech tela palena bywala wne za Stany.

Abe wsem bydlat Ktorech Krew bywa wnossena do miesta swietego przez kaplana / tych ciela bywala palone przed obozem.

12. A protoz Jezise / aby poswetil Lidu swij swau / wne za branau trpel.

Dla tego y Jezus aby poswetil lud przez wlasna Krew / przed brana cierpiel.

13. Protoz wngdime k nmu wen z Stanow / po hanenij geho nesauce.

Wynidzmyz tedy do ntego przed oboz / ahsac postomocenie tego.

14. Neb nemame zde Wsta juostawagijcho / ale budau cyho hledame.

Abowtem ntemamy tu mlsta trwajacego / ale przyszlego sukamy.

15. Protoz strze ncho obetugme Dbet chwaly wjdocy Bohu / to gest / owotce aust wyznawagijch gmeno geho.

Przez ntego tedy wstawiemy nte ofiaruemy Bogu ofiary chwalyl / tho i / owoc warg naszych wyznawajacych imieniu tego.

16. Na Almuzy dawani na zdilnost neapomijnante / neb takowymi Dbetmi za sluhowan bywa Duoh.

Ant zapamietawajcie dos brotliwosci y wdzielania / abos wtem sie Bog w takowych ofiars rach Kocha.

יג

17. אֲתִּיבִּיּוּ לְמַדְבְּרֵיכֶם
וְאֶתִּיבִּיּוּ לְהוֹן הַגּוֹן אֶרֶץ
שֶׁהָיָה חֶלֶק נִפְשָׁתְכֶם אֶרֶץ
אֲנָשִׁים דְּהִיבִּין חוֹשְׁבָנְכֶם
דְּבִחֵיכֶם יְהוּן אֲבָדִין
הָיָה וְלֹא בְּתִיבָתָא מְטוּל
דְּלֹא בְּתִיבָתָא לְכֹון :

*Obedite ai vostri Governatori, e co-
date loro: perciocchè essi vegliano per l'an-
ime vostre, come quelli che n'hanno a ren-
der conto: acciò che essi il facciano alle-
gramente, e non gemendo: perciocchè que-
sto vi farebbe inutile.*

18. צִלוּ עָלֵינוּ תְּבִילֵינוּ אֶרֶץ
דְּתִיבָתָא שְׂבִיבָה אֵיתָ לָנוּ
דְּבָקִיל מִדָּם צְבִינָה דְּשִׁפּוּר
תְּבִיבָר :

*Pregate per noi: perche noi ci afflic-
tiamo d'haver buona conciencia, desi-
derando da convertere honestamente tra
sutti.*

19. יְתִירָאִית בְּצֵאתֵנוּ אֶרֶץ
מִצְרַיִם דְּתִיבָרֵינוּ הָיָה
דְּבִצֵּל אֲתִיבָנָה לְכֹון :

*È maggiormente vi prego che cio fac-
ciate, a fine che io vi sia restituito più pre-
sto.*

20. אֱלֹהֵי דְּיוֹ דְּבִלְמָה הָיוּ
בְּאֶשְׁק מִן בֵּית מִתְנָה
לְרַעֲיָה נָפֵא דְּמִרְעִיתָה
בְּדָמָא דְּדִיתִיקָא דְּלִצְלָם
דְּאִיתִיבִּי יְשׁוּעָה מְשִׁיחָא
מִרְוֹ :

*È l'Iddio de la pace, che ha ridotto da
morte il gran Pastore de le pecore, il nostro
Signor Iesus per il sangue del Testamen-
to eterno.*

21. הָיוּ וְגִמְרִיכֶם בְּכָל אֲבָר
טָב דְּתִיבָדִין צְבִיבָה וְהָיוּ
יִסְעוּר בִּין מִדָּם דְּשִׁפּוּר
קְדָמָה פִּרְיִי יְשׁוּעָה מְשִׁיחָא
דְּלֵה שׁוֹבְחָה לְעָלְמָם אֲמִין :

*Vi faccia perfetti in ogni buona op-
era, a far la sua volontà: facendo su voi
quel che sia accetto dinanzi a lui per Ie-
sus Christo, a cui sia gloria in se opsterno.
Amen.*

22. בְּצֵאתֵנוּ דְּיוֹ מִצְרַיִם
אֲחֵי דְּתִיבָרֵינוּ רִיבְחֶנוּ
בְּמִלְתָּה דְּבִיבָנָה מְטוּל
דְּבִיבָרֵינוּ הָיוּ בְּתִיבָרֵינוּ
לְכֹון :

*Io vi prego, fratelli, che sopportiate la
parola de l'hortatione: perche io v'ho
scritto con poche parole.*

יג

17. שָׁמְעוּ לְפִקְדֵיכֶם וְהִכְנְעוּ
לְפָנֵיהֶם כִּי־הֵמָּה שׁוֹקְדִים עַל־
נַפְשׁוֹתֵיכֶם כְּמוֹהֶם מְשִׁיבִים
דְּבַר אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּשִׁמְחָה אֶת־
הַדְּבַר הַזֶּה וְלֹא בְּאִנְחָה כִּי־זֶה
אִינְנָה תוֹעִיל לָכֶם :

Obedeced á vuestros Pastores, y sujerahos á el-
los: porque ellos velan por vuestras almas, como
aqueellos que han de dar la cuenta: paraque lo ha-
gan con alegria, y no gimiendo: porque esto no
hos es vril.

18. הַתְּפִלָּה עָלֵינוּ כִּי־בְּטַחְנוּ
כִּי־יֵשׁ לָנוּ מִדָּע טוֹב בְּכָל־
דְּבָרִים מִתְּאֵימָה הַיֵּטִב לְהַתְּהִילָה :

Orad por nosotros: porque confio que tene-
mos buena conciencia, desseando de conuersar
bien en todo.

19. וְעַל־יְתֵר מִתְּחִינָה אֲנִי לָכֶם
לְעֲשׂוֹת זֶה וְלֹא לְמַעַן בְּמִיחָה אֲשׁוּב
אֵלֵיכֶם :

Y mas hos ruego que lo hagays anfi paraque
yo hos sea mas presto restituyendo.

20. וְאֱלֹהֵי הַשְּׁלֹמִים אֲשֶׁר הָעֵלָה
בְּמִלְתָּם אֶת־רוּעָה צֶאֱן הַגְּדוֹל
בְּדָמֵי בְּרִית עוֹלָם אֶת־אֲדֹנֵינוּ
יְשׁוּעָה הַמְּשִׁיחִי :

Y el Dios depaz que sacó de los muertos al
Gran Pastor por la sangre del Testamento eter-
no, al Sennor nuestro Iesus el Christo.

21. יְכִין אֶתְכֶם בְּכָל־מַעֲשֵׂה
טוֹב לְעֲשׂוֹת אֶת־רְצוֹנוֹ הָעוֹשֶׂה
בְּכֶם מֶה רוּעָה לְפָנָיו בְּיְשׁוּעָה
הַמְּשִׁיחִי אֲשֶׁר לוֹ הַכְּבוֹד לְעוֹלָמֵי
עוֹלָמִים אָמֵן :

Hos haga aptos en toda obra buena para que
hagays su voluntad, haziendo el en vosotros lo-
que es agradable delante de el por Iesus el Chri-
sto, al qual es gloria por siglos de siglos, Amen.

22. וְשׂוֹמֵל אֲנִי מִכֶּם אֲחֵי
הַכִּילֹה אֶת־דְּבַר הַנְּחִמָה כִּי־
בְּזַעֲרֵיכֶם כְּתִבְתִּי אֵלֵיכֶם :

Ruego hos empero, Hermanos, que suppor-
teys esta palabra de exhortacion, que hos hé e-
scripto en breue.

יג

17. Πείθεσθε τοῖς ἡγεμενοῖς, ὑμῶν
καὶ ὑπακούετε. αὐτοὶ γὰρ ἀρεστυνοῦ-
σιν ὑμᾶς τῇ ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λέγουσιν
δοκῶσιντες· ἵνα μὴ χαρεῖς τῇ
τοιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυστι-
λές γὰρ ὑμῖν τῷτο.

Obeissez à vos conducteurs, & vous
y soumettez: car ils veulent pour vos
ames, comme ceux qui en doivent ren-
dre conte: afin que ce qu'ils en font, ils
le facent ioyeusement, & non point à
regret: car cela ne vous viendroit pas à
profit.

18. Πρεσβύχεσθε περὶ ἡμῶν. πε-
πισημένον γὰρ ὅτι καλῶ συνείδη-
σιν ἐχομεν, ἐν πῶσι καλῶς ἡελοντες
ἀναστρέφωμεν.

Priez pour nous: car nous nous as-
seurons que nous auons bonne consci-
ence, desirans de conuerset honnesté-
ment entre tous.

19. Περισσότερος ἢ ὡς χαλῶ
τῷτο ποιῶσι, ἵνα ταχέον δοκαῖα-
σθῶ ὑμῖν.

Et ie vous prie de ce faire d'autant
plus grandement, afin que ie vous soyé
tant plus tost rendu.

20. Ὁ ὃς ἡεός τ' εἰρῆνης ὁ ἀναγα-
γὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν
προβάτων τὸν μέγα, ἐν αἵμα-
τι δι' ἁγίας αἰῶνας, τὸν κύριον ἡ-
μῶν ἰησοῦν χριστόν.

Or le Dieu de paix qui a ramené
des morts le grand Pasteur des brebis,
par le sang de l'alliance eternelle, as-
suoir nostre Seigneur Iesus Christ.

21. Καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντί ἔρ-
γω ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῶσι τὸ θέλη-
μα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ ἀρεσ-
σον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὃ
ἡ δόξα εἰς τὰς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
ἀμήν.

Vous rende accomplis en toute bō-
ne œuvre, pour faire la volonté, faisant
en vous ce qui est agreable deuant lui,
par Iesus Christ, auquel soit gloire au
sieucl des siecles, Amen.

22. Παρακαλῶ ἡ ὑμᾶς, ἀδελ-
φοί, ἀνέχεσθε τῇ λόγῳ τῆς ἐπι-
κλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχυῶν ἐ-
πέγραφα ὑμῖν.

Aussi, freres, ie vous prie supporter
la parole d'admonition: car ie vous ai
escri: en peu de paroles.

17. Obedite prapostitis vestris, & subiaceat eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri: ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes, hoc enim non expedit vobis.

Oby them that haue the ouersight of you, and submit your selues: for they watch for your soules as they that must giue accountes: that they may doe it with ioye, and not with griene: for that is vnprofitable for you.

18. Orate pro nobis, confidimus enim quia bonam conscientiam habemus: in omnibus bene volentes conuersari.

Pray for vs: for we are assured that wee haue a good conscience in all thinges, desiring to liue honestly.

19. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituatur vobis.

And I desire you some what the more earnestly, that ye so do, that I may be restored to you more quickly.

20. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti aeterni, Dominum nostrum Iesum Christum.

The God of peace that brought againe from the dead our Lord Iesus, the great shepheard of the sheepe, through the blood of the eternall Covenant.

21. Aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Make you perfect in all good workes, to doe his will, working in you that which is pleasant in his sight through Iesus Christ, to whome be praise for ever and ever: Amen.

22. Rogo autem vos fratres ut iufferatis verbum solatii. Etenim per paucis scripsi vobis.

I beseeche you also, brethren, iuffer the wordes of exhortation: for I haue written vnto you in fewe wordes.

17. Gehorhet euren Lehrern / vnd folget ihnen / denn sie wachen über ewre Seelen / als die da rechen schaffte das für geben sollen / auff das sie das mit freuden thun / vnd nicht mit seuffzen / denn das ist euch nicht gut.

Hyder eders Lere / oc folger dem / Thi de vaage offuer eders Siele / lize som de der stille gäre regenscaff saare dem / at de kunde der gäre mer glæde / oc icke mer suck / thi der er eder icke gaat.

18. Betet für vns. Unser trost ist der / das wir ein gut Gewissen haben / vnd fleissigen vns guten wandel zu führen bey allen.

Beder for off. Der er vor trost / at wi hassue en god Samvittighed / oc gäre vor sid til / at hassue god omgængelse hoff alle.

19. Ich ermane aber zum überflus / solches zu thun / auff das ich auffschierst wider zu euch komme.

Ieg formaner eder offuerstedelige / til at gäre der / at ieg mer der snariste land komme til eder igen.

20. Gott aber des Friedens / der von den Todten außgeführt hat den grossen Hirten der Schafe / durch das Blut des ewigen Testaments / vnsern HERREN Iesum.

Men Fredens Gud / som vdførde den store saare Hyrde / vor HERRE Ihesum Christum / fra de Døde / formedelst der ewige Testaments Blod.

21. Der mache euch fertig in allem guten werck / zuthun seinen willen / vnd schaffe in euch was für im gefellig ist / durch Iesum Christ / welchem sey ehre von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Hand gäre eder redbone til at gäre sin vilste / i alle gode gerninger / oc hand gäre i eder / der som behagelige er saar hannem / formedelst Ihesum Christum / huilcken vere ære fra euighed til euighed / Amen.

22. Ich ermahne euch aber lieben Brüder / haltet das wort der ermahnung zu gute / denn ich hab euch kurz geschriben.

Ieg formaner eder oc / kære Brødre / at i holde den formanelsis ord til gode / som ieg screff eder til paa der fortiste.

17. Poslusi budie zprawy cuow waspchy / a poddani budie gim. Onit jagiste pilne bde / gi / yako potet magijce wydati za Duse wasse / aby s radostij to činili / a ne yako placijce / neb to nenij vžitecně wam.

Badžie poslusi přelozojnym wšym / y badžieim poddani / abowiem oni čina / o dušach wšych / ako čtiorzj lizbe ods dach maha / aby thj z weselem čynili / a ne wdychata: boč thj wam test ule pozjtecjno.

18. Modlte se za nás / dauf same jagiste že dobre šwědonij máme / mezy wšemi žadagij / cesiwatě obcowati.

Modlte se za námi: abowiem dufamy iž mamy dobre sumnies nte / we wšyřim žadacat pocieš wie se zachowac.

19. Atijm pilněgij prošym wás abyštie to činili: abych se brzo namrátiti wám.

Jesje wšecy was proše / abyštie thj čynili / iž dy mami wam / y hie byt přizwocon.

20. Buoh pał pokoge / kterst to wšřijst / iž mrtwyh welik / ho Paštye Dwyh / we trwi Swědectwji wšědněho / Pana nasheho Gežijse Kryssta.

A Bog pokoju Flory onego wielkiego przez krew przymierza wielkiego pasterza owiec Pa. a naszego Jezusa od umarlych wpe wiodl.

21. On wás zpuosob te wšes mu dobrému / abyštie plnili wuoli gēho / konage w wás to což se ližij gemu šrže Gežijse Kryssta / gemuž gest Slawa na wšy wškuow / Amen.

Utechay was doškonalemi v: čyniwe wšelakim wčynku doš brym / tu čynienti wolej tego / sprawutac w was to co by bylo w: dšecznego przed nim / przez Jezusa Kryssta / kteremu ntech bez dže chwalā na wšeli wielow. Amen.

22. Prošim wás takě Bratij / abyštie trpěliwě přiniali Slowo potěšeni / neb jagiste frátce sem napsal wám.

Žárym proše was brátia / žno: šće slowo napominātia / bomč do was krotko pisal.

יג
23 דעו דין לאחיו
טימותאוס דאשתדרי נא
פעגל יאחנא עמה א
אחיכו:

*Voi sapete il nostro fratello Timoteo
esser liberato, col quale, se egli verrà pre-
sto, io vi vedrò.*

24 שאלו בשלמא דכלהון
מדברניכו ודכלהון קד
הדישא שאליו בשלמכו
כלהון דמן אישליא:

*Salutate tutti i vostri Governatori, e
tutti i Santi. Questi d'Italia vi salutano.*

25 טיבותא עם כלכו
אמין:

La gratia sia con tutti voi. Amen.

שלמא אגרתא דלנו
עבריא דאשתדבת מן
אשליא דרהומי
נאשתדבת באיני
טימותאוס:

יג
23 דעו דעו אחינו את
טימותאוס השלח ועמו א
במהרה ישוב ארצה את פניכם:

Sabed que nuestro hermano Timotheo es
suelto, con el qual si viniere mas presto hos ven-
drá a ver.

24 שאלו בשלום את כל
פקדיכם ואח כל הקדושים
שאלו לשלומכם אשר המה
באיטליא:

Saludad a todos vuestros Pastores, y a todos
los Santos. Los Italianos Hermanos hos salu-
dan.

25 הנהגה עם כלכם אמין:

La gracia sea con todos vosotros, Amen.

אל העבריים גכתבה מאיטליא
בידי טימותאוס:

שלם למכתב בעידו מרו כתב
דבולוס ארבת אשר אגנו
דילה:

יג.
23. Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν τιμό-
θεον ὁποτέρῳ μὲν ἐστὶν ἐὰν πά-
χιον ἐρχήται, σίτομαι ὑμᾶς.

*Vous savez que le frere Timothee
est delivré, avec lequel ie vous verrai, s'il
vient bien tost.*

24. Ἀσπάζεσθε πάντας τοὺς γα-
ρῦν ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους.
ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ δοῦοι τῆς ἰτα-
λίας.

*Saluez tous vos conducteurs, & tous
les saints. Ceux qui sont d'Italie vos
saluent:*

25. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν,
ἀμήν.

Grace soit avec vous tous, Amen.

Πρὸς ἑβραίους ἐγράφη ὑπὸ τοῦ τι-
μολίου ἀποστόλου.

CAP. XIII.

23. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo, si celerius venerit, videbo vos.

Know that our brother Timotheus is dismissed / with whom / if he come shortly / I will see you.

24. Salutate omnes prepositos vestros, & omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres.

Salute all them that have the oversight of you and all the Saints. They of Italy salute you.

25. Gratia cum omnibus vobis, Amen.

Grace be to you all, Amen.

Scripta ab Italia per Timotheum.

Das XIII. Capitel.

23. Wißet daß der Bruder Timotheus wider ledig ist / mit welchem / so er bald kompt / will ich euch sehen.

Wider / ar den Broder Timotheus er lossigen / mer hülften ieg vil see eder / om hand kommer snarlige.

24. Grüßet alle ewre Lehrer / vnd alle Heiligen. Es grüssen euch die Brüder auß Italia.

Hilfer alle eders Lærere / oc alle Heiligen. De Brodre aff Italia hilfe eder.

25. Die gnade sey mit euch allen / Amen.

Graade vere mer eder alle / A M E N.

Geschrieben auß Italia durch Timotheum.

Kapitola XIII.

23. Wißet daß Bratranasheho Tymothea propustit / ho bñti / s kterpmžto / pñijgdeli brzo vñkijm wās

Włecieñ brāt nāñ Tymoteuś wypuścjon iest / z kchorym tñstis bych rychley przybedl / nawiēdziē wās.

24. Pozdravit: i wñsch: i prāw: cuow swñch / i wñsch: i swas: tñch. Pozdravugi wās wñsp: cñni Bratñij we Włāñsch.

Pozdrowie wñsp: i wñsch: wās: fe / i wñsp: i swas: i: Pozdras: wñsata wās Włōsp.

25. Wñlost Boñij Buidij se wñsem: wām: / Amen.

Lāñā nīch bēdñle z wām: wñsp: tñm: / Amen.

K Zidum psan gest: i wñsch: po Tymoteowi.

<p>1. The first part of the paper is devoted to a general survey of the subject.</p>	<p>2. The second part is devoted to a detailed examination of the various aspects of the problem.</p>	<p>3. The third part is devoted to a discussion of the results obtained.</p>
<p>4. The fourth part is devoted to a summary of the main findings.</p>	<p>5. The fifth part is devoted to a conclusion.</p>	<p>6. The sixth part is devoted to a list of references.</p>
<p>7. The seventh part is devoted to an appendix.</p>	<p>8. The eighth part is devoted to a bibliography.</p>	<p>9. The ninth part is devoted to a list of symbols.</p>
<p>10. The tenth part is devoted to a list of abbreviations.</p>	<p>11. The eleventh part is devoted to a list of figures.</p>	<p>12. The twelfth part is devoted to a list of tables.</p>
<p>13. The thirteenth part is devoted to a list of footnotes.</p>	<p>14. The fourteenth part is devoted to a list of appendices.</p>	<p>15. The fifteenth part is devoted to a list of references.</p>
<p>16. The sixteenth part is devoted to a list of symbols.</p>	<p>17. The seventeenth part is devoted to a list of abbreviations.</p>	<p>18. The eighteenth part is devoted to a list of figures.</p>